

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

In Memoriam
Didem YAMAN
ANI KİTABI

ÇANAKKALE-2012

In Memoriam
Didem YAMAN
ANI KİTABI

(1979-2011)

Didem YAMAN ANI KİTABI ----- In memoriam Didem Yaman

Editörler

Prof. Dr. A. Mete TUNCOKU

Yrd. Doç. Dr. Gürol BABA

Kapak Tasarım Sorumlusu

Öğr. Gör. Gülhan APAK

ÇANAKKALE – 2012

Not: *Kapak resmi Yeni Zelanda Dunedin kentindeki Signal Hill manzara seyir noktasında çekilmiştir.*

DİDEM YAMAN

1979-2011

Doğum Yeri: Dinar - AFYON

Doğum Tarihi: 28 Haziran 1979

EĞİTİMİ

Orta okul - Lise: Çanakkale Anadolu Lisesi

Üniversite: Ege Üniversitesi İktisadi - İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü

Yüksek Lisans: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

Tez Başlığı: Terörizmle Mücadelede Uluslararası İşbirliği Çerçevesinde NATO' nun Rolü

Doktora: University of Otago, Department of Politics Dunedin, New Zealand.

Tez Başlığı: The Influence of the United States on the Security Policies of Turkey and New Zealand, 1945-1980: A Comparative Analysis.

YAYINLARI:

Konferans Tebliğleri:

"Turkey's Bid for U.S. Support against the Soviet Union, 1945-1947," International Conference on Mediterranean Studies, Athens, 31 March-3 April 2010.

"The Baghdad Pact: Turkey's Big Step into the Middle East during the 1950s.", New Zealand Political Studies Association Conference, Wellington, August 2007

ALDIĞI ÖDÜLLER

Historical Research Grant" from the NZ Ministry of Foreign Affairs and Trade

SUNUŞ

Akademik yaşamda bu tür armağan kitapları aslında; meslekte uzun yıllar çalışıp araştırmacılar yetiştirerek emekli olmuş ya da, bir şekilde aralarından ayrılmış, sevilip sayılan hocalar için, meslektaş ve öğrencileri tarafından hazırlanır. Yaygın olan budur.

Ne var ki sizlere sunulan bu armağan kitabı, yaygın olanın aksine, mesleğinin son yıllarına yaklaşmış bir hoca tarafından, çok vakitsiz yitirdiği başarılı bir öğrencisi ve genç bir meslektaşı anısına hazırlanmıştır... Evet, Didem YAMAN; yüksek lisans seminerlerimi almış, Asya - Pasifik Bölgesi uluslararası ilişkilerine ilgi duyan, çalışkan bir öğrencim ve yetenekli, üstün niteliklere sahip genç bir meslektaşımı. Onu doktora çalışmaları için Yeni Zelanda' ya yönlendiren, bu yolda yürüttüğü çabaları destekleyen de bendim. Dunedin Otago Üniversitesi'nde yürüttüğü çalışmaları sırasında haberleşiyor, başarılarını sevinerek ve umutla izliyordum. Didem, Doktorasını yakın bir zamanda tamamlayıp dönerek, üniversitemizde geliştirmeye başladığımız, Asya - Pasifik Araştırmacıları grubuna katılarak, çalışmalarını sürdürecekti... Herşey çok güzel gidiyordu...

Sonra, hiç ummadığımız, beklemediğimiz bir anda Didem'i; 22 Şubat 2011 tarihinde, Yeni Zelanda Christchurch'te meydana gelen depremde yitirdiğimizi öğrendik. Adeta film birden kopmuş, umutla beklenen güzel sonuçlara ulaşamamıştık... Ondan sonraki günler, ailesi başta olmak üzere Didem'i seven biz hocaları ve arkadaşları için çok zor ve sarsıntılı geçti. Ve onu, 19 Mart 2011'de Çanakkale'de, sevenleri, dostları ve arkadaşlarıyla birlikte sonsuzluğa uğurladık.

O gün yaptığım konuşmada, Didem'in anısına bir armağan kitabı hazırlayacağımızı ve bunu, aramızdan ayrılışının ilk yıldönümüne yetiştirmek istediğimizi belirtmiştim. Hemen ertesi gün çalışmalarımıza başladık, bir plan ve program yaparak işe koyulduk. Başta üniversitemiz Rektörü olmak üzere Didem'in hocaları, Uluslararası İlişkiler bölümündeki genç meslektaşları, Yüksek Lisans programından arkadaşları, Otago Üniversitesi'ndeki danışmanı Prof. William HARRIS ve Dunedin'deki arkadaşları, herkes bu çabamıza içten yardımcı oldu.

Doktora için Avustralya'ya giderek Canberra'da çalışmalarını tamamlayıp aramıza katılan Gürol BABA ile, yoğun bir çalışma yürüttük. Kendisi açısından işin özel zorluğuna karşın Gürol BABA'nın içten, ciddi ve sabırla yaptığı katkılar olmasaydı, bu kitabı hazırlamamızın çok daha zor olacağını burada, özellikle belirtmek isterim...

Didem'e Armağan Kitabı için Rektör Prof. Dr. Sedat LAÇINER ve Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı Prof. Dr. Yücel ACER, Yeni Zelanda'daki Doktora tez Danışmanı Prof. William HARRIS, Avustralya Ulusal Üniversitesi'nden Didem'in yakın dostları Profesör Bill ve eşi Jan GAMMAGE, Dr. George DAVIS, Wellington Büyükelçimiz Ali YAKITAL, Didem'in yakın arkadaşları Gamze O'NEILL, James MCILRAITH ve Güneş Güven EROĞLU, onun için duygu düşüncelerini dile getiren yazılar hazırladılar. Bölümdeki meslektaş ve arkadaşları; hazırladıkları birer bilimsel inceleme ile katkıda bulunarak bu akademik çalışmanın oluşmasına büyük destek oldular. Bildirilerin ilk ikisi de; Didem'in tamamlanmasına az bir süre kalan, Doktora Tezi'nin ilk iki bölümü.

Kitabımıza ayrıca; 22 Şubat 2011 depreminde, Didem'in o gün, o saatlerde Christchurch'te olduğunu bildiren ilk acı haberle başlayıp, onu sonsuzluğa uğurladığımız 19 Mart 2011'deki cenaze törenine dek geçen, o acı günlerde yaptığımız yazışmaları da ekledik. Bu yazışmaları Türkçe'ye çevirirken, o günleri yeniden yaşamışçasına zorlandık. Böylece Prof. William HARRIS, George DAVIS, Büyükelçimiz Ali YAKITAL ve Canberra'dan Prof. Bill GAMMAGE ile yaptığımız bu yazışmalardan yaşanan o acı günlerde, Yeni Zelanda makamları yanı sıra, Didem'i seven herkesin çırpınırcasına ve içten bir çaba harcayıp, nasıl koşturduğu bilinsin, hatırlansın istedik.

Ve son bölümde ise, onu seven ve özleyenler için, sevgili Didem'in değişik tarih ve yerlerde çekilmiş fotoğraflarından bir demet koyduk.

Aslında Yeni Zelanda ve Türkiye 1915 Çanakkale Savaşları'yla birbirini tanıyıp, dost olmuş iki ülkedir. Ancak Yeni Zelanda artık; hocası ve öğrencisi, çalışanıyla, biz ÇOMÜ'lüler için artık daha yakın ve özel... Didem'in yaşadığı Dunedin kenti, çalıştığı Otago Üniversitesi, hocaları ve yakın arkadaşları ile yaşamını yitirdiği Christchurch şehri, bizler için bundan böyle ayrı bir değer taşımakta. Ne yazık ki bunu da, sevgili Didem YAMAN'a borçluyuz. O şimdi artık bizlerle değil ancak,

temellerini attığı sevgi, dostluk ve akademik işbirliği bağlarını bundan sonra, karşılıklı olarak birlikte güçlendirip, geliştirmeliyiz. Bunu başarabilirsek hem ülkelerimiz arasındaki bilimsel işbirliğini geliştirmiş hem de, Didem'i ve onun güzel anısı sonsuza dek yaşatmış olacağız.

Prof. Dr. A. Mete TUNCOKU

22 Şubat 2012 Çanakkale

PROLOGUE

In academia, memorial books are usually a custom for young academics/students to remember their mentors after their retirement or after they pass away. This is the usual way.

Yet the book before you, against common case, was prepared by a mentor, who is nearly at the end of his career, for the memory of a successful student and a young colleague of his, who left this world early, too early... Didem Yaman was a very successful and a diligent researcher and colleague. She took my masters seminars and was particularly interested in Asia-Pacific international relations. For her doctorate studies I advised and encouraged her to continue her research in New Zealand. After she successfully started her doctorate at Otago University in Dunedin, I was regularly in touch with her and followed her progress with happiness and hope. Didem was aiming to finish her doctorate and come back and join our Asia-Pacific research cluster, continuing her research at the Canakkale Onsekiz Mart University. Everything was going smoothly...

On 22 February 2011, an unexpectedly terrible event happened. We lost Didem in an earthquake in Christchurch, New Zealand. It was the end of our hopeful wait for her return. The days immediately following the tragedy - especially for her family and also for us, her friends and colleagues - were painful and devastating. On 19 March we said our last goodbyes to her in Canakkale.

On that day, I mentioned that we would prepare a book in her memory and publish it on the first anniversary of her passing. We started working on the book immediately, putting together a plan and a program. Our Rector, Didem's friends from Dunedin, her young colleagues from Canakkale Onsekiz Mart University International Relations Department, her friends from her masters program and her PhD supervisor Prof Dr Bill Harris wholeheartedly supported our effort.

For the preparation of the book I worked very closely with Gürol Baba, who joined us after finishing his PhD in Australia. In spite of the special difficulty for him to work on the book, I have to emphasize here that without his sincere, serious and patient efforts, it would have been incredibly difficult to finish the book before you...

For the "In memoriam: Didem" Rector Prof Dr Sedat Laciner; the head of the International Relations Department Prof Dr Yucel Acer; her PhD supervisor Prof Dr Bill Harris; Didem's friends from the Australian National University Prof Dr Bill Gammage and his wife Jan Gammage; also Dr George Davis from Dunedin; Turkish Ambassador to Wellington HE Mr Ali Yakital; and Didem's close friends Gamze O'Neill, James McIlraith and Gunes Guven Eroglu very kindly put down their sincere views and memories. Didem's friends from our International Relations Department also contributed to our effort with their academic papers. Two of these papers are Didem's first two chapters of her dissertation.

We also added the written correspondence of those traumatic days - from 22 February 2011, when we first heard that Didem was at Christchurch at the time of the earthquake, to our last goodbye on the 19th of March. I have to admit that it was a painful feeling to do this ... We added the correspondence with Prof William Harris, George Davis, Ambassador Ali Yakital and Prof Bill Gammage into the book because we thought this would help those who read the book to see and remember that, in addition to the New Zealand authorities, everybody who loved Didem did more than their best during those painful days.

And as the last section of the book we put a selection of Didem's pictures for her beloved ones.

New Zealand and Turkey created a special bond after Gallipoli, 1915. But New Zealand is special and closer for the Canakkale Onsekiz Mart University family. Now, Dunedin and Otago University and even Christchurch where we lost Didem all have a deeper meaning for us. Unfortunately the reason for this was Didem's loss... She is not with us anymore but we need to continue to develop our bonds of love, friendship and academic cooperation. This will not only help develop the academic/cultural relationship between our countries but would also be a tribute to Didem and her beautiful memory.

Prof. Dr. A. Mete TUNCOKU

22 February 2012 Çanakkale

İÇİNDEKİLER

Sunuş

Prologue

Hocalarından...

Prof Dr Sedat LAÇİNER	i
<i>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü</i>	
Prof Dr Yücel ACER	ii
<i>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektör Yardımcısı</i>	
Prof Dr Bill HARRIS	iv
<i>Didem Yaman'ın Otago Üniversitesi'ndeki Doktora Danışmanı</i>	

Bildiriler

Didem YAMAN	
<i>New Zealand-American and Turkish-American Relations between 1948 and 1952</i>	1
Filiz ÇOBAN	
<i>Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Türkiye'nin Avrupalılığı Sorunu</i>	80
Cemre PEKCAN	
<i>Construction of Terrorist and Freedom Fighting Identities: Case Study of Xinjiang from Chinese, Uyghurs and Turkish Point of Views, Until 2008</i>	116

Çiğdem BİLEZİKÇİ	
<i>Soft Balancing against the United States:</i>	144
<i>analysis of "Old" Europeans' Policies during the Iraq Crises of 2002-2003</i>	
Çağrı Emin DEMİRBAŞ	
<i>Çin-Japonya İlişkilerinde Karşılıklı Bağımlılık ve Detente Dönemi</i>	184
Niyazi İPEK	
<i>Karar Alma Mekanizmaları Açısından</i>	212
<i>Rus Dış Politikasının Genel Değerlendirmesi</i>	
İbrahim ARSLAN	
<i>Sudan'daki Son Gelişmelerin Çin Dış Politikasına Yansımaları</i>	245
Fırat TUNABAY	
<i>Lasswell'in İletişim Modeli:</i>	272
<i>"İspanya'da Franco Dönemine Örneklenmesi"</i>	
Canan Öykü DÖNMEZ KARA	
<i>Türkiye'de Sığınmacıların Sağlık Sorunları</i>	288
Ceyhun ÇİÇEKÇİ	
<i>Arap Baharı Sürecinde Türk Dış Politikası'ndaki</i>	314
<i>Dönüşümün Anahatları</i>	
<i>O'nun için ne dediler ?</i>	
Prof Dr A Mete TUNCOKU	349
Ali YAKITAL (Yeni Zelanda Büyükelçimiz)	355

Bill GAMMAGE	357
George DAVIS	359
Gamze O'NEILL	361
Güneş Güven EROĞLU	364
James MCILRAITH	366
<i>Yazışmalar: 22 Şubat-19 Mart 2011 ...</i>	369
<i>Didem'in Fotoğrafları</i>	417

Hocalarından

Bir Bilim Şehidinin Hatırasına

Didem'i Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne başladığı ilk günden tanıyorum. Hatta araştırma görevliliği sınavında jüri üyesiydim. Sakin, saygılı ama bir o kadar da özverili çalışabilen genç bir bilim insanı adayıydı. Yüksek lisans tezini birlikte yaptık. Çok başarılıydı, böylesine uyumlu, başarılı ve istekli bir gencin dünyaya açılması, kendisini diğer ülkelerde geliştirmesi şarttı. Bu nedenle başta Prof. Dr. A. Mete Tuncoku ve ben olmak üzere tüm hocaları kendisini yurt dışında doktora için cesaretlendirdi.

Didem yola bu cesaretlendirmelerin de etkisiyle çıktı. Yolu bilim yoluydu. Yeni Zelanda'da öğrendiklerini Çanakkale'ye taşıyacaktı ve Üniversitenin Asya-Pasifik çalışmalarının temel taşlarından biri olacaktı. Çalışmalarının sonuna gelmiş... Yaşananları tekrar hatırlatmak istemem. Yaşadığı talihsiz tesadüflerin vardır elbette bir sebebi. Fakat bizler biliyoruz ki, Didem'in çabaları boşa değildi. Çanakkale'ye gelip derslerine giremeye de, öğrencileri olmasa da, Didem hatırasıyla Üniversitemizin en önemli öğretim üyesi oldu. Bilim yolunda şehit düşen bu genç meslektaşımızın ismi Üniversitemiz koridorlarında, amfilerinde yaşıyor,. Bu konuda Didem'in meslektaşları ellerinden geleni yapıyor. Örneğin Biga İİBF'de en büyük amfiye onun adı verildi. Ancak büyük değerleri yaşatmada en iyi araç şüphesiz kitaplar. Bu bağlamda elinizdeki çalışma Didem'i yaşatacak en önemli girişim. Emeği geçenlere, başta Didem'in hayat öğretmeni diyebileceğimiz Prof. Dr. A. Mete Tuncoku olmak üzere, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi adına minnet ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Sevgili Didem, ruhun şad olsun. Bizler seninle buluşacağımız o güzel güne kadar seni kalbimizde yaşatacağız.

Prof. Dr. Sedat LAÇİNER

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü

İyi bir İnsan İyi bir Akademisyen

Akademisyen olmak bir taraftan uzmanlaşmak için çalışılan alanda bilimsel kurallara uygun araştırmalar yapmak diğer yandan da elde edilen bilgi ve görüşleri muhatapları ile çeşitli yöntemler vasıtası ile paylaşmaktır. Bu kısa tanım, bir akademisyenin sahip olması gereken meziyetleri de ortaya koymakta.

Akademisyen olmak, bilgiye ulaşmak için bilimsel araştırma yapmaya ilgi duymak, ulaşılan bilgileri analiz edebilmek, bu temelde yeni görüşler ortaya koyabilme meziyetlerini gerektirir. Ayrıca sosyal bir kişiliğe sahip olmayı da gerektirir. Sosyal olmaktan kasıt, bilgi ve görüşleri muhatapları ile paylaşabilmek anlamına gelir. Bir yandan öğrencilerin seviyesine inebilip onlarla kaynaşabilmek, onlara bilgi ve görüşler iletebilmek diğer yandan ise konunun diğer uzmanları ile birlikte çalışabilip görüş alışverişine girebilmek demektir.

Didem, 2004 yılının Ocak ayında Uluslararası İlişkiler Bölümü'ne araştırma görevlisi olmak, yani akademisyenliğin ilk basamağına adımını atmak için başvurular arasındaydı. 2002 yılında Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü 88/100 ortalama ile bitirmiş olan bu öğrenci, yapılan bilim sınavı ve mülakat sonucunda, yukarıdaki meziyetlere en fazla sahip olan aday olduğunu, başında bulunduğum jüri üyelerine verdiği izlenimlerle ziyadesi ile göstermişti.

Araştırma görevlisi olarak kabul edilmesini, Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında yüksek lisans yapmaya başlaması izledi. Derslerde gösterdiği başarı şaşırtıcı değildi. Uluslararası İlişkiler Bölümü'nün akademik faaliyetlerine verdiği katkı, bütün bu yoğunluğunun arasında hiç azalmadı, arttı. Yüksek lisans programını 2006 yılında 3,55/4:00 ortalama ile bitirmesi de şaşırtıcı olmadı.

Yüksek lisans tezi, hem o dönemin hem de halen günümüzün önemli konularından olan terörizmle mücadelede NATO'nun rolünü inceleyen tezinin danışmanlığını Sedat Hoca (Prof. Dr. Sedat Laçiner) yapmıştı. Tezi inceleyen jüri üyelerinden birisi olarak tez mülakatı süresince, üzerinde çok çalıştığı açık olan tezle ilgili kendi yorumlarını yapmada daha cesur olması gerektiğini, zira bunu yeterince hak ettiğini defalarca vurguladığımı hala hatırlıyorum.

Yüksek lisans derecesinden sonra Didem'in hız kesmeyeceğini tahmin etmem zor değildi. Prof. Dr. Mete Tuncoku'nun da teşviki ile yurtdışına, hem de çok uzak bir ülkeye, Yeni Zelanda'ya YÖK bursu ile gitmeye hak kazandı.

2007 Mart ayı, Didem'in doktora eğitimi için Yeni Zelanda'ya gittiği zaman oldu. Her yıl gelen raporlarını gözden geçirip onun eğitimine devam etmesini onaylamak rutin bir işti bizim için. Bir gün doktora eğitimini tamamlayıp Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Avustralya ve Yeni Zelanda üzerine dersleri vermeye başlayacağına hep kesin gözle baktım. Hangi yıl olduğunu hatırlayamadığım bir yaz mevsiminde Türkiye'ye gelmiş beni ziyaret etmişti. İyi ve umut dolu şeylerden bahsettik bir kez daha. O görüşmemizin son olacağı tabii ki hayallerime bile sığmazdı.

Didem'i kaybetmek sadece, iyi bir akademisyeni, çalışkan uyumlu, istekli bir akademisyeni, bölümümüze çok şey katmış ve ileride bilime ve öğrencilerimize çok şey katacak bir akademisyeni kaybetmek değildi sadece, daha da önemlisi güler yüzü, saygın kişiliği ile etrafına güzellikler katan iyi bir insanı kaybetmekti. Kısacık ömründe ve daha da kısa olan akademisyenliği boyunca unutulmaz izler bıraktı. Fakülte'nin en büyük konferans salonuna Didem Yaman ismini vermek, onun anısına Fakülte kampusunda bir fidanlık oluşturmak hak ettiği birçok şeyin sadece birkaçı olabildi.

Bu eseri onun adına ortaya koymayı tasarlayıp üreten başta Sayın Prof. Dr. Mete Tuncoku olmak üzere emeği geçen herkes, Didem'in hak ettiklerinin önemli bir karşılığını vermiş oldular. Şahsım adına sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. En büyük teşekkür ise, aramızda kısa kalışıyla bile hepimize umut ve güzellikler getirmiş olan Didem'e olmalı.

Prof. Dr. Yücel ACER

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Remembering Didem

A year later it remains difficult to accept that Didem Yaman has left us. From time to time I still momentarily think that I see Didem in the vicinity of the university. She was such a sparkling personality and her passing has left a hole in the lives of the staff and students of our department and of her other friends in Dunedin. Didem was both a fine scholar and a fundamentally good person. She developed great and infectious enthusiasm for her PhD project comparing New Zealand/U.S. and Turkey/U.S security relations in the Cold War. She broke new ground in her primary research on New Zealand's late twentieth-century foreign policy during intensive investigation of the National Archives in Wellington, where she also made new friends. In late 2010 and early 2011 she put some of her research together in several fine analytical chapters for her PhD. She still had some way to go when she was suddenly taken from us, but she was correct in estimating that she was within about three months of completion.

Didem was able to go back to her family in the northern spring of 2010 during a trip to present a paper on Turkey and the U.S. facing Soviet Russia in the late 1940s at a major conference on Mediterranean affairs in Athens. She told me what a joyful and successful time it was, especially having the chance to be in Turkey again, and how she realized how much she missed her family. She also felt she had a great reception for her paper, and was pleased how she handled some tricky questions. She took a few days to visit Santorini, which she described as a "dream island" and where she had a much-needed opportunity for rest and reflection.

She came back to New Zealand full of drive and ideas to push her PhD ahead in its final phase. She gave an excellent seminar and advanced her teaching skills as a tutor and essay grader for our second year Middle East politics course. Didem had a wonderful manner with our students and was very popular as a tutor both in 2010 and for the third year course on Turkish foreign policy in 2009, for which she worked with Professor William Hale who was with us as a visiting professor.

My family got to know Didem well when she came to our house on a succession of occasions. My wife Afife and our sons were very fond of Didem. She had a quiet, considerate, empathetic nature with people, always interested to hear about their activities and concerns and happy to share her experiences and outlooks. Afife would meet Didem for lunch from time to time and Afife always looked forward to their enthusiastic exchanges and to hearing Didem's news.

I only heard that Didem had gone to Christchurch for a medical appointment a few hours after the earthquake, when one of the PhD students said she was there and that he could not reach her on her mobile number. There was no reason for her not to go to Christchurch; no one had any expectation that there would be a second major shallow earthquake of such devastating power, mostly released directly on the central city. At first we clung to hopes that Didem was simply missing in the chaos of the days immediately after this terrible disaster, traumatic for all of us. I went to Christchurch – several of us searched the hospitals, interviewed the police, combed the missing persons files, attended meetings for missing persons, and went round various street locations in the diminishing hope of some information about Didem and her friend Sisi Xin. We combined our efforts, which paralleled the similarly strenuous sustained efforts of the Turkish ambassador and embassy in Wellington, all to no avail. The Vice-Chancellor and other senior University of Otago officials also did all they could to help. The overall situation in Christchurch in those days was very difficult, with the authorities doing their best to cope in extreme circumstances of collapsed infrastructure, large-scale dislocation and casualties, and continuing aftershocks. We could not access most of the central city, then closed off by the military. It was only three long, tense, frustrating weeks later that we received the confirmation that Didem and Sisi had perished with about 120 others in the destruction of the CTV building. Didem's appointment on the fourth floor coincided almost exactly with the earthquake.

In late March the Department of Politics held a memorial service for Didem at the international office of the University of Otago. It was a large and sorrowful gathering at which a procession of Didem's friends – myself, Didem's co-supervisor Professor Robert Patman, Dr Murat Genç from Economics, Didem's

fellow students, and people from outside, especially the small local Turkish community – spoke to those assembled about Didem’s qualities, achievements, and lost promise. Didem was a fine young person and scholar who will always be remembered with love, affection, and sadness by her many friends in Dunedin.

Prof. Dr. William Harris

University of Otago

Head of the Department of Politics

Didem’s PhD primary supervisor

Bildiriler

NEW ZEALAND-AMERICAN AND TURKISH-AMERICAN RELATIONS BETWEEN 1948 AND 1952

Didem YAMAN

Abstract

Didem Yaman's PhD dissertation mainly focuses on a comparative analysis of Turkey's and New Zealand's defence policies from 1945 to 1980. The research accepted the Turkish – United States and New Zealand – United States alliance as the main platform for comparing Ankara and Wellington's defence policies. The reason for this was the fact that both countries' relations with the United States was the major element for the formulation and the application of their defence policies. For this reason, alliance theories were taken as one of major bases of the theoretical framework of the dissertation. For a reliable comparative analysis, the research focused on the turning points of Ankara and Wellington's defence policies were taken as case studies, such as Turkey's NATO membership, the ANZUS Alliance, Korean and also the Vietnam War.

1948-1952 YILLARI ARASINDA YENİ ZELANDA - AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE TÜRKİYE - AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLİŞKİLERİ

Özet

Didem Yaman'ın doktora çalışması; kendi bölgesel parametrelerine göre orta düzeyde bir güç olan Türkiye ile, yine kendi bölgesel parametrelerine göre küçük bir güç olan Yeni Zelanda'nın, Soğuk Savaş (1945-80) yılları arasındaki güvenlik politikasının karşılaştırmalı bir analizi üzerinde yoğunlaşmıştır. Araştırma, söz konusu dönemde her iki ülkenin güvenlik politikalarının formülasyonu ve uygulanması için temel teşkil eden Amerika Birleşik Devletleri ile yürütülen ittifakını, Wellington ve Ankara'nın güvenlik politikalarını karşılaştırmak için ana eksen olarak ele almıştır. Bu çerçevede, çalışmanın teorik çerçevesini de ittifak teorileri oluşturmaktadır. Karşılaştırmalı analiz yapılırken, söz konusu dönemde hem Türkiye hem de Yeni Zelanda'nın güvenlik politikaları için, dönüm noktası olarak kabul edilebilecek, Türkiye'nin NATO'ya üyeliği, ANZUS ittifakı, Kore Savaşı, Vietnam Savaşı gibi örnek olaylar ele alınmıştır.

A. One More Step Forward To the US: New Zealand-the US and the ANZUS Treaty

The Japanese peace settlement process was the main issue that occupied US and New Zealand (and Australian) strategic thinking since the surrender of Japan. This process cleared the differentiation between threat perceptions of these two countries and illustrated that a peace treaty with Japan, which would probably offset US security needs, would not satisfy that of New Zealand.

Despite being aware of this fact, until early 1950, Wellington did not seriously search for an alternative mechanism, which was a Pacific Pact, to secure itself against a soft Japanese peace treaty. There were three main reasons for this. First, the US had not decided to conclude a peace treaty with Japan until late 1949. Therefore, there was still hope for New Zealand to secure itself against the future revival of Japanese menace through a Japanese peace treaty.

Secondly, after the occupation of Japan, focusing on strengthening US friendship to enhance New Zealand defence had become one of its two defence priorities. This meant that even if Wellington had found a mechanism to increase its security, US participation or support in this mechanism was necessary. Washington however did not have any reason to think of or participate in any mechanism to allay New Zealand concerns in relation to a soft Japanese peace treaty.

The third reason was the other defence priority of New Zealand, which was to support the attempts that would ensure international peace and security. Wellington believed that the best way to guarantee international peace and security was having an international organization wielding worldwide

sanctions.¹ This perspective led New Zealand to enhance its security through a worldwide international security organisation, namely the UN, as well as US friendship. That is why when the post-war security organization was discussed at the Commonwealth Prime Ministers' Conference in May 1944, New Zealand supported the idea of 'a universally oriented international organization' instead of a world organization to be established with the association of the regional committees.² From this, it appears that New Zealand was not ready to consider a regional organisation as an alternative method to protect itself from the future recurrence of Japanese menace.

The US was not comfortable with the idea of regional security organisations either. In spite of initial support of President Roosevelt, the State Department especially the group headed by Cordell Hull, the US Secretary of State, was against the supremacy of the regional organisations over an international one, for the fear that regional organisations might encourage isolationism. It could also be a problem for the US to decide in which regional system, a Pacific or European one, it would participate. Furthermore, it could lead to conflicts among regions, and the universal organisation might not be able to cope with such conflicts.³ Due to these reasons, until late 1949, the US and New Zealand would not see a Pacific security organisation as a mechanism to allay New Zealand concerns in relation to a liberal Japanese peace treaty.

Nevertheless, with the influence of the developments in the international arena in 1948 and onwards, first New Zealand and later the US slightly modified their approaches towards a Pacific Pact. This modification led to the formation of the ANZUS Pact among Australia, New Zealand and the US.

¹ NANZ, Post-War Security, (?)/01/1944, PM 111/3/1, Part 1

² Winston Churchill advocated a regional based world organization with separate regional organisations in Europe, in the Far East and in the American Hemisphere. For the reasons why New Zealand objected to the idea of a regional based world organisation see: Robin Kay, *The Australian-New Zealand Agreement 1944*, (Wellington: New Zealand Department of Internal Affairs, Historical Publications Branch, 1972), 212-216

³ Cordell Hull, *The Memoirs of Cordell Hull, Vol. II*, (London: Hodder & Stoughton Ltd., 1948), 1639-1646

With this in mind, this chapter points out three milestones that increased the US and New Zealand interests in a Pacific Pact: the rise of Communism, the Korean War and the increasing need to conclude a peace treaty with Japan. The first two points increased US concerns about Asia and the Pacific and escalated US need to conclude a peace treaty with Japan, which simultaneously intensified the support that the US needed from New Zealand (and Australia) to conclude a peace treaty with Japan. On the other side of the coin, the rise of Communism in Asia brought up Communism to the New Zealand agenda and created a common threat perception between the US and New Zealand. US desire to conclude a soft peace treaty with Japan ended Wellington's hopes of obtaining security against the future revival of Japanese menace through a peace treaty and urged Wellington to search for a Pacific Pact including the US. Finally, once the Korean War increased urgency of the Japanese peace treaty for the US, Wellington got a chance to trade off a Pacific Pact with a soft Japanese peace treaty.

Apart from these points, the chapter underlines that although the Pacific Pact idea did not pop up in a day⁴but gradually developed, the specific ANZUS idea actually went quickly from original suggestion to final reality. In this regard, this chapter first outlines the US and New Zealand views as to a regional organisation in the Pacific and surveys the transformations in their views as to a Pacific Pact by 1950. It point outs the reasons why these two countries remained aloof to a Pacific Pact idea by 1950 despite the changes in the international arena. Following that, the chapter concentrates on the period between 1950 and 1952 during which time both Washington and Wellington became more involved in the process that would culminate in the formation of the ANZUS Pact.

From time to time, the chapter also briefly refers to British and Australian views as to a Pacific Pact, in order to underline their influences in changing

⁴ For detailed narrative of the proposals for a Pacific Pact from 1936 to 1948 see: J.G. Starke, *The ANZUS Treaty Alliance*, (Victoria: Melbourne University Press, 1965), 4-20

New Zealand views as to regional organisations. In a broader extent, the chapter aims to analyse the reasons why New Zealand and the US ended up in the ANZUS Pact.

New Zealand, the US and Regional Organisations

In 1945, New Zealand views regarding regional and international organisations started to change slightly but continued to prioritize a supreme world organisation. Firstly, at the San Francisco Conference in 1945, the New Zealand delegates acknowledged the value of regional associations in order to maintain world peace as long as they supplemented international security organisations.⁵

Following this, at the Commonwealth Prime Ministers' Conference in April-May 1946, New Zealand officials became more positive about regional defence agreements and supported the idea of forming one in the South and South West Pacific including Commonwealth countries and the US.⁶ In fact, this was just a shift, not a policy change in New Zealand policy, stemming from a pragmatic immediate need to keep in step with Australia and Britain. New Zealand was not still comfortable with the idea of regional organisations. A regional defence arrangement in the region was mainly an Australian plan in this period. Canberra had been planning to use the bases issue, which was on the agenda of the US and the antipodeans at that time, as a bargaining chip to pull Washington into a regional defence arrangement in the Pacific. Therefore, the decision reached at the conference as to the regional defence arrangement was mainly the outcome of Australian insistence.⁷

⁵ Department of External Affairs, *United Nations Conference On International Organization: Report on the Conference Held at San Francisco 25 April-26 June 1945*, (Wellington: Government Printer, 1945), 95; NANZ, *New Zealand and Regional Security Arrangements*, 11/06/1947, PM 111/3/2, Part 2

⁶ NANZ, P.M.M. (46) 5th Meeting, Meeting of Prime Ministers, Minutes of the 5th Meeting, 26/04/1946, PM 111/5/1, Part 3

⁷ For similar views see: J.G. Starke, *The ANZUS Treaty Alliance*, (Victoria, Melbourne University Press, 1965), 17; W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy: Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 244

Generally, New Zealand was not comfortable with the idea of regional organisations because if a regional organisation came into existence in the region, it would feel excluded from Europe and be restricted to the Pacific. Furthermore, New Zealand, as a small country, was not sure whether it would be able to make its voice heard among the other states of the region that might dominate the regional organisation.⁸ Moreover, the Prime Minister Peter Fraser did not believe that regional organizations 'operating in their own right and on their own authority' could sustain the peace.⁹

Nevertheless, the year 1948 made significant changes in world politics that also affected both New Zealand and US strategic thinking. First, the communist coup in Czechoslovakia in February 1948, later the Berlin Blockade in June instigated the fear of communism among the Western allies of New Zealand. Communism had not been accepted as a vital threat to New Zealand in 1948¹⁰ but the hostility that came to the surface with these events made it obvious that 'greater power unanimity in a world security organisation was a mirage and that the attitude of the New Zealand government would have to be modified'.¹¹

In addition, the conclusion of the Brussels Treaty¹² in March 1948 germinated a regional security organisation in Western Europe. Following this, the negotiations between the Brussels Pact countries and the US drew New

⁸Message, from Prime Minister Fraser, to Carl Berendsen, 04/08/1944, cited in Bernard K. Gordon, *New Zealand Becomes a Pacific Power*, (Chicago: The University of Chicago Press, 1960), 225; F.L.W. Wood, "New Zealand Foreign Policy 1945-1951", in *New Zealand in World Affairs, Vol. I*, Alister McIntosh et. al., (Wellington: Price Milburn, 1977), 104; see also Brook Barrington, "New Zealand and the Search for Security 1944-1954: A Modest and Moderate Collaboration", (Ph.D. diss., University of Auckland, 1993), 65-66

⁹NZPD, Vol. 265, 07/08/1944, 180

¹⁰ Brook Barrington, "New Zealand and the Search for Security 1944-1954: A Modest and Moderate Collaboration", (Ph.D. Diss., University of Auckland, 1993), 123

¹¹ Alister McIntosh, "The Origins of the Department of External Affairs and the Formulation of an Independent Foreign Policy", in *New Zealand in World Affairs, Vol. I*, Alister McIntosh et. al., (Wellington: Price Milburn, 1977), 27

¹²The Treaty of Brussels was signed on 17 March 1948 between Belgium, France, Luxembourg, the Netherlands and the United Kingdom. It was an effort towards European post-war security cooperation and was a precursor to NATO.

Zealand attention on regional pacts. On 2 July 1948, before the negotiations started, Britain informed New Zealand that they aimed to form 'a chain of regional pacts' to constitute 'a world wide system of collective security' under the UN Charter. It was not clear what the 'world wide system' referred to but according to the plan 'New Zealand was to be included in a Pacific Pact together with China and the other Asiatic countries' in such a worldwide chain of pacts.¹³

Wellington was not thrilled with the idea of a chain of regional pacts. Prime Minister Fraser wanted to be informed before any suggestions were put forward by Britain to the US and other third parties, 'even on a tentative basis, regarding any regional security pact affecting the Pacific area'. After expressing the lack of confidence between some Asian countries and New Zealand, he added that any security association to meet New Zealand security needs should consist of Britain, the US, Australia, New Zealand and 'only such other countries having interests in the Pacific area as may seem to us (and we to them) deserving of full confidence'.¹⁴

In addition to Prime Minister Fraser, some other New Zealand officials also had doubts about the idea of a chain of regional pacts. For instance, Alister McIntosh, the head of the Prime Minister's Department, believed that such plans arose from 'a desire for artistic completeness rather than from an appreciation of the particular problems and needs of different regions'. For New Zealand, regional security organisations were 'very much a second best' only 'in the absence of a universal organisation'. He considered that formal pacts should not be a 'pre-requisite' to form a close cooperation among countries. He was more in favour of sticking to 'the Commonwealth system of security' and improving it¹⁵ instead of joining regional pacts. Similarly, Carl

¹³ NANZ, Pacific Pact-Prime Minister's Statement, 11/01/1949, PM 111/3/3/1, Part 1, (underline his)

¹⁴ NZNA, Letter, from Peter Fraser, to Sir Patrick Duff, High Commissioner for the United Kingdom, Wellington, 06/07/1948, PM 111/3/3/1, Part 1

¹⁵ NANZ, Letter, from Alister McIntosh, to A. Rive, Canadian High Commissioner, Wellington, 23/08/1948, PM 153/26/5, Parti

Berendsen, New Zealand Ambassador to the US, considered regional arrangements not as a 'permanent solution' but just a 'temporary easement' for the problematic areas.¹⁶

From the military point of view, New Zealand Chief of Staff (COS) believed that it was important to foster and take part in a collective security arrangement for the Pacific consisting of the US, Britain, Australia, New Zealand and Canada. On the other hand, the main concern was to be restricted to only the Pacific region, in case of participating in a Pacific security arrangement, and not being able to help Britain in the Middle East in a global state of war. However, it was also the possibility that due to its commitment to the Brussels Pact, British ability to contribute to the security of the Pacific might be adversely effected.¹⁷ Apparently, New Zealand military officials were still deluded that Britain might have the capacity to help New Zealand in a war.

In 1948, despite all the aforementioned doubts, New Zealand started to consider the possibility of a Pacific Pact, but still did not see it as a necessity. Prime Minister Fraser expressed increasing New Zealand attention on the topic on 8 January 1949 in Ottawa by saying that:

"If the need arose for the democratic nations in the Pacific to stand together, I am sure we would see a Pacific Pact developing, along the lines of the Atlantic Pact, which is shaping up now, ...such a pact would obviously include New Zealand, Australia, Britain, Canada, the United States, Mexico and certain of the Central and South American nations".¹⁸

¹⁶ NANZ, Telegram, from New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 18/12/1948, PM 111/14/21/1, cited in Baker, C. Terence, "New Zealand and The Genesis of The ANZUS Treaty", (Master diss., Victoria University, 1971), 36

¹⁷ NANZ, C.O.S. (48) P. 10, Arrangements for World Security and the Position of New Zealand, 24/09/1948, PM 153/26/5, Parti

¹⁸ NANZ, The Southern Cross, 10/01/1949, in PM 111/3/3/1, Part 1

With this statement, New Zealand, for the first time, 'publicly' stated 'the essence' of its position as to regional collective arrangements for its security. Later on, New Zealand External Affairs elaborated on this statement and said that Prime Minister Fraser 'did not propose any negotiations for a Pacific Pact' and by saying 'if the need arose', he emphasized that 'the need has not yet arisen'.¹⁹ Nevertheless, listing the possible members of a Pacific Pact was the hint of a shift in the concerns of Wellington from the Pacific Pact idea itself to its potential members.²⁰ On the other hand, Prime Minister Fraser was still avoiding any attempt 'to be a substitute for, or in any way to weaken, the close security relationship [,] which New Zealand enjoyed with Commonwealth allies'.²¹ Evidently, not just the military wing but New Zealand policy makers were also hopeful about British capabilities.

From the US perspective, the establishment of NATO on 4 April 1949 was an important turning point in terms of US approach to regional organisations but this did not make any remarkable change in US view as to a Pacific Pact. Generally, the US was not very comfortable with the idea of regional organisations because of the aforementioned reasons. The formation of NATO made Washington even more determined to contain its participation in other regional organisations and the US decided not to extend its formal commitments over NATO borders.²²

In relation to the Pacific, in March 1949, the State Department Policy Planning Staff advocated adopting a policy of 'multilateral collaboration, primarily with certain British Commonwealth countries and the Philippines'. Within this context, the US would 'encourage the Indians, Filipinos and other Asian states to take the public lead in political matters' and provide 'discreet

¹⁹ NANZ, Pacific Pact-Prime Minister's Statement (written by Mr. J. V. Wilson, Assistant Secretary of New Zealand Department of External Affairs), 11/01/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

²⁰ For a similar view see: Brook Barrington, "New Zealand and the Search for Security 1944-1954: A Modest and Moderate Collaboration", (Ph.D. diss., University of Auckland, 1993), 127

²¹ For a similar view see: Brook Barrington, "New Zealand and the Search for Security 1944-1954: A Modest and Moderate Collaboration", (Ph.D. diss., University of Auckland, 1993), 132

²² For details, see the second half of this chapter discussing Turkish-American relations during Turkey's NATO membership.

support and guidance' to them. Thereby, Washington would minimize the impression 'of American imperialist intervention' in the region.²³

In the meantime, the Philippines,²⁴ Australia²⁵ and Korea²⁶ had already started to sound out the US regarding a Pacific Pact. The US reply however was negative. According to Washington, the circumstances in the Pacific were different from that of Europe and 'the conditions' in the Pacific did not 'lend themselves [the US] to the type of approach in the Atlantic Pact'.²⁷

In May 1949, Dean Acheson, the Secretary of State, made US point of view even clearer as to a Pacific Pact. He declared that the US did not plan to join any other collective defence arrangement apart from NATO. Nevertheless, its participation in NATO would not lead to any decrease in US interest in the security of other areas. He added that the 'present internal conflicts in Asia' made the situation unripe for a Pacific Pact.²⁸

On 1 July 1949, the US drew the general lines of its policy as to a Pacific Pact in NSC 51. The NSC 51 suggested avoiding a regional organisation in the Pacific in the beginning and emphasized that it should only emerge pragmatically. 'If Asian leaders prematurely precipitate an area organization, we [the US] should not give the impression of attempting to thwart such a

²³ FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Policy Planning Staff Paper on United States Policy Toward Southeast Asia, 29/03/1949, 1129-1130

²⁴ For the Philippine's views about a Pacific Pact along the lines of North Atlantic Treaty see: FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, (?), from the Charge in the Philippines (Lockett), to the Secretary of State, 21/03/1949, 1123-1128

²⁵ For the Australian views about obtaining a Pacific Pact similar to the Atlantic Pact see: NANZ, Telegram, from the Minister of External Affairs, Wellington, to the High Commissioner for New Zealand, Canberra, 15/03/1949, PM 111/3/3/1, Part 1; NANZ, Melbourne Age, 15/03/1949, in PM 111/3/3/1, Part 1; NANZ, Canberra Times, 15/03/1949, in PM 111/3/3/1, Part 1

²⁶ For the point of view of Korea about a Pacific Pact see: FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Telegram, from the Ambassador in Korea (Muccio), to the Secretary of State, 20/05/1949, 1144-1145

²⁷ FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Memorandum of Conversation, by the Director of the Office for Far Eastern Affairs (Butterworth), 08/04/1949, 1141-1142; see also: FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, ?, from the Ambassador in the United Kingdom (Douglas), to the Secretary of State, 29/03/1949, 1133-1134

²⁸ NANZ, Memorandum, from the Counsellor, New Zealand Embassy, Washington, to the Secretary of External Affairs, Wellington, 18/05/1949, PM 111/3/3/1, Part 1; NANZ, Evening Post, 19/05/1949, in PM 111/3/3/1, Part 1; US Department of State, Bulletin, Vol. 20, No. 517, 29/05/1949, 696

move but should go along with them while exerting a cautiously moderating influence'.²⁹ In other words, the US would not do anything to discourage the establishment of a Pacific security organisation but would not be a part of it either.

New Zealand was not concerned about US non-committal attitude toward a Pacific Pact. Contrary, Prime Minister Fraser agreed with Acheson on his above-mentioned statement and said that "[t]here is no point... "in framing pacts merely for the sake of symmetry, to fulfil some theoretical conception of a scheme of regional pacts embracing the world'. In addition, Prime Minister Fraser referred to Acheson's remark expressing that 'North Atlantic Treaty is the product of at least three hundred and fifty years of history' and the combination of the actors which had 'common institutions and moral and ethical beliefs'. Prime Minister Fraser thought that Acheson's remarks were 'so apposite to the case of a country like New Zealand'.³⁰ In contrary to some countries chasing after a Pacific Pact, such as Australia, apparently the statement of Acheson was not disappointing for New Zealand. It was more like a clarification of the similarities between Wellington and Washington regarding a Pacific Pact. As the statements of Acheson and Prime Minister Fraser illustrated neither wanted to be drawn into a pact with countries with which they did not have basic commonality.

In his other statements given after the establishment of NATO, Prime Ministers Fraser expressed another reason why Wellington was worried about US hands-off approach. According to him 'the peace in this region [the Pacific], no less than in the North Atlantic, should be protected by a firm agreement resting on complete mutual confidence'³¹ but 'the problem [at the

²⁹ FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Policy Planning Staff Paper on United States Policy Toward Southeast Asia, 29/03/1949, 1130; see also footnote 2

³⁰ NANZ, Memorandum, by J.V. Wilson (Assistant Secretary, New Zealand Department of External Affairs), Wellington, for Alister McIntosh (Permanent Head of the Prime Minister's Department) and Foss Shanahan, (Deputy Secretary of New Zealand External Affairs), 18/05/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

³¹ NANZ, Pacific Pact, 12/05/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

Pacific] at the moment is not extremely urgent'.³² Apparently, Wellington believed that there was no need for a Pacific Pact for now.

Briefly, neither Washington nor Wellington was very keen on participating in a Pacific Pact by late 1949. By this time, Wellington had slightly modified its strategic thinking about regional arrangements but these modifications were more like a shift, not a major policy change. New Zealand warmed up to the Pacific Pact idea without overeagerly running after it. Similarly, Washington accepted the possibility of a Pacific security organisation but clearly refused to be a part of it.

The Asian Initiatives: the US and New Zealand

In 1949, new players, the Philippines and China, joined in the establishment process of a Pacific Pact. On 11-12 July 1949, at the Baguio meeting, the representatives of the two countries, President Elpidio Quirino and Chiang Kai-Shek, suggested a preliminary conference with the participation of Thailand, Indonesia, Australia, New Zealand, and South Korea in order to plan 'a union to meet the Communist menace'. Syngman Rhee, the President of Korea, supported this proposal.³³

New Zealand was critical about this Asian initiative. According to Wellington, 'any union designed to combat Communism or aggression' could only be successful as long as it got the active support from the great powers, especially the US and Britain. Without their support, it was 'neither wise nor practicable to proceed with any union or [conference]'.³⁴ This implied that, the

³² NANZ, Extract from B.B.C. News, 19/04/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

³³ NANZ, Extract from The Times, 12/07/1949, PM 111/3/3/1, Part 1; NANZ, Extract from The Times, 13/07/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

³⁴ NANZ, Memorandum, by Peter Fraser, Prime Minister for New Zealand, Wellington, for Mr. Wang, Chinese Consul-General, Wellington, 09/08/1949, PM 111/3/3/1, Part 1; NANZ, Telegram, from the Minister of External Affairs, Wellington, to the New Zealand Ambassador, Washington, 12/08/1949, PM 111/3/3/1, Part 1; see also: FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Memorandum of Conversation, by the Deputy Director of the Office of Far Eastern Affairs (Allison), 15/08/1949, 1187

first pre-requisite of New Zealand' participation in a Pacific Pact was the participation or at least the active support of the big powers to the Pact.

New Zealand would like to support a Pacific Pact as long as it was encouraged by the great Western powers. However, it did not envisage such a pact 'as a commitment to arrest the Red Tide in Asia' but 'an extension of the Australian-New Zealand joint defence planning'.³⁵ The New Zealand Government did not regard itself as an Asiatic country 'but rather as an extension into the [S]outhern Pacific of Western Europe'.³⁶ Therefore, any initiative to estrange Wellington from Western Union and approach New Zealand to Asia was not easily acceptable. In that case, the second pre-requisite of New Zealand was not to be exposed to Asiatic expansionism through a Pacific Pact. Without assuring these two pre-requisites, New Zealand would unlikely give the green light to a Pacific Pact.

Asian initiatives also came into the British and Australian agenda. Britain was not against a union with the Asian mainland countries as long as it had economic and political purposes. However, London was against a military pact in the region as believed that the region did not need it at this stage.³⁷ Unlike Britain, Australia wanted a union that would bring military cooperation.³⁸

Asian initiatives also got US attention. According to some US officers, such as Francis M. Fisher, the Policy Information Officer of the Office of Far Eastern Affairs, the US should welcome 'the development of an effective association of non-Communist countries in' South East Asia 'which might develop into an active anti-Communist front'. Nevertheless, the

³⁵ NANZ, Memorandum, by I. Stewart, for Foss Shanahan, Deputy Secretary of External Affairs, Wellington, 31/07/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

³⁶ FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Memorandum of Conversation, by the Deputy Director of the Office of Far Eastern Affairs (Allison), 15/08/1949, 1188

³⁷ FRUS, 1949, Vol. 6, Memorandum of Conversation, by the Secretary of State, 04/04/1949, 52

³⁸ James Eayrs, "A Pacific Pact: 'Step in the Right Direction?'" , *International Journal*, Vol. 7, No. 4, (1952), 297

aforementioned Chiang-Quirino-Rhee basis for a Pacific Union did not seem 'to be the beginning of an effective structure' because

'Chiang's inclusion saddles the embryonic union with a military problem it cannot hope to solve, and will probably repel other countries essential to an effective association of non-Communist countries. The present maneuver (sic), if it crystallizes, may well split Asian countries into non-Communist and anti-Communist segments, increasing the problems of Australia, New Zealand and the western powers'.³⁹

Similarly, in August 1949, Max W. Bishop, officer in the Office of the Deputy under Secretary of State, wrote to Dean Rusk, the Deputy under Secretary of State, that the US should express its sympathy to 'a regional approach based on "indigenous incentive and momentum developed in counties concerned" '. However, it should remain aloof mainly to prevent the arising of 'the false hopes' in relation to US economic assistance to the countries of the region and not to distract these countries as 'being an "outside power"'. The US was the only power capable of balancing the Soviet Union in the Pacific and in Asia. Moreover, 'a solely Asiatic association' would not be in the US best interest. With this in mind, Bishop suggested that the US 'should either oppose an association of nations and peoples in Asia and the Pacific or ...should encourage and participate in such an association'.⁴⁰ The time for the US to make up its mind as to a Pacific Pact was coming soon.

In August 1949, Wellington knew that the State Department considered a Pacific Pact along the lines of the Atlantic pact as 'premature'. Nonetheless, 'if something developed, they [the US] would be likely to join in'. On the other

³⁹ FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Memorandum, by the Policy Information Officer of the Office of Far Eastern Affairs (Fisher), to the Director of the Office (Butterworth), 15/07/1949, 1162

⁴⁰ FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Memorandum, by the Office of the Deputy Under Secretary of State (Bishop), to the Deputy Undersecretary of State (Rusk), 24/08/1949, 1191-1192

hand, Wellington was aware that US policy was 'subject to so many influences'.⁴¹

The Asian initiative illustrated that a Pacific pact model that New Zealand would like to get was the one including the big powers and providing protection against Asian expansionism, not specifically Communism. In this regard, Wellington would pursue a cautious attitude toward a Pacific Pact, which was clear evidence of its dependency on the decisions of the great powers.

From the US perspective, the Asian initiatives related to a Pacific association were positive steps as long as it did not require active US participation. US approach to a Pacific Union was non-committal because probably it did not want to spread its resources over different regions and wanted to focus on meeting the security needs of Western Europe. Moreover, Washington would still be able to control the Pacific region with its presence in Japan. Therefore, a security arrangement in the Pacific was not urgent until the US crystallized its future policy as to a Japanese peace treaty. At this point, although it seemed like New Zealand and the US had different perspectives, in fact they had the same reason for remaining friendly but aloof towards a Pacific Pact, which was having no interest in involving mainland Asian countries.

1950: The Turning Point

In the second half of 1949, three points that would change New Zealand view in 1950 in relation to the Pacific Pact came to surface. First, in August 1949, Wellington learned that the State Department planned to conclude a peace treaty with Japan with the consent of Britain.⁴² The US decision to conclude a Japanese peace treaty would mean that New Zealand had to give up on its

⁴¹ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, 15/08/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

⁴² FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Report, by Charles W. Yost, Special Assistant, to the Ambassador at Large (Jessup), 16/09/1949, 1205; see also NANZ, Extract from Foreign Report, 22/09/1949, PM 102/9/36, Part 1; For the policy change in the US regarding the Japanese Peace Treaty see also FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, Paper, drafted by John P. Davis, Jr., of the Policy Planning Staff, 07/07/1949, 1148-1151

hope to secure itself against the future revival of Japanese menace through a Japanese peace treaty and search for an alternative security mechanism against the recurrence of Japanese menace.

As an evidence of this change, when W. Walton Butterworth, the US Acting Secretary of State, met with the New Zealand officials in New York on 11 November 1949, the New Zealand officials said they needed a 'strong safeguard' against future Japanese aggression and hoped the US would give a 'definite and firm guarantee for the future'. The reply was not promising because Butterworth believed that US interest in the stability of Pacific should be accepted as a 'sufficient guarantee' for the security of Australia and New Zealand, 'without the conclusion of any formal arrangement'. The US could not give a firm and public commitment due to the constitutional and other reasons but would not allow these two countries 'to be menaced by Asia' either. This was not enough to convince the New Zealand officials.⁴³

The second turning point, which led to a change in New Zealand strategic thinking as to a Pacific Pact was that the National Party (NP) came into power in November 1949. Contrary to the Labour Government, the NP Government put less emphasis onto the UN and the hope of collective security.⁴⁴ The NP Government was more positive 'about being linked to American polices' but still doubtful about having a wide range of Asian participation in the Pacific Pact.⁴⁵

Thirdly, defending New Zealand against Communist aggression, as well as protecting it from Asian expansionism started to become one of the concerns in Wellington. For instance, Robert Hunter Wade stressed that the 'greatest danger would arise if countries of potential population pressure, such as India, China, Indonesia and Japan, fell into Communism'. Therefore, 'helping

⁴³ NANZ, Memorandum, by the Deputy Secretary of External Affairs (Foss Shanahan), to the Secretary, 18/11/1949, PM 102/9/4, Part 3

⁴⁴ F.L.W. Wood, "New Zealand Foreign Policy 1945-1951", in *New Zealand in World Affairs*, Vol. I, Alister McIntosh et. al., (Wellington: Price Milburn, 1977), 104

⁴⁵ R. Trevor Reese, *Australia, New Zealand and the United States: A Survey of International Relations 1941-1968*, (London: Oxford University Press, 1969), 115

the non-communist countries of South East Asia in their resistance to Communism,' would be in the best interest of New Zealand. At this point, the most desirable solution was to convince the US 'to underwrite our [New Zealand] security both against radical and external Communist threat by entr[ing] into a defence pact'. Wade knew that even if the US accepted to join a pact, it would be formed 'against Communism rather than against Asian radical expansionism]. Nevertheless, he suggested not waiting until Communism knocked on New Zealand's door.⁴⁶ Following the Communist victory in China in October 1949, Wellington attached more value to a Pacific Pact as this victory could have led to the amalgamation of two threats, communism and Asian expansionism, against New Zealand.⁴⁷

The shift in New Zealand strategic thinking following the advance of communism in Asia was also observed at the Commonwealth Foreign Ministers' Conference held in Colombo on 9-14 January 1950. At the Conference, Frederick Doidge, Foreign Minister of New Zealand, defined the advance of Communism in Asia as one of the most important problem. He advocated that a Pacific Pact, with the participation of the like-minded countries, could be a way to contain Communist aggression. He also emphasized that such an initiative would only be successful with the participation of the US and other great powers.⁴⁸ Although discussions about a Pacific Pact did not go any further in the Conference,⁴⁹ it was noteworthy that at the Conference, Doidge stressed Communist expansionism, not the

⁴⁶ NANZ, The Pacific Pact Part II: Analysis of New Zealand's Basic Interests in the Pacific in Relation to the Proposed Pact (written by Robert Hunter Wade), 08/08/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

⁴⁷ See NANZ, The Pacific Pact Part II: Analysis of New Zealand's Basic Interests In The Pacific In Relation to The Proposed Pact (written by Robert Hunter Wade), 04/08/1949, PM 111/3/3/1, Part 1

⁴⁸ NANZ, Notes on Comments by New Zealand Delegate at Conference [The Commonwealth Colombo Conference], 09/01/1950, PM 153/28/1, Part 1; see also: NANZ, P.M.M. (50) 2nd Meeting, Commonwealth Meeting on Foreign Affairs, Minutes of the 2nd Meeting, 09/01/1950, PM 153/28/6, Part 1; NANZ, Notes on McIntosh's Staff Talk on Colombo Conference, 03/02/1950, PM 153/28/1, Part 2; NANZ, Southern Cross, 07/01/1950, in PM 111/3/3/1 Part 2; Dominion, 31/01/1950, in PM 111/3/3/1 Part 2

⁴⁹ W. David McIntyre, Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 257

revival of the Japanese menace, as a threat. There could have been two main reasons for this. Either Wellington had really started to consider Communism as a threat or it had realized that the US was more sensitive to Communism than it was to the future revival of Japanese menace. Emphasizing Communism could stimulate US concerns about the region and incline it toward a Pacific Pact at least to contain Communist expansionism. Whatever the real reason was, the fact was the more New Zealand underlined communist threat, the more common threat perceptions Washington and Wellington would share. Similarly, the developments in the second half of 1949 and early 1950, affected US approach towards Asia and Pacific. Firstly, the Communist victory in China increased US interest in these regions⁵⁰ and escalated US need to conclude a peace treaty with Japan. Concluding a peace treaty with Japan became a US priority especially in early 1950. Japan had become a rivalry area between the US and the Soviet Union because the Soviet Union and Communist China had the 'capabilities of influencing Japan's future behaviour'. Before they achieved this, the US should conclude a peace treaty with Japan and orient it to the Western block.⁵¹ For a non-punitive peace treaty with Japan, obtaining support from the US allies was important. This was certainly a good opportunity for New Zealand (and Australia) to bring up the question of a Pacific Pact.⁵²

Apart from the Communist victory in China, the recognition of the Communist government in Vietnam by the People's Republic of China in January 1950 and the 30- Year Treaty of Friendship, Alliance, and Mutual Assistance, signed between China and the USSR on 15 February 1950, enhanced US attention to Asia and the Pacific. Following these developments, the State

⁵⁰ Brook Barrington, "New Zealand and the Search for Security 1944-1954: A Modest and Moderate Collaboration", (PhD. diss., University of Auckland, 1993), 142

⁵¹ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum, by the Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs (Butterworth), to the Secretary of State, 18/01/1950, 1119

⁵² W. David McIntyre, Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 251

Department became more concerned about the run of events in South East Asia and felt that 'someone must do something quickly'.⁵³

The US showed its growing interest in the region by supporting the Baguio Conference organised by the Philippines Government in May 1950 to form an Asian Union.⁵⁴ President Truman was 'sympathetic' to the idea of Asian Union but stressed that the initiative should take its root from Asia. He wanted India, Australia and New Zealand to participate in the Union before it was established.⁵⁵ Nevertheless, the US did not intend to participate in the Conference. The participation of Australia and New Zealand would give Washington a chance to have a reliable contact with the proceedings and dilute the Asiatic identity of the Conference.⁵⁶

New Zealand did not participate in the Baguio Conference by putting forward financial constraints as a reason. The real reason however was that Wellington felt that the participant governments would be of 'doubtful stability and minor importance'.⁵⁷ Moreover, there was lack of confidence among New Zealand diplomats about the willingness of the US to sustain even its own decisions. The New Zealand Embassy to Washington informed its government that State Department's 'attitude next week might be as different as yesterday's attitude was from last week's'.⁵⁸ Therefore, Wellington should 'not show undue attention to the vagaries of the State Department' and if the State Department were interested in the Conference then it should prove this

⁵³ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 22/02/1950, PM 111/3/3/1, Part 2

⁵⁴ See: NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 09/02/1950, PM 111/3/3/1, Part 2

⁵⁵ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum of Conversation, by the Secretary of State, 04/02/1950, 1412-1413

⁵⁶ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 22/02/1950, PM 111/3/3/1, Part 2

⁵⁷ NANZ, Telegram, from the Minister of External Affairs, Wellington, to the New Zealand Ambassador, Washington, 18/02/1950, PM 111/3/3/1, Part 2; see also: FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum of Conversation, by the Director of the Office of Philippine and Southeast Asian Affairs (Lacy), 21/02/1951, 20-21

⁵⁸ NZNA, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 22/02/1950, PM 111/3/3/1, Part 2

by attending.⁵⁹ As New Zealand, Australia had decided not to participate in the Conference at the outset.⁶⁰ However, later on, unlike New Zealand, Australia changed its mind and attended the Conference but considered it more like 'a social event'.⁶¹

The New Zealand's decision as to not participating in the Conference was in line with New Zealand policy of keeping its distance from Asian countries and not associating with a Pacific Pact unless the US was a member. It was true that the US decision to brush away the dust of the Japanese peace treaty had galvanized New Zealand to get a security guarantee from the US in late 1949. However, this did not mean that Wellington would jump into any Pacific or Asian Union to obtain a security guarantee.

On the other hand, the fact that the US did not participate in the Baguio Conference illustrated that there was still not a major change in US view as to a Pacific Pact, in spite of increasing US interest in the region. The US approach towards the Conference was also compatible with the decision that the National Security Council summarised in NSC 48/2 on 30 December 1949. According to this decision, the US should be sympathetic to 'the efforts of the Asian leaders to form regional associations of non-Communist states' but 'must not take ... an active part in the early stages of the formation of such an association'. The US 'should act to develop and strengthen the security of the area from Communist external aggression or internal subversion'.⁶² Apparently, the rise of communism in Asia and the Pacific had increased US need to conclude a peace treaty with Japan, but this was not enough to change US approach toward a Pacific Pact until the US decided its concept of a Japanese peace treaty.

⁵⁹ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 01/03/1950, PM 111/3/3/1, Part 2

⁶⁰ See: FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum of Conversation, by the Director of the Office of the Philippine and Southeast Asian Affairs (Lacy), 02/03/1950, 36

⁶¹ W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 268

⁶² FRUS, 1949, Vol. 7, Part 2, A Report to the President, by the National Security Council, 30/12/1949, 1216

Reconsiderations in the US and New Zealand

By March 1950, the State Department clarified its concept of a peace treaty with Japan and gave serious considerations about some form of Pacific Pact.⁶³ On 9 March 1950, John B. Howard, a Special Assistant to the Secretary of State, outlined the views of the State Department on the Japanese peace treaty and a Pacific Pact. According to the Department, 'the security problem relating to Japan has two aspects'. One of them was the possible resurgence of Japanese aggression that 'would normally be taken care of in a treaty of peace'. The other one was 'the postwar threat or aggression from Soviet-Communist expansion in Asia' that 'would not normally be taken care of in a peace treaty'.⁶⁴ As it would not be possible to handle these two problems under the same treaty, the Department took a new approach with the following objectives:

'On the one hand, to conclude a "normal" type of treaty with Japan dealing with economic and political problems, and security problems insofar as they related to the possible resurgence of Japanese aggression, and on the other hand to develop that type of [a] security arrangement in relation to possible Soviet-Communist aggression[,] which would appear most satisfactory from the standpoint of U.S. security in relation to Japan. This approach opened for the first time the possibility of a Pacific pact, which had been previously regarded as contrary to U.S. policy'⁶⁵

The State Department believed that a pact would facilitate the signature of a non-punitive Japanese peace treaty by related countries and allay their concerns about a resurgence of Japanese aggression. Obtaining the

⁶³ W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy - Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 260

⁶⁴ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum, by the Special Assistant to the Secretary (Howard), to the Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs (Butterworth), 09/03/1950, 1140-1141

⁶⁵ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum, by the Special Assistant, to the Secretary (Howard), to the Minister in France (Bohlen), 31/03/1950, 1159

signature of a large number of countries was important to 'give a solid backing to the peace treaty in spite of the refusal of the USSR and Communist China to participate'. In addition, the US would gain allies in the Pacific through a Pacific Pact without materially increasing its existing responsibilities in the region as well as strengthening the resistance of Japan to Soviet pressure. The initial members would be the US, Canada, the Philippines, Australia, New Zealand and Japan.⁶⁶ The main concern of the State Department was still to conclude the peace treaty. A Pacific Pact was a lever to achieve this aim. More importantly, the State Department did not consider a Pacific Pact away to guarantee the security of New Zealand and the other countries against Japan but to enhance the security of Japan against Soviet Communism. By having Japan involved in this pact, the US would make the other participants responsible for the Japanese security.

The main obstacle in the way of the State Department to implement the aforementioned approach was the US Joint Chief of Staff (JCS). Acheson tried to convince the JCS and told the Department of Defence officials that 'if some such security arrangement were not made', the Pacific members of the Commonwealth 'would insist upon a very punitive peace treaty' with Japan.⁶⁷ The JCS, however was still regarding a peace treaty with Japan as 'premature'⁶⁸ because of two reasons. Firstly, US security required 'U.S. forces to continue to be based on Japan for an indefinite period'. Secondly, it was required that 'any peace treaty [with Japan] must be signed also by the USSR and the *de facto* government of China'.⁶⁹ The friction between the State Department and the JCS could not be resolved until August 1950, namely until the US situation in the Korean War started to deteriorate.

⁶⁶ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum, by the Special Assistant to the Secretary (Howard), to the Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs (Butterworth), 09/03/1950, 1143-1146

⁶⁷ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum of Conversation, by the Special Assistant, to the Secretary (Howard), 24/04/1950, 1180

⁶⁸ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum of Conversation, by the Special Assistant, to the Secretary (Howard), 24/04/1950, 1177

⁶⁹ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum, by the Special Assistant, to the Secretary (Howard), to the Minister in France (Bohlen), 31/03/1950, 1157 (*italic his*)

While the State Department was busy with its new agenda, the Pacific Pact, Wellington started to consider about it more seriously. In March 1950, Berendsen wrote to Doidge that the world was drifting toward a third world war and communism was a 'pestilential disease' in that period. He added that although he did not 'believe in regional arrangements for security or defence', now he was doubtful that collective security could be achieved. In this regard, he suggested to approach Washington with the idea of 'a limited ...Pacific Pact extending the areas for which the United States has already announced its acceptance of the responsibility for defence to include New Zealand and Australia, in return,...[New Zealand and Australia] would join with the United States in defending the northern line'.⁷⁰

Doidge looked on the Berendsen's pact suggestion with favour as long as it was limited and the US was a part of it.⁷¹ He was also concerned about Communism and believed that the Atlantic Pact that was not supported by a Pacific Pact would be 'like shutting the front door and leaving the back door open'.⁷² In the meantime, Frank Corner, First Secretary in the New Zealand Embassy in Washington, told Butterworth, the US Acting Secretary, that '[o]nly in the context of a Pacific Pact arrangement ...would New Zealand...be likely to agree to the liberal type of treaty provisions...outlined [with Japan]'.⁷³

⁷⁰ NANZ, Despatch, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 14/03/1950, PM 111/3/3/1, Part 2, On 12 January 1950, Acheson delivered a speech and announced that '[the US] defensive perimeter runs along the Aleutians to Japan and then goes to the Ryukyus...So far as the military security of other areas in the Pacific is concerned, it must be clear that no person can guarantee these areas against military attack...Should such an attack occur...the initial reliance must be on the people attacked to resist it and then upon the commitments of the entire civilized world under the Charter of the United Nations...' According to this statement, the US was concerned more about the Northern Pacific and particularly Japan and New Zealand was out of US defence perimeter. For the speech of Acheson see: US Department of State, Bulletin, Vol. 22, No. 551, 23/01/1950, 116; NZNA, United States Commitments or Significant Statements Regarding The Security of Member States of The Commonwealth, 05/04/1950, PM 206/15/1, Part 5

⁷¹ NZNA, Letter, from Sir Frederick Doidge, the Minister of External Affairs, Wellington, to Sir Carl Berendsen, the New Zealand Ambassador, Washington, 09/05/1950, PM 111/3/3/1, Part 3

⁷² Southern Cross, 15/04/1950, in PM 111/3/3/1, Part 3

⁷³ USNA (United States National Archives): RG59 Box 3006, 694.001/4-2450, Memo of Conversation, 24/04/1950, cited in W. David McIntyre, Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 266

Apparently, Wellington had decided to use a soft peace treaty with Japan in order to get a security guarantee from Washington because the New Zealand officials in the US were losing their hope of obtaining a peace treaty with Japan that might 'advance' their security interests.⁷⁴

In contrast to Berendsen and Doidge, the New Zealand JCS did not believe that the Soviet Union could be a 'direct threat to New Zealand' as long as the US sustained its sea power in the Pacific. They were not against a Pacific Pact but concerned that 'on the military grounds' 'at present' there was no vital need to approach the US to ask for a pact. Nevertheless, if a Pacific Pact was formed, it should be a limited one and any commitment under the Pacific Pact would not prevent the contribution of New Zealand 'to the Commonwealth and Allied Strategic plan in a vital theatre of operations'.⁷⁵ As in the US, there were some frictions between the New Zealand military and government authorities. From the New Zealand perspective, the main reason for this friction was the British oriented approach of New Zealand military authorities.

Neither New Zealand nor the other related countries had enough power to change US point of view as to a Pacific pact unless the US was ready to take the next step. To take the next step, the US JCS should be persuaded to conclude a peace treaty with Japan. At this stage, the outbreak of the Korean War in June 1950 gave urgency to the peace treaty with Japan and a Pacific Pact⁷⁶ and helped to convince US military authorities to conclude a peace treaty with Japan.

⁷⁴ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 25/04/1950, PM 102/9/4, Part 4

⁷⁵ NANZ, J.P.C. (50) 4, The Defence of The Pacific-Strategic Background and Examination of The Military Requirements for a Pacific Defence Pact, 18/04/1950, PM 111/3/3/1, Part 3 (underline his)

⁷⁶ W. David McIntyre, Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55, (Christchurch, Canterbury University Press, 1995), 268

The Korean War: More Urgent Search for a Pacific Security Arrangement

Following the North Korean invasion of the South on 25 June 1950,⁷⁷ the UN Security Council passed three resolutions. The first resolution regarded the North Korean action as a breach of the peace and called for ending the hostilities as well as requesting UN members to assist the execution of this resolution.⁷⁸ Wellington welcomed the resolution but Berendsen was doubtful as to whether the US would be willing to take direct military action.⁷⁹ Even if the US took direct action, it could have been a problem for Wellington to assist the US. The priority of New Zealand defence policy was to contribute to the Commonwealth defence by deploying its forces in the Middle East in the event of a war with the Soviet Union.⁸⁰ Committing to the Korean War could be an obstacle in the way of Wellington to fulfil this mission effectively.⁸¹ However, from the political perspective, the possibility of South Korea falling into Communist hands could have led to the 'exclusion of the West from Asia' and left Australia and New Zealand 'in a situation similar to that of 1941-42'.⁸²

⁷⁷ For general information about the Korean War see: Peter Lowe, *The Origins of the Korean War*, (London: Longman Publishing Group, 1986); William Stueck, *The Korean War: An International History*, Princeton: Princeton University Press, c1995); Steven Hugh Lee, *The Korean War*, (New York: Longman Publishing Group, 2001); For a detailed study about New Zealand's Contribution to the War see: Ian McGibbon, *New Zealand and the Korean War Politics and Diplomacy*, Vol. I, (Auckland: Oxford University Press, 1992); C.W.A. Clemow, "New Zealand, Commonwealth and The Korean War: A Study of Government Policy and Unofficial Opinion", (Master diss., University of Auckland, 1967); Robert R. Eaddy, "New Zealand in the Korean War: The First Year – A Study in Official Government Policy", (Master diss., University of Otago, 1983); Michael Wright, "The American Dream?: New Zealand Foreign Policy and The Chinese Intervention in The Korean War", (Hons. Diss., University of Otago, 2004)

⁷⁸ NANZ, Telegram, from Secretary of State for Commonwealth Relations, to the Minister of External Affairs, Wellington, 26/06/1950, PM 324/2/3, Part 1

⁷⁹ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 26/06/1950, PM 324/2/3, Part 1

⁸⁰ NANZ, Cabinet Minute (hereafter C.M.) (50) 37, Record of Meeting on 23 June 1950 to meet Field Marshall Sir William Slim, 26/06/1950, CAB 222/2/2, Part 1

⁸¹ Ian McGibbon, "The Origins of the Alliance", *New Zealand International Review*, Vol. 13, No. 3, (1988), 10

⁸² Ian McGibbon, "The Origins of the Alliance", *New Zealand International Review*, Vol. 13, No. 3, (1988), 10; Ian McGibbon, *New Zealand and the Korean War: Politics and Diplomacy*, Vol. I, (Auckland: Oxford University Press, 1992), 77; see also: NANZ, *Implication of The Korean Conflict For South East Asia* (written by R. H. Wade),

While Wellington was oscillating between the political and military consequences of contributing to the Korean War, the UN passed the second resolution on 27 June through which it recommended its members to furnish assistance to the Republic of Korea.⁸³ Following this, the US ordered its air and sea forces to provide support to South Korea.⁸⁴ Apparently, contrary to the doubts of Berendsen, the US was willing to take direct military action. Wellington regarded the US move as 'both right and timely'.⁸⁵ Initially, Prime Minister Holland was 'not at all anxious to take any part' related to the second resolution.⁸⁶ After learning of the British decision to send warships to Korea,⁸⁷ he quickly changed his mind and offered naval contribution on 29 June.⁸⁸

On 7 July, through its third resolution, the UN called upon its members to make their 'forces and other assistance available to a unified command under' the US.⁸⁹ Following this, Trygve Lie, UN Secretary General, asked the UN members about their capacity to 'provide an increased volume of combat forces, particularly ground forces'.⁹⁰ Foss Shanahan, New Zealand Head of the Defence Secretariat, stated that from the New Zealand political point of view, resisting aggression in Korea was important to develop 'an effective collective security system' and maintain 'close and friendly relations' with the

29/06/1950, PM 324/2/3, Part 1

⁸³ NANZ, Telegram, from Secretary General United Nations, Lake Success, to the Minister of External Affairs, Wellington, 27/06/1950, PM 324/2/3, Part 1

⁸⁴ NANZ, Aide-memoire, from the US Ambassador, Wellington, to the Prime Minister's Department, Wellington, 28/06/1950, PM 324/2/7, Part 1

⁸⁵ NANZ, Telegram, from the Minister of External Affairs, Wellington, to Secretary of State for Commonwealth Relations, Wellington, 28/06/1950, PM 324/2/3, Part 1

⁸⁶ MS-Papers-6759-234, Personal Correspondence, Carl Berendsen (50-64/2), Letter, from McIntosh, to Berendsen, 04/07/1950

⁸⁷ NANZ, Telegram, from the Minister of External Affairs, Wellington, to New Zealand Ambassador, Washington, 29/06/1950, PM 324/2/3, Part 1

⁸⁸ NANZ, Telegram, from the Minister of External Affairs, Wellington, to New Zealand Ambassador, Washington, 29/06/1950, PM 324/2/7, Part 1; NZPD, Vol. 289, 29/06/1950, 13; New Zealand sent two frigates, Pukaki and Tutira, to serve in Korea; see: New Zealand and the Korean Crisis, Publication No. 96, (Wellington: Department of External Affairs, 1950), 9

⁸⁹ FRUS, 1950, Vol. 7, Resolution Adopted by the United Nations Security Council, 07/07/1950, 329

⁹⁰ NANZ, Telegram, from New Zealand Permanent Delegation to UN, New York, to the Minister of External Affairs, Wellington, 14/07/1950, PM 324/2/7, Part 1

US on which New Zealand security depended. However, from the military point of view, Wellington should not prejudice its commitment 'in the defence of the vital areas in the event of a major war'. Nevertheless, 'provision of the ground forces by New Zealand should be examined sympathetically'.⁹¹

Doidge considered that the US might be prepared for a pact with the countries that would provide 'physical assistance' in Korea.⁹² Similarly, Berendsen believed that Wellington should provide ground forces because the US

'...now [is] regarding this incident as a means of "separating the sheep from the goats" and of distinguishing those countries who can be relied upon from those who cannot, and they show some signs of regarding this as a test for those who might at the proper time in the future, from the foundation of [a] Pacific regional defence pact'.⁹³

While the discussion within New Zealand was continuing in relation to deploying ground forces to Korea, Patrick Gordon Walker, the British Secretary of State for Commonwealth Relations,⁹⁴ visited New Zealand in July 1950. He stated that US reaction to Korea 'demonstrated that effective co-operation was possible without formal commitments' which were not 'more than the machinery designed to reach a certain end'.⁹⁵ This implied that Britain was not very favourable to a Pacific Pact idea lest it might weaken New Zealand's commitment to the defence of the Middle East where Britain needed support. As stated above, this concern was shared by New Zealand military authorities.

⁹¹ NANZ, Korea-Provisions of Forces (written by Foss Shanahan), 17/07/1950, PM 324/2/7, Part 1

⁹² NANZ, Notes Done for Talk by Doidge to Defense Committee on 24th July (written by R.H.Wade), 21/07/1950, PM 324/2/3, Part 2

⁹³ NANZ, Telegram, from New Zealand Permanent Delegation to UN, New York, to the Minister of External Affairs, Wellington, 17/07/1950, PM 324/2/7, Part 1

⁹⁴ The Secretary of State for Commonwealth Relations was a British Cabinet office existing between 1947 and 1966, responsible for dealing with British relationship with members of the Commonwealth of Nations.

⁹⁵ Auckland Star, 17-31 July 1950

Hesitations of Wellington about sending ground forces to Korea did not last long. After learning of the British decision to send a brigade group of three battalions to Korea,⁹⁶ Prime Minister Holland once again changed his mind and before Britain announced its decision, on 26 July (New Zealand time) Wellington announced its decision to deploy ground forces to Korea.⁹⁷ With all this in mind, it is possible to say that Wellington was aware that contributing to the Korean War might increase American sympathy for New Zealand 'long term security needs'. At the preliminary stage, however, the main motive behind its participation in the Korean War was neither its security needs, nor to use this opportunity to obtain a Pacific Pact, but the need to keep in step with Britain.⁹⁸

By August 1950, as the Korean War had gone badly for the US, the American JCS withdrew its objections to sign a peace treaty with Japan without the agreement of the Soviet Union and China.⁹⁹ On 14 September 1950, President Truman announced that the informal discussions with the members of the Far Eastern Council on a Japanese Peace Treaty would begin.¹⁰⁰

This decision shifted New Zealand and Australian attention from the Korean War to the Pacific Pact. Just one day before the announcement of this decision, Percy Spender, Foreign Minister of Australia, met with President Truman and 'wanted a Pacific Pact like the Atlantic Pact'.¹⁰¹ During September 1950, he also talked to Acheson, the Congressional leaders and John Foster Dulles, Consultant to the Secretary of State. At these talks, he

⁹⁶ For the British decision to send land forces to Korea see: National Archives of the United Kingdom, The Public Record Office (hereafter PRO), CAB 128-18, C.M. 50, 50th Conclusions, 25/07/1950

⁹⁷ NANZ, Telegram, from the Minister of External Affairs, Wellington, to Secretary of State for Commonwealth Relations, 26/07/1950, PM 324/2/7, Part 1; NZPD, Vol. 289, 26/07/1950, 697

⁹⁸ Ian McGibbon, "The Origins of the Alliance", *New Zealand International Review*, Vol. 13, No. 3, (1988), 11

⁹⁹ W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 241

¹⁰⁰ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 14/09/1950, PM 102/9/4, Part 4

¹⁰¹ W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 284

repeated Australian desire for a pact that would enable 'Australia and New Zealand and other interested countries to act more freely and effectively in the event of the outbreak of a global war'.¹⁰² On 22 September, when he met with Dulles and other US officials, Spender 'expressed the intent of his Government to hold out for a Pacific Pact as the price for a liberal treaty with Japan'.¹⁰³ He was not against a liberal peace treaty with Japan as long as he could secure the Pacific Pact. He wanted 'an 'unequivocal' reaction from the' US.¹⁰⁴ Here it has to be mentioned that there was a differentiation between the views of Spender and Robert Menzies, Prime Minister of Australia. Menzies was not as big a fan of the Pact, as Spencer was, because he thought that regardless of having a pact, the Americans were 'already overwhelmingly friendly' to Australia.¹⁰⁵ Apparently, Spender was more influential than Menzies was in Australian foreign policy decisions at least concerning the Pacific Pact.

Similarly, the New Zealand officials raised the Pacific Pact question at the meetings that they had with the US officials in September and October 1950. At first, the New Zealand officials met with Sidney H. Browne, Counsellor of the United States Embassy in Wellington, and the members of the Eastern Political Division. The New Zealand officials said that they were aware of the need to keep Japan away from the communist threat but it was also important to allay Wellington's concerns on a possible resurgence of the Japanese

¹⁰² FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum of Conversation, by Horace H. Smith, Senate Liaison Officer, Office of the Assistant Secretary of State, for Congressional Relations, 14/09/1950, 214-17

¹⁰³ FRUS, 1950, Vol. 6, Editorial Note, 1308; For Spencer's full account about his meeting with Dulles see: Percy Spender, *Exercises in Diplomacy: the ANZUS Treaty and the Colombo Plan*, (Sydney: Sydney University Press, 1969), 44-48; For the summary of Spender's discussion with the US authorities on the Pacific Pact and the Japanese Peace Treaty see: NANZ, Memorandum, by the Official Secretary, Office of the High Commissioner for New Zealand, Canberra, to the Secretary of External Affairs, Wellington, 27/10/1950, PM 111/3/3/1, Part 3

¹⁰⁴ FRUS, 1950, Vol. 6, Editorial Note, 1321

¹⁰⁵ Robert John O'Neill, *Australia in the Korean War 1950-53*, Vol. I, (Canberra: Australian War Memorial and the A.G.P.S., 1981), 87. See also: W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 282

menace 'possibly under a regional defence scheme in the Pacific'. Browne replied that 'some arrangement along those lines was contemplated'.¹⁰⁶

Following this, on 19 October 1950, Doidge and his colleagues met with Dulles in New York and were informed about US views with regard to a Japanese peace treaty. Doidge expressed its 'sympathy' for the US point of view but continued that New Zealand had to see a peace treaty with Japan 'from the standpoint of her own "precarious" security position'. Before accepting a soft treaty with Japan, Doidge added, New Zealand wanted to learn US approach 'towards a Pacific Pact or other form of security guarantee'. Dulles 'was opposed to a Pacific Pact' for the reason that unlike the countries in Europe, the countries in the Pacific did not share the common interest and there was a lack of trust among them. Besides, if a pact were established, the excluded countries would get anxious. Nevertheless, Dulles assured that the antipodeans should not be afraid because if they were attacked, the US would come to their assistance. In a later conversation with Colonel Babcock, Doidge made it clear that 'it would be extremely difficult for New Zealand to accept a re-armed Japan without a firm security guarantee from the' US.¹⁰⁷ At the meetings with the US officials in the US, the New Zealand officials were 'less forceful' than that of Australia due to 'its smaller size and more limited resources'.¹⁰⁸

Although the conversations with the Americans in the US did not have a concrete outcome in relation to persuading the US for a Pacific Pact, behind the scene Washington had already started to ponder a trilateral agreement among Australia, New Zealand and the US. The Office of British Commonwealth and Northern European Affairs (BNA) was the one mooted

¹⁰⁶ NANZ, Note For File, Japanese Peace Settlement, 21/09/1950, PM 102/9/4, Part 4: see also: NANZ, Extract, Statement given by Doidge to American Pressmen, London, 28/09/1950, PM 102/9/4, Part 4

¹⁰⁷ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum of Conversation, by Colonel Stanton Babcock of the Department of Defense, 19/10/1950, 1322-1323; NANZ, Record of Discussion with John Foster Dulles, 14/10/1950, PM 111/3/3/1, Part 3

¹⁰⁸ Ian McGibbon, "The Origins of the Alliance", *New Zealand International Review*, Vol. 13, No. 3, (1988), 12

this idea for the first time. On 9 October 1950, Henry R. Labouisse, Director of BNA, and J. Harold Shullaw, a new member of the department, discussed this idea with Dean Rusk, the Assistant Secretary for Far Eastern Affairs.¹⁰⁹ Rusk supported the idea, as there was 'merit... in tightening... relationship with Australia and New Zealand'. The cooperation and support of these countries could be helpful to resolve 'the problems of the post-hostilities security and reconstruction of Korea and the negotiation of Japanese peace treaty'. A trilateral agreement might help to form closer relations with these countries.¹¹⁰

By the end of October 1950, the State Department held back on the idea of a tripartite agreement and mooted three other options to form closer relations with New Zealand and Australia. The State Department probably did this because a tripartite agreement would have brought more responsibilities for the US. If there had any chance to get out from under with less responsibility, the US would like to try it. These options were a Presidential Declaration; some formal military machinery on Pacific problems between the US, Australia and New Zealand; or political liaison between the Pacific area and NATO.¹¹¹ On 30 October 1950, before Spender departed for Australia, Rusk informed Spender of a Presidential declaration through which the US might announce it would come to New Zealand and Australian help, if they were involved in hostilities. This proposal was not satisfactory for Australia and personally for Berendsen 'unless detailed plans were prepared'.¹¹² Unlike Berendsen, Alister McIntosh, Secretary of External Affairs, considered that

¹⁰⁹ USNA: RG59 Box 4130,790.5/10-950, Emmerson to Rusk, 09/10/1950, cited in W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 286

¹¹⁰ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum, by the Assistant Secretary of State for Far Eastern Affairs (Rusk), to the Deputy Under Secretary of State for Political Affairs (Matthews), 09/10/1950, 147

¹¹¹ W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy – Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 286

¹¹² NANZ, Telegram, from the New Zealand Permanent Delegate, to the United Nations, New York, to the Minister of External Affairs, 02/11/1950, PM 111/3/3/1, Part 3; FRUS, 1950, Vol. 6, ?, from the Consultant to the Secretary (Dulles), to the Commander in Chief of the United Nations Forces (Mac Arthur), 15/11/1950, 1350

New Zealand 'would be very lucky' if it got 'the general guarantee'.¹¹³ Doidge was not hopeful either about the US participation in a Pacific Pact soon.¹¹⁴

Briefly, the first phase of the Korean War, which ended in November 1950, was the period that both the US, New Zealand and Australia started to reconsider in more depth a Pacific Pact. The outbreak of the Korean War gave the ANZACs a chance to show their loyalty to the US and an opportunity to ask for a return.¹¹⁵ It also fuelled US need to conclude a peace treaty with Japan and pushed the US to think about giving some security guarantees to the antipodeans, like a Presidential declaration. Presumably, the US saw this as the *quid pro quo* for getting New Zealand and Australia to sign on to the peace treaty provisions without refusing complications.

By November 1950, it also became clear that there was not a consensus among the US or the Australian authorities in relation to the necessity of a Pacific pact. As mentioned before, in the US, Dulles was opposed the idea, whilst Rusk was supportive. Similarly, in Australia, Menzies was not overeagerly running after a Pacific Pact, whilst Spender was very much into it. On the other hand, New Zealand would like to get a pact but they were very much doubtful even about its attainability. At this point, the second phase of the Korean War, started with the Chinese intervention in late November 1950, was the turning point in terms of forcing the US to make up its mind about the Pacific Pact.

Following the Chinese intervention, the position of the UN forces deteriorated. The concern was if the advance of the communist forces could not be halted, UN forces would be expelled from Korea altogether.¹¹⁶ Before the implications of the Korean defeat damaged US prestige in Japan, the US had to ensure

¹¹³ MS-Papers-6759-233, Personal Correspondence, Carl Berendsen (50-64/1), Letter, from McIntosh, to Berendsen, 24/11/1950

¹¹⁴ NANZ, Draft Notes for Minister's (Doidge's) Speech, 02/11/1950, PM 111/3/3/1, Part 3

¹¹⁵ For similar view see: Grant Bernard Stillman, "Pacific Pact: The Birth of ANZUS, 1949-1951", (PhD. diss., Monash University: 1991), 173

¹¹⁶ Ian McGibbon, "The Origins of the Alliance", *New Zealand International Review*, Vol. 13, No. 3, (1988), 13

Japanese commitment to the Western Block. Any '[d]elay and inaction may count heavily against' the US. Therefore, Dulles suggested sending 'Japan a mission ...[to] ascertain what, if any, arrangement were feasible'. He added that 'a Pacific Pact, initially of Japan, Australia, New Zealand, the Philippines, the United States, and perhaps Indonesia' might be necessary.¹¹⁷ The US strategic thinking had been getting closer to the Pacific Pact idea.

In December 1950, while the Pacific Pact was under serious discussion in the State Department, Berendsen informed Doidge that he heard the State Department had been discussing 'some kind of security guarantee to New Zealand-and presumably also Australia'.¹¹⁸ Shortly after this correspondence, Dulles officially informed Berendsen that the US Government would work on a device to satisfy them against the fear of resurgence of Japanese militarism.¹¹⁹ He did not give any details but a 'Pacific Ocean Pact Declaration among the island nations of the Pacific (Australia, Japan, New Zealand, the Philippines, the United States, and possibly Indonesia) had been discussed among Dulles, Rusk, John Allison, the Special Assistant to the Consultant, and was supported by the JCS.¹²⁰ The JCS was determined that the Pact 'should be strictly confined to the island nations of the Pacific' and neither Britain nor the other Asian nations would be members.¹²¹

The aim of this pact was to allay New Zealand and Australian apprehensions and thus obtain the antipodeans' support for a peace treaty with Japan that would not 'contain limitations upon rearmament'. There was an 'inter-

¹¹⁷ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum, by the Consultant to the Secretary (Dulles), to the Secretary of State, 08/12/1950, 1359-1360

¹¹⁸ NANZ, Telegram, from New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 23/12/1950, PM 102/9/4, Part 5

¹¹⁹ NANZ, Telegram, from New Zealand Ambassador, Washington, to Minister of External Affairs, Wellington, 05/01/1951, PM 102/9/4, Part 5

¹²⁰ FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Memorandum, by the Special Assistant to the Consultant (Allison), to the Ambassador at Large (Jessup), 04/01/1951, 132-134. The Pacific Ocean Pact Declaration was also known as 'island chain' proposal. This pact /proposal did not envisage Britain as a member and treated Indonesia as a desirable, but not an indispensable party.

¹²¹ FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Memorandum, by the Special Assistant to the Consultant (Allison), to the Ambassador at Large (Jessup), 04/01/1951, 132-134

dependence' between the Pact and the proposed peace treaty. Namely, unless the prospective members of the Pact accepted the peace treaty that the US would approve, the US 'should not become committed to the Pact'.¹²²

On 10 January 1951, President Truman appointed Dulles as 'Special Representative of the President, with the personal rank of Ambassador', and charged him with conducting the negotiations about the Pacific Pact and the Japanese peace treaty.¹²³ Recent developments in Korea increased the importance of the need to secure Japan's 'position in other non-Communist Pacific community'. To fulfil this aim, the support from 'off-shore Pacific nations' was necessary and a Pacific Declaration could help to get it.¹²⁴

To discuss the Pacific Pact and a peace treaty with Japan, Dulles decided to go first to Tokyo and later the Philippines, Australia and New Zealand. Wellington was informed about the text of the US statement of principles regarding a Japanese peace treaty¹²⁵ and the outline of the security arrangement that the US planned to offer to offset security needs of Wellington and Canberra.¹²⁶

In the meantime, Wellington discussed its options about asking for US help for the security of New Zealand. New Zealand External Affairs mooted four alternatives: A Direct Treaty with the US, Comprehensive Pacific Pact, Limited Pacific Pact, and Informal American Undertaking. The pros and cons of each alternative were discussed and due to the fact that the first alternative was 'clearly unattainable', it was decided that New Zealand officials should dwell upon an Informal American Undertaking in the forthcoming discussions

¹²² FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Memorandum, by the Consultant to the Secretary (Dulles), to the Ambassador at Large (Jessup), 04/01/1951, 134-137

¹²³ For President Truman's letter see: FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, 788-789

¹²⁴ FRUS, 1950, Vol. 6, Memorandum, by the Regional Planning Adviser in Bureau of Far Eastern Affairs (Emmerson), 12/12/1950, 1360-1361

¹²⁵ This statement is known as 'seven –point statement'. For the articles of the statement see: NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, No. 14, 19/01/1951, PM 102/9/4, Part 6

¹²⁶ For the details of the US proposal see: NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, No. 13, 19/01/1951, PM 102/9/4, Part 6

with Dulles and the Australian authorities in Canberra. This alternative was recommended because it would commit the US to New Zealand defence without committing the latter to the defence of the Philippines and Japan.¹²⁷ The New Zealand COS Committee supported going for an 'Informal American Undertaking' but they still believed that on military grounds New Zealand did not need a defence pact.¹²⁸ In these circumstances, Wellington's desire to obtain a defence guarantee from the US, no matter which type it would be, was not the result of military requirements. In the light of political needs, mainly the officials of the External Affairs shaped it.

Briefly, the Korean War was a catalyst to help both the US and the antipodeans to get what they were after. Nonetheless, it is not very true to consider the Pacific Pact as just the outcome of the Korean War. If it had been so, the Pacific Pact discussion would have been brought up right after the beginning of the Korean War, but generally, a Pacific Pact idea had been on the agenda since 1946.

The Last Step: The Canberra Talks

In early 1951, there were two turning points in relation to the Pacific Pact. The first one was Prime Minister Holland's visit to the US, the second one was the Canberra talks between the US, Australia, and New Zealand, which was a part of the Dulles mission at which he negotiated the Pacific Pact and the Japanese peace treaty.

In early February 1951, Prime Minister Holland went to the US. This visit could not have been more perfectly timed because it gave a chance to Prime Minister Holland to express his government's expectation from the US, as to the Pacific Pact and the Japanese peace treaty. It also manipulated

¹²⁷ NANZ, Japanese Peace Settlement Defence Aspects (prepared in the Department of External Affairs), 30/01/1951, PM 111/3/3/1, Part 3

¹²⁸ NANZ, C.O.S. (51) M.2, Minutes of a Meeting of the Chief of Staff Committee and Officers of the Department of External Affairs, 06/02/1951, PM 102/9/4, Part 6

Washington in accordance with needs of New Zealand, while Dulles was having his overseas trip to discuss these issues.

Prime Minister Holland met with Acheson and Rusk and proclaimed the sensitivity of New Zealand about the Middle East and a security arrangement in the Pacific. More importantly, he used New Zealand commitments to the Middle East as a bargaining chip to obtain a Pacific Pact. He told Acheson that as a return to New Zealand's contribution to 'some approved theatre', namely to the Middle East, his country should 'qualify for [a] defensive protection by' the US. Otherwise, they would have to reduce their commitment to those areas to protect their own region. Actually, this was more like a bluff because in a message to Doidge, Prime Minister Holland stated that their desire for a Pacific Pact did not lead New Zealand 'into obligations that would conflict with those we undertook to fulfil in the Middle East. We cannot do both'.¹²⁹ From this, it is possible to say that Wellington would not have taken any step to jeopardise their Middle East commitment.

Surprisingly, at the talks with Rusk, Prime Minister Holland offered to send additional New Zealand forces to Korea.¹³⁰ Generally, Prime Minister Holland was cautious about deploying forces to Korea. This offer was more like a tactic to gain sympathy from the US for a Pacific Pact. This tactic worked and Rusk mentioned a tripartite arrangement among Australia, New Zealand, and the US. Prime Minister Holland supported this idea and urged Doidge to carry it further with Dulles in the Canberra talks.¹³¹ This proposal was far beyond New Zealand's expectations as both the External Affairs and the New Zealand COS had regarded it unattainable. When it was considered that at the last resort Rusk started to mention a tripartite arrangement, it appears that Prime Minister Holland's visit was successful in terms of manipulating US

¹²⁹ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 07/02/1951, PM 102/9/4, Part 6

¹³⁰ NANZ, Conversation between the Prime Minister and Dean Rusk (Assistant Secretary of State), 06/02/1951, PM 153/31/7, Part 1

¹³¹ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 08/02/1951, PM 102/9/4, Part 6

officials. What is more, this visit was the first occasion that New Zealand was noticeably active regarding a Pacific Pact.

In addition to Prime Minister Holland's contacts in the US, the officials in Wellington had been working on the forthcoming Canberra talks. On 9 February 1951, the Cabinet decided that Doidge should focus on the Presidential declaration at the Canberra talks, as it was unlikely to obtain a formal treaty alliance with the US.¹³² The Cabinet reached this decision because before the Cabinet meeting, Doidge probably had not received Prime Minister Holland's above-mentioned telegram in which he urged Doidge to carry a tripartite agreement further with Dulles in the Canberra talks.

Apparently, when he met with Spender in Canberra on 12-13 February, before their meeting with Dulles, Doidge was informed of the telegram. That was why he agreed at the talk with Spender that Japanese rearmament was inevitable but this had to come with an adequate security guarantee from the US in the form of a tripartite agreement. They decided to concentrate on getting this agreement at the talks with Dulles. The preliminary discussion between Spender and Doidge demonstrated that there were some differences between New Zealand and Australia. Unlike Wellington, Canberra was clearly reluctant about a presidential declaration unless it was 'a treaty in solemn form'. Moreover, Canberra was not as concerned as Wellington in terms of taking part in the same pact with Japan and the Philippines. If there had been no chances left, Australia would have been less reluctant than New Zealand to accept a Pacific Pact arrangement including Japan and the Philippines.¹³³

¹³² NANZ, Telegram, from the Minister of External Affairs, Wellington, to the New Zealand Ambassador, Washington, 10/12/1951, PM 111/3/3/1, Part 3

¹³³ See: NANZ, Note, Pacific Security, 13/02/1951, PM 102/9/4, Part 6; NANZ, Telegram, from the High Commissioner for New Zealand, Canberra, to the Acting Minister of External Affairs, Wellington, 15/02/1951, PM 111/3/3/1, Part 3

On 15-18 February, Spender and Doidge met with Dulles in Canberra. At the meeting, Doidge touched upon the necessity to establish a system of collective security, similar to NATO, in the Pacific and how important it was for New Zealand to obtain a security guarantee from the US to fulfil its commitments to the Middle East. Dulles objected to a 'three cornered arrangement', which forced Doidge to fall back on a presidential declaration. Spender however considered this option as 'worthless to Australia'. Spender and Doidge kept pushing Dulles for a formal security guarantee and finally Dulles responded that the US was not reluctant to establish a security arrangement but the problem was to find a suitable form.¹³⁴ At the end of the meeting, the representatives of three countries agreed on the draft of a Pacific Pact among the US, Australia, and New Zealand.¹³⁵ Dulles inquired whether Japan and the Philippines could be included in this security arrangement but the antipodeans refused this and he gave up on the idea to include Japan.¹³⁶ Nevertheless, he reserved the possibility of the participation of the Philippines and emphasized the 'interdependence between the contemplated Japanese peace treaty... and the contemplated security treaty', which meant that neither of the countries 'would be obligated to accept one without the other'.¹³⁷ The Japanese peace treaty would be the price of the security guarantee for the antipodeans.

The next step was to obtain Britain's consent for the trilateral agreement that might also include the Philippines. Generally, London was adverse to a Pacific Pact that would exclude itself.¹³⁸ Britain believed that 'a United States

¹³⁴ NANZ, Summary of Discussions on the Japanese Peace Treaty by Messrs Dulles, Spender and Doidge, Canberra, 15-16/02/1951, PM 102/9/4, Part 6; see also: NANZ, Report on the Australian-New Zealand Consultations with Dulles at Canberra (prepared by the Department of External Affairs in Wellington), 07/03/1951, PM 111/3/3/1, Part 4

¹³⁵ For the text of the draft treaty see: FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Draft of Security Treaty, 17/02/1951, 172-175

¹³⁶ Percy Spender, *Exercises in Diplomacy: The ANZUS Treaty and the Colombo Plan*, (Sydney: Sydney University Press, 1969), 126-128

¹³⁷ NANZ, Letter, from the United States Presidential Envoy (Dulles), to the New Zealand Minister of External Affairs (Doidge), 18/02/1951, PM 111/3/3/1, Part 3

¹³⁸ Britain was against its exclusion from a Pacific Pact because it considered that its exclusion would be interpreted as 'renunciation of responsibilities and possibly as evidence of rift in policy

declaration at the presidential level' was the best way to secure the antipodeans against Japanese rearmament and to maintain their contribution to the defence of the Middle East.¹³⁹ It considered that being committed to such a pact might cause a reduction in Australian and New Zealand's commitments in the Middle East.¹⁴⁰ However, the tripartite pact proposed in the Canberra talks changed the British view because this pact would not only meet the antipodeans' security needs but also help them to maintain their commitments to the Middle East.¹⁴¹ In this regard, Britain decided not to impede the tripartite agreement.¹⁴² After coming this far, even if Britain had continued to resist the trilateral agreement, New Zealand (and Australia) would not have given up on the trilateral agreement just because of the British coolness. As Doidge said, Britain 'no longer had the strength to protect' New Zealand.¹⁴³

Nevertheless, Britain opposed the Philippines' participation.¹⁴⁴ Actually, neither of the antipodeans would be happy to see the Philippines in the Pact but if they had had to choose between having the Philippines in the Pact and losing the Pacific Pact at all, they would have chosen the former.¹⁴⁵ However,

between UK and United States...[and have] repercussions in Hong Kong and Malaya'. See: FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Telegram, from the United States Political Adviser to SCAP (Sebald), to the Secretary of State, 02/02/1951, 143-144; Hiroyuki Umetsu, "The Birth of ANZUS: America's Attempt to Create a Defense Linkages Between Northeast Asia and the Southwest Pacific", *International Relations of the Asia Pacific*, Vol. 4, No. 1, (2004), 177-178

¹³⁹ NANZ, Letter, from the High Commissioner for the United Kingdom, Wellington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 08/02/1951, PM 111/3/3/1, Part 3

¹⁴⁰ For details see: W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy: Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 303

¹⁴¹ See: PRO, CAB 128-19, C.M. 51, 16th Conclusions, 01/03/1951

¹⁴² For details see: W. David McIntyre, *Background to the ANZUS Pact Policy: Making, Strategy and Diplomacy, 1945-55*, (Christchurch: Canterbury University Press, 1995), 327-331

¹⁴³ NANZ, Note of a Cabinet Discussion, 22/03/1951, 111/3/3/1, Part 4

¹⁴⁴ For the reasons why Britain objected to the participation of the Philippines see: FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Memorandum of Conversation, by the Deputy, to the Consultant (Allison), 05/04/1951, 186-187

¹⁴⁵ NANZ, Notes on discussions held in Department of External Affairs with Alan Watt (Australian Secretary of External Affairs), 19/03/1951, PM 111/3/3/1, Part 4

Britain stepped in and persuaded Washington to conclude a bilateral agreement with the Philippines.¹⁴⁶

Following this, the US announced that it accepted the draft treaty prepared in the Canberra talks as the text of the Pact but asked for 'slight modifications in Articles VII and VIII'. Therefore, the parties met again on 25 June and redrafted these articles.¹⁴⁷ Finally, on 12 July 1951, the terms of the Pacific Pact, which is known as ANZUS, were released to the public and concluded on 1 September 1951.¹⁴⁸ It came into force on 29 April 1952, on the same day with the Japanese peace treaty.¹⁴⁹

To summarise, at the outset, neither Wellington nor Washington believed the necessity of a Pacific security arrangement. However, with the influence of the changes in the international arena they both had to modify their views. Once New Zealand policy makers decided to go for a Pacific Pact as a security mechanism against the future revival of Japanese menace, they used the Communist threat, the Korean War, maintenance of New Zealand commitments to the Middle East and US need to sign a liberal peace treaty with Japan to obtain a security guarantee from the US. However, instead of bringing up the Pacific Pact idea at every possible occasion, as Canberra did, Wellington waited for the right time to step in. Even when New Zealand authorities thought that it was the right time, they were cautious about participating in a Pacific security arrangement. Wellington had defined the

¹⁴⁶ M. McKinnon, "The Richest Price?", *New Zealand International Review*, Vol. 11, No. 3, (1986), 12; see also: FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Memorandum of Conversation, by the Deputy of the Consultant (Allison), 14/04/1951, 204-206

¹⁴⁷ NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, 01/06/1951, PM 111/3/3, Part 5; FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Memorandum of Conversation, by the Consultant to the Secretary (Dulles), 25/06/1951, 219-220; NANZ, Telegram, from the New Zealand Ambassador, Washington, to the Minister of External Affairs, Wellington, 25/06/1951, PM 111/3/3, Part 5

¹⁴⁸ NANZ, Telegram, from New Zealand Government Offices, San Francisco, to the Minister of External Affairs, Wellington, 01/09/1951, PM 111/3/3/1, Part 6; *Evening Post*, 02/02/1951, in PM 111/3/3/1, Part 6; For the text of the ANZUS treaty see: US Department of State, *Bulletin*, Vol. 25, No. 630, 23/07/1951, 148-49

¹⁴⁹ NANZ, Telegram, from High Commissioner for New Zealand, Canberra, to the Minister of External Affairs, Wellington, 29/04/1952, PM 111/3/3/1, Part 7; FRUS, 1951, Vol. 6, Part 1, Editorial Note, 250-51

conditions, under which it would take part in a regional arrangement, which were the US participation and keeping its distance from Asia as much as possible.

Furthermore, New Zealand, as a small power, was aware of its capabilities and therefore before reaching any decision on a regional arrangement, it waited for the great powers to show their flags. Nevertheless, New Zealand did not need to put so much effort in obtaining a Pacific Pact because its 'big brother', Australia, was already running after it. Wellington became active especially in early 1951. It is possible to say that, Wellington started to see a Pacific Pact as an alternative because Australia advertised it in that way since 1946. According to New Zealand military officials, New Zealand did not need a security pact.

On the other hand, the main motive in the conclusion of ANZUS was neither New Zealand nor Australia but US need to conclude urgently a soft peace treaty with Japan. At this point, Alan Watt, a scholar, argues that the US did not accept ANZUS to convince the antipodeans regarding the Japanese peace treaty. The Canberra talks underlined that even if the antipodeans did not accept the peace treaty, the US would sign it anyway. The point was that the US had realized that with the help of the regional arrangement, it could be possible to commit implicitly the antipodeans to the security of Japan. Simply, for the US, ANZUS was a way to involve the antipodeans in the Asia/Pacific international politics¹⁵⁰ and to have the antipodeans signed a soft peace treaty with Japan.

On the other side of the coin, with the ANZUS Treaty, New Zealand turned its friendship with the US into a formal alliance, which would be the institutional base for US-New Zealand relations for the next three decades.

¹⁵⁰ Alan Watt, "The ANZUS Treaty: Past, Present and Future", *Australian Journal of International Affairs*, Vol. 24, No. 1, (1970), 23; Hiroyuki Umetsu, "The Birth of ANZUS: America's Attempt to Create a Defense Linkages Between Northeast Asia and the Southwest Pacific", *International Relations of the Asia Pacific*, Vol. 4, No. 1, (2004), 195-196

One More Step Forward to the US: Turkey- the US and the North Atlantic Treaty Organisation

By mid 1948, the Truman Doctrine was the main mechanism around which the Turkish-American relations were shaped. With the Truman Doctrine, the US aimed to improve Turkey's military capabilities to wage war against the Soviet Union and hoped to capitalize on Turkey's geographic location without providing any specific guarantees toward Turkey's territorial integrity.¹⁵¹ The Truman Doctrine was an aid agreement far from allying Turkey's security concerns.¹⁵² Therefore, obtaining, in one form or another, an assurance from the US indicating that it would come to the assistance of Turkey in the event of an attack continued being important for Turkish foreign policy. The Turkish Government however did not initiate any significant diplomatic effort to obtain such a guarantee until the conclusion of the Brussels Treaty in March 1948.¹⁵³

In March 1948, the President Truman delivered a speech supporting the signing of the Brussels Treaty and told the Congress that the US 'must be ready to take every wise and necessary step' to help the free countries of Europe to protect themselves.¹⁵⁴ Following the speech, the US started to study the Brussels Treaty and the part the US could play in further security

¹⁵¹ Melvyn P. Leffler, "Strategy, Diplomacy, and the Cold War: The United States, Turkey, and NATO, 1945- 1952", *The Journal American History*, Vol. 71, No. 4, (1985), 808

¹⁵² Melvyn P. Leffler, "Strategy, Diplomacy, and the Cold War: The United States, Turkey, and NATO, 1945- 1952", *The Journal American History*, Vol. 71, No. 4, (1985), 808

¹⁵³ The Brussels Treaty was signed among Belgium, France, Luxemburg, the Netherlands, Great Britain and Northern Ireland on 17 March 1948 and entered into force on 25 August 1948. The Treaty provided Western Europe with a bulwark against the communist threat. It was the precursor to NATO. For the text of the Treaty see: Department of State, *American Foreign Policy, 1950-1955, Basic Documents*, Vol. 1, (Washington: U.S. Govt. Print. Off., 1957), 968-971

¹⁵⁴ FRUS, 1948, Vol. 3, Address by the President of the United States to the Congress, 17/03/1948, 54-55; For the complete text of the speech see: US Department of State, *Bulletin*, Vol. 18, No. 456, 28/03/ 1948, 418-420; For the reaction of the Turkish press to the President Truman's speech see: *Cumhuriyet*, 18/03/1948

arrangements, which brought up the idea of a defensive pact for the North Atlantic area including the Brussels Treaty countries, Canada and the US.¹⁵⁵

Not being considered to be a participant of this pact, opened a new chapter in Turkish-American relations. Therefore, obtaining a similar kind of security guarantee from the US that it had been planning to give Western Europe became Turkey's main aim between 1948 and 1952. This chapter explains this new phase of Turkish-American relations, which would conclude with Turkey's participation in NATO.

The chapter underlines three main concerns putting Turkey into action in relation to participate in NATO. The first one was the belief that as a result of increasing US aid to Western Europe, the US could decrease its aid to Turkey. Secondly, Turkey was anxious that the more the US became involved in the security of Western Europe, the less it would be interested in Turkey's security.¹⁵⁶ Thirdly, being excluded from the prospective defensive pact psychologically affected the Turkish Government, as Turkey was being excluded from the West, to which it had been trying to associate itself since the end of WWII.

Turkey had two options through which it could eliminate aforementioned concerns. The first alternative was to convince the US to extend the prospective defensive pact toward Turkey. The second one was to persuade the US to participate in another security arrangement including Turkey, such

¹⁵⁵ For the discussion between the US and the Brussels Treaty countries about the process leading to the formation of NATO see: FRUS, 1948, Vol. 3, 55ff; see also: Sir Nicholas Henderson, *The Birth of NATO*, London: George Weidenfeld and Nicolson, 1982)

¹⁵⁶ Aysegul Sever, *Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı ve Ortadoğu: 1945-1958*, (İstanbul: Boyut Kitapları, 1997), 59; George S. Harris, *Troubled Alliance: Turkish-American Problems in Historical Perspective, 1945-1971*, (Washington D.C : American Enterprise Institute for Public Policy Research, 1972), 31; Oral Sander, *Türk- Amerikan İlişkileri 1947-1964*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1979), 66; Haluk Ülman, "NATO ve Türkiye", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Vol. 22, No. 4, (1968), 149

as a Mediterranean Defence Pact, or the inclusion of the US in the British-French-Turkish Treaty of Mutual Assistance¹⁵⁷ signed in October 1939.

In order to realise either of these alternatives, Turkey first had to convince the US that a security arrangement was necessary not only for Turkey's security but also for the future US interests. This chapter emphasizes that in order to achieve this aim, Turkey tried to draw the US attention to the Eastern Mediterranean and aimed to prevent the US from just focusing on Western Europe. In addition, Ankara carried on using the perceived Soviet threat and therefore hoped to keep the US interests in Turkey alive. More importantly, Ankara pointed out the military potential of Turkey as a useful asset for the defence of Western Europe in case of Turkey's admission to NATO.

The Turkish Government played the aforementioned cards in order to take part in a security arrangement including the US. However, the Turkish political moves could have proved abortive if the US strategic thinking had not been changed as a result of the Korean War and US decision to take an active part in the Middle East. That is why, while describing Turkey's journey toward NATO membership, the chapter also underscores the changes in US strategic thinking, which cleared Turkey's path on the way to NATO membership.

Turkey Sounded the US Out for a Regional Security Organisation

Following the Brussels Treaty, Turkey started exploratory diplomatic efforts to find out the American point of view as to a possible American security guarantee in regard to Western Europe. At these diplomatic efforts, the Turkish officials mainly tried to explain how Turkey would feel if it was excluded from a security guarantee to be given to Western Europe. Ankara believed that if Washington gave a security guarantee to Western Europe

¹⁵⁷ The British-French-Turkish Treaty of Mutual Assistance involves a commitment by France and Britain to come to the aid of Turkey in the event of Turkey is subjected to aggression. For the text of the Treaty see: League of Nations Treaty Series, Vol. 200, (London : Harrison & Sons, 1940-1941), 167-189

without extending this 'simultaneously' to Turkey, Moscow might get the impression that engaging in acts of aggression against Western Europe might risk a conflict with the US, but committing aggression against Turkey might be relatively safe. Such an impression would encourage the Soviet Union to increase its activities against 'the independence and integrity' of Turkey. In addition, if the US took any action showing that the security of Western Europe was more important than that of Turkey, this would undermine the morale of the Turkish people and weaken their resistance to Soviet pressure.

158

The Turkish authorities conveyed their government's concerns to their American counterparts on different occasions. In relation to these concerns, the US reply was clear but not promising. The US did not have any intention to

'agree in advance to an arrangement whereby it would be committed automatically to come to direct assistance of another country...The most the US could do would be to agree to consider the assistance that might be given to foreign countries if necessity arose'.¹⁵⁹

More importantly, according to the US authorities there was no reason for Turkey to worry about the continuing US interest in Turkey's security. The US Government had already manifested its interest by starting a policy of providing military equipment to Turkey (and Greece) in 1947.¹⁶⁰ Apparently, the US did not plan to associate itself with any regional organization and even if they did, the US authorities believed that the military support it had been providing to Turkey should be enough to allay its concerns in relation to Soviet aggression, but clearly, Turkey did not agree.

¹⁵⁸ FRUS, 1948, Vol. 4, Memorandum of Conversation, by the Secretary of State (Marshall), 11/05/1948, 83-84

¹⁵⁹ FRUS, 1948, Vol. 3, Memorandum of Conversation, by the Under Secretary of State (Lovett), 25/05/1948, 129-131

¹⁶⁰ FRUS, 1948, Vol. 4, Memorandum of Conversation, by the Secretary of State (Marshall), 11/05/1948, 84

Approval of the Vandenberg Resolution¹⁶¹ on 11 June 1948 put Turkey into action once again, because by passing the Resolution, the US Senate entitled the President to seek US security through support of mutual defence arrangements that operated within the UN Charter. ¹⁶²This meant that there was no obstacle in the way of the US not to take part in a security arrangement with the signatories of the Brussels Pact.

Following this, Turkey first sounded out US attitude toward the association of Turkey with the Brussels Pact and what kind of guarantees the US would be prepared to provide this grouping. Huseyin Ragip Baydur, Turkish Ambassador to the US, brought these points up at the meeting with Robert A. Lovett, the Under Secretary of State. Lovett told Baydur that, thus far, the US had already provided 'aid to Greece and Turkey to an extent exceeding anything the Brussels Pact countries had yet requested of the US. Besides, the US did not want to jeopardise the present relations 'with Turkey by any change in the existing situation'. However, according to the Turkish Government the US policy of furnishing arms and equipment to Turkey was not 'wholly satisfactory'. On the contrary, this policy created the impression that the US would not associate itself with the security of Turkey, but would just limit its contribution to Turkey's security through furnishing the military equipment by which 'the Turks would be expected to defend themselves'. Simply, Turkey implied that 'without a "juridical guarantee" from the United States the security of Turkey could not be assured'. In fact, the US was not very sympathetic with the idea of Turkey's participation in the Brussels Pact. After warning Baydur about the limits of the Vandenberg Resolution, Lovett stated that Turkey's participation in the Brussels Pact would bring new problems. If Turkey considered participating in the Brussels Pact, Lovett

¹⁶¹ The Vandenberg Resolution was passed on 11 June 1948. It was proposed by and named for Senator Arthur Vandenberg. The Resolution was the landmark action that opened the way to the negotiation of the North Atlantic Treaty. For more information see: FRUS, 1948, Vol. 3, Senato Resolution 239 (Vandenberg Resolution), 11/06/1948, 135-136

¹⁶² Fahir Armaoğlu, Siyasi Tarih 1789-1960, (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1973), 773

added, then Turkey needed to discuss this with the Brussels Pact countries not with the US. Apparently, the US did not want to over-extend its commitments and wanted to 'draw them a line'.¹⁶³ The talk between Baydur and Lovett illustrated that if the US associated itself directly with the security of the Brussels Pact countries, without extending it toward Turkey, then Ankara would need to convince Washington to find simultaneously a way to allay its security concerns.

The US Office of Near Eastern and African Affairs (NEA) was aware of Turkey's concerns in relation to the growing involvement of the US with Western Europe. According to NEA, Turkey wanted to 'assure at least as close a relationship with' the US as that to any other countries 'similarly' exposed to the Soviet threat. The Turks believed that 'the best ...way of achieving such a relationship lies through participation in a regional group of the type envisaged by the "Vandenberg Resolution"'. NEA added that, apart from the Brussels Pact countries, it was important to find some formula under which the US would make it clear to the countries concerned, and to the Soviet Union, that it would regard a Soviet attack upon any one of the concerned countries, as an attack upon its own security. In addition, NEA mentioned classifying the countries into two groups with which the US might 'conclude formal mutual defense arrangement and others with which' the US did not 'wish to make such arrangements'. The countries that would 'produce defensive power' and/or 'increase the overall military strength of the participants' would take part in the first group. The weak, remote or countries with 'lack of productive power' would be in the second group. However, this should not mean that the US was not interested in the security of the second group.¹⁶⁴

¹⁶³ FRUS, 1948, Vol. 3, Memorandum of Conversation, by the Under Secretary of State (Lovett), 21/07/1948, 196-198; see also: FRUS, 1948, Vol. 4, Editorial Note, 115

¹⁶⁴ FRUS, 1948, Vol. 4, Memorandum, by the Director of the Office of Near Eastern and African Affairs (Satterthwaite), to the Under Secretary of State (Lovett), 26/10/1948, 172-176

The US Policy Planning Staff had already tacitly made that classification. According to the Policy Planning Staff, the membership in the contemplated North Atlantic Pact should be limited with the North Atlantic powers. However, the participants of the North Atlantic Pact

'would issue a joint statement at the time of its conclusion to the effect that any threat of aggression, direct or indirect, against any other OEEC [the Organisation for European Economic Co-operation] country...would be regarded by them as a development calling for consultation with the object of taking any measures which may be taken'.¹⁶⁵

Clearly, the Policy Planning Staff did not ignore the importance of other countries in Europe but did not see any point in extending the US formal security commitments toward other countries such as Turkey.

The US JCS also underlined the importance of Turkey for the US long-term strategic interests. Turkey was important as it was standing in the way of Soviet expansion toward the Eastern Mediterranean and the Middle East. More importantly, it dominated 'major air, land, and sea routes from the USSR to the Cairo-Suez area and to the Middle East oil fields'. Therefore, the JCS proposed to improve the 'combat effectiveness' of Turkey against 'any overt Soviet aggression'¹⁶⁶ but did not mention whether Turkey's participation in the contemplated North Atlantic Pact was essential.

Towards the end of 1948, the appraisals of the NEA, the Policy Planning Staff and the JCS illustrated that Turkey's present strategic importance for the US interests was not enough to include Turkey into the contemplated North Atlantic Pact. In this regard, Turkey would have been placed in the second

¹⁶⁵ FRUS, 1948, Vol. 3, Memorandum, by the Director of the Policy Planning Staff (Kennan), 24/11/1948, 284- 288; FRUS, 1948, Vol. 3, Memorandum ,by the Participants in the Washington Security Talks, July 6 to September 9, Submitted to Their Respective Governments for Study and Comment, 09/09/1948, 242

¹⁶⁶ FRUS, 1948, Vol. 4, Memorandum, by the Joint Chiefs of Staff, to the Secretary of Defense (Forrestal), 24/11/1948, 191-192

category of the aforementioned NEA classification, if such classification had come true. Being dependent on US military aid for its own security was making Turkey more a consumer, not a producer of defence. At that stage, what Turkey could offer was not critically important to increase the overall military strength of a pact contemplated for the North Atlantic region. On the other hand, leaving Turkey without any assurance was unconceivable. This could have brought Turkey into Soviet hands and ultimately risked the security of the Middle East. Therefore, enhancing Turkey's defence capabilities by military aids and supporting it with the US authorities' statements, if the necessity arose, were what the US had in mind.

While the US was busy with foregoing assessments, Turkey's desire to be included in the contemplated North Atlantic Pact increased. Finally, on 25 November 1948, the Turkish Government for 'the first time' made a direct request to the US and Britain for its inclusion in any specific security arrangement.¹⁶⁷ Turkey believed that as it had been 'firmly oppose[d]' to the Soviet expansionism in the Middle East and Mediterranean basin, it should participate in the prospective pact aiming to 'arrest the Soviet expansionism'. Turkey's exclusion from the Pact 'would disillusion Turkish people and might well encourage aggressive aims' against Turkey. Furthermore, the Turkish Government considered that excluding Turkey from the Pact would 'cut [the] Mediterranean in two'.¹⁶⁸

Turkey's direct request did not change US minds. The US still considered that it was not 'practicable to include Turkey in the North Atlantic [P]act'. Nevertheless, Washington was planning to take some measures to show the world that associating with the North Atlantic states would not mean that the US had 'a lesser interest in supporting the independence' of other countries

¹⁶⁷ FRUS, 1948, Vol. 3, Memorandum, by the Director of the Office of Near Eastern and African Affairs (Satterthwaite), to the Under Secretary of State (Lovett), 14/12/1948, 321

¹⁶⁸ FRUS, 1948, Vol. 3, Telegram, from the Ambassador in Turkey (Wadsworth), to the Secretary of State, 26/11/1948, 294

exposed to the Soviet threat. The US suggested to Turkey 'to be patient'. In short, the US did not support the Turkish request neither did Britain.¹⁶⁹

Ankara received Washington's negative reply accommodatingly. Necmeddin Sadak, the Turkish Minister for Foreign Affairs, reiterated that he understood the 'delicacy' of US position ' "with its traditional policy of 'no entangling alliances" '. On the other hand, he underlined that getting moral support, as well as material aid from the US, was important for Turkey to feel stronger against the Soviet Union, which would also discourage the Soviets from attacking Turkey.¹⁷⁰

Turkey Tried Its Alternatives

Throughout 1948, Turkey understood that participating in the prospective North Atlantic Pact to be a charter member was a remote possibility.¹⁷¹ That is why, since February 1949 Ankara started to explore the possibility of forming a Mediterranean Pact that could help Turkey to initiate a contractual security relationship with the US until Turkey was accepted in NATO.¹⁷² With this in mind, the Turkish authorities channelled their efforts toward convincing the US to take part in a Mediterranean Pact.

Washington was not against such regional groupings but not ready to consider them yet. According to Dean Acheson, the Secretary of State, attempting to consider a Mediterranean Pact at that stage might have complicated 'things' between the US Government and the Congress. The Government wanted to present the North Atlantic arrangement as the only

¹⁶⁹ FRUS, 1948, Vol. 3, Memorandum, by the Director of the Office of Near Eastern and African Affairs (Satterthwaite), to the Under Secretary of State (Lovett), 14/12/1948, 322; FRUS, 1948, Vol. 4, Telegram, from the Acting Secretary of State, to the Embassy in Turkey, 15/12/1948, 213-215

¹⁷⁰ FRUS, 1948, Vol. 3, (?), from the Ambassador in Turkey (Wadsworth), to the Secretary of State, 23/12/1948, 332-333

¹⁷¹ Ayşegül Sever, *Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı ve Ortadoğu: 1945-1958*, (İstanbul: Boyut Kitapları, 1997), 61

¹⁷² George S. Harris, *Troubled Alliance: Turkish-American Problems in Historical Perspective, 1945-1971*, (Washington D.C : American Enterprise Institute for Public Policy Research, 1972), 37

regional grouping in its mind at that stage.¹⁷³ Turkey did not give up. Sadak once again brought up the Mediterranean Pact idea to Acheson on 12 April 1949, just a few days after the establishment of NATO. There was no change in the US point of view. Acheson was not very promising in relation to taking steps, neither to extend NATO, nor to support the Eastern Mediterranean grouping. The US still believed that there was no need for any further assurance to illustrate the continuing US interest in Turkey's security. Washington had already emphasized this on several occasions, such as with a series of statements made by President Truman and Acheson, as well as the military assistances rendered Turkey by the US.¹⁷⁴

Despite its enthusiasm, the first two Turkish attempts, which were participating in NATO to be a charter member and establishing a Mediterranean Pact, had proved abortive. In fall 1949, Feridun Cemal Erkin, Turkish Ambassador to the US, came up with a new idea contemplating a contractual security arrangement with the US, through the US adherence to the existing British-French-Turkish Treaty of Mutual Assistance.¹⁷⁵ In his memoirs, Erkin wrote that at the talks he had with the US authorities, he got the impression that, in one way or another, the US would like to carry through Turkish attempts toward the security of the Mediterranean. He added that the US found his new idea 'interesting in terms of removing many obstacles in the way of assuring the security of the region'. However, he added that he felt alone in maintaining the pressure on the US, in relation to its adherence to

¹⁷³ FRUS, 1949, Vol.4, Memorandum of Conversation, by the Secretary of State (Acheson), 17/02/1949, 117-120

¹⁷⁴ FRUS, 1949, Vol.6, Memorandum of Conversation, by the Secretary of State (Acheson), 12/04/1949, 1647- 1653; For the documents underlining the US continuing interest in the security of Turkey see: US Department of State, Bulletin, Vol. 16, No. 409, 04/05/1947, 829-832; Public Papers of the Presidents of the United States: Harry S. Truman, 1948, (Washington: Government Printing Office, 1964), 915-916; US Department of State, Bulletin, Vol. 20, No. 509, 03/04/1949, 428-430; FRUS, 1949, Vol. 6, Letter, from President Truman, to the President of Turkey (Inonu), 1656-1657

¹⁷⁵ FRUS, 1949, Vol.6, Memorandum of Conversation, by the Assistant Secretary of State for Near Eastern and African Affairs (McGhee), 15/09/1949, 1680; FRUS, 1949, Vol.6, Memorandum of Conversation, by the Director of the Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs (Jernegan), 13/10/1949, 1682-1683; Feridun Cemal Erkin, *Disişlerinde 34 Yıl*, Vol. 2, Part 1, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1986), 94

the Treaty of Mutual Assistance, because the Turkish Ministry of Foreign Affairs wanted Erkin to break off his attempts unless the US immediately accepted Turkey into NATO. Erkin added that the reason behind this decision of the Turkish Ministry of Foreign Affairs was the close cooperation between Bevin, who was not happy to see that Erkin got to first base with Turkey's participation in NATO, and Sadak, who was in harmony with Bevin.¹⁷⁶

In fact, Erkin had misinterpreted his dialogues with the US authorities. At the talks, the US authorities were reserved and refrained from giving 'even an informal expression' of their views¹⁷⁷ because they had no plan to associate themselves with any other regional grouping apart from NATO. There were two main reasons for this. First, the US did not have 'the resources to undertake... additional responsibilities'.¹⁷⁸ Secondly, the US Chief of Missions in the NEA believed that associating with a regional arrangement in this area would be a 'premature' decision.¹⁷⁹ That is why, as with the previous Turkish attempts, this one was inconclusive too.

In December 1949, Turkey tried its last chance and put forward a common plan of defence and assistance between the Turkish and American General Staff. Unsurprisingly, this was also unsuccessful.¹⁸⁰

¹⁷⁶ Feridun Cemal Erkin, *Disişlerinde 34 Yıl*, Vol. 2, Part 1, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1986), 94-102

¹⁷⁷ For the conversations between Feridun Cemal Erkin, Turkish Ambassador to the US, and the US authorities at which they talked about the possibility of the US adherence to the existing British-French-Turkish Treaty of Mutual Assistance see: FRUS, 1949, Vol.6, Memorandum of Conversation, by the Director of the Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs (Jernegan), 13/10/1949, 1682-1683; , 1949, Vol.6, Memorandum of Conversation, by the Director of the Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs (Jernegan), 15/11/1949, 1684, footnote 1; FRUS, 1949, Vol.4, Memorandum of Conversation, by the Deputy Under secretary of State (Rusk), 05/12/1949, 359-360

¹⁷⁸ FRUS, 1949, Vol.4, Memorandum, by William H. Bray of the Office of the Coordinator for Foreign Military Assistance Programs, to the Coordinator (Berkner), 03/09/1949, 832

¹⁷⁹ FRUS, 1949, Vol.6, Recapitulation of Conclusions for Confidential Guidance of Chiefs of Mission in Oral Presentation to Governments, [undated], 176-177; see also: FRUS, 1949, Vol.6, Agreed Conclusion of the Conference of Near Eastern Chiefs of Mission Held at Istanbul, November 26-29, 1949, [undated], 168-175

¹⁸⁰ FRUS, 1950, Vol. 3, Telegram, from the United States Delegation at the Tripartite Preparatory Meetings, to the Secretary of State, 02/05/1950, 976: For more information about 'a common plan of defence and assistance between the Turkish and American General Staff' see: FRUS, 1950, Vol. 5, Memorandum, by the Under Secretary of State (Webb), to the Executive Secretary

The period between 1948 and 1949 illustrated the obsession of the Turkish authorities in relation to obtaining a contractual security guarantee from the US. It is possible to put forward three main reasons for this. First, Ankara did not really believe that Washington was honest with its statements in which the US declared the importance of Turkey. In fact, the inter-governmental correspondences among the different policy organs of the US,¹⁸¹ which have been examined within the scope of this study, show that the US really gave importance to the security of Turkey. Unfortunately, due to the restriction over the Turkish archives it is not possible at this stage to tell the exact Turkish point of view in relation to these statements.¹⁸²

Secondly, even if it is assumed that Ankara believed Washington's honesty, for the Turkish authorities a formal security arrangement with the US had already become an aim, more than a mean for security, through which they would prove that Turkey was a part of Europe. Probably that is why Ismet Inonu, President of Turkey, interpreted Turkey's exclusion from NATO as the sign of Turkey's exclusion from the European community.¹⁸³ Similarly, the statement that Semsettin Gunaltay, Prime Minister of Turkey, gave to the press on 30 April 1949 is also another indicator. In his statement, Prime Minister Gunaltay said that Turkey's present position was 'stronger than the position that it might have had if it had participated in NATO'.¹⁸⁴ If Turkey felt strong enough without participating in NATO or becoming involved in any

of the National Security Council (Lay), 06/03/1950, 1236- 1238; FRUS, 1950, Vol. 5, The Secretary of State to the Ambassador in Turkey (Wadsworth), 20/03/1950, 1238- 1240

¹⁸¹ As an example for these correspondences see: FRUS, 1948, Vol. 4, Memorandum, by the Joint Chiefs of Staff, to the Secretary of Defense (Forrestal), 24/11/1948, 191-192; FRUS, 1949, Vol. 6, Report, by the National Security Council to the President, 22/03/1949, 269-271; FRUS, 1949, Vol. 6, Memorandum by Mr. Gordon P. Merriam of the Policy Planning Staff, 13/06/1949, 42

¹⁸² Once Necmeddin Sadak, the Turkish Minister of for Foreign Affairs, gave a statement to Turkish press, saying that there was not formal agreement between Turkey and the US regarding security because they believed in each other's sincerity. However, these kinds of press statements may not always be reliable enough to be considered as an indicator of the then Turkish Government's real thoughts as to US security commitments to Turkey. For Sadak's statements related the issue see: Cumhuriyet, 06/04/1949; see also: Cumhuriyet, 17/04/1949

¹⁸³ Ekavi Athanassopoulou, Turkey-Anglo-American Security Interests 1945-1952: The First Enlargement of NATO, (London: Frank Cass, 1999), 145

¹⁸⁴ Huseyin Bağcı, Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar, (Ankara: METU Press, 2001), 15

contractual security arrangement, it would have expected from Turkey not to push anymore for neither of them. However, this was not the case. From this, it can be said that the Turkish authorities did not really examine the possibility that the US authorities' statements might be enough to ensure the security of Turkey as they had considered a contractual security arrangement with the US as the main aim.

Thirdly, the NATO membership or any contractual security arrangement with the US had become a part of the domestic policy. It was not important only for the security of Turkey, but also to strengthen the position of the RP Government in the upcoming elections. That is why; Erkin told the US Government that an assurance to Turkey 'should be timed before the coming Turkish elections' because the relations between the two governments 'could best be maintained by the present government headed by President Inonu remaining in power'.¹⁸⁵ This implies that the ruling parties could use the security guarantees obtained from the great powers in order to stay in the power.

In short, by the end of 1949, Turkey had tried four different alternatives to conclude a contractual security arrangement with the US. Throughout this period, Turkey's security needs were thought of as the main reason to search for such an arrangement. Nevertheless, the closer the general elections got, the more obvious it became that such an arrangement was also a means for the RPP Government to maintain its power. However, during its ruling period, despite trying hard, the RPP Government managed to neither participate in NATO nor obtain any security arrangement from the US.

¹⁸⁵ FRUS, 1950, Vol. 5, Memorandum of Conversation, by the Deputy Assistant Secretary of State for Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Hare), 15/02/1950, 1232

Could Britain Persuade the US?

After WWII, both Britain and the US considered the Middle East important for their interests.¹⁸⁶ Despite being weakened by WWII, due to its continuing extensive interests, Britain remained responsible for the defence of the region and the US acted 'the role of deputy'. Thus, immediately after the War, the US did not need to develop any 'coordinated policy applicable to the Middle East as a whole'. After Britain had realised that the mechanisms through which it hoped to maintain its influence on the region was unsuccessful¹⁸⁷ it started to state that the US 'should increasingly concern itself with the Middle East'.¹⁸⁸ Apparently, from now on, not only Turkey but also Britain would put pressure on the US to extend its commitments beyond Western Europe.

In early 1950, Britain as well as Turkey started enquiring about arrangements for the security of the Eastern Mediterranean. However, unlike Turkey, what Britain contemplated was 'a pact, which would include Britain, Egypt and the United States, as a means of convincing Egypt to acquiesce to a British base in Suez as a part of a wider security system'. In this respect, Britain told the Egyptian authorities that 'there might be the possibility of extending the North Atlantic Treaty defence line to the Middle East'. According to Britain, not Turkey but Egypt was the key of Middle East's defence against the Soviet Union and Turkey should be a mediator between Britain and Egypt in the establishment process of this pact. Turkey was not very keen to act as a mediator because it did not believe that it would be successful unless it

¹⁸⁶ For information about the Middle East policy of Britain between 1945 and 1951 see: Wm. Roger Louis, *The British Empire in the Middle East 1945-1951*, (New York: Oxford University Press, 1984); Micheal J. Cohen and Martin Kolinsky (Eds.), *Demise of the British Empire in the Middle East*, (London: Frank Cass, 1998), 3-41; For information about the US Middle East policy between 1947 and 1952 see: George McGhee, *The US-Turkish- NATO Middle East Connection*, (New York: St Martin's Press, 1990), 51-72

¹⁸⁷ Halford L. Hoskins, "Some Aspects of the Security Problem in the Middle East", *The American Political Science Review*, Vol. 47, No. 1, (1953), 189-190

¹⁸⁸ FRUS, 1949, Vol. 6, Statement, by the United States and the United Kingdom Groups, 14/11/1949, 62

'participated in a broader security arrangement'.¹⁸⁹ Under such circumstances, Britain decided to put forward the 'Mediterranean regional pact, which would preferably involve [a] trilateral arrangement among [the] UK-Egypt and Turkey' to the US at the preparatory American-British talks in May 1950.¹⁹⁰ From this, it could be seen that the defence of the Eastern Mediterranean was important for Britain in order to maintain the security of the Middle East and its present position in the region.

The US could not be indifferent to the developments related to the security of the Middle East. Despite not being as dependent as Britain on Middle East oil, 'American oil interests were large and the area was important' in terms of its 'strategic position and air communications'. The problem for the US was to decide how far to go in accepting new responsibilities in the area.¹⁹¹ The preparatory American-British talks illustrated that the US could not go far enough to take on any commitments in the Near and Middle East.¹⁹² The US authorities understood the British desire to cooperate with the US in these regions, but the best way to do this was to minimize the points of difference between the US and Britain on these regions, not to participate in the regional arrangement.¹⁹³ The talks were concluded with the understanding that the Middle East was an area in which the US should look to Britain 'to take the initiative in regard to any steps which needed to be carried out'.¹⁹⁴

The period between 1948 and early 1950 illustrated that as long as the US strategic thinking continued to be Western Europe oriented, neither Turkey

¹⁸⁹ Ekavi Athanassopoulou, *Turkey-Anglo-American Security Interests 1945-1952: The First Enlargement of NATO*, (London: Frank Cass, 1999), 156-159

¹⁹⁰ FRUS, 1950, Vol. 3, Telegram, from the United States Delegation at the Tripartite Preparatory Meetings, to the Secretary of State, 27/04/1950, 884; see also: FRUS, 1950, Vol. 3, Telegram, from the United States Delegation at the Tripartite Preparatory Meetings, to the Secretary of State, 02/05/1950, 975

¹⁹¹ FRUS, 1949, Vol. 6, Statement, by the United States and the United Kingdom Groups, 14/11/1949, 62

¹⁹² FRUS, 1950, Vol. 3, Telegram, from the United States Delegation at the Tripartite Preparatory Meetings, to the Secretary of State, 02/05/1950, 976

¹⁹³ FRUS, 1950, Vol. 5, Report of the Near East Regional Conference in Cairo, 16/03/1950, 5

¹⁹⁴ FRUS, 1950, Vol. 5, Memorandum, by the Ambassador at Large (Jessup), to the Secretary of State, 25/07/1950, 189

nor Britain would manage to take US attention to the Eastern Mediterranean and Middle East. What Turkey (and Britain) needed was an incident that would draw the US attention to these regions and so encourage the US to have a contractual security arrangement with Turkey. Turkey had to wait for this until the outbreak of the Korean War.

NSC-68 and the Korean War

The US was trying to limit its security commitments within the North Atlantic area. However, the setbacks in the second half of 1949 and early 1950, such as the Soviet Union's acquisition of nuclear weapons in August 1949, the Communist victory in China in October 1949 and the Sino-Soviet Treaty in February 1950 created the impression that the US had been losing its position in favour of the Soviet Union. So, President Truman decided to re-examine the existent security policy,¹⁹⁵ which resulted in NSC-68, a landmark document outlining the US' future security policy.¹⁹⁶

NSC-68 envisaged some changes in US security policy. First, it emphasized 'perimeter defense', which considered all points along the perimeter as equally important.¹⁹⁷ Secondly, it called attention to the increasing military strength of the Soviet Union and the possibility that Moscow might provoke a war once it increased its military capacities, so as to assure a victory. Thirdly, NSC-68 pointed out that '[w]ithout superior aggregate military strength, in

¹⁹⁵ Douglas Little, *American Orientalism: The United States and the Middle East since 1945*, (Chapel Hill and London: The University of North Carolina Press, 2002), 124

¹⁹⁶ The NSC-68 was prepared by the US National Security Council on 7 April 1950 and approved by the President Truman on 30 September 1950. For the text of NSC-68: FRUS, 1950, Vol. 1, A Report to the National Security Council by the Executive Secretary (Lay), 14/04/1950, 234-292; Ernest R. May (Ed.), *American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68*, (Boston: Bedford Books of St. Martin's Press, 1993), 21-81; S. Nelson Drew (Ed.), *NSC-68: Forging the Strategy of Containment with Analyses* by Paul H. Nitze, (Washington D.C: National Defense University Press Publications, 1996), 36-97; For discussion of NSC-68 see: John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*, (Oxford: Oxford University Press, 1982), 89-126; John Lewis Gaddis and Paul Nitze, "NSC 68 and the Soviet Threat Reconsidered", *International Security*, Vol. 4, No. 4, (1980), 164-176; Samuel F. Wells, Jr., "Sounding the Tocsin: NSC 68 and the Soviet Threat", *International Security*, Vol. 4, No. 2, (1979), 116-158;

¹⁹⁷ John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*, (Oxford: Oxford University Press, 1982), 91

being and readily mobilizable, a policy of 'containment'... is no more than a policy of bluff. The US had stronger armed forces than ever before, but there was also 'a sharp disparity 'between the US 'actual military strength' and its 'commitments'. When US military strength was compared with the world situation confronting it, it was 'becoming dangerously inadequate'. In this respect, NSC-68 suggested not only increasing the number and power of US atomic weapons but also its general air, ground, sea strength, air and civilian defence programs. Fourthly, the report continued that the US needed to build up its military strength, plus help its allies to do the same thing, which would provide adequate combined strength against a Soviet attack on the US, Canada, Britain, Western Europe, Alaska, the Western Pacific, Africa and the Near and Middle East. The report did not directly refer to Turkey's role in the new US security policy. Nevertheless, it underlined that in the event of a major war that might outbreak in 1950, Moscow would be prepared 'to drive toward the oil-bearing areas of the Near and Middle East',¹⁹⁸ which would increase the role of Turkey, which was strategically important in the defence of the region. In brief, NSC-68 recommended increasing American defence expenditures and considering the defence concept to a broader extent.

NSC-68 was not approved until 30 September 1950¹⁹⁹ mainly for two reasons. Firstly, the State Department was still reluctant to take on new responsibilities in the Near and Middle East, which NSC-68 recommended it do.²⁰⁰ Secondly, NSC-68 envisioned increasing the US military budget around 20 percent of its Gross National Product (GNP),²⁰¹ which was then 6to 7

¹⁹⁸ FRUS, 1950, Vol. 1, A Report to the National Security Council by the Executive Secretary (Lay), 14/04/1950,234-292; Ernest R. May (Ed.), *American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68*, (Boston: Bedford Books of St. Martin's Press, 1993), 21-81

¹⁹⁹ FRUS, 1950, Vol. 1, Report, to the National Security Council, by the Executive Secretary (Lay), 30/09/1950, 400

²⁰⁰ FRUS, 1950, Vol. 5, Report Prepared in the Department of State, 11/05/1950, 152-158

²⁰¹ Stephen E. Ambrose, *Rise to Globalism: American Foreign Policy since 1938*, (New York: Penguin Books, 1985), 114; see also: Samuel P. Huntington, *The Soldier and the State: The Theory of Civil-Military Relations*, (Cambridge: Belknap Press, 1957), 384, Samuel P. Huntington, *The Common Defense: Strategic Programs in National Politics*, (New York: Columbia University Press, 1961), 47-53

percent.²⁰² Such a build up in US defence expenditures was not easy to justify but the Korean War came to the US help.

As Acheson later said Korea had saved the US because 'the fear that [the North Korean] invasion was just the first step in a broad offensive by the Soviets' was very 'useful' to convince Congress it needed to increase the defence budget²⁰³ and to adapt NSC-68. Moreover, the Korean War proved that the US authorities were right to consider that not a world war, but a local war that the Soviet Union contrived and remained in the background was possible.²⁰⁴ This also meant that the Soviet Union might challenge the West from the Persian Gulf to the Eastern Mediterranean.²⁰⁵ This fear increased US attention on the weak spots vulnerable to Soviet interference. In the reports prepared before the Korean War by the Director of the Policy Planning Staff and the Director of the Office of Eastern European Affairs, these spots were listed as Yugoslavia, Indochina, Berlin, Austria, Korea, South-East Asia, Greece, Finland, Turkey and Iran.²⁰⁶ Consequently, in August 1950, another

²⁰² Ernest R. May (Ed.), *American Cold War Strategy: Interpreting NSC 68*, (Boston: Bedford Books of St. Martin's Press, 1993), 4, FRUS, 1950, Vol. 1, A Report to the National Security Council by the Executive Secretary (Lay), 14/04/1950, 256; The statistics of U.S. Bureau of the Census and the U.S. Office of the Management and Budget show that not 6 to 7 but around 5 percent of GNP was being allocated to US defence. See: John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*, (Oxford: Oxford University Press, 1982), 356

²⁰³ Walter Isaacson and Evan Thomas, *The Wise Men: Six Friends and the World They Made—Acheson, Bohlen, Harrima, Kennan, Lovett, McCloy*, (New York: Simon & Schuster, 1986), 504, 513; For the points of views of the scholars who accepted that the Korean was important for the Truman's approval of NSC-68 see: John Lewis Gaddis, *Strategies of Containment: A Critical Appraisal of Postwar American National Security Policy*, (Oxford: Oxford University Press, 1982), 109-117; J. Robert Donovan, *Tumultuous Years : The Presidency of Harry S. Truman, 1949-1953*, (New York: W. W. Norton & Company, 1982), 241-247; Ayşegül Sever, *Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı ve Ortadoğu: 1945-1958*, (İstanbul: Boyut Kitapları, 1997), 70-71; Beatrice Heuser, "NSC 68 and the Soviet Threat a New Perspective on Western Threat Perception and Policy Making", *Review of International Studies*, Vol. 17, No. 1, (1991), 33

²⁰⁴ FRUS, 1950, Vol. 1, Study Prepared by the Director of the Policy Planning Staff (Nitze), 08/02/1950, 145-146

²⁰⁵ Douglas Little, *American Orientalism: The United States and the Middle East since 1945*, (Chapel Hill and London: The University of North Carolina Press, 2002), 125; see also: Beatrice Heuser, "NSC 68 and the Soviet Threat a New Perspective on Western Threat Perception and Policy Making", *Review of International Studies*, Vol. 17, No. 1, (1991), 27-33

²⁰⁶ FRUS, 1950, Vol. 1, Study Prepared by the Director of the Policy Planning Staff (Nitze), 08/02/1950, 147; FRUS, 1950, Vol. 1, Paper Prepared by the Director of the Office of Eastern European Affairs (Yost), 15/02/1950, 157

report known as NSC 73/4 underlined that the US might 'accept the possibility of local conflicts and must devise the right policies, diplomatic and military, to meet these aggressions'. According to the National Security Council, the Soviet Union would not attack American troops or any participants of NATO. However, it could launch local operations towards Iran, Turkey, Yugoslavia, Greece, Afghanistan, Pakistan or Finland.²⁰⁷

Apparently, the setbacks in late 1949 and early 1950 had triggered a new security policy in the US, which was justified by the outbreak of the Korean War. From now on, the US would be more concerned about the security of the weak spots. This implied that Turkey, as one of these weak spots, would receive more attention from the US and have a chance to reapply for NATO membership or obtain a contractual security with the US.

Turkey and the Korean War

Following the 14 May 1950 elections, the Democrat Party (DP) Government came into power in Turkey with two main foreign policy aims: joining NATO and maintaining friendly relations with the US. As it saved the US, the Korean War would provide the opportunity to Turkey for achieving these aims and the DP Government would not miss it.

When the Korean War broke out on 25 June 1950, Ankara believed that participating in the War 'would mean closer ties to the West...which in return would lead to economic growth and greater diplomatic and military power'.²⁰⁸ Furthermore, it was a way to show that Turkey was a 'worthy partner' of the US.²⁰⁹ More importantly, Adnan Menderes, the new Prime Minister of Turkey,

²⁰⁷ FRUS, 1950, Vol. 1, Report by the National Security Council, 25/08/1950, 376, 380

²⁰⁸ John M Vander Lippe, "Forgotten Brigade of the Forgotten War: Turkey's Participation in the Korean War", *Middle Eastern Studies*, Vol. 36, No. 1, (2000), 93

²⁰⁹ Stephen V. Beck, "A Small Power's Place in a Big Power's World: Turkey, The United States, and The Early Cold War", (Ph.D. Diss., The Graduate College of Bowling Green State University, 2003), 174

believed that sending forces to Korea 'could be a bridge to be accepted in NATO'.²¹⁰

The statement that Senator Harry P. Cain gave when on his visit to Turkey on 23-26 July 1950 also led the Turkish Government to relate the NATO membership with contributing to the Korean War.²¹¹ In his statement, Cain said that

'as an American senator and a citizen I assume that sending a small military unit to Korea would influence Turkey's acceptance in the Atlantic Pact...I do not see any differences between the Atlantic Pact countries and Turkey...If Turkey becomes a full member of the Atlantic Alliance, we can protect ourselves much better'.²¹²

Actually, Washington did not want Ankara to reach a conclusion that offering assistance in Korea might result in the NATO membership. That is why; Washington had instructed George Wadsworth, the US Ambassador to Turkey, to inform the Turkish authorities not to draw such a conclusion.²¹³ However, Turkey was so conditioned to the NATO membership and ready to take advantage of every contribution to the West in order to participate in NATO. Therefore, when the UN Security Council asked for support to South Korea,²¹⁴ the DP Government replied in the affirmative and on 25 July 1950 announced its decision to send 4.500-man unit to South Korea.²¹⁵

²¹⁰ Ahmet Emin Yalman, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim 1922-1971*, Vol. 2, (Istanbul: Pera Tur., 1997), 1536

²¹¹ FRUS, 1950, Vol. 5, Telegram, from the Ambassador in Turkey (Wadsworth), to the Secretary of State, 31/07/1950, 1286

²¹² Zafer, 26/07/1950

²¹³ FRUS, 1950, Vol. 5, Telegram, from the Ambassador in Turkey (Wadsworth), to the Secretary of State, 31/07/1950, 1286, footnote 1

²¹⁴ TGNAP, Vol. 1, Term 9, Session 15, 30/06/1950, 311-312

²¹⁵ Zafer, 26 Temmuz 1950; The way the decision was taken caused some debates in the Turkish Parliament but the decision itself did not meet with serious objections from the opposition party. For details about the way the decision was taken and the debates about it see: Gazi Doğan, "Kamuoyunda Kore Savaşı", (Master diss., Ankara Üniversitesi, 2004), 57-61; Özlem Demirel, "Türkiye'nin Kore Savaşına Katılma Kararının Analizi", (Master diss., Gazi Üniversitesi, 1990), 77-106; For detailed information about the Korean war and the treatment of US-Turkish relations in the Korean context see: FRUS, 1950, Vol. 7, 1ff.

Unsurprisingly, on 30 July 1950, just five days after the aforementioned decision, Menderes handed Wadsworth an *aide-memoire* through which Turkey re-applied to join NATO. The Turkish Government believed that it was the 'propitious' time to consider Turkey's admission to NATO. Ankara was expecting Washington to examine and resolve the question within the shortest possible time.²¹⁶ Due to the new urgencies that the Korean War brought, Ankara did not consider anymore that it needed to wait until NATO completed its organizational stage.²¹⁷ Turkey's participation in NATO 'could contribute materially to the collective strength of Western Europe...[and also] enhance its own security'. In addition, Turkey believed that as long as the US supported Turkey's admission, Italy, France and Canada would not oppose.²¹⁸ Furthermore, Turkish authorities considered that they had showed their 'good faith' by taking a prompt action towards the Korean crisis.²¹⁹ In other words, Turkey was expecting NATO members to show their good faith as well by accepting Turkey in NATO. Obviously, Turkey was taking advantage of its support in the Korean crisis as leverage.

The US authorities knew that rejecting Turkey once again would harm Turkish morale and US-Turkey relations.²²⁰ However, Washington had to consider the positions of Greece and Iran, which had also stressed their desire to be included in a security pact with the US. Excluding them from any security arrangement that would include Turkey could be a problem, 'unless there were logical reasons for their exclusion'. In these circumstances, as a solution, the State Department brought up the idea of inviting Turkey, as well

²¹⁶ FRUS, 1950, Vol. 5, Telegram, from the Ambassador in Turkey (Wadsworth), to the Secretary of State, 31/07/1950, 1288

²¹⁷ FRUS, 1950, Vol. 5, Telegram, from the Ambassador in Turkey (Wadsworth), to the Secretary of State, 22/08/1950, 1297

²¹⁸ FRUS, 1950, Vol. 5, Memorandum of Conversation, by the Secretary of State, 25/08/1950, 1301

²¹⁹ FRUS, 1950, Vol. 5, Telegram, from the Ambassador in Turkey (Wadsworth), to the Secretary of State, 12/09/1950, 1312

²²⁰ FRUS, 1950, Vol. 5, Telegram, from the Ambassador in Turkey (Wadsworth), to the Secretary of State, 22/08/1950, 1299; FRUS, 1950, Vol. 3, United States Delegation Minutes, Second Session, Preliminary Conversations for the September Foreign Ministers Meetings, 29/08/1950, 1145

as Greece, to participate in the meetings of a Mediterranean part of NATO on 'a consultative basis'. The Department was aware that this would not be more than 'a delaying device' as Turkey would not be 'completely' satisfied unless it obtained a direct and full participation in a security arrangement including the US.²²¹ The Defense Department found the proposal of the State Departments acceptable. From the military point of view, 'as soon as the defense of the member nations of NATO were 'reasonably assured, the United States [might] consider raising the question of full membership for Turkey and Greece' in NATO.²²²

With this in mind, Turkey's latest request for adhering to NATO was discussed at the Foreign Ministers' meeting in New York in September 1950. The North Atlantic Council rejected the request but invited Turkey and Greece to participate in the planning on the defense of the Mediterranean area.²²³ Ankara was not happy with the offer. Erkin sounded out Acheson to see if there was any chance to reconsider the decision, or to obtain 'a unilateral commitment' from the US but the reply was negative.²²⁴ Hence, Turkey had no other option but to accept the offer.²²⁵

This offer indicated that with the influence of the Korean War, the US had started to devise some policies to meet the possible aggressions towards the weak spots one of which was Turkey. The next actual step towards the security of Turkey, which was inviting Ankara for the NATO membership, would be taken following the US decision to be more active in the defense of the Middle East.

²²¹FRUS, 1950, Vol. 3, Letter, from the Secretary of State, to the Secretary of Defence (Johnson), 31/08/1950,257-261

²²²FRUS, 1950, Vol. 3, Letter, from the Secretary of Defence (Johnson), to the Secretary of State, 11/09/1950,278-279

²²³FRUS, 1950, Vol. 5, Editorial Note, 1315; TGNAP, Vol. 4, Term 9, Session 1, 01/11/1950, 11

²²⁴FRUS, 1950, Vol. 3, Memorandum of Conversation, by the Secretary of State, 19/09/1950, 333-335; FRUS,1950, Vol. 5, Telegram, from the Secretary of State, to the Acting Secretary of State, 19/09/1950, 1321

²²⁵US Department of State, Bulletin, Vol. 23, No.589, 16/10/ 1950, 632-633

The Last Push and Turkey Became a NATO Member

In early 1951, the US felt obliged to be more active in the defense of the Middle East as it became clear that British 'manpower and resources' were not enough to defend the region successfully.²²⁶ Besides the lack of British capacity, the Korean War had already increased US interest in the defence of the weak spots, one of which was the Middle East. Furthermore, as a result of an increase in US defence budget²²⁷, the US officials probably felt more comfortable than they were in early 1950 with contributing to the defence of the other regions apart from Western Europe.

Under such circumstances, the US decided to take positive steps towards the defence of the Middle East. In general, due to its oil reserves, bases and manpower, the region was ' "vital" to the defence of the US'. Among the countries of the region, Turkey had a special importance due to its manpower. The important point for the US in relation to Turkey was being able to utilize Turkey's fighting power' in which they had been investing since the Truman Doctrine. This might be jeopardised if the Soviet Union surrounded Turkey from the East and South.²²⁸ With this in mind, the State Department officials decided not only to be more active in the region but also 'fully' agreed to have Turkey as their 'major reliance in the Middle East'.²²⁹

Here it has to be mentioned that taking more positive steps towards the Middle East did not mean US involvement in a Middle East security pact. What the Department envisaged was to make assistance to the certain Middle Eastern countries 'more effective' in order to strengthen their

²²⁶FRUS, 1951, Vol. 5, Memorandum, by the Assistant Secretary of State for Near Eastern, South Asian, and African Affairs (McGhee), to the Secretary of State, 27/12/1950, 4

²²⁷In early 1951, US defence expenditures amounting annually to 13 billion dollars had been increased to 50 billion dollars. See: FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, Memorandum of Conversation, by the Director of the Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs (Rountree), 12/02/1951, 468

²²⁸FRUS, 1951, Vol. 5, Memorandum, by the Assistant Secretary of State for Near Eastern, South Asian, and African Affairs (McGhee), to the Secretary of State, 27/12/1950, 4

²²⁹FRUS, 1951, Vol. 5, (?), State Department Draft Minutes of Discussions at the State-Joint Chiefs of Staff Meeting, 30 January 1951, 06/02/1951, 29,31

capabilities to defend the area as a whole against aggression.²³⁰ This was good news for Turkey, which meant a potential increase in US aid but could not be a substitute for Turkey's membership to NATO.

Apparently, Henry S. Villard, of the Policy Planning Staff was aware that Turkey would ask more than additional aid in order to contribute to the defence of the Middle East and Mediterranean. He stated that

'to obtain the maximum cooperation from the Turks in bolstering the defence of the Mediterranean today, it seems essential to offer Turkey some form of written guarantee...Such a commitment would confirm Turkey's faith in the United States and would assure the U.S. of a strong fighting ally on the vital Eastern Mediterranean flank. Turkey would be fully satisfied if it were permitted to join NATO. While the difficulties of including Turkey in NATO are obvious, the time may be approaching when we should take another look at the possibilities'.²³¹

On 12 February 1951, the talks between the US and Turkish authorities proved that Turkey would not replace the NATO membership with anything. At the meeting, Celal Bayar, President of Turkey, stated the military forces that Turkey could mobilize at short notice and added that Turkey

'was not satisfied with its present position in the partnership with the United States...*It [Turkey] wants to give a guarantee, and it would like to receive a guarantee...* Turkey should receive as much military aid as possible but all means should insist upon the guarantee'.²³²

He probably mentioned the military capabilities of Turkey because the Soviet Union's acquisition of atomic power had escalated US need for conventional

²³⁰FRUS, 1951, Vol. 5, (?), from the Secretary of State, to the Secretary of Defense (Marshall), 27/01/1951, 22;see also: FRUS, 1951, Vol. 5, Paper Drafted in the Bureau of Near Eastern, South Asian, and African Affairs,[undated], 24-27

²³¹FRUS, 1951, Vol. 5, Memorandum, by Henry S. Villard, to the Director of the Policy Planning Staff (Nitze),05/02/1951, 1117-1118

²³²FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, Memorandum of Conversation, by the director of the Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs, (Rountree), 12/02/1951, 470, [italic his]

forces for the defence of the Middle East and Eastern Mediterranean. In this regard, the admission of Turkey to NATO would make its conventional forces available for the US as well as NATO. In other words, Turkey's conventional capability could make Turkey a more desirable candidate for NATO.

According to George C. McGhee, Assistant Secretary of State, 'the comparative weakness of the Middle East as a whole' had increased the importance of a strong Turkey. This had made the need to link two countries into 'a security pact' 'even more desirable' in the US mind. At the above-mentioned talks, McGhee said he 'would do everything possible to accelerate consideration in Washington of a security commitment'.²³³

Throughout the following few months, Turkey's adherence to NATO became the object of the discussions among the US authorities. These discussions underlined the reasons why it was time for Turkey to be invited in NATO. According to the National Intelligence Estimate, Turkey's anti-Communist posture and strong army were significant in terms of resisting the Soviet Union and its satellites. Turkey was holding the line between the Soviet Union and 'the weak and unstable' countries of the Middle East and was an obstacle in the way of a Soviet advance towards this region. Moreover, '[i]n the event of a general war, Turkey might become a forward air base for US air forces'. In this regard, it was important to keep Turkey as a friendly ally and prevent it from falling back on 'a policy of neutrality'.²³⁴ Similarly, the Middle Eastern Chiefs of Mission were anxious that Turkey did 'veer towards a policy of neutrality'. They underscored the need to enter into 'reciprocal security

²³³ FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, Memorandum of Conversation, by the director of the Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs, (Rountree), 12/02/1951, 468, 472

²³⁴ 'The National Intelligence Estimate (NIE) was one of a series of high-level interdepartmental reports first published in the fall of 1950 by the Central Intelligence Agency (CIA). Each Estimate was intended to be the most authoritative interpretation and appraisals of a situation available to policy makers and to present the coordinated expression of the best intelligence opinion from among several departments and agencies'. FRUS, 1951, Vol. 5, National intelligence Estimate, 26/02/1951, 1119-1126

arrangements' with Turkey (and Greece) in order to be able to attain the US 'politico-military objectives' in these two countries and in the Middle East.²³⁵

It is evident that Turkey's conventional military capacity, its strategic position in the defence of the Middle East and the doubt that Turkey might follow a neutrality policy in the incident of a war, changed the US point of view as to Turkey's participation in NATO. Following the increasing interest of the US in the Middle East, the first two points became important. However, the last point was always a concern in the minds of the US authorities. From time to time, Turkish officials considered neutrality as a bargaining chip but in fact never thought of it as an actual option for the Turkish foreign policy. Turkey was getting a remarkable amount of military and economic aid from the US. Moreover, it was psychologically so focused on associating itself with the West. It could not risk what it had obtained by that time by veering towards neutrality. In this regard, the concerns of the US authorities on a neutral Turkey was an unfounded concern but a good excuse to explain to the US Congress and the other NATO members why Turkey should be accepted to NATO.

Following the aforementioned policy appraisals, the US issued NSC-109 in May 1951 with which Washington supported the NATO membership of Ankara.²³⁶ The US informed Britain about this decision with an *aide-memoire* pointing that the political and military reasons required Turkey's (and Greece's) full membership of NATO.²³⁷ This decision was the turning point in the admission of Turkey to NATO.

The Scandinavian members of NATO and especially Britain reacted to the US proposal. The former was anxious about a possible decrease in the

²³⁵ FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, (?), from the Secretary of State, to the Secretary of Defense (Marshall), 24/03/1951, 502; FRUS, 1951, Vol. 5, Agreed Conclusions and Recommendations of the Conference of Middle Eastern Chiefs of Mission, 14-21 February 1951, [undated], 52

²³⁶ The statement of policy about Turkey, which was contained in NSC-109 was approved by the President Truman on 24 May 1951. See: FRUS, 1951, Vol. 5, Statement of Policy, Proposed by the National Security Council, [undated], 1148-1162

²³⁷ FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, Aide-Memoire, from the Embassy in the United Kingdom, to the British Foreign Office, 15/06/1951, 520-522

amount of aid that they had been receiving from the US, as well as being withdrawn into a conflict in the Mediterranean. The latter did not want to blow its chance of making Turkey a part of the British Middle East strategy through its admission to NATO.²³⁸ During summer and autumn of 1951, the US worked on convincing NATO members on Turkey's (and Greece's) acceptance into NATO.²³⁹ Finally, in July 1951, the US and the British authorities came to a compromise that Britain would support Turkey in NATO membership, provided that Turkey got 'prepared to associate itself in the defence of the Middle East' and Turkey accepted this offer.²⁴⁰ However, Britain had to drop the idea of establishing a Middle East Command for the defence of the Middle East in which it expected Turkey's participation.²⁴¹ Therefore, Turkey did not need to directly associate itself in the defence of the Middle East.

Finally, on 20 September 1951, at the North Atlantic Council Conference in Ottawa, Turkey and Greece were invited to join NATO.²⁴² Turkey became a NATO member on 18 February 1952,²⁴³ which has been a landmark in shaping the future of its foreign policy.

²³⁸ Mehmet Gönülbul and A. Haluk Ülman, "Türk Dış Politikasının Yirmi Yılı 1945-1960", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Vol. 21, No. 1, (1966), 147, footnote 4; see also: Mehmet Gönülbul and Haluk Ülman, "Genel Durum", in Olaylarla Türk Dış Politikası, (Ed.) Mehmet Gönülbul, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 1996), 230-231; Mehmet Sayar, Sovyet Tehdidi Karsısında Türkiye'nin NATO'ya Girişi, (Ankara: Atatürk Araştırmaları Merkezi, 2000), 127; FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, Working Paper Prepared in the Department of State for the Washington Foreign Ministers Meeting, 28/08/1951, 570

²³⁹ For the negotiations between the US and the other NATO members as to the inclusion of Turkey and Greece into NATO see: FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, 479 ff

²⁴⁰ FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, Memorandum of Conversation, by the Acting Assistant Secretary of State for European Affairs (Bonbright), 06/07/1951, 554-555; see also: FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, Telegram, from the Secretary of State, to the Embassy in Turkey, 12/07/1951, 558

²⁴¹ For a discussion about Turkey and the Middle East Command see: Ayşegül Sever, Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı ve Ortadoğu: 1945-1958, (İstanbul: Boyut Kitapları, 1997), 87-105

²⁴² FRUS, 1951, Vol. 3, Part 1, Editorial Note, 574-575; US Department of State, Bulletin, Vol. 25, No. 640, 01/10/1951, 523-524

²⁴³ Zafer, 18/02/1952; Ulus, 18/02/1952; For a discussion whether the NATO membership was beneficial or harmful to Turkey and the criticisms directed against Turkey's NATO membership in Turkey see: Mehmet Gönülbul and A. Haluk Ülman, "NATO and Turkey Overall Appraisal", The Turkish Yearbook of International Relations, Vol. 11, (1971), 15-34

From 1952 onwards, the Turkish authorities have seen NATO not as a treaty of alliance enhancing Turkey's security but a framework organising Turkey's relations with the US. As Oral Sander, a prominent Turkish scholar, said the Turkish Governments 'have equated the US with NATO and NATO with Turkish national policy'.²⁴⁴ That is to say, Turkey valued NATO because the US was a part of it.

In conclusion, US-Turkish friendship starting with the end of WWII and institutionalised with the Truman Doctrine and Marshall Plan has turned into a formal alliance with Turkey's participation in NATO. The perceived Soviet threat continued to be the main argument of the Turkish Governments to form a formal alliance with the US from 1948 to 1952, as it was used to obtain US political, military and economic aid between 1945 and 1948.

On the other hand, throughout the period between 1948 and 1952, the Turkish Government examined the changes in US foreign policy and monitored the needs of Washington to put these policies into practice. Therefore, Ankara managed to advertise its capabilities such as its air bases, manpower and strategic position to make itself worthwhile for US foreign and security policy.

Ankara also took advantage of the changes in the international arena, such as participating in the Korean War. No doubt, deploying forces in Korea has had positive influence on US-Turkish relations. However, its influence on Turkey's NATO membership should not be exaggerated. The Korean War has had an indirect influence on Turkey's membership by causing a significant change in US foreign policy. The research done within the scope of this study proves that Turkey's NATO membership was mainly a result of the changes in US foreign policy, especially US decision to become more involved in the Middle East and increasing the defence expenditures triggered by the Korean War. From this, it is possible to say that even if

²⁴⁴Oral Sander, "Turkey: The Staunchest Ally of the United States?", *The Turkish Yearbook of International Relations*, Vol. 15, (1975), 17

Turkey had not participated in the Korean War, US new foreign policy shaped with NSC-68 would have required more comprehensive security guarantees to Turkey. Turkey's participation in the War has just been a catalyst to the NATO membership of Turkey and an indicator of the willingness of Turkey to take its side with the West in case of a war.

In conclusion, Turkey manipulated the US and used some arguments in order to obtain a contractual security guarantee from the US at this period, as it did in the previous period. However, US-Turkish relation from 1948 to 1952 was again shaped by the needs of US foreign and security policy. All Turkey could do was be patient and wait for the great power to need its medium-sized ally.

C. Analysis of New Zealand-American and Turkish-American Relations between 1948 and 1952: Differences and Similarities

Between 1948 and 1952, the threat that Turkey perceived from the Soviet Union and the concerns of New Zealand about the future recurrence of the Japanese menace continued to be the main motive in shaping the respective relations of these two countries with the US. Even though Turkey got American economic and military aids to enhance its security against the Soviet Union and the US tried to calm down New Zealand as to Japan would not to be allowed to become a threat in the future, these American commitments did not allay Ankara and Wellington. In other words, US-New Zealand and US-Turkish relations between 1948 and 1952 took over the threat perceptions of the previous period.

Due to external threat was the main motive for New Zealand and Turkey to approach the US, from their perspective, the realist school and the balance of threat theory continued to describe the *rapprochement* between them and the US, respectively. From the US perspective, the balance of power, which meant balancing Soviet power in the Middle East, Europe and the Pacific, carried on being the determinant factor to maintain its friendship with Turkey and New Zealand.

At this period, as a response to the rising threat/power, Turkey, New Zealand and the US continued to choose balancing not bandwagoning. Bandwagoning was still not an option for New Zealand, as it was not between 1945 and 1948, because of the same reason, namely it would not have made any sense to enter an alliance with defeated Japan. For Turkey, bandwagoning could have been an option, as it could have been between 1945 and 1948. However, Turkish desire for integrating into West made bandwagoning impossible.

As described in chapter 1, in order to perform the balancing process, states use different methods such as divide and rule, compensations, armaments and alliances. If states choose to add other nations' power to their own power or to hold back the power of other nations from the adversary, this means that they choose alliances as the method of the balancing process. Between 1948 and 1952, New Zealand and Turkey chose this method in their respective relations with the US as the US did.

At this period, the US decision to conclude a soft peace treaty with Japan intensified New Zealand concerns related to the future revival of Japanese menace. Similarly, the US decision to participate in the North Atlantic Pact increased the fear in Turkey that US interest in Turkey might reduce and lead Turkey to be exposed to Soviet threat. These concerns rendered existent US-New Zealand and US-Turkey friendship inadequate to offset the security needs of New Zealand and Turkey. In other words, the more the threat perceptions and/or the security concerns of Ankara and Wellington escalated, the more they needed to search for means to covert US friendship into a more binding ground, namely to a formal alliance stage.

What Turkey and New Zealand planned to do was to increase their respective power by adding US power to their own. At the beginning, the US resisted the idea of being committed to the security of these two countries through formal alliances. However, the developments in the international arena changed US strategic thinking and the US supported Turkey's participation in NATO. Therefore, the US managed to withhold the power of Turkey from the Soviet Union. The US accepted to be the part of a Pacific Pact consisting of New Zealand and Australia although it would not contribute either increasing the strength of the US or holding back the power of New Zealand (and Australia) from any adversaries. The power of New Zealand was not significant enough to boost US power. In addition, there was not any vital threat against New Zealand from which the US would need to withhold New Zealand power. However, ANZUS brought indirect profits to the US. For

instance, ANZUS convinced New Zealand to accept a liberal peace treaty with Japan and so helped the US to withhold Japanese power from the Soviet Union, which was important to boost US power. In this regard, for the US, the aim of the alliance formation with New Zealand (and Australia) was not driven only by security but also by profit, as the balance of interest theory has brought up. This profit however was an indirect one.

At this period, it is also possible to see the influence of the other factors, such as ideological solidarity, foreign aid, ethical beliefs on the respective alliance formation between these two countries and the US. For instance, one of the arguments put forward by Turkey to be accepted in NATO was sharing the common ideology with NATO members. NATO was formed to arrest the Soviet expansionism, namely Communism, to which Turkey was opposed. Due to this ideological commonality, Turkey believed that it has to be placed in NATO together with the other anti-communist countries. Furthermore, participating in NATO meant more US aid to Turkey. On the other hand, one of the reasons why New Zealand and the US opposed being in the same pact with Asian countries was not sharing the common institutions, moral and ethical beliefs with them. This shows that ideological solidarity, having some commonalities and foreign aid could be encouraging factors to make alliance choices. However, countries do not participate in alliances just because there is ideological solidarity, commonalities among the members, or for receiving foreign aid. ANZUS and NATO illustrate that, as the realist school assumes, these factors are more like a result of an alliance formation, not a reason by themselves for an alliance formation as the liberal school maintains. If it were so, at the Canberra talks, when Dulles reserved the possibility of the participation of the Philippines to the contemplated Pacific Pact, New Zealand and Australia would have by no means accepted the participation of the Philippines in the Pact with which they did not have commonalities. However, as they needed the US security guarantee, they accepted the participation of the Philippines, if the necessity arose. In the same way, Turkey did not want to join NATO by assuming it as a foreign aid organisation but an organisation

that would enhance its security against the Soviet Union. In other words, not the foreign aid but the security umbrella that NATO could offer Turkey was the driving force behind Turkey's participation in NATO. On the other hand, if it were necessary to specify on which country, New Zealand or Turkey, the premises of the liberal school was more influential, it would be Turkey. This was mainly because of Turkey's ongoing endeavour to identify itself as a Western country and believing that NATO membership was a key for it.

At this period, despite running across some premises of the liberal school in relation to alliance formation, the main reason why New Zealand and Turkey wanted to form an alliance with the US was to enhance their security. Nevertheless, their assessments about regional security organisations and the way that they approached the US to obtain a security pact had both differences and similarities.

Firstly, the intensity of the threat that Turkey and New Zealand perceived influenced the level of their need for a security pact. At this period, the Soviet pressure over Turkey was perceivably less than the previous period. Turkey however maintained its doubts about the Soviet Union, which kept the need for a security pact with the US constantly alive in the eyes of Ankara. On the other hand, New Zealand knew that there was not a vital threat that would force it to participate in a Pacific Pact. Even New Zealand military authorities declared that there was militarily no need to search for a security pact. Only after the US decided to brush the dust off a soft peace treaty with Japan, New Zealand political authorities started to consider a security pact more seriously but the military wing was still reluctant. This differentiation between the level of threat perceptions of Turkey and New Zealand was one of the reasons made Turkey more assertive than New Zealand about obtaining a security pact from the US.

Another difference between New Zealand and Turkey was the differentiation between their general approaches towards regional security organisations. To be the UN members, they both believed the indivisible character of peace

and the supreme role of UN in wielding worldwide sanctions to maintain international peace and security. However, this belief was more dominant in New Zealand than it was in Turkey, at least by late 1949. New Zealand had its own reasons for this. The most important one of them was the fear of being excluded from Europe and being restricted to the Pacific. This demonstrates that participating in a Pacific Pact was regarded as a means that might estrange New Zealand from Europe. Actually, Wellington was right about its doubt because a Pacific Pact consisted of just the Asian nations would have willy-nilly compelled Wellington being in closer contacts with these countries. On the other side of the coin, Turkish perception was the very opposite. For Ankara, joining NATO was a way to affiliate itself with West of whom Turkey thought itself as a part. Excluding from NATO was regarded as a means that estranged it from West. Due to these mind settings, from the outset, Turkey overeagerly run after joining NATO, whilst New Zealand was cautious about a Pacific Pact. New Zealand pursued 'wait and see' policy in relation to a Pacific Pact by early 1950.

By early 1950, Australia and some Asian countries run the Pacific Pact project. New Zealand was not disgruntled with Australian approach towards a Pacific Pact. Canberra was sharing the security concerns of New Zealand and Australia was more powerful and willing than New Zealand in terms of persuading the US to give some security guarantees to ANZACs. If Australia could manage this, no doubt, Canberra would include its 'little brother' in this security scheme. Therefore, Wellington might be able to get what Australia would get, without putting so much effort in it. That is to say, the limited power that New Zealand had compared to Australia let it to hold back and be less forceful about the Pacific Pact. On the other hand, Turkey acted more like Australia. For instance, although its appeals to NATO membership were turned down, Ankara did not give up and mooted other alternatives through which it could get US guarantee to Turkish security. There were two main reasons for Turkey to be this assertive. First, Turkey did not have any 'big brother' to work for establishing a security pact and later on let its 'little

brother' to benefit from it, as Australia did for New Zealand. Secondly, unlike New Zealand, Turkey had bargaining chips, such as its manpower, geopolitical position and air bases, to offer the US in return to American security commitment to Turkey. It is true that accepting a liberal peace treaty with Japan was a bargaining counter for New Zealand but Australia had already been using this. It was not a bargaining chip only peculiar to New Zealand. This proves that the level of actual and potential power and having allies that could back you up help countries to bargain with the great powers.

Nevertheless, it should not be ignored that the more allies that states have, the more actors they need to take into consideration, which might influence their level of independence concerning foreign policy. At this period, for New Zealand, these allies were Australia and Britain and for Turkey, it was Britain. For instance, according to New Zealand officials 'Informal American Undertaking' was enough to satisfy New Zealand security needs. In this regard, at the Canberra talks, when the US delegate objected to a trilateral agreement, New Zealand officials consented on a US presidential declaration. However, as New Zealand needed to be in tune with Australia according to which this was an unacceptable alternative, New Zealand had to shelve this option. Ankara and Wellington also needed to be in tune with London respectively. As Britain was against any Pacific Pact that it would not take part in, New Zealand (and Australia) physiologically needed to obtain British consent to the Pacific Pact. Similarly, when Turkey came to the final stage of participating in NATO, it needed to obtain British consent.

Another difference between New Zealand and Turkey was, unlike the New Zealand Government; there was a time such as before the 1950 elections that the RP Government in Turkey considered having an alliance with the US as a means to stay in power. This kind of approach towards alliances is one of the premises of the theory of omnibalancing, which has been discussed in Chapter 1. However, Turkish case does not fit hundred percent in this approach because the main determinant why the RP Government wanted to

participate in NATO was the security needs of Turkey not just to guarantee their political and physical survival, as the theory of omnibalancing maintains.

At this period, there were also some similarities between New Zealand and Turkey in terms establishing a formal alliance with the US. As it was mentioned before, the main similarity between them was having the same motive to search for a pact with the US, which was to enhance their security.

Secondly, for both countries the important point was not having any security pact but a security pact that would include the US. Turkey and New Zealand valued NATO and ANZUS, respectively, because the US was a part of them. For instance, when Turkey's appeal to NATO was turned back, Turkey did not approach the other NATO members but the US with other alternatives that would commit the US to the security of Turkey. Similarly, New Zealand constantly underlined that a Pacific Pact without US participation would be pointless.

Thirdly, Turkey and New Zealand used some bargaining chips to obtain US security guarantee. For example, Turkey advertised its manpower, geopolitical position and air bases; New Zealand offered its endorsement to a liberal peace treaty with Japan. However, these bargaining chips did not gain value until US strategic thinking needed them. Turkish manpower, air bases and strategic position became important especially after the US become more concerned about Middle East security and possible about Soviet attacks towards the weak spots in the region. Similarly, the Japanese peace treaty was on the air throughout the occupation of Japan but New Zealand could not use this as a bargaining chip until the Korean War gave urgency to the US to conclude a soft peace treaty with Japan. This illustrates that as it happened in the previous period, US-New Zealand and US-Turkish relations between 1948 and 1952 was also US dominated. US strategic thinking continued to determine when and how much closer these two countries could get to the US.

Fourthly, the Korean War was a turning point for New Zealand and Turkey to conclude security pact with the US, respectively. Nonetheless, it is not correct to put down ANZUS and NATO to just the Korean War. Even if these two countries had not stood by US' side at the Korean War, the changes that the War caused in US strategic thinking would have had the US approach New Zealand and Turkey. In other words, the US did not start to consider giving security guarantees to these two countries because they supported the US in Korea, but because the changes that the Korean War made in US strategic thinking increased US need to New Zealand and Turkey.

Finally, if it is assumed that the success of a country in its foreign policy is measured according to whether it realizes its foreign policy aims, it is possible to say that participating in NATO for Turkey and formation of ANZUS for New Zealand confirm that they pursued a successful foreign policy towards the US between 1948 and 1952.

TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNDE TÜRKİYE’NİN AVRUPALILIĞI SORUNU

Filiz ÇOBAN

Özet

Soğuk Savaş sonrası ideolojik jeopolitikanın sona ermesiyle Doğu imajı değişmiş, Türkiye'nin jeopolitik imajı da sorgulanmaya yeniden yorumlanıp tanımlanmaya tabi tutulmuştur. Bu yeni yorum ve yaklaşımlara göre Türkiye, Orta Asyalı ya da Akdenizli olarak Avrupa Birliği içinde Avrupalı olmayı temsil etmektedir (Bilgin 2004: 270). Türkiye, Avrupa Birliği üyelik kriterlerini gerçekleştirirse de Avrupa kamuoyunda ve literatüründe inşa edilen olumsuz Türk ve Türkiye imajı, Birliğe üyeliği konusunda sorunlar yaratmaktadır. Çalışmada Avrupa kamuoyu ve Avrupa kolektif hafızasında Türk imajı çıkış noktası alınarak Avrupa kimliğindeki Türkiye'nin yerini sosyal inşacı perspektiften ele alınmıştır. Bunun için öncelikle Avrupa'yı Avrupa yapanın ne olduğu açığa çıkarılmaya çalışarak, Avrupalıları birleştiren ve ayıran unsurlar saptanmaya çalışılmıştır. Sonrasında Avrupa siyasi tarihinde Türk imgesi ortaya konulmuş Avrupa kamuoyunun farklı yaklaşımlarıyla Türkiye'nin AB üyeliğine etkileyen unsurlar ele alınmıştır. Çalışmada bu çerçevede belirlenen kimi sorulara cevaplar aranmaktadır:

- Geçmişten günümüze Avrupa kimliği ve sınırları nasıl tanımlanmaktadır?
- Siyasi tarihte Avrupa'daki Türk imgesi bağlamında Türkiye'nin Avrupa kimliğindeki ve haritasındaki yeri nedir?
- Avrupa'daki Türk imajı Avrupalıların Türkiye'nin Birliğe üyeliğine desteğini nasıl

· Araştırma Görevlisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu çalışma Filiz Çoban (2008) 'Avrupa Kimliğinde Türkiye'nin Yeri: Avrupa'daki Türk İmgesinin Türkiye'nin AB Üyeliğine Etkileri' başlıklı ÇOMÜ SBE yayımlanmamış yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır

- etkilemektedir?
- Avrupa kamuoyundaki Türkiye'nin AB Üyeliğine karşı temel yaklaşımlar nelerdir?
- Yeni Türk Dış Politikasına göre Türkiye'nin kimliği nasıl tanımlanmaktadır?

Bu sorular çerçevesinde araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın amacı, sınırları ve teorik yaklaşımı ortaya konularak, sosyal inşacı uluslararası ilişkiler perspektifiyle kültüre odaklanan bir Türkiye-AB ilişkileri analizi için altyapı oluşturulmaktadır. İkinci bölümde Avrupa kimliğinin ve Avrupalılığın sınırlarının tarihsel gelişim süreci ele alınmaktadır. Avrupa'daki Türk imgesinin izdüşümü üçüncü bölüme ayrılmıştır. Dördüncü bölümde ise Türkiye AB ilişkilerine Avrupa ve Türkiye kamuoyundaki yaklaşımlar konu edinmektedir. Sonuç olarak bu çalışma, Avrupa sınırları ve tanımlamaları değişirken Türkiye'nin ve Türk Dış Politikası'nın kimliksel değişimini de hesaba katarak Türkiye-AB ilişkilerini tam üyelik ya da kimlikçi Avrupalılık tartışmalarının ötesinde sürekli ve sorunsuz ilişkilerin koşulu olarak post-milliyetçi demokrasi ve insan hakları değerleri perspektifinden görmeyi önermektedir.

THE PROBLEMATIC OF TURKEY'S EUROPEANIZATION IN TURKISH-EUROPEAN UNION (EU) RELATIONS

Abstract

After the end of the Cold War, ending of the global ideological divide changed the image of the *East*. This change had also caused a re-consideration and re-definition of Turkey's geopolitical posture. According to this re-consideration, Turkey, as being Central Asian or Mediterranean, represents the *non-European* in the EU (Bilgin 2004: 270). Even if Turkey fulfilled the EU accession criteria, the negative image of Turkey, built up in the EU public opinion and literature, would bring up hindrances in terms the full membership. This study takes this negative image as a starting point and examines Turkey's place in the European identity via a social constructivist perspective. For this, the study focuses on the elements which are significant for the European identity and also which consolidate and differentiate the Europeans. It also puts forward the image of a Turk in the European political history together with the aspects affecting Turkey's full membership via various approaches of the European public opinion about the Turks. Within this framework the questions below aimed to be answered:

- How were the European identity and boundaries defined historically?
- What is Turkey's place in the European identity and map in relation to the image of a Turk?
- What is the effect of Turkey's image in Europe on the support of the EU members for Turkey's full membership?
- What are the major approaches in the EU public opinion about Turkey's full membership?

- According to the new Turkish Foreign Policy what is the definition of the identity of Turkey?

This study attempts to handle the Turkish-EU relations via post-nationalistic democracy and a human rights perspective rather than an identity based European outlook against Turkey. Through this perspective the research takes the changes in definition and the boundaries of Europe and the changes of Turkish Foreign Policy identify into consideration.

Kimlik ve Kültür Perspektifinden Türkiye-AB İlişkileri

Soğuk Savaş sonrası yeni dünya düzeni tartişmaları çerçevesinde, uluslararası politikada ideolojik çatışmaların yerini ‘medeniyetler çatışmasının’ (Huntington 2004) alacağına dair tezler ses getirirken terörizmi küresel terörizme çeviren etnik ayrımcı ya da dinci terör saldırılarının gerçekte bunu doğrularcasına kendini göstermesi insanları birbirinden ayıran kimlik sınırlarının ‘lmcl’ sonuçları olabileceğini göstermiştir. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında Müslüman ve yabancı düşmanlığı artmış, medeniyetler çatışmasına adeta zemin hazırlanmıştır. Yalnızca saldırıların gerçekteştiği ABD değil, tarih boyunca din, mezhep, ırk ve çıkar çatışmalarında milyonlarca insanını kurban eden Avrupa da bu süreçten etkilenmiştir. Bu politik atmosferde Avrupa Birliği kalıcı güvenlik ve barışı sağlayacak birleştirici ulusüstü bir kültürel kimlik olarak Avrupa kimliğini farklılıkların biraradalığı çerçevesinde inşa etmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği’ne yeliğine aday tek Müslüman lke olup Avrupa kamuoyunda Birlik dışında tutulmak istenen Türkiye’nin Avrupa’yla ilişkilerinin kimlik ve kültür perspektifinden ele alınması, bunun için karşılıklı algılamaların ve bu algılamaların kaynağında yatan tarihsel nedenlerin açığa çıkarılması çok daha önem kazanmaktadır.

Avrupa Birliği bütünleşme sürecinde birleşmeyi ve kalıcı barışı sağlamanın yalnızca hükümetlerarası antlaşmalar imzalanmasıyla değil, ulusların karşılıklı iletişim ve etkileşimiyle kültürlerarası diyalogun arttırılmasıyla mümkün olduğu anlaşılmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği’nin ekonomik ve politik kurumları üzerine birçok çalışma olmasına rağmen, Avrupa’nın birleşmesiyle ilgili algı, anlam ve değer sorunlarını kapsayan kültürel ve psikolojik konuları araştırma konusu edinen çalışmalar son derece azdır. Kültür ve kimlik üzerine tutum anketlerinin genellemeleri ulusal kimlik ve Avrupa bütünleşmesi üzerine sorunlara sınırlı ve yapay açıklamalar getirmektedir. İçerme ve dış lama açısından Avrupa bütünleşmesinin

dayandığı kültür ve değerler alanında karmaşık ilişkilerin açıklanması kolektif algı ve değerleri ortaya koyan tarih, sanat, medya ve kamuoyundan aktarılan bir dizi örneğin incelenmesiyle mümkündür.

Katılımcı demokrasi anlayışıyla bireylerin her geçen gün yönetime katılma olanağının artmasıyla, kamuoyu etkisi Avrupa genişlemesinde gün geçtikçe daha etkili olmaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği'ne aday ülkelerin üyeliğine destek konusunun Fransa ve Avusturya'da halkoyuna sunulması istenmektedir. Bu süreçte uluslararası ilişkileri hükümetlerarası ilişkilere indirgemeyen sivil toplumu, dolayısıyla bireylerin öteki halklara ilişkin kolektif bellek ve algılarını gözeten çalışmalara ihtiyaç artmıştır. Bu nedenle uluslararası ilişkilerde kamuoyu ve kimlik algılamalarının artan önemi çalışmada, 'biz' ve 'ötekiler' ilişkilerini ortaya koyan sosyal inşacı perspektiften (Wendt 1999; Neumann 1998; Katzenstein 2006) Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerinin araştırma konusu olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Uluslararası ilişkilerde öteki uluslarla ilişkilerde karşılıklı algılamalara ve kimlik inşasına yön veren, geçmişe dair kolektif hafızada biriktirilenlerdir ve bunların siyasal elitlerce yorumlamalarıdır. Kısacası güncel Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri sorunlarını açıklamak, geçmişten bugüne Avrupa ve Türkiye ilişkileri tarihsel fotoğrafını doğru analiz etmekle, Avrupalıların hafızasındaki Türk imgesinin aydınlatılmasıyla mümkündür.

Soğuk Savaş sonrası uluslararası paradigmanın değişmesiyle birlikte Türkiye'nin uluslararası ilişkiler kimliği (Keyman 2011) ve Avrupalılığı sorgulanmaya başlamıştır. Dolayısıyla Türkiye'yi tam üyelik yerine Avrupa Birliği'nin özellikle Akdeniz çevresinde geliştirdiği Avrupa Komşuluk Politikası gibi işbirliği politikalarına dahil etme söz konusu edilmeye başlanmıştır. 2003'te resmi olarak ifade edilen Avrupa Komşuluk Politikası doğuda Sovyetler Birliği, güneyde Akdeniz ve Ortadoğu bölgelerinde istikrar, güven ve refahın sağlanmasına yönelik AB'nin temel değerlerini paylaşan devletlerle ekonomik ve politik işbirliğini ve yakın ilişkilerin kurulduğu ülkelerle "daha geniş bir Avrupa" oluşturmaktadır. Bu politika AB'ye yakın bir zamanda

üye olamayacak ya da üyeliği mümkün olmayan devletlerle geliştirilen sınır ötesi siyasi bir işbirliğidir; fakat 'tam üyelik' söz konusu değildir. Bu çalışma son on yılda Avrupa sınırları ve tanımlamaları değişirken Türkiye'nin ve Türk Dış Politikası'nın kimliksel değişimini de hesaba katarak Türkiye-AB ilişkilerini tam üyelik ya da kimlikçi Avrupalılık tartışmalarının ötesinde sürekli ve sorunsuz ilişkilerin koşulu olarak post-milliyetçi değerler perspektifinden görmeyi önermektedir.

Avrupa Kimliği ve Avrupalılık

Avrupa nedir? Sınırları nerededir? Avrupalılar kimlerdir? Bu soruların cevapları umulduğundan daha karmaşıktır. Örneğin, Rusya'nın Avrupa'nın bir parçası olup olmadığı konusunda ya da Macarların Avrupalı olup olmadıkları konusunda ortak bir genel kabule ulaşmak zordur. Bu çalışma Avrupa'yı dönemden döneme yeniden tanımlanan ve sınırlanan fiziksel ve kültürel bir inşa olarak ele almaktadır.

Yunan Mitolojisi M.Ö. 2. ve 3. bin yıl arasında 'Avrupa' ismini Kuzey Ege bölgesinde icat etmiştir. Prenses ve yarıtanrıça olarak prehistorik Minoan, Yunan, Helenistik, Makedon ve Roma döneminden Rönesans'a kadar Phoenician prensesi, Yunan deniz tanrısı Poseidon'un torunu, Sidon'un Agenor kralının kızı ya da Yunan Tanrısı Zeus'un bir beyaz boğaya dönüşerek Doğu'dan tutsaklıktan kaçırıp Akdeniz kıyılarına getirdiği güzel olarak çok çeşitli versiyonlarda temsil edilmiştir (Burçoglu 2004, Leontidou 2004: 596). Sözcüğün etimolojisi konusunda spekülasyonlar bulunmakla birlikte Ay tanrıçası Hera'yla da ilişkilendirilebilen 'dolunay gibi yuvarlak yüzlü' anlamına gelmektedir Avrupa kelimesinin Semitik bir kelime olan, 'güneş batmayan yer' ya da 'batı' anlamına gelen 'erib' ten geldiği düşünülmektedir. Buna karşılık Asya 'günesin doğduğu yer' ve 'doğu' anlamındadır.

Dünya karalarının sadece %7'sini kaplayan Avrupa, Avrasya'nın küçük bir parçasıyken zamanla coğrafi sınırların ötesinde politik sınırlarla tanımlanarak ayrı bir kıta olarak anılmaya başlamıştır (Cole 1993: 255). Akdeniz güneyde Afrika'yla sınır oluştururken Atlantik ve Arktik Okyanusları batı ve kuzey sınırını belirlemektedir. Akdeniz, Ege, Marmara (Dardanelles), Boğaziçi ve Karadeniz Avrupa'nın güneydoğu sınırı olarak kabul edilirken, doğu sınırı ise belirsizliğini korumaktadır (Jordan 1996: 1).

Ural Dağları doğu sınırı olarak alındığında, Rusya'nın da büyük kısmı Avrupa'da içerilmiş olur. Bazı coğrafyacılar göre iklimsel ve ekolojik olarak Asya ve Avrupa'yı ayırmak mümkün değildir; farklı ve ayrı bir Avrupa yoktur; Avrasya bir bütündür. Örneğin, Rus coğrafyacı E.M. Murzayev, Asya'yı Avrupa'dan sistematik fiziki coğrafya bakımından ayırmaya çalışan her girişimin başarısız olmaya mahkum olduğunu iddia etmektedir. Coğrafyacı W.H. Parker ise Avrupa'nın kültürel bir kavramı temsil ettiğini savunmaktadır. Kökleri Yahudiliğe, Hristiyanlığa ve Helenizm'e dayanan bu kültürle Avrupa doğu sınırını belirlemektedir (Jordan 1996: 7).

Batı medeniyetinin kaynaklık eden Doğu'dan çıkan bir inanç olan Hıristiyanlık, ilk kuruluş döneminden sonra antik dönemde eski Yunan felsefesi ile karışarak Roma İmparatorluğu döneminde bütün Avrupa ülkelerine yayılmış, Batı'yı her yönden etkilemiş ve şekillendirmiştir. Kuruluşundan beri kilisenin, mitolojik inançlara, önceki çok tanrılı dinlere karşı savaş açması, yaymak istediği fikirleri ve hâkimiyetini sağlamlaştırmak için bilgilerine uymayan tarikatları, mezhepleri ezmesiyle Orta çağ, çileli, sert, acımasız bir çağ olarak tarihte yerini almıştır (Scognamillo, 1976:109).

Coğrafi kesiflerle birlikte Avrupalıların farklı kıta ve kültürlerle ilişkileri kendi kimliğini tanımlamasında önemli yer tutmaktadır. Avrupa'nın farklı olanla karşılaşması uzak yerlerdeki insanlara karşı algılamalarının yanı sıra eski söylencelerine dayanan hayali halklar imgeleri de yaratmıştır. Osmanlı ve Moğollar çoğunlukla oryantal despotizm örnekleri olarak aktarılmaktadır.

Doğu'yla ticaret veya savaşla kurulan bağlantılar sayısız keşif yolculuğu Avrupa'da Doğu'ya ilişkin giderek genişleyen düzenli bilgi üretilmesine neden olmuştur. Said'e göre (2004: 42) bilgi, yeniden inşa etme gücüdür ve Doğu bilgisi, Doğu'yu, Doğulu'yu, Doğulu'nun dünyasını yaratmıştır. Siyasal, kültürel hatta dinsel zemindeki temel ilişki Doğu ve Batı arasında sömürgecilik döneminde güçlü'nün zayıfla ilişkisi şeklindedir. Doğu'yu barbarlığından kurtarıp modern batı usulü ile eğitmek, Doğu'ya biçim, kimlik, tanım vermek, Doğu'nun tarihini, zamanını, coğrafyasını neredeyse keyfince yöneten bir Avrupalı olduğunu hissettirmektir. Yeni disiplinler kurmak, her gözlemlenebilir ayrıntıdan bir genelleme, her genellemeden de Doğu doğasına, mizacına, zihniyetine, töresine ya da tipine ilişkin değişmez bir yasa türetmek, yaşanan gerçekliği metinlerin ham maddesine dönüştürmek, gerçekliği elinde tutmak: bunlar kesifler döneminde başlayan oryantalizmle gerçekleşmiş tasarımlardır (Said 2004: 96). Kısacası emperyalizm ve oryantalizm paralel gelişmektedir (Harlow and Carter, 1999).

17. ve 18. yüzyılda Avrupa diye nitelendirilen devletlerarası sistem iki referans noktasına dayanmaktadır: herkes için ortak bir metin (kitab-ı mukaddes) ve yabancı kültürlerle karşı ortak bir üstünlük duygusu. Aydınlanmayla dinin toplumsal ve siyasal alandan kısmileşerek özel alana vicdan alanına gerilemesi, tümellikleri kırarak bilgiyi ve ilmi mümkün kılmıştır. Sekülerizm ve bireyselleşmeyle Avrupa, özgür kişi ve yurttaşını yaratmaya başlamıştır. 18. Yüzyıl sonrası Avrupa'ya kendine özgü rengini veren en temel unsurlardan biri, Hristiyanlığın bölünmeler sonrasında ulus-devlet inşa sürecinde merkezi olma iddiasını terk etmek zorunda kalışı, böylelikle dinin kamusal alandan özel alana çekilmesidir. İdeolojinin dinin karşısında yerini alması Fransız İhtilali ile başlamıştır. Napolyon döneminde 'eşitlik, özgürlük, kardeşlik' sloganlarıyla ulusçuluk hareketleri başlamıştır. Uluslar, paylaşılan değerler, aynı toprak üzerinde yaşanan zafer ve yenilgilerden oluşan kolektif ulusal geçmişin ve bilincin ürünleri olarak oluşturulmaya başlamıştır. İnsanlar aynı dine mensup olmakla kendini diğerlerinden sınırlandırmamaktadırlar. Aynı toprak üzerinde yaşayan, ortak dil ve geleneği paylaşan farklı uluslar

olarak kendilerini gruplandırmaya başlamışlardır. Rahiplerin yerini ideologlar ve uzmanlar almıştır, tanrıların tahtına dünya görüşü oturmuştur (Murray ve Rich 1996). Bu dönemde Avrupa'yı belirleyen diğer bir kimlik unsuru ise 'kapitalizm'dir. Bu üretim tarzıyla Avrupalı, üretime ilişkin çıkarları için doğaya müdahale edip onu değiştirme bilincindedir, diğer üretim tarzları ve faaliyetlerinde ise elde edilenler doğanın veya tanrının cömertliği sonucu sayılmaktadır. Bu fikirlerden hareketle Kılıçbay (2001: 96) Avrupalıyı 'kendi başına kalmaktan korkmayan' etkin bir aktör olarak kendini kuran birey olarak tanımlamaktadır.

Grup kimliğini inşa eden mekanizmalar devletin kontrol mekanizmalarını geliştirmesiyle okuryazarlığın artmasıyla ve 20. yüzyılda kitle iletişim araçlarının devreye girmesiyle yeni boyutlar kazanmıştır. Sadakatler, mitler ve diğer ortak referans noktalarıyla bir vatandaş topluluğunun inşası, ulus inşa etme süreci son derece bilinçli bir şekilde gerçekleşmiştir. Dinin ve ideolojinin birlikteliği törenler ve bayramlar yoluyla kutsanmıştır. Her dönemde değişen düşman algısı savaşları ve dünya düzeninin belirleyicisi olmuştur (Hartmann, 2006: 365-369). 20. Yüzyılda bilim ve teknoloji insan hayatında başat bir rol üstlenirken aynı zamanda sosyal yaşamda ırkçılık, sömürü ve sömürgecilik insanlığa büyük acılar çektirmeye başlamıştır. 1870-79 Fransa-Prusya Savaşı'nda ölü sayısı 184.000; Birinci Dünya Savaşı'nda 8 milyonun üzerinde; İkinci Dünya Savaşı'nda ise 40 milyonun üzerinde insan ölmüştür (Mazover 2003: 465). Birinci Dünya Savaşı'yla beraber etno-ırkçı milliyetçi devletlerde ortaya çıkan hem de komünist devletlerde kendini gösteren dördüncü bir siyasi düzen olarak Avrupa'da totalitarizm vardır. Yükselen totalitarizm ve faşizm Avrupa'da olduğu gibi dünyanın dört bir yanında sömürgecilik sonrası kurulan yeni devletlerde de etnik temelli çatışma ve kıyımlara neden olmuştur (Becker, Rousso, Rouzeau 2002). Savaşı kazanan devletlerce kurulan Milletler Cemiyeti örgütü de sömürge ve manda sistemini sürdürmüş, iki savaş arası dönemde barış ve güvenliği sağlamada ve uluslararası çatışmaları önlemede etkisiz kalmıştır (Uludag ve Hasgüler 2004: 62-63).

Avrupa'da kıyımların en son noktası, 1941 Ağustos'unda "Avrupa coğrafi bir varlık değil, ırksal bir varlıktır." yorumunda bulunan Hitler'in 1938-1945 arası Avrupa'nın yeniden etnik şekillenmesi üzerine kurulu Nazi ırksal politikalarıyla toplu ölüm kamplarının kurulduğu dönemde yaşanmıştır (Mazover 2003: 184-85). Kırk milyondan fazla insanın ölmesi ve Avrupa'nın adeta yerle bir olmasıyla tüm bunlar Avrupa'yı kendisini sorgulayarak yeni bir yüzleşme ile karşı karşıya getirmiştir. Bu 'karanlık kıta'yı barışçıl biçimde dönüştürüp kurmak ve anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümünü sağlamak için Avrupa'da savaş sonrası yıllarda barış, işbirliği ve birleşme arayışları filizlenmiştir.

Batı Avrupa ülkeleri arası savaş olasılığını kontrol etme zorunluluğunun taraflarca algılanması da birleşme arayışlarını gerektirmiştir. Fransa Planlama örgütü başkanı olan Jean Monnet, "insan doğası değişmez ama ne zaman uluslar ve halklar aynı ilke ve kurumları benimserler, o zaman birbirlerine karşı davranışları değişir. Bu uygarlaşmanın ta kendisidir" diyerek ulusları bağlayıcı uluslarüstü yapıların ve uluslararası hukukun geliştirilmesinin önemine dikkat çekmiştir. Milletler Cemiyeti'nin başarısızlığı ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında ulusçuluğun tehlikeleri daha açık biçimde anlaşılmıştır. Monnet'in "bir ülkenin 'hayır' demesinin gücünü gördüm: anladım ki ne insanlar ne de uluslar arasında iyi niyet yeterli değildir" sözleri uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasının ulus-devletlerin tekeline bırakılamayacağını belirtmektedir (Sampson 1967: 31-37). Monnet'in fikir babası olduğu ve dış işleri bakanı Robert Schuman'ın ismiyle anılan Schuman Planı o dönemin savaş endüstrisinin başlıca girdileri olan kömür ve çeliğin Fransa ve Batı Almanya'daki üretiminin uluslarüstü yetkilere sahip bir yüksek otorite tarafından yönetilmesi çağrısında bulunmuştur. Böylelikle 9 Mayıs 1950'de Belçika, Federal Almanya Cumhuriyeti, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'nın kömür ve çelikte ortak pazar kurmalarıyla (AKÇT) Avrupa bütünleşmesine giden yol açılmıştır. Bu üretim dayanışmasıyla yaşam standartlarının yükseltilmesi ve barışçıl kazanımların geliştirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır (Çayhan, 2003:44-45).

1960'larda Avrupalı devletler kömür ve çelikten başka çeşitli mal ve hizmetleri içeren ortak bir pazara, ticaret ve tarım politikalarına dayalı Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) inşa etmeye karar vermiştir. Bunun için Roma Antlaşması imzalanmış, altı ülke arasında gümrük vergileri 1 Temmuz 1968'de tamamen kaldırılmıştır. 1986 yılında imzalanan ve Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Tek Senediyle Ortak Pazar hedefi yeniden tanımlanmıştır. Ortak Pazar'la üye ülkeler arasında politik, ekonomik ve sosyal bütünleşme, ekonomik ve parasal birlik, teknolojik araştırma ve geliştirme, çevre politikası ve dış politika alanında işbirliği gibi yeni Topluluk politikaları belirlenmiştir. 1989'da Sovyet politik kontrolü ve Sovyet askeri gücünün etkisinin merkezi Avrupa'dan çekilmesiyle (Miall 1993; Wistrich 1994; Sander 2006) Avrupa'da liberal demokrat bir ortak sistem ve ekonomi arayışı hız kazanmıştır. Doğu Avrupa, daha önce ötekileştirilirken 'demir perde'nin kalkmasıyla Avrupalılık coğrafyası içinde sayılmaya başlanmıştır (Murphy 2005: 577). Bu coğrafyadaki modernize olmamış, düşük standartlardaki yeni demokrasiler Batı'yla ve Batı Avrupa devletleriyle ekonomik ve politik bağlar kurma girişimlerine başlamışlardır. 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması'yla Avrupa Topluluğu Avrupa Birliği adını almış ve AET kısaltması AT olarak değiştirilmiştir. Bu antlaşmayla, Ekonomik ve Parasal Birlik, Ortak Güvenlik ve Dış Politika ile İçişleri ve Hukuk alanında işbirliği başlıklarında yeni bir yapı tanımlanmıştır. Avrupa Birliği'nin son genişlemeleri kurumsal büyüklük ve bürokrasinin düşünülmesini ve kurumsal reformlar yapılmasını gerektirmiştir. 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması'yla 'Her Avrupa devleti Birliğe üyelik için başvurabilir' ibaresi değiştirilerek, AB'nin temellerini oluşturan özgürlük, demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygı ilkelerine bağlı her Avrupa Devleti'nin üyelik için başvurabileceği eklenmiştir. Ayrıca bu antlaşma, karar alma mekanizmasında Avrupa Parlamentosu, yasama prosedürü ve ortak karar alma prosedüründe değişiklikler getirmiştir. Dolayısıyla Avrupa'da artan sayıda liberal demokratik devlet, savaşı aralarındaki anlaşmazlıkları çözmede meşru bir araç gözüyle

bakmaya son verip günümüzde Avrupa Topluluğu sınırları içerisinde Avrupa barışını tesis etmeye çalışmaktadırlar.

Son süreçte Avrupa kimliği Avrupa'nın politik-kültürel-sosyal sınırlarını çizmek amacıyla yeniden tanımlanmaktadır. Bunun için AB bürokratları ve resmi görevlileri Avrupa'nın tarihi, kültürü ve anayasasına odaklanan çalışmalara girişmişlerdir. Bu yeniden tanımlama sürecinde hümanizm, rasyonalizm gibi bazı değerler Avrupa'nın yerel değerleriymiş gibi içe özgülenmiştir. Oluşturulacak kültürel alan, yeni oluşan birliğin ulus inşa stratejileri izlenerek ortak para, bayrak, mars, anayasa, yeni bir vatandaşlık nosyonu, pasaport ve sürücü belgesi benimsenerek yeni bir kimliğin oluşumu için tarih yeniden yorumlanarak Birliğin meşruiyet krizine çözüm olarak kullanılmıştır. Böylelikle bütünleşmeğe politik ve kültürel aidiyet parametreleri katılarak yurttaşlar için bağlılık referansları yaratılmaya çalışılmıştır (İnaç 2006:129). Tüm bu çalışmalara rağmen 2004 tarihinde Roma'da 'Avrupa için bir Anayasa Oluşturan Antlaşma' imzalanca da Fransa ve Hollanda'da düzenlenen referandumlarla reddedilmiştir. Ortak bir anayasaya karşı bu olumsuz tutumlar Avrupalı vatandaş ve Avrupa Birliği ve bütünleşme ilişkileri üzerine tekrar düşünülmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu bakımdan hükümetleri değil halkları bütünleşmeye dahil eden kültüre ve iletişime odaklanan işbirliği projelerine girişilmiştir.

Avrupa Birliği'nde demokratik meşruiyet sorununun ancak bireylerle doğrudan bir bağ kurmak bakımından yurttaşlıkla çözülebileceği düşünülmektedir (Garcia 1993). 1973 Kopenhag Zirvesi'nde hazırlanan 'Avrupa Kimliğine İlişkin Bildiri' Avrupa'nın ortak miras, ortak değerler ve yaşam tarzından oluşan kültürel temelini tanımlamaya yönelik ilk resmi girişimdir. Avrupa'da uluslarüstü bir Avrupalı kimliğinin yaratılmasının ekonomik bütünleşmenin yanısıra siyasal bütünleşmenin gerçekleşmesi bakımından önemine dikkat çeken belge, Birliğin bu yönde dönüşümünün ilk sinyallerini vermiştir. Avrupa Birliği yurttaşlık statüsü ilk kez 1 Kasım 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile kurulmuş ve hukuki temel

kazanmıştır. Antlaşmanın 8. maddesi, üye bir devlete vatandaşlıkla bağı olan herkesin Birliğin yurttaşı olacağını, serbest dolasım ve ikamet hakkına sahip olacağını ve antlaşmanın getirdiği hak ve sorumlulukları üstleneceğini bildirmektedir (Lodge 1993: 34). 2009 yılında Lizbon Antlaşması'yla "Avrupa Topluluğu" ve "Topluluk" ifadeleri "Birlik" ile değiştirilerek Avrupa Birliği'ne tüzel kişilik kazandırılmıştır. Avrupa Topluluğu'nu kuran Antlaşma'nın adı, "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma" olarak değiştirilmiştir. Yapılan düzenlemelerle Avrupa Parlamentosu ve ulusal parlamentoların karar alma süreçlerindeki rollerini ve vatandaşların haklarını arttırarak AB'de demokrasiyi arttırması hedeflenmiştir.

Tarih yazınına bakıldığında çoğu kez 'Avrupa kültürel özerkliğine' gönderme yapılarak Avrupa Birliği kimliğinin temel unsurları olarak Eski Yunan Felsefesi, Roma Hukuku, Hıristiyan Etiği ve inancı, Rönesans, Reform ve Aydınlanmanın doğurduğu hümanizm, akılcılık, deneycilik ve romantizm gibi akımlar gösterilerek Avrupa kimliğinin kültürel dayanakları somutlaştırılmaya çalışılmaktadır (Davis 2006). Oysa Avrupalı ulusların ve uluslar içindeki kültürlerin çok çeşitlilik göstermesi ortak kıtasal bir kültürden bahsedilemesin konusunda eleştirilere neden olmaktadır. Ortak sosyal bir kimliğin oluşturulabilmesi için pek çok kuruma, sosyo-politik ve tarihsel bağlama gereksinim vardır. Avrupa'nın eski Yunan, Roma, Hıristiyanlık, Feodalite, Rönesans, Reform, modernleşme, Aydınlanma ve Sanayi Devrimi gibi 'olaysüreçlerinin', tarihsel mirasının ve deneyimlerinin tüm Avrupalılar tarafından paylaşılmamış olması ya da benzer biçimde yaşanmamış olması bu anlamda sorun teşkil etmektedir (Smith 2007: 156). Örneğin, Rönesans en çok İtalya'da etki yaratmışken Reform daha çok kendini Almanya'da hissettirmiştir. Eski Yunan çok dar ve yerel bir uygarlıktır. Roma en geniş döneminde bile Avrupa'nın yarısını etkisi altına almıştır. Feodalite, İskandinavya'da yaşanmamıştır. Rönesans Kuzey ve Doğu Avrupa'ya ulaşmaz, Reform ise sadece Latin Hristiyanlığında yaşanmıştır (Yurdusev, 1997: 27). Avrupa kimliğini ve değerlerini oluşturduğu iddia edilen kimi kavramların Avrupa'ya özgü ya da Avrupa kaynaklı oldukları tartışmalıdır.

Örneğin, demokrasi kavramının kökenlerinin dayandırıldığı Eski Yunan'da herkesin yönetime katıldığı özgür yurttaşlar yönetimi tasviri doğru değildir. Eski Yunan'da özgürlük başka halkların özgürlüğüyle es tutulmadığı gibi, yönetime katılmada kentli ve köylü arasında, efendiyle köle, kadınla erkek, zengin ve yoksul arasında belirgin ayrımlar vardır. Atina demokrasisi küçük, ayrıcalıklı bir kesime tam siyasal hakların verilmesi anlamını taşımaktadır (Fontana 2005: 3-4).

Peter Burke (2003), tarihteki geleneksel konumunun aksine Rönesans'ın merkezless olduğunu iddia etmektedir ve Batı medeniyetinin yükselişinin Büyük Anlatısı denilen Yunanlılardan başlayarak bir halkasının da Rönesans'ın oluşturduğu Reform, Bilim Devrimi, Sanayi Devrimi gibi Batı'nın başarılar zinciri anlatısını yeniden gözden geçirerek eleştiriye tabi tutmaktadır. Batı Avrupa kültürünü eski Yunan ve Roma antikitesinden beslenerek kendi Rönesans'larını geçirmiş olan Bizans ve İslam gibi komşu kültürlerle birarada var olmuş ve onlarla etkileşime girmiş diğer kültürlerin arasında yalnızca bir tanesi olarak kavranması gerektiğini ortaya koymaktadır. Batı kültürü Çin'de Yahudiler gibi birçok azınlığın kültürünü barındıran çoğulcu bir yapıdır ve dolayısıyla Rönesans'ı ele alan bir çalışma bireyler üzerine odaklanmak yerine alımlıma sürecinin gerçekleşmesini sağlayan kanalları, ağları ve grupları da incelemelidir. Örneğin, Roma groteskleri, İspanyol veya Türk arabesk figürleri ve Hollanda'ya özgü kayış işçiliği ile birleşerek uluslarüstü bir üslup oluşturmaktadır. Yunan geleneğinin aktarılmasında 9. yüzyıldan 14. Yüzyıla kadar Araplar önemli rol oynamışlardır. Bağdat'a taşınan Atina ve İskenderiye okullarında Yeni Platonculardan İbn-i Sina, Aristocu İbn-i Rüşd gibi Müslüman alimler bir çok antik yazarın Orta Çağ'da Latince'ye çevrilmesi orijinal Yunancadan yapılmış Arapça çeviriler sayesinde mümkün olabilmiştir. Avrupa bilgisi, felsefesi, fiziği, kimyası, teknolojisi, tıbbı ve metalürjisinin kaynağı Avrupalı olmayan kaynaklardır. Mesela Çinlilerin en azından 11. yüzyıldan beri kullandıkları saat 1338'de doğudan Avrupa'ya gelen icatlardan biridir (Pieterse, 1994:31).

Alfabe, numaraljik sistem, cebir ve matematik, astronomi ve mimari sistemler gibi örneklerle bu liste uzatılabilmektedir.

Sonuç olarak Avrupa'nın ve Avrupalılığın nerede başlayıp nerede bittiği sorusunu yanıtlamak için coğrafyaya olduğu gibi tarihe, politikaya, nüfusa ve kültüre de bakmak gerekmektedir. De Gaulle, Avrupa'nın Atlantik'ten Urallara uzandığını söylese de AB'nin genişlemesi konusunda en geniş umuda sahip olan kişi bile Urallara kadar uzanacağını beklememektedir (Caporaso, 2005:65). Jeopolitik kavramında coğrafya ile politika arasındaki ilişkide politika ağırlık taşımaktadır. "Avrupa" politikacılar nerede sona ermesini isterse orada sona ermektedir (Todorova 2003: 281). Dolayısıyla Avrupa politik, kültürel ve ekonomik olarak çok boyutlu bir fenomendir. Ekim 1996'da Fischer Taschenbuch Verlag'ın Alman tarihçilerin yıllık kongresinde Hobsbawm konuşmasına 'Kıtaların kıtalar olarak bir tarihi olabilir mi?' sorusunu sorarak başlamıştır. Politikayı, tarihi ve coğrafyayı birbirine karıştırmayalım uyarısını yapmaktadır. Avrupa kıtasını yeniden tanımlama girişimleri tarihe değil, politika ve ideolojiye özgüdür.

Avrupa Hafızasında Türk Kimliği ve İmajı

Uluslararası karşılıklı ilişkilerin ve algılamaların izlerinin sürülebileceği ve irdelenebileceği çeşitli alanlardan biri tarihtir. Olguları anlama kavramlar ya da ilişkiler aracılığıyla olduğundan tarih ve toplum bilimleri anlayıcı, tarihsel ve kültür ile ilgilidirler. İnsani gerçeklik bilimi olarak tarih, hiçbir zaman iki kez görülemeyecek olanın anlatımı, geçmişte olup bitenin seçmeli yeniden kuruluşudur (Aron 2004: 400-401). Geçmiş şimdi var olmadığından olanaklı bir algı nesnesi değildir ve imgelem sayesinde düşüncemizin bir nesnesi haline gelmektedir. Tarihsel bir ifade, ancak, bir kanıtın, yazılı bir sayfa, sözlü bir ifade, bir yapı ya da parmak izi gibi şimdi ve burada algılanabilir bir şeyin yorumlanmasıyla temellendirilmektedir. Tarihsel hakikatin ölçütü bu kanıtlara dayanan tarih tasarımının kendisidir: geçmişe ilişkin imgesel bir resim tasarımıdır (Collingwood 1996: 293). Kısacası tarihin nesnesi,

insanların geçmişte yapılmış eylemleridir ve tarih kanıtın-belgelerin yorumlanmasıyla işlemektedir.

Öteki halklara ilişkin kalıp yargılar, önyargılar ve imgeler ortaya çıktıkları dönemlerde savaş zamanı kazanma arzusunu yükseltmek, düşmana karşı direnci artırmak gibi farklı amaçlara hizmet etmişlerdir. Savaşlar sona erse de bunlar barış dönemlerinde de halkların ortak belleğinde var olmaya devam etmektedir. Önyargılar ve imgelere dönüşen görüşler bir topluluğun küçük bir kesiminin ya da bir bireyin davranış ve düşüncelerinden yola çıkılarak tüm topluluğa mal edilebilmektedir. Çıkarlara göre ötekine ilişkin olumsuz nitelikler sık sık yinelenip ve vurgulandığında tarihsel süreçte sağduyuyu körelterek kültürlerin bir parçası olarak kuşaktan kuşağa miras olarak bazı önyargıların aktarıldığı görülmektedir.

Batı'da Türklere ilişkin ilk imgelerin izlerini sürebileceğimiz Türklerin Anadolu'ya yerleşme sürecini anlatan 'Alexias', Bizans İmparatoru I. Alexias Komnenos'un (1082-1118) kızı Anna Komnene'nin (1083- 1153) ünlü tarih yapıtıdır. Bu yapıt, hem Türklere ve İslam'a ilişkin bazı imgelerin Avrupa kamuoyunun belleğine yerleşmesi bakımından, hem de Avrupa'nın Anadolu kültür tarihi alımlaması açısından önem taşımaktadır (Kula 2006:113). Anna'nın anlatımına göre, Aleksias için Bryennios'a karşı savaşan Türkler, taktik gereği saklandıkları yerden çıkarak, “Yaban arısı gibi atlarına akın ederler; inanılmaz savaş çılgınlıklarıyla aralıksız ok atımı sesleriyle düşman askerlerinin kulaklarını sağır ederler; düşmanın üzerine yağdırdıkları yoğun ok dolusu ile gözlerini karartırlar.” Anna'nın betimlediği bu imge Avrupa'da yerleşerek kalıcılaşmıştır.

Ünlü tarihçi Tilly (2006: 273) 'Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu'nda Türklerin Avrupalılarla ilk karşılaşmalarının etkisine su şekilde yer vermiştir:

“Savaşçı Türkler, Asya bozkırlarından Avrupa'ya doğru ilerlemeye başladıklarında, birçok kavgacı komsuları gibi deniz bilmeyen göçebelere.”

Ama Karadeniz ve Akdeniz'e ulaşınca gemi inşa etmeyi ve yelken amayı çabuk öğrendiler. Dahası on besinci yüzyılda Avrupalıların daha önce görmediği ölçekte barut kullanmaya başladılar. Avrupa korku saldılar nk denizde zorlu savaşlar kazandılar, karada acımasız fetihlerde bulundular. Kimse bu acımasız yağmacılar karsısında güvende değildi. On besinci yüzyılda Akdeniz ve Balkanlarda ilerlemeleri İtayla ve Avusturya'yı tehdit etmeye başladı. Aynı dönemde ticaretin Akdeniz'den kuzeye doğru yayılması, bozkırdan sürekli savaşçı göçebe birliklerin akın etmesi, Hıristiyan ve Müslümanlar arasındaki toprak mücadelesi ve kuzeyden gelen denizcilerin her yere akınları Avrupa devletlerini birbirine yakınlaştırdı."

Rönesans sonrasında Reform'un siyasi sonuçları Türklere karşı savaşı Avrupa içindeki dini ve siyasi savaşları ve bölünmeleri engelleyecek bir araç olarak beraberinde getirmiştir. Türk imajının genel olarak olumsuz bir görüntü arz edişi özellikle 1453 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun Hıristiyanlık alemi için yakın ve büyük bir tehlike olmasıyla artmıştır. Osmanlıların Balkanlar'da ve Avrupa'da ilerlemesine bağlanabilir sonuçlarından biri Türklere tekileştirildiği "Türk yayıncılığı" oluşturulmasıdır. İlk gazete (Neue Zeitung) 1502'de Türklere ait haberler için çıkmıştır. Özellikle fetih ve kuşatmalar öncesi, sırası ve sonrasında çok sık olarak yayımlanan "Yeni Haber" gazeteleri, Avrupa'da yüz elli yıl egemen olan korkuyu yaratmış ve Avrupa kültür ortamında "Türk korkusu"nun kitleselleşmesine ve bir ortak algıya dönüşmesine önemli katkı yapmıştır (Kula 2006:308). Bu dönemde Avrupa'yı tehdit eden karşıt güç olarak algılanan Türklere ötekileştirilmesi abalaları, Avrupa'nın ortak belleğine yerleştirilerek araçsallaştırılmıştır (zkan 2004).

15. Yüzyıldan 17. yüzyılda Viyana Kuşatmasına kadar ortak bir tehdit olarak Türklere Avrupa'da ilerleyişi, Avrupa kimliğinin şekillenmesinde etkili olurken, Avrupalıların kolektif hafızalarında olumsuz bir Türk imgesinin oluşmasına neden olmuştur. Günümüzde AB genişlemesinde Türkiye'nin yeliği ile ilgili kaygıların temelinde Avrupa kültüründe ve tarihinde inşa edilen Türk imajıyla Türkiye'nin Avrupa kimliğindeki konumu yer almaktadır.

Tarihte Türklerle karşılaşmalar Avrupa'nın kendini algılayışını etkilemiştir. Avrupalılık olgusu o dönemdeki anlamıyla sınırlarda tanımını bulmaktadır. Özellikle 1450'lerde ve 1520'lerde yaşanan Türk istilası tehdidi Avrupa dayanışmasını öne çıkarmıştır (Burke, 2003:212-213). Rönesans dönemi dünya düzeninde en önemli mesele Türklerin ilerleyişi karşısında Hıristiyan birliğinin tehlikede olduğu fikridir. Katolikler evrensel ve homojen bir Hıristiyan dünyası oluşturmanın mümkün olduğu kanısındadırlar. Hıristiyanlığın birleşmesine karşı manevi otoritenin iki düşmanı olduğu iddia edilmektedir: Türkler ve Protestanlar. Öte yandan evrensel monarşi fikrine rağmen I. Francis yönetimi altındaki Fransa gibi Türkler ile ittifak yapan bölgeler de vardır (Hartmann 2006: 253).

15. yüzyılda Avrupa'yı Türklerden kurtarmak adı altında kilise, Türklerle savaşmaları karşılığında Hıristiyan halkına günahların affedilmesi ya da bazı vergilerden muaf tutulmaları gibi ayrıcalıklar tanımıştır. Osmanlı tehlikesi, Avrupa'yı papalığın himayesinde yeniden birleştirme aracı olarak kullanılmıştır. Hıristiyan retorğinde hükümdarları yaklaşan tehlide karşı korkutmak ve silaha çağırarak ön plana çıkmıştır. Bu dönemde yazılan eserlerde Türkün gücünün çok büyük ve emsalsiz olduğu, egemenlik hırsının doymak bilmez ve sınırsız olduğu tasvir edilmektedir (Soykut, 2007: 91).

1571 yılında İnebahtı Deniz Savaşı'nda Türk donanmalarının yenilgiye uğratılması ve 1683 yılında Viyana kuşatmasının yarılması sonrasında Türk tehdidi batı Avrupa için azalmış ve karşı saldırılar başlamıştır. 1683'teki Viyana kuşatmasından sonra yenilmez Türk imajı İnebahtı'dan sonra yenilebilir Türk olarak değişmiştir. Avrupa'daki Türk ilerlemesi ve 1662-1669 yıllarındaki Osmanlı- Habsburg savaşlarıyla Osmanlı'nın Doğu Avrupa'daki 500 yıllık egemenliği sona ermiştir (Goody, 2005:158). Bu dönem Avrupa'nın Doğu'ya olan ilgisinin, hayranlığının Türk ve Çin mallarına karşı bir elde etme arzusunun açığa çıktığı dönemdir. Baharatlar doğudan Müslümanlar aracılığı ile batıya gelmiştir. Artık Doğu, Batı için bir tehdit değildir, büyük bir cazibe merkezidir (Goody, 2005:110). 18. yüzyıldaki Doğu'nun romantize edilişi ve

19. yüzyıl sömürgecilik dönemiyle doğunun gizemini açığa çıkarıcı, Türklerin kültüründen ve günlük yaşamından söz eden bir yazın ortaya çıkarmıştır (Nerval 2002; Rasch 2004).

18. yüzyılda Avrupalıları 'diğerlerine' karşı birleştiren kralların ve padişahların güç kaynağı artık din yerine Aydınlanmanın yücelttiği akılla 'uygarlık' nosyonudur. Avrupalıları yine aynı dönemde kendi içinde bölmeye ve sınırlar çizmeye zorlayan 'ulus' ve 'ulusçuluk' nosyonları devletlerarası çıkar ve güç ilişkilerine ve algılamalara yön vermeye başlamış ve uluslararası sistemi oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti'nin gerilemesiyle birlikte bir tehdit olmaktan çıkan Türkler, Aydınlanma döneminde Avrupa aklına atfedilen değer ve romantizmin etkisiyle rasyonel olarak değerlendirilmese de farklılıklarıyla merak konusu edilen bir Doğu kültürü olarak görülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüyle ise Türkler, Doğu sorununun baş aktörü ve Avrupa'nın hasta adamı halini almıştır.

Birinci Dünya Savaşı'yla Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı, çağdaşlaşma hareketleri ve devrimler, dünyada Türk imajını saygın bir noktaya getirse de Avrupa'da yaratılan, yüzyıllardır yer edinen imaj ve algılamalar toplumların hafızalarında yaşamaya devam etmektedir. Birinci Dünya Savaşı'na Almanya-Avusturya yanında katılması Türkler ve Almanlar arasında iki dünya savaşı arasındaki dönemde görece bir yakınlığın ve 'dost Türk' imgesinin oluşmasını sağlamıştır. Hatta Almanya'da bazı fabrikalar ürünlerini 1930'lu yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun bu kararı almasında etkili olan Enver Paşa'nın adıyla satışa sunmuşlardır. Türkiye, savaş dışı konumunu zorlayan Almanya ve müttefiklerin tekliflerini açık ya da örtük biçimde reddederek savaş sonuna dek tarafsızlığını korumaya çalışmıştır (Sönmezoglu, 1994: 81). Savaş sırasında tarafsızlık politikası izleyen Türkiye, savaş sonrası iki kutuplu uluslararası düzende Batı bloğu içinde yer almıştır. Savaş sonrası Avrupa'nın yeniden inşasında Avrupalı devletlerle Türkiye arasında imzalanan ikili iş gücü antlaşmaları

sonrasında Avrupa'ya başlayan işçi göçleri de Avrupalıların Türk imgesinin olumsuz olarak şekillenmesine neden olmuştur. (Kaya, Kentel 2005). 1983-1984'teki Almanya'nın geri döndürme politikası yılda yaklaşık 100 bin Türk vatandaşının geri dönmesini sağlasa da günümüzde 2,5 milyonu Almanya'da olmak üzere 4 milyon civarında (Göksu 2004: 127) Türk'ün Avrupa'da yaşadığı bilinmektedir. Misafir işçi olarak gelen Türkler, zamanla yurttaşlık, mal, mülk sahipliği, seçme seçilme ve serbest meslek hakları elde ederek kalıcı olmuşlardır. Kalıcı olan Türk işçileri, çalışma problemlerinden sonra kimlik ve dil, eğitim, uyum sorunlarıyla karşılaşmışlardır. Türkler, Avrupa'da ırkçılığa ve sosyal dışlanmaya da maruz kalmaktadırlar. Bu durum azınlık durumunda bir sosyal çevreyle sınırlanmalarına ya da aşırı milliyetçi tepkilerin doğmasına neden olmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası siyasi ve ekonomik gelişmelerin gerisinde kalan Türkiye, Soğuk Savaş döneminde NATO üyesi olup Batı bloğunda yer alsa da 1963'te başlayan Avrupa Birliği ilişkileri henüz üyelikle sonuçlanmamıştır (Oran 2006: 83-89). 1963 yılında imzalanan ortaklık anlaşması ile Türkiye'nin prensipte Avrupalı olarak tanımlanmış; 1987 yılında Roma Antlaşması'nın sadece Avrupalı ülkelerin topluluğa üyelik için başvurabileceğini ön gören 237. maddesi çerçevesinde Türkiye'nin AB'ye yaptığı üyelik başvurusunun kabul edilmiş ve 1999 Helsinki AB Konseyi Zirvesi'nde Türkiye'ye aday ülke statüsü verilmiştir (Dartan, 2005: 253). Tüm bu gelişmelere rağmen Türkiye'nin Avrupalı kimliği tartışması sürmektedir. Örneğin, Avrupa Birliği'nin haritalarında Euro banknotlarının üzerine basılan haritalarda Türkiye toprakları ya hiç alınmamıştır ya da sadece Avrupa'ya ait olduğu düşünülen batı ucu alınmıştır. Avrupa kentlerinin hava durum raporlarında, Avrupa televizyonlarında Avrupa'da gitmeye değer sergi ve festivallerden söz edilirken ya da Avrupa okullarında okutulan Avrupa coğrafyası ya da tarihi kitaplarında Türkiye'den çoğu kez hiç bahsedilmemektedir (Yılmaz, 2005:9).

Oysa Türkiye'nin dokuz yüzyıllık tarihi Avrupa ile beraberdir. Türkiye son yüz elli yıldır Avrupa'ya göre şekillenmiştir; Türkiye Avrupa'nın üyesidir. Türkiye,

Avrupa'nın bilime yönelmesine ve laikleşmesine ortam hazırlayan Helen ya da ya da Antik Yunan düşün birikiminin geliştirildiği coğrafi bölgenin üzerinde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu birikim bir biçimde Anadolu kültüründe içkindir (Ortaylı, 2007:122).

Türkiye'nin AB üyelik yolunun yarım asırdır sürmesinde bu dönem boyunca Avrupa'ya olan işçi göçlerinin Avrupa'da tetiklediği yabancı düşmanlığının yanı sıra Türkiye'nin darbeler ve ihtilallerle insan hakları ve demokrasi konusunda yaşadığı sorunların Avrupa'daki Türk imgesine etkilerinin de payı olmuştur. Ayrıca Soğuk Savaş sonrasında uluslararası politikada yeni bir milat olan 11 Eylül 2001'de El Kaide örgütünün ABD'de Dünya Ticaret Merkezine ve Pentagon'a yaptığı terör saldırıları, Müslümanların bir tehlike unsuru olarak algılanmalarına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla başta Müslümanlara olmak üzere artan yabancı düşmanlığı, iki üç kuşaktır Avrupa'da yaşayan Türkleri ülke sınırları dışına çıkarılmak istenen, ötekileştirilen bir pozisyona sürüklemiştir. Türklerin Avrupalılık kimliğinin sorgulanması beraberinde Türkiye'nin AB üyeliğine karşı Avrupa kamuoyunda olumsuz seslerin yükselmesine neden olmuştur.

Avrupa Kamuoyunda Türkiye

Türkiye'nin üyeliğine karşı desteğin son derece düşük olmasının ardında yatan nedenler nelerdir? Bu soruya Avrupa kamuoyuna ilişkin nicel ve nitel veriler aracılığıyla bu bölümde yanıt aranmaktadır. Madrid Üniversitesi'nde Avrupa Komisyonu 6. Çerçeve Programıyla finanse edilen 'Avrupa Kamuoyu ve Türkiye'nin Üyeliği' adlı araştırma projesine göre, Avrupalıların Türkiye'nin üyeliğine ilişkin görüşleri üç yaklaşımla açıklanabilmektedir: yararçı, kimlikçi ve post-milliyetçi yaklaşım. Biri çıkar, biri değer ve diğeri hak temelli bir Avrupa topluluğu öngören bu yaklaşımlara sahip kişilerin Türkiye'nin üyeliğine karşı da belirli tarzda destekleme eğilimleri olduğu tespit edilmiştir. Post milliyetçi yaklaşımda, kültürel farklılıklara ya da geleneklere değil, demokrasi

ve insan hakları gibi paylaşılan ilkeleri üyelik konusunda baz alanlar demokratik bir Türkiye'nin Birliğe üyeliğini desteklemektedirler. Buna göre (post-national hypotheses) Avrupa Birliği bütünleşmesi ve genişlemesi dil, din, ırk ya da kültür gibi geleneksel ulusal değerlere değil; demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi ulus-ötesi evrensel değerlere dayanılarak desteklenebilir. Kopenhag Kriterleri olarak bilinen Avrupa Birliği Şartı'nın 6.1 ve 49. maddesinde temel insan hakları ve özgürlükleri, demokrasi, hukukun üstünlüğü ilkelerine saygılı her Avrupa ülkesinin Birlik üyesi olabileceğini ifade etmektedir. Bu kriterlere bakıldığında 'biz hissi' ya da ortak tarih ve kültür anlayışı aday ülkelerinin üyeliğini desteklemek konusunda sorun yaratmayacaktır. Bu anlamda Türkiye'nin, Norveç'in ya da İsviçre'nin üyeliği fark gözetmeyecektir. Bu bakış açısıyla Türkiye, üyelik konusunda kriterleri yerine getirdiği sürece destek görecektir.

Yararcı görüşe göre Avrupa kamuoyu çıkarlara göre farklı değerlendirme yapmaktadır. Bu yaklaşım (utilitarian hypothesis) Türkiye'nin Birliğe üyeliğinin ekonomi, politika, güvenlik ya da kurumsal bakımdan yararlı görüldüğü oranda desteğin artacağı, bedelli görüldüğü ölçüde de üyeliğine karşıtlığın artacağı yönündedir. Bu açıdan Avrupa'daki yaslanan nüfus ve düşük doğum oranları göz önüne alındığında Türkiye'nin genç nüfusunun AB'nin emek piyasasını karşılayacağı yönünde destek artarken, Türkiye'nin güvenlik konusunda AB bütçesine getireceği yük nedeniyle destek azalmaktadır. Kısacası pragmatik değerlendirmelere göre siyasi tablo farklılaşmaktadır.

Son olarak üçüncü yaklaşım olan kimlikçi yaklaşım (identitarian hypotheses) Avrupalıların aday ülkeleri Topluluğa ait ve 'onlar' gibi olup olmadıklarına, onların değerlerini paylaşıp paylaşmadıklarına göre desteklemelerine dayanmaktadır. Buna göre, Avrupalı vatandaşlar Türkiye'yi Avrupa'nın bir parçası olarak (tarihi, kültürel ve coğrafi anlamda) gördükleri ölçüde üyeliğini destekleyeceklerdir. Kimlikçi yaklaşımda ise kültüre dayanan bizlik hissini ve değerleri bütünleşmede öncelikli kriter alan kişiler Türkiye'nin üyeliğine karşı olma eğilimi göstermektedirler. Bu nedenle bu çalışmada daha önce ifade

edildiği gibi Türkiye'nin Avrupa yolunda temel sorunlarından biri olarak tespit edildiği için kimlik ve kültür unsurları üzerine odaklanılmaktadır.

2005 Temmuz'da Eurobarometre'nin yaptığı araştırma, Avrupalıların Türkiye'nin AB üyeliğine olumlu bakmadığını ortaya koymaktadır. Buna göre üye ülkelerde araştırmaya katılanların yüzde 52'si Türkiye'nin AB üyeliğe karşı çıkarken, sadece yüzde 35'i olumlu görüş bildirmektedir. Buna göre, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkanların oranının en yüksek olduğu ülkeler, yüzde 80 ile Avusturya, yüzde 74 ile Almanya, yüzde 70 ile Yunanistan ve Fransa olarak saptanmıştır. Avrupa'da AB bütünleşmesini destekleme eğilimi AB'nin ulusal ekonomi, politika, sosyal yapıyla ilişkisinde ve halkın korku ve beklentilerine karşılık şekillenmektedir. Aralık 2007'de yayınlanan Eurobarometre 68 kamuoyu yoklamalarına göre AB üye ülkelerinde AB üyeliğini destekleme oranı %58'dir. Avrupalıların genişlemeye karşı olumsuz tutumları özellikle Türkiye'nin adaylığı konusunda kendini daha da fazla göstermektedir. 17 Aralık 2004'te Avrupa Konseyi'nin üyelik müzakerelerini açma kararı sonrasında Mayıs-Haziran 2005'te Fransa ve Hollanda'da Anayasa Antlaşması'na karşı vatandaşlarının referandumda 'hayır' oyu kullanması medya ve siyasette vatandaşların Avrupa bütünleşmesine ve özellikle Türkiye'nin üyeliğine karşı oldukları üzerine tartışmalara neden olmuştur.

Bununla birlikte yapılan empirik data çalışmaları Avrupa Anayasası'nın reddedilmesinin bütünleşmeyle doğrudan ilişkisinin olmadığını ortaya koymaktadır (Ruiz-Jimenez, Torreblanca 2007: 4). Öyle ki Anayasayı reddetme gerekçesi olarak Türkiye'nin AB üyesi olmasını istemediğini belirtenler Hollanda'da %3, Fransa'da %6 orandadır. Bütünleşmeye karşı olanların oranı ise Hollanda'da %6, Fransa'da %3'tür. Bununla birlikte gelecek bütünleşme söz konusunda en olumsuz tutum Türkiye'nin üyeliğine karşıdır.

Aslında Türklere ilişkin ötekileştirmeler Avrupalı halkların ulusal politikaları gereği, tarih yazımlarında birbirlerine karşı da görünmektedir. Örneğin,

Fransa- Almanya ya da Fransa İngiltere ilişkileri tarihi karşılıklı rekabet ve mücadele tarihi üzerine kuruludur. Öte yandan Eurobarometre sonuçlarına göre bu halklarda Avrupalılık hissi ancak diğer kıtalarla karşılaştırıldıklarında ortak bir öteki- uyanmaktadır. Türkiye bu bakımdan Avrupalı seçmenlerin tepkileriyle birlik dışına itilmektedir.

Avrupa kimliği farklı kaygılar çıkarlar temelinde sürekli olarak dönemden döneme yeniden tanımlandıkça ona dahil olmanın şartları da bu doğrultuda değişmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin AB üyeliğinde uluslararası gelişmelerden ve AB iç dinamiklerinden bağımsız sadece objektif kriterler etkili olmamaktadır. Soğuk Savaş sonrası ideolojik jeopolitikanın sona ermesiyle Doğu imajı değişmiş, Türkiye'nin jeopolitik imajı da sorgulanmaya, yeniden yorumlanıp tanımlanmaya tabi tutulmuştur. Bu yeni yorum ve yaklaşımlara göre Türkiye, Orta Asyalı ya da Akdenizli olarak Avrupa Birliği içinde Avrupalı olmayı temsil etmektedir. Dolayısıyla Türkiye'yi tam üyelik yerine 'özel statü', 'imtiyazlı ortaklık', Avrupa Birliği'nin özellikle Akdeniz çevresinde geliştirdiği Avrupa Komşuluk Politikası gibi işbirliği politikalarına dahil etme söz konusu edilmeye başlanmıştır.

Örneğin, Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, "Avrupa sınırlarını belirlemeli. Tüm ülkeler Avrupa'nın üyesi olma kapasitesine sahip değil. Bunların basında da Avrupa Birliği'nde yeri olmayan Türkiye geliyor" demiştir (www.euronews.com). Sarkozy, bilinen görüşünü Fransa'da yayınlanan Uluslararası Politika dergisine verdiği demeçte de tekrarlayarak Türkiye'nin bir Avrupa devleti olmadığını ve Avrupa Birliği'ne üyeliğe de uygun olmadığını söylemiştir. Sarkozy, Akdeniz ve Avrupa'yla Asya arasındaki ülkelerin Avrupa Birliği ile imtiyazlı ortaklığa sahip olabileceklerini de kaydetmektedir (www.voanews.com/turkish). Sarkozy, Kuzey Afrika dahil, Akdeniz kıyısındaki üyeleri AB ile yakın işbirliği içine sokacak bir 'Akdeniz Birliği' kurulmasını önermiştir, Türkiye'nin de AB içinde değil burada yer almasını savunmaktadır (www.bbc.co.uk). Benzer biçimde Almanya Başbakanı Angela Merkel de Şartlar ne olursa olsun Türkiye'nin daha sıkı

şekilde Avrupa'ya bağlanması gerektiğini söyleyerek Türkiye'nin üyeliğiyle ilgili olarak kendisinin imtiyazlı ortaklıktan yana olduğunu da tekrarlamıştır (www.ntvmsnbc.com).

11 Eylül olayları sonrası uluslararası arenadaki kültür odaklı siyasi tartışmalar ve terörizmle es tutulması yüzünden halklar arasında yayılan İslamiyet korkusu Avrupa Birliği ve kamuoyu üzerinde bir baskı oluşturmuştur. Buna rağmen Türkiye'nin entegrasyonu önünde bir engel oluşturacağı düşünülse de AB için Müslüman bir ülkeyi dahil etmenin sembolik anlamı göz önüne alındığında bu, ülkenin önünü açabilecek bir unsur olarak değerlendirilebilmektedir. Öyle ki Türkiye'nin üyeliği bir İslam ülkesinin Avrupa politik kültürü ve demokrasisiyle uyumunun sağlanmasıyla Avrupa bütünleşme hareketinin ne ölçüde etkili olduğunun bir daha ispatı olacaktır (Laçiner 2005). Özellikle Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Müslüman coğrafyada 2011 baharında yaşanan Arap Baharı olarak tanımlanan siyasal ve toplumsal değişim süreciyle birlikte Türk İslam'ı ve Avrupa İslam'ı anlayışı Müslümanların Batı ile siyaset, ekonomi ve diğer barışçıl araçlarla işbirliği geliştirmesine bir örnek teşkil edecektir. Dolayısıyla uluslararası ilişkilerde kültür ve kimliğin artan önemi ve Avrupa'daki yansımaları Türkiye'nin AB üyeliğini çok daha önemli hale getirmektedir.

Karşıt görüşlü açıklamalara rağmen Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusunda Avrupa'da din konusunda daha sağduyulu sesler de yükselmektedir. İngiltere'nin the Observer gazetesinde "En İyi Müslüman Müttefikimize Sırtımızı Dönmemeliyiz" başlığı altında Türkiye'nin Birliğe üyeliğinin kültürel açıdan önemine dikkat çekilmiştir (Twigg 2005, 10 Ekim). Buna göre katılım, Avrupa çokkültürlülüğü ve Müslüman ile Müslüman olmayanların yanyana yaşayabilmesi için yollar bulmayı sağlamak açısından dev bir adım olacaktır. Aksi halde Avrupa kendi etnik azınlıklarına ve onlardan sonra gelecek olanlara, onların bütünleşmesine inanmadığını işaret etmiş olacaktır. Uzun vadede, Türkiye'nin üyeliği Avrupa değerleri, kadınların eşitliği ve insan

haklarını içeren İslam'ın gerçekten çağdaş bir versiyonunun ortaya çıkmasına ön ayak olabilecektir.

Türkiye'yi Avrupa'dan en fazla ayıran unsurun aslında din olgusu değil, milliyetçilik ve siyasal şiddet (Donmez 2007) oldu ğu konusunda da tartışmalar AB-Türkiye ilişkilerinin gündemini oluşturmaktadır. Bu çerçevede Türklüğü aşagılamayı cezalandıran 301. maddeye gönderme yapılarak, Türkiye'de hala ifade özgürlüğünden oldukça uzak olunmasının nedenlerinin başında Türk devlet ve ulus yapısına güçlü, hatta neredeyse ideolojik derecede vurgu yapılmasının yer aldığı ifade edilebilir. Nitekim Ekim 2005'te AB ile üyelik müzakerelerinin başlamasına rağmen medya ve parlamentoda yükselen Avrupa şüpheciliği (Taraktaş 2008) Türk halkının AB entegrasyonuna desteğini önemli ölçüde düşürmüştür. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu'nun Türkiye'nin 5 büyük ilinde yaptığı AB Algılama Anketi'ne göre (Özcan, Yılmaz 2006), 17 Aralık 2004'te AB üyeliğine adaylığı 'imtiyazlı ortaklık' tartışmalarıyla zor bir süreçte alan Türkiye'nin, 3 Ekim 2005'te müzakerelerinin Kıbrıs meselesi nedeniyle gerginlikle başlaması Türk kamuoyunun AB'ye desteği %75'lerden %50'lere düşmüştür. Üyelik konusunda katılımcıların %5'i 'bilmiyorum' yanıtını verirken, %45'inin AB'ye kararlı biçimde hayır demesi dikkate değerdir. 'Avrupa Birliği Türkiye'ye karşı adil ve samimi davranıyor mu?' sorusuna Aralık 2004'te Türk seçmenin %55i 'hayır' derken bu rakam Haziran 2005'te %64, Kasım 2006'da %81'e ulaşmıştır. Gerek AB yetkililerinin gerek üye ülke siyasetçilerinin Türkiye'nin üyeliği konusundaki olumsuz açıklamaları, Türkiye'nin çifte standartlı bir üyelik statüsüne sürüklendiği izlenimi Türk kamuoyunun AB'ye olan güveninin yitirmesine meydan vermiştir.

Kamuoyunda oluşan şüphe ve 'korkuyla artan milliyetçilik, iç etkenler açısından Türk Dış Politikasını da stratejik olarak etkilemiş, daha da önemlisi 2007 Temmuz genel seçimleri sonrası dış politikada tarih ve kültüre vurgu yapan 'stratejik derinlik' (Davutoğlu 2006) vizyonu, teritoryal olmayan uluslararası ilişkiler ve diplomasi anlayışıyla Avrupa'yla ilişkileri de dikkate

değer ölçüde farklılaştırmıştır (Dağı 2006; Yavuz 2006). Bu noktada Batı'nın ya da Avrupa'nın tanımladığı ve konumlandığı 'doğu ve batı arasında' Türkiye yerine, aktif bir dış politika izleyen Türkiye uluslararası arena kendini göstermeye başlamıştır. Bu, kendini Avrupalılık ya da Batılılık tanımlamalarının yanı sıra Ortadoğululuk, Akdenizlilik ya da Kafkasyalılığıyla gören, komşularıyla, bölgesel ve küresel güçlerle ilişkilerini yeniden tanımlayan bir Türkiye'dir.

3 Ekim 2005 müzakere çerçeve belgesinde açıkça, müzakerelerin ancak 2014 sonrası dönemi bütçesinin hazırlanmasından sonra sonuçlandırılabilmesi belirtilmektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin katılımının halkoyuna sunulması, Fransa'da, Avusturya'da ve Hollanda'da söz konusu edilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin katılımı ile ilgili kararın Avrupalı seçmenler değil Avrupalı idareciler tarafından verileceği varsayılsa bile bu döneme kadar Avrupa kamuoyunun ikna edilmesi de gerekmektedir (Erdenir 2006). Öte yandan Avrupa kendi içindeki ekonomik ve siyasi krizleriyle sendeleyerek 'hasta' bir Birlik imajı çizmektedir. Dolayısıyla değişen AB imajıyla 2012 Türkiye'sinde Türk kamuoyunun Avrupa ile birleşme konusunda görüşleri müzakere sürecinde etkili olmaktadır. Ekonomi, iç ve dış siyasetiyle dinamik biçimde değişen Türkiye, on yıl öncesinin Türkiye'si değildir. Türkiye, kendini yeniden nasıl tanımladığı, bölgesinde ve dünyada nasıl konumlandığı göre dış politikasını yeniden yapılandırmaktadır. 'Avrupa nedir?' ve 'Avrupa Haritasında Türkiye'nin Yeri Nedir?' sorularına verilen cevaplar da bu tanımlamalara göre yeniden inşa edilmektedir. Avrupa ile ilişkilerin yeniden değerlendirildiği süreçte tepkisel milliyetçilikle kendine kapanan, farklılıkları ve yabancı kültürleri ötekileştiren bir Türkiye yerine; kapsayıcı post-milliyetçi yaklaşımla, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi Avrupa'yla ortak değerlerin geliştirdiği işbirliği (Oguzlu 2004) ile 'ötekilerin haklarını' da gözeten bir Türkiye bölgesinde ve dünyada daha güçlü olacaktır. Yabancı düşmanlığı yerine, kültürler ve medeniyetler arası diyalog, tarihte sıkça görülen 'ölümcül' olabilen kimlik ve milliyetçilik çatışmalarına karşı, iç ve dış

güvenlik sorunlarına çözüm getirebilen demokratik alternatifler getirebilecektir.

Sonuç: Avrupalı Olma ya da Olmamanın Ötesinde

Avrupa kamuoyunda Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili çeşitli kaygılar bulunmaktadır. Türkiye nüfusunun büyüklüğü, ekonomik olarak az gelişmişliği, göç sorunu, din faktörü, demokrasi eksikliği ve aşırı milliyetçilik temel kaygıları oluşturmaktadır. Avrupa kamuoyunda Türkiye'nin üyeliğine ilişkin yaklaşımlar, biri çıkarlara dayanan yararçı yaklaşım, diğeri kültüre dayanan kimlikçi yaklaşım, son olarak değer ve hak kavramlarına dayanan post-milliyetçi olmak üzere üçlü biçimde sınıflandırılabilir. Türkiye-AB ilişkilerini kimlik ve kültür perspektifinden ele alan çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre, tarihsel ve kültürel olarak homojen bir Avrupa yoktur. Avrupa değerleri denilen değerler de Avrupa'ya özgü değerler değildir. Dolayısıyla kültürel açıdan homojen olmayan Avrupa'da Türkiye'nin Avrupalılığı entegrasyon açısından sorunlu görünmemektedir. Türkiye üyeliği halinde çoğunluğu Müslüman bir toplum ve laik demokratik kimliği ile çokkültürlü Avrupa kimliğini belirleyecek referanslardan biri olacaktır. Türkiye, Avrupa kimliğinin yüzyıllardır olduğu gibi oluşturucu ve tamamlayıcı ögesi olmaya devam edecektir. Ayrıca jeopolitik konumuyla ve askeri gücüyle AB'nin gelecekte dış politikada nasıl bir kimliğe bürüneceği de belirleyecektir. Türkiye'nin gelişen ekonomisi özellikle genç nüfus yapısıyla yaşlanan Avrupa'nın ekonomisini getireceği dinamizmle de Türkiye'nin Birliğe katkısı güçlü olacaktır. Hem Avrupa kamuoyunda hem de Türkiye kamuoyunda önyargılı yaklaşımlara karşı, karşılıklı ilişkilerin ve kültürlerarası diyalogun geliştirilmesi Türkiye-Avrupa ilişkilerinin geleceği açısından son derece önemlidir. Bu açıdan sivil toplum diyalogunu arttıracak kültür ve kimlik programlarının Avrupa ve Türkiye'de karşılıklı algılamaları değiştireceği umulmaktadır. Politika ve diplomasinin hakim olduğu üyelik müzakerelerinin sürdüğü bu süreçte her AB üyesi ülkenin olduğu gibi Türkiye'nin de ulusal hassasiyetleri bulunmaktadır. Yeni bir hukuk sisteminin karar alma

mekanizmalarına dahil olmak bunlardan feragat etmek anlamına gelmemektedir. Sonuç olarak her şeyden önemlisi, geleceğe ve gelecek on yıla bakan Türkiye'nin Avrupa'yla ilişkilerinin kimlikçi değil, postmilliyetçi perspektiften ortak değerler ve hedefler üzerinden tanımlanıp tam üyelik tartışmaları ötesinde insan hakları ve demokrasi yolunda yapısal dönüşümlerini ilerletmesi ve değişim içinde olan diğer bölgelere de örnek teşkil etmesidir.

Referanslar

AHRWEILER, Helene, 1993, Roots and Trends in European Culture, Garcia, Soledad (ed.) European Identity and the Search for Legitimacy. London: Pinter Publishers

ALKAN, M.Nail 2005, Avrupa Birliği'nin Genisleme Süreci ve Sonrası, Kaymakçı, Oguz (ed.), Avrupa Birliği Üzerine Notlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

ARON, Raymond, 2004, Sosyolojik Düşüncenin Evreleri. Ankara: Bilgi Yayınevi (çev. Korkmaz Alemdar)

ARSAVA, Füsün, 2003 Nice Antlaşmasından Sonra Avrupa Birliği'nin Geleceği. Ankara: ATAUM Araştırma Dizisi No: 18

BECKER, Arnette, H. Rouso, S.A Rouzeau, 2002 La Violence de Guerre 1914-1945: Approches Comparees des Conficts Mondiaux, Paris : Complexe

BERENTSEN, H. William, 1997, Contemporary Europe: A Geographic Analysis. New York: John Willey&Sons

BİLGİN, Pinar (2004) 'A Return to 'Civilisational Geopolitics' in the Mediterranean? Changing Geopolitical Images of the European Union and Turkey in the Post-Cold War Era' Geopolitics, 9: 2, 269-291

BONVICINI, Gianni, 1996 Political Europe Integration: Integration Requisites, Kourvetaris, A. George, A. Moschonas (ed.), The Impact of European Integration: Political, Sociological and Economic Changes. Westport: Praeger

BURÇOĞLU, N. K. 1999, the Image of the Turk in Europe From the Declaration of the Republic in 1923 to the 1990s. İstanbul: The Isis Press

BURÇOĞLU, N. K. 2004'Avrupa ve Avrupalılık', Akademik Araştırmalar Dergisi, Sayı:23

BURKE, Peter 2004 Bilginin Toplumsal Tarihi. İstanbul: Türkiye Tarih Vakfı Yurt Yayınları (çev: Mete Tunçay)

BURKE, Peter 2003 Avrupa'da Rönesans. İstanbul: Literatür Yayın (çev: Uygur Abacı)

COLLINGWOOD, R.G. 1996 Tarih Tasarımı. Ankara: Gündoğan Yayınları (çev: Kurtulus Dinçer)

ÇAYHAN, Esra, 2003 Kuruluşundan Günümüze Avrupa Birliği, Erdem, M.S. (ed.), S.M.Aykın (ed.), Avrupa Birliği ve Türkiye. Bursa: Ezgi Kitabevi

DAĞI, İ. (2006), The JDP: Identity, Politics and Discourse'in H.Yavuz (Ed.) the Emergence of a New Turkey: Democracy and AK Parti, Salt Lake City: The Universty of Utah Press

DAVIE, Grace, 2000 Modern Avrupa'da Din. İstanbul: Küre Yayınları (çev: Akif Demirci)

DAVIES, Norman, 2006 Avrupa Tarihi. Ankara: İmge Kitabevi

DELANTY, Gerard, 2002 Avrupa'nın İcadı. Ankara: Adres yayınları

DÖNMEZ, Rasim Ozgur (2007) 'Nationalism in Turkey: Political Violence and Identity', Ethnopolitics, 6: 1, 43-65

EDYE, Dave 1997 Citizenship in the European Union: The Post-Maastricht Scenario, Symes, V. (ed.), C. Levy (ed.), J. Littlewood (ed.), The Future of Europe: Problems and Issues for the Twenty-First Century. London: Macmillan Press

ERDENİR, Burak F. H. 2006 Avrupa Kimliği: Panmilliyetçilikten Postmilliyetçilige., Ankara: Ümit Yayıncılık

FONTANA, Josep, 2004 Çarpıtılmış Geçmişe Ayna: Avrupa'nın Yeniden Yorumlanması. İstanbul: Literatür Yayıncılık (çev: Nurettin Elhüseyni)

GARCIA, Soledad, 1994 European Identity and the Search for Legitimacy. London: Pinter Publishers

GOODY, Jack 2005 Avrupa'da İslam Damgası.İstanbul: Etkileşim Yayınları (çev. Sahabettin Yalçın)

GÖKSU, Turkut, 2004 Türkiye'nin Dış Göç Politikası, İ. BAL (ed.), 21. Yüzyılda Türk Dış Politikası, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım

HARTMANN, Anja V. ve Beatrice Heuser 2006 Tarih Boyunca Avrupa'da Savaş ve Barış. İstanbul: Etkileşim Yayınları (çev: Onur Atalay)

HEFFERNAN, Michael, 2005 “ The End of Antlanticism: Habermas, Derrida and the Meaning of Europe in the Twenty-first Century” Geopolitics, Vol.10

HOFFMAN, George W. 1961 A Geography of Europe. New York: The Ronald Press Company

HOGGART, R. ve D. Johnson, 1988 Ideas about an 'Idea of Europe', Joyce, C. (ed.), Questions of Identity. London: New European Publications

HUNTINGTON, Samuel P. 2003 Medeniyetler Çatışması. Ankara: Vadi Yayınları

İNAÇ, Hüsamettin, 2006 AB'ye Entegrasyon Sürecinde Türkiye'nin Kimlik Problemleri. Bursa: Ekin Kitabevi

İNSEL, Ahmet 2000 “Çokkimlilik, Çokkültürlülük, Çogulculuk”, Modernleşme ve Çokkültürlülük, İstanbul: Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayınları

JORDAN, Terry G. 1996 The European Culture Area: A Systematic Geography. USA: Harper Collins College Publishers

KATZENSTEIN, Peter 2006 the Culture of National Security, USA: CUP

KAYA, Ayhan, Ferhat Kentel 2005 Euro Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü Engel mi, İstanbul: İBÜY

KEOHANE, Robert O. 1994 Redefining Europe. Implications for International Relations, Mial, Hugh (ed.) Redefining Europe: New Patterns of Conflict and Cooperation. London: Pinter Publishers

KILIÇBAY, M. A. 2003 “Kimlikler Okyanusu”, Dogu Batı Düşünce Dergisi, Yıl:6, Sayı: 23

KILIÇBAY, M. A. 2001“Tarihsizliğin Marjından Marjinallestiren Tarih Alanına: Avrupa'nın Kendini ve Dünyayı İnşa Etmesi”, Dogu Batı Düşünce Dergisi, Yıl:4, Sayı: 14

KULA, Onur Bilge, 2006 Avrupa Kimliği ve Türkiye. İstanbul: Büke Yayıncılık

KULA, Onur Bilge, 2002 Batı Düşününde Türk ve İslam İmgesi. İstanbul: Büke Yayıncılık

KULA, Onur Bilge, 1999 Alman Kültüründe Türk İmgesi I, II, III. Ankara:GündoganYay.

LAÇİNER, Sedat 2004 Türkiyeli Avrupa, İstanbul: Hayat Yayıncılık

LEONTIDOU, Lila 1994 The Boundaries of Europe Deconstructing Three Regional Narratives. Identities Oct-Nov. : Vol. 11 Issue 4

MANÇO, Altay A. 2004 Belçika'da Türklerin 40 Yılı (1964-2004): Sorunlar, Gelismeler, Degismeler, <http://www.flwi.ugent.be/cie/IRFAM/amanco8.htm>

MAZOWER, Mark, 2003 Le Continent des tenebres: Une Histoire de L'Europe au XXe siecle, Bruxelles: Complexe

NERVAL, Gerard de, 2002 Dogu'ya Seyahat, Ankara: TC Kültür Bakanlığı. (çev.: Muharrem Taşçıoğlu)

NEUMANN, Iver B. 1999 “Avrupa Kimliği, AB Genislemesi ve Entegrasyon/Dışlama Bağintısı” Avrasya Dosyası, Avrupa Birliği Özel, Cilt: 5 Sayı: 4 (çev: İsa Afacan)

NEUMANN, Iver B. 1998 Uses of the Other: 'The East' in European Identity Formation. Minneapolis: University of Minnesota Press

NEUMANN, Iver B. 1997 "The Turk" as Europe's Other, Burgess J. Peter (ed.) Cultural Politics and Political Culture in Postmodern Europe. Amsterdam: Rodopi

OĞUZLU, T. (2004), the Impact of Democratization in the context of the EU Accession Process on Turkish Foreign Policy, Mediterranean Politics, 9:1, pp. 94 – 113

ORAN, Baskın 2006 Türk Dış Politikası Cilt II, İstanbul: İletişim Yayınları

ORTAYLI, İlber 2007 Avrupa ve Biz. Ankara: Turhan Kitabevi

ÖZKAN, Nevin 2004 Modena Devlet Arşivindeki Osmanlı Devletine İlişkin Belgeler 1485-1791, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

PRESTON, Peter W. 2005 Reading the Ongoing Changes: European Identity, Oxford: The Political Quarterly Publishing Co.Ltd

RASCH, Gustav, 2004 19. yy. Sonlarında Avrupa'da Türkler. İstanbul: Yeditepe Yayınevi (çev: Hüseyin Salihoglu)

RATZINGER, Joseph 2005 Avrupa: Dayandığı Düşüncelerin Dünü ve Bugünü. Gendas Kültür (çev: Nilüfer Uğur Dalay)

REÇBER, Kamuran, 2005 Avrupa Birliği Mevzuatı., Bursa: Alfa Akademi Basım Yayım

REHN, Olli, 2007 Avrupa'nın Gelecek Sınırları. İstanbul: 1001 Kitap Yayınları

SAID, Edward W. 1999 Sarkiyatçılık: Batı'nın Şark Anlayışları. İstanbul : Metis Yayınevi

SAMPSON, Anthony 1967 Anatomy of Europe. New York: Harper&Row Publishers

SANDER, Oral, 2006 Siyasi Tarih 1918-1994. Ankara: İmge Kitabevi

SCHULZE, Hagenı, 2005 Avrupa'da Ulus ve Devlet. İstanbul : Literatur Yayınları

SCOGNAMILLO, Giovanni, 1976 Batının İnanç Temelleri, İstanbul: Dergah Yayınları

SOYKUT, Mustafa, 2007 Avrupa'nın Birliği ve Osmanlı Devleti. İBÜY

SÖNMEZOĞLU, Faruk, 1994 II. Dünya Savaşı Döneminde Türkiye'nin Dış Politikası: Tarafsızlıktan NATO'ya, Sönmezoğlu, Faruk (ed.), Türk Dış Politikasının Analizi, İstanbul: Der Yayınları

TARAKTAS, Basak, (2008) "A Comparative Approach to Euroscepticism in Turkey and Eastern European Countries", Journal of Contemporary European Studies Vol. 16, No. 2, 249–266, August 2008

TILLY, Charles, 2006 Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Olusumu. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları (çev: Kudret Emiroglu)

TODOROVA, Maria 2003 Balkanlar'ı Tahayyül Etmek. İstanbul: İletişim Yayınları (çev: Dilek Sendil)

ULUDAG, Bülent, M. Hasgüler, 2004 Devletlerarası ve Hükümetlerdışı Uluslararası Örgütler, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

WENDT, A. 1999 Social Theory of International Politics, Cambridge: Cambridge University Press

WINTLE, Michael, 1996 Culture and Identity in Europe: Perceptions of Divergence and Unity in Past and Present. Oxford: Avebury, Ashgate Publishing Ltd

YILMAZ, Hakan, 2005 Avrupa Haritasında Türkiye. İstanbul: Bogaziçi Üniversitesi Yayınevi

YURDUSEV, Nuri, 1997 Avrupa Kimliğinin Olusumu ve Türk Kimliği. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları

CONSTRUCTION OF TERRORIST AND FREEDOM FIGHTING IDENTITIES: CASE STUDY OF XINJIANG FROM CHINESE, UYGHURS AND TURKISH POINT OF VIEWS, UNTIL 2008

Cemre PEKCAN

Abstract:

Xinjiang (East Turkestan), which is located on the northwest frontier of the People's Republic of China, has always been a target for big powers with its important energy reserves. Since the occupation of China in 1700s, Uyghur people living in this area has been resisting for their independence. As they have little in common culturally, historically or linguistically with China, the separatist activities are continuing with the increasing role of Islam in the construction of Uyghur identity. This research is conducted in order to critically evaluate and examine separatist groups and the Uyghur population of Xinjiang, and highlights how identity is used to portray 'terrorism' and 'freedom fighting' from Turkish, Uyghur and Chinese point of views.

· This article is a part of my Masters dissertation in Chinese Studies, Leeds University in 2008.

· Research Assistant and Phd student, Biga Faculty of Economics and Administrative Sciences, International Relations, Çanakkale Onsekiz Mart University.

TERÖRİST VE ÖZGÜRLÜK SAVAŞÇISI KİMLİKLERİNİN OLUŞUMU: 2008 YILINA KADARKİ ÇİN, TÜRK VE UYGUR BAKIŞ AÇILARINA ÇERÇEVESİNDE XINJIANG ÖRNEĞİ

Özet:

Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuzeybatı sınırında yer alan Sincan (Doğu Türkistan), önemli enerji kaynakları ile büyük güçler için her zaman bir hedef tahtası olmuştur. Çin'in, Doğu Türkistan'ı 1700'lü yıllardaki işgalinden bu yana, bölgede yaşayan Uygur halkı sürekli bir direniş içerisinde. Çin ile kültürel, tarihsel ya da dil bakımından hiçbir ortak değeri bulunmayan Uygurlar, Uygur kimliğinin yapılanması için, bölgede İslam faktörünün de etkisiyle ayrılıkçı hareketlerde bulunmaya devam etmektedirler.

Doğu Türkistan 1 Ocak 1955 yılında özerk bir bölge haline gelmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ise bağımsızlıklarını kazanan devletler Uygurların bağımsız bir devlete olan arzusunu güçlendirmiştir. Bu noktada İslam faktörü devreye girmektedir. Çin'deki Müslüman halkın kendini Han Çinlilerinden ayrı görmesini sağlayan ve onları tek bir kimlik altında birleştiren tek faktör İslam'dır.

Türkiye ise gerek tarihsel gerekse kültürel bağları nedeniyle Uygurları maddi açıdan olmasa da manevi açıdan destekleyen ve Çin'den kaçan Uygurların vakıf ve dernekler kurabildikleri ve bu yolla seslerini dünyaya duyurabildikleri Müslüman bir ülke konumundadır.

Doğu Türkistan'da gerilim, Uygurların bağımsızlık isteklerinin artması, Çin'in azınlıklara yönelik asimilasyon politikaları ve ABD'ye yapılan 11 Eylül saldırıları sonrasında Çin'in Uygurları 'terörist' olarak nitelendirmesiyle artmıştır.

Terörizm kavramının mutlak bir tanımını yapmak mümkün değildir, çünkü 'birinin teröristi diğerinin özgürlük savaşçısı' olabilmektedir. Burada üzerinde durulması gereken önemli nokta ise terörist ve özgürlük savaşçısı kimliklerinin oluşumu ve Uygur örneğinde olduğu gibi bu kimliklerin oluşumuna İslam'ın ne şekilde ilişkilendirildiğidir.

Birçok uzmana göre terörist kimliğinin oluşumunda kişilik faktörü rol oynamamaktadır. Bunun yerine ortak ideolojik bağlılık ve grup dayanışması önemli faktörlerdir. Ancak bu noktada uzun yıllardır terörist saldırılardan muzdarip olan Türkiye'de 26 Ağustos 1999'da kabul edilen Pişmanlık Yasası'ndan faydalarak suçlarını itiraf eden teröristler, terörist organizasyona katılma nedenlerinin genelde fakirlik ve hayattan bir beklentilerinin olmaması gibi kişisel sebeplere bağlamışlardır. Özgürlük savaşçısı kimliğinin tanımı ise terörist kimliğiyle neredeyse aynıdır. Bu ikisi arasında, bazı uzmanlar özgürlük savaşçılarının askerlere, teröristlerin ise sivil insanlara yönelik saldırı düzenlemesi şeklinde bir ayrıma gitmektedirler.

Son yıllarda ise, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra 'İslam' terörizmle ilişkilendirilerek özellikle Avrupa ve Amerika'da şiddet içerikli bir din olarak anılmaya başlanmış ve birçok Müslüman, 'terörist' olarak adlandırılmıştır.. İslam'ı tek birleştirici faktör olarak gören Uygurlar da bu durumdan nasibini almış ve Çin, 11 Eylül saldırılarından sonra Uygurlar'a yönelik kapsamlı bir propaganda kampanyasına başlamıştır.

Bu makalede, Doğu Türkistan'daki Uygur halkı ve ayrılıkçı gruplar detaylı bir şekilde incelenmekte ve İslam'ın ne şekilde Uygur kimliği üzerinde birleştirici bir rol oynamaya başladığı değerlendirilmektedir. Ayrıca, sosyal kimlik teorisi temel alınarak kimlik kavramının, 'terörist' ve 'özgürlük savaşçısı' kimliklerinin oluşmasında nasıl bir rol oynadığı Türk, Uygur ve Çin bakış açısıyla ortaya koyulmaktadır.

Introduction

If we look at the history of the first millennium AD, we can see that a major theme was the conflict between the Chinese and the Turks. Turks had a big influence in Chinese Empire history's power status change of the dynasties. In this period, Uyghurs, who are Turkic people, played a big role with their strong state. However, in history, Uyghurs became wedged between big and strong empires in the second millennium.

In the nineteenth century, the East Turkestan region, where Uyghur people settled, became one of the targets of the emerging "Great Game". In the twentieth century, taking advantage of the turbulence in world politics, the Uyghurs attempted to establish a state at least three times. These attempts continued until the beginning of the Cold War and finished when the Communists took power in China in 1949. After this period, the Uyghurs started to migrate to other countries, and most of the migrants went to Turkey. After the Cold War, Turkey started to support Uyghur people morally, however in the same period Turkey-China relations started to improve and this affected the support for the Uyghurs. Since 2000, with the developing relations with China, Turkey decided to reduce support for the separatist movements in Xinjiang.¹

Xinjiang became an Autonomous Region (AR) on 1 October 1955.² However, tension between China and Uyghur people has been continuing since 1880s, and the Chinese media has defined separatists as "terrorists" - especially after the 9/11 attacks in the the United States (the US). At this point, the primary aim for the Chinese Government is to distinguish the people called "terrorists".

¹Adibelli, B., 2008. *Dogu Turkistan*. Istanbul: IQ Kultur Sanat Yayincilik, p.123.

²Dillon, M., 2006. 'Uyghur Separatism and Nationalism in Xinjiang.' Cole, B. ed. *Conflict, Terrorism and the Media in Asia*. London and New York: Routledge, p.99.

The term 'terrorism' has no widely accepted definition, so it is difficult to define it objectively, because 'one man's terrorist might be the other man's freedom fighter'³. Therefore, the question is; how does identity push people to become terrorists or freedom fighters? What is a terrorist identity and freedom fighting identity? What is the distinction? Can a distinction be made? How is Islam related with the construction of the terrorist identity? This research is conducted in order to critically evaluate and examine separatist groups and the Uyghur population of Xinjiang, and highlights how identity is used to portray 'terrorism' and 'freedom fighting'. To answer these questions, first we have to start with what the identity is.

What is "Identity"?

The history of the concept of identity dates back to many years ago. Many scholars define identity in many different ways. Calhoun, in his book states that, "We know of no people without names, no languages or cultures in which some manner of distinctions between self and other, we and they, are not made."⁴ This is one of the definitions of what identity is, and the consequences for.

According to Michael Hogg, identity theory is 'a micro-sociological theory that sets out to explain individuals' role related behaviours.'⁵ George Schöpflin stated in his article that; 'Identities are anchored around a set of moral propositions that regulate values and behaviour, so that identity construction necessarily involves ideas of "right" and "wrong", desirable/undesirable, unpolluted/polluted etc.'⁶ Based on these definitions, identity theory basically explains social behaviour according to the relationship between people and

³Ganor, B., 2002. 'Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?' *Police Practice and Research*, vol.3, no.4, p.287.

⁴Calhoun, J.C., 1994. *Social Theory and the Politics of Identity*. Oxford: Blackwell Publishing, p.9.

⁵ Hogg, M.A., Terry, J.D., White, M.K., 1995. 'A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory'. *Social Psychology Quarterly*, vol.58, no.4, p.255.

⁶Schöpflin, G., 2001. 'The Construction of Identity'. *ÖsterreichischerWissenschaftstag*, p.1.

society. At this point, it shows similarity with 'Social Identity Theory', which is a 'social psychological theory that sets out to explain group processes and inter-group relations.'⁷

Since the 1930s, there have been many discussions about the Social Identity Theory (SIT). Some scholars such as, George H. Mead and Leon Festinger have developed some theories, however for the first time SIT appeared in an article in 1972 by Henri Tajfel entitled 'La Catégorisation Sociale'. Then, this theory was developed and fully formulated in collaboration with John Turner and others in the mid- to late 1970s at the University of Bristol.⁸

Social identity is defined as 'the individual's knowledge that he/she belongs to certain social groups together with some emotional and value significance to him/her of the group membership.'⁹ According to SIT, 'people tend to classify themselves and others into various social categories, such as organizational membership, religious affiliation, gender and age cohort.'¹⁰ Hogg describes SIT in two processes, which are categorization and self-enhancement with subjective belief structures. The latter refers to the peoples' beliefs about the nature of relations between their own group and relevant out groups.¹¹

In addition, people or social groups do not have only one identity. For example, a person can be a Turk, a Muslim and a woman. There is a hierarchy between these identities depending on the external conditions. According to these conditions, one of these identities might loom large. Amin Maalouf illustrates this feature of the identity by examining a fifty year-old

⁷Hogg, M.A., Terry, J.D., White, M.K., 1995. 'A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory'. *Social Psychology Quarterly*, vol.58, no.4, p.255.

⁸Ibid. p.259.

⁹Abrams, D., Hogg, A.M., eds., 1990. *Social Identity Theory: Constructive and Critical Advances*. London: Harvester Wheatsheaf, p.2.

¹⁰Ashfort, E.B., 1989. 'Social Identity Theory and the Organization'. *The Academy of Management Review*, vol.14, no.1, p.20.

¹¹Hogg, M.A., Terry, J.D., White, M.K., 1995. 'A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory'. *Social Psychology Quarterly*, vol.58, no.4, p.260.

man living in Sarajevo. "In the late 1970s, this man used to say with proud, 'I am a Yugoslavian', and when you ask more specific question, he used to say that he lives in the Autonomous Republic of Bosnia Herzegovina and he came from a family who have Muslim traditions. After 12 years, during the most brutal years of the war, the man would emphasise that he is a Muslim without any hesitation, and he adds that he is a Bosnian and he would not like it if you were to remind him that he used to be a Yugoslavian. Today, if you ask him again, he would tell you that he is a Bosnian and a Muslim who goes to the mosque every Friday and he would also say that his country is a part of Europe and hopes to join the European Union one day".¹² As another example; when Chinese policies changed against the Northwest during the Cultural Revolution, these changes affected the culture and identity of the minorities living in Xinjiang. While some ethnic minorities assimilated into Chinese culture, China's sinicization policies had a converse effect on Uyghur people, and they began to emphasise their ethnic and religious identities. As we see in these examples external factors plays an important role in the construction of identity, and as in Schöpflin's definition of identity, identity construction involves some moral propositions such as right and wrong, so how and why do people choose to have a bad/terrorist identity? What are the factors behind the construction of a terrorist identity?

a. The construction of a terrorist identity

As I mentioned before that terrorism, as a concept, has no common definition. However, some scholars have been trying to define terrorism objectively. Martha Crenshaw has argued that, 'in principle, terrorism is deliberate and systematic violence performed by small numbers of people, whereas communal violence is spontaneous, sporadic, and requires mass participation.'¹³ In addition, she added that, 'the purpose of terrorism is to

¹²Maalouf, A., 2004. *Ölümcül Kimlikler (FatalIdentities)*.Istanbul: Yapi Kredi Yayinlari, p. 68.

¹³Crenshaw, M., 2000. 'The Psychology of Terrorism: An Agenda for the 21st Century'. *Political Psychology*, vol.21, no.2, p.406.

intimidate a watching popular audience by harming only a few, it is meant to hurt, not to destroy. Terrorism is pre-eminently political and symbolic, whereas guerrilla warfare is a military activity.¹⁴ I do not completely agree with this definition, because not all the terrorist activities are aimed to harm only a few. September 11 attacks are the best example for this. However, the important thing is how people would become terrorists and what factors or identity perceptions are effective in becoming a terrorist.

Jeanne N. Krutson noted that 'there are three equally important factors in the formation of a terrorist identity. First, there is one's socialisation toward a basic set of beliefs, attitudes, socio-cultural/political values, and favoured perspectives in which to see the world. Second, identification is influenced by the psychological needs intensively pressing (on the individual) for actualisation through behaviour and commitment. Third, some catalytic event must transpire. This can include a severe life disappointment that trigger within the individual a realisation that access to positive alternative identities is non-existent.'¹⁵

Most analysts of terrorism do not think that personality factors accounts for terrorist behaviour. They claim that 'shared ideological commitment and group solidarity are much more important determinants of terrorist behaviour than individual characteristics.'¹⁶ However, I disagree with this statement at some points. As an example Turkey is a country, which has been suffering from terrorism for a long time. *Pişmanlıkyası* (The law of compunction) was accepted by the Turkish Assembly on 26 August 1999. According to this law, members of a terrorist organisation who did not take part in any of the terrorist activities, are not going to have any punishment if they lay down their arms and surrender themselves to the court and prevent any other

¹⁴Ibid.

¹⁵Arena, P.M., Arrigo, A.B., 2006. *The Terrorist Identity: Explaining the Terrorist Threat*. NYU Press, p.20.

¹⁶Crenshaw, M., 2000. 'The Psychology of Terrorism: An Agenda for the 21st Century'. *Political Psychology*, vol.21, no.2, p.409.

crime with their allowances.¹⁷ Since that date, many terrorists benefited from this law and confessed their crimes and nearly all of them said they joined this terrorist organisation because of personal reasons such as poverty or life disappointment. Crenshaw posited that ‘people who become involved with militant extremism lack a strong sense of identity and find comfort in an organisation’s totalitarian dogma. This dogma provides the individual with the opportunity to find his or her own sense of identity within the group.’¹⁸ Arena and Arrego also concludes that ‘those who lack a clearly defined cultural or religious collective self-concept are psychologically desperate and that the terrorist organisation can fill this void. Terrorist organisations are attractive because they offer a simplistic worldview, an unambiguously defined enemy, and a clearly delineated set of norms of behaviour through which the individual and the group can dramatically improve their debilitating conditions.’¹⁹

On the other hand, we can apply the same definitions or the factors behind the construction of a ‘freedom fighting identity’. Therefore, distinction between a terrorist and a freedom fighter and the reason behind this is still vogue.

b. The construction of a freedom fighting identity

Not all the people or groups who commit violent actions are seen as terrorists. Lizabeth Zack, takes Algeria’s war of independence against France as a case study. She asks the question ‘why although both sides used violent techniques, killed and tortured many people, French military turned into “torturers” and FLN (National Liberation Front) of Algeria turned into “freedom fighters”’.²⁰ She concludes that ‘rather than tactics or results of the

¹⁷ Pişmanlık yasası (law of compunction), http://www.belgenet.com/belge/pismanlik_01.html.

¹⁸ Arena, P.M., Arrigo, A.B., 2006. *The Terrorist Identity: Explaining the Terrorist Threat*. NYU Press, p.22.

¹⁹ Ibid. p.39.

²⁰ Zack, L., 2004. ‘Terrorist or Freedom Fighter? Who Gets Labelled What and Why?’ San Francisco: A paper for *American Sociological Association*, p.5.

battles there are three other main factors caused this – the ultimate outcome of the war, international pressure from key allies, and international divisions within the French Government.²¹

We can give as many examples for this issue such as; the Afghan War, which is the beginning of the ‘War on Terror’ by the US, or as in the Irish War of Independence against the British government in Ireland in 1919, or another example is the Israel-Palestinian War, in which both sides see themselves as freedom fighters and the other side as terrorists. There are many arguments about how to distinguish terrorism and freedom fighting. Although they are very similar in definition, some scholars make the distinction between a terrorist and a freedom fighter.

Boaz Ganor, argues that, ‘the aims of terrorism and guerrilla warfare may well be identical; but they are distinguished from each other by the means used- or more precisely, by the targets of their operations. The guerrilla fighter’s targets are military yones, while the terrorist deliberately targets civilians. By this definition, a terrorist organization can no longer claim to be ‘freedom fighters’ because they are fighting for national liberation or some other worthy goal. Even if its declared ultimate goals are legitimate, an organization that deliberately targets civilians is a terrorist organization.’²² Supporting this definition, Benjamin Netanyahu, Israeli Ambassador to the United Nations stated in his book ‘*Terrorism-How the West Can Win?*’ that; “The idea that one person’s ‘terrorist’ is another’s ‘freedom fighter’ cannot be sanctioned. Freedom fighters or revolutionaries do not blow up buses containing non-combatants; terrorist murderers do. Freedom fighters do not set out to capture and slaughter school children; terrorist murderers do. . . It is a disgrace that democracies would allow the treasured word ‘freedom’ to be associated with acts of terrorists.”²³ However, these definitions still do not

²¹Ibid. p.9.

²²Ganor, B., 2002. ‘Defining Terrorism: Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter?’ *Police Practice and Research*, vol.3, no.4, p.288.

²³Ibid. p.293.

make the difference clear. According to these definitions can US be called as a terrorist state, because many civilians died in Iraq or in Afghanistan, and in Russia-Georgia conflict, many Georgians died, so does this make Russia a terrorist state? Similarly, in French Revolution, thousands of civilians died but they were called 'revolutionaries'. Alternatively, as in the first example Franca- Algeria case, Algerians tortured and killed many people but they are called 'freedom fighters'. There is more than one actor which discusses the distinction between a 'terrorist' and a 'freedom fighter'. The most formidable of these actors are the media and the *big* states.

On the other hand, in recent years, especially after September 11 attacks, there is a common perception that Islam links to terrorism. People, especially in the US and Europe began to see Islam as a violent religion and Muslim people as terrorists. So, in the next part I am going to analyse why Islam and terrorism are discussed within the same framework and whether it is acceptable to use of the concept of 'War on Terrorism' and the 'War on Islam' interchangeably.

The terrorist identity and Islam in the 21st century.

After the September 11 incidents, the American President George W. Bush declared an international war on terrorism. The US 'war on terror' has formed a link between Islam and terrorism which has caused the rise of Islam as a force in international relations. In his article, Mackerras states that 'The association between terrorism and Islamic extremism has tended to create an image among many non-Muslims that Islam is a violent and intolerant religion, while many Muslims see the war against terrorism as a war against Islam.'²⁴

Islam as a religion has five main duties which are, "the profession of faith, praying five times a day, payment of religious taxes for charitable purposes,

²⁴Mackerras, C., 2005. 'Some Issues of Religious and Ethnic Identity Among China's Islamic Peoples'. *Asian Ethnicity*, vol.6, no.1, p.4.

daylight fasting during the month of Ramadan, and (if possible) a pilgrimage to Mecca at least once in one's lifetime. These are the practices provide the foundation for a universal Islamic identity.²⁵ Neither Qur'an nor any teachings of Islam allows or supports any kind of violation, conversely Islam anticipates forgiving your enemy. From this point of view it seems that it is not fair to establish a link between Islam and terrorism.

For the construction of Islamic or religious identity, Arena and Artego states that, "No other repositories of cultural meaning have historically offered so much in response to the human need to develop a secure identity [than religion]."²⁶ 'For many people involvement in a religious group satiates their need for stability, safety, affection, belonging and self-esteem.'²⁷

An orientalist scholar Bernard Lewis defines the primary identities and states that religion is a primary identity. "These are of three kinds. The first is blood, that is to say, in ascending order, the family, the clan, the tribe, developing into the ethnic nation. The second is by place....This may mean the village or neighbourhood, district or quarter, province or city....The third...is the religious community....For many, *religion is the only loyalty that transcends local and immediate bonds*."²⁸ If we take the Muslim people in Xinjiang as a case, then the question would be, is the striking identity among Muslim people in China religious or ethnic? Which one is becoming more significant than the other? DruGladney and Raphael Israeli have opposite views on this subject. While Israeli thinks that Islam is the most rebellious religion in the region and Muslims are more problematic to a non-Muslim state, Gladney on the hand, relates this with the ethnic identity, and argues that 'the ethnic

²⁵Schwedler, J., 2001. 'Islamic Identity, Myth, Menace or Mobilizer'. *SAIS Review*, vol.11, no.2, p.3.

²⁶Arena, P.M., Arrigo, A.B., 2006. *The Terrorist Identity: Explaining the Terrorist Threat*. NYU Press, p.32.

²⁷Ibid.

²⁸Schwedler, J., 2001. 'Islamic Identity, Myth, Menace or Mobilizer'. *SAIS Review*, vol.11, no.2, p.2.

identity of Muslims is inseparably identified with an Islamic tradition and so it is “more than an ethnic identity; it is ethno-religious.”²⁹

Next part analyses Uyghur separatists from China’s and Uyghur’s point of views, how and why they labelled as ‘terrorists’ and Turkey’s influence on these separatist movements by applying identity and social identity theories.

Uyghur Separatists in the Xinjiang Autonomous Region

We cannot deny the strengthening role of Islam between ethnic minorities in China. Muslim people in China feel more sense of identity to distinguish them from Han Chinese, and Islam seems to be the only identity that unifies them. However, it is still debatable whether those people are radical Islamists who want an Islamic Jihad or minority groups who want greater liberties and equal rights. In this part, I will try to analyse the underlying factors of the terrorist and the freedom fighter identities and the Turkey’s influence on the Uyghur separatist movements via applying identity and social identity theories.

Uyghur Separatists: How did they portrayed as terrorists in Chinese state and media?

a. Uyghur separatists from China’s point of view

Social unrest in Xinjiang has continued since Communist Party came to power in China in 1949. After the Soviet Union collapsed in 1991, many Central Asian states gained their independence and this had a big impact on the Uyghurs of China. This strengthened the ideas of pan-Turkic nationalism and desire for an independent Republic between Uyghurs.³⁰ Therefore, separatist activities have gained momentum since that time.

²⁹Bhattacharya, A., 2003. ‘Conceptualising Uyghur Separatism into Chinese Nationalism’. *Strategic Analysis*, vol.27, no.3, p.358.

³⁰Hyer, E., 2006. ‘China’s Policy Towards Uighur Nationalism’. *Journal of Muslim Minority Affairs*, vol.26, no.1, p.75.

With regard to China's minority policy, Hyer argues that 'the PRC only recognizes the "cultural independence" of the various minority nationalities within autonomous regions directly under the central government unlike the Soviet Union, which granted "republic" status to larger national groups.'³¹ This is reflected in the 'One China' policy, which means that there is one China and Hong Kong, Taiwan and Macau are all inextricable parts of China. However, 'many of the non-Chinese minority nationalities—such as the Uyghurs—continue to press for the reconciliation of their sense of "nation" with the desire for independent territorial states.'³² This shows that it is difficult to assimilate different cultures and identities into another culture and trying to assimilate them has a reverse effect on the minorities. In addition, independent Central Asian states in Xinjiang's borders also affect Uyghurs desire for freedom of expression and religion. On the other hand, Cole argues that, 'the political case for independence is never allowed to appear in the official media in China, and virtually the entire media remains under state control.'³³ However, Uyghurs are trying to get international support via the Internet, although they have small number of audience.

With the impact of September 11, China has been conducting a 'comprehensive propaganda campaign, aimed at both domestic and international audiences, to label all Uyghur opposition as linked to international terrorists networks. The first act of this campaign was the publication, in January 2002, of a document describing the activities of alleged "East Turkestan" Uyghur terrorist organizations, which includes the bombings and assassinations consisting of more than 200 incidents resulting in 162 deaths and 440 people injured.'³⁴ The most significant point in this document is the claim that 'Uyghur organizations had received training and

³¹Ibid. p.76.

³²Ibid.

³³Dillon, M.,2006. 'Uyghur Separatism and Nationalism in Xinjiang.' Cole, B. ed. *Conflict, Terrorism and the Media in Asia*. London and New York: Routledge, p.99.

³⁴Becquelin, N., 2004. 'Criminalizing Ethnicity: Political Repression in Xinjiang.' *China Rights Forum*, no.1, p.39.

funding from Pakistan and Afghanistan, including direct financing from Osama Bin Laden himself.³⁵ In addition, China also claims that '1,000 ethnic Uyghurs from Xinjiang trained in Afghanistan's camps, some of which returned home to begin a new jihad, a new fight against the Chinese government.'³⁶ We can see this in the speech of the Xinjiang Communist Party Secretary Wang Lequan. Wang believes that 'the separatists are "religious reactionaries" that want to establish an "Islamic kingdom".'³⁷ Guang argues that 'after 1996, with the support from the Taleban and Al-Qaeda, religious extremists and terrorist organizations in Central Asia built up their cross-border networks. Certain organizations of the "East Turkestan" campaign like the "East Turkestan Islamic Movement" became very active among these cliques, and Osama bin Laden has reportedly been quoted as saying: "I support your jihad in Xinjiang [referring to ETIM]."³⁸ In Guang's article I could not find any reference for this quote, therefore this quote might be a hoax message or might signal moral support for Muslim people in Xinjiang instead of direct aid in the form of weaponry or training.

In addition, 'Chinese President Hu Jintao said on June 17, 2004, that "We have to fight against the three evils of separatism, extremism and terrorism," in a speech at a summit meeting of the six-nation Shanghai Cooperation Organization (SCO), adding that terrorism in all forms must be suppressed and double standards must be ruled out in fighting what is regarded as a grave threat to world peace and development.'³⁹ With this campaign, it seems that Chinese Government tries to control Uyghur separatist activities by showing Uyghur people as terrorists and their activities for independence

³⁵ Becquelin, N., 2004. 'Criminalizing Ethnicity: Political Repression in Xinjiang.' *China Rights Forum*, no.1, p.39.

³⁶ Wayne, I.M., 2008. *China's War on Terrorism*. New York: Routledge, p.10.

³⁷ Hyer, E., 2006. 'China's Policy Towards Uighur Nationalism'. *Journal of Muslim Minority Affairs*, vol.26, no.1, p.80.

³⁸ Guang, P., 2006. 'East Turkestan Terrorism and the Terrorist Arc: China's Post 9/11 Anti-Terror Strategy.' *China and Eurasia Forum Quarterly*, vol.4, no.2, p.20.

³⁹ Davis, W.V.E., 2008. 'Uyghur Muslim Ethnic Separatism in Xinjiang, China'. *Asia-Pacific Centre for Security Studies*, p.3.

as activities of al Qaeda by taking the cover of 'war on terror'. On the other hand, Cole makes this point arguing that 'China also benefited from the 'war on terror' by offering its support to the US-led coalition in return for an agreement under which the East Turkestan Islamic Movement (ETIM), which Beijing had identified in 2002 as the main 'terrorist' group operating in Xinjiang, would be proscribed by the international community. It was accused of having links with Al-Qaeda and was blacklisted by the UN and the US.⁴⁰ In fact, China claimed that there are four Uyghur organizations as 'terrorist groups' however; ETIM is the only one, which was internationally recognized as such. This recognition 'followed a pledge by China to restrict missile technology transfers to countries like Iran, and preceded a visit by the Chinese President to the US.'⁴¹ It is obvious that China wants to improve relations with the US by supporting US 'war on terror' and expects international support to crack down Xinjiang separatists.

b. Uyghur separatists from the Uyghurs' point of view

From the Uyghurs' point of view, the occupation of East Turkestan by China started in the 1700s. It has been widely reported that since Xinjiang came under the control of the Communist Party in 1949, the cruelty of China and violation of human rights increased.⁴²

According to a Chinese Muslim, who was born and grown up in Xinjiang, during the Cultural Revolution the Chinese Government was very cruel to the minorities in Xinjiang and always kept them under pressure. "Chinese government didn't respect to our traditions, they forced Uyghurs, Kazakhs and other Muslim Chinese people to feed pigs, to watch theatres which they do not understand the language, banned eating kebab and rice which

⁴⁰Dillon, M.,2006. 'Uyghur Separatism and Nationalism in Xinjiang.' Cole, B. ed. *Conflict, Terrorism and the Media in Asia*. London and New York: Routledge, p.112.

⁴¹McGregor, A., 2007.'Chinese Counter-Terrorist Strike in Xinjiang'. *Central Asia-Caucasus Analyst*, vol.9, no.5, p.15.

⁴² <http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA17/018/1999/en/dom-ASA170181999en.html> (accessed in 11.07.2008)

Uyghur people love to eat, and if they resist government accused them to be anti-socialist and anti-revolutionary.”⁴³ This seems like an attack to the Uyghur identity, because having to feed pigs is so offensive to Muslims, therefore they felt that their religion, language and even their eating habits were threatened and these policies led to an increase of nationalism among Muslim people.

According to Ye Xiaowen, Director of the State Administration for Religious Affairs, “As Chinese Muslims advance with the nation, this is our response to the many turbid misunderstandings that tarnish the Muslim image: Islam is a peace-loving religion. Chinese Muslims love peace, oppose turmoil and separatism, advocate tolerance and harmony, and treasure unity and stability.”⁴⁴ Therefore, as I mentioned before, Uyghur people are peace-loving people wants to live in harmony and peace and want to practice their religion freely. In addition, Gladney argues that, ‘While the Chinese government publicly asserts that it is allowing the free religious expression of Islam in China, and allowing its Muslims to travel abroad, it is clear that it is only tolerating a minimum of Islam to maximize its formal relations with the Middle East.’⁴⁵ Another reason for this is the oil. China depends on Middle East for oil and some Central Asian countries have their own oil reserves such as Kazakhstan and Kyrgyzstan, which can lessen China’s dependence on Middle East. Therefore, China is trying to improve relations with its Muslim neighbouring countries by establishing modern infrastructure to Xinjiang and tolerating a minimum of Islam in Xinjiang.

Gladney also adds that, ‘Many local activists are not calling for complete separatism or real independence, but generally express concerns over environmental degradation, nuclear testing, religious freedom, over taxation,

⁴³ Paksoy, B.H., (1987). ‘Sincan’da Milliyet Politikası.’ (Nationality Policy in Xinjiang). *Middle East Technical University Asya-Afrika Araştırmaları Grubu*, no.37.

⁴⁴ Davis, W.V.E., 2008. ‘Uyghur Muslim Ethnic Separatism in Xinjiang, China’. *Asia-Pacific Centre for Security Studies*, p.3.

⁴⁵ Gladney, D. 2004. *Dislocating China: Muslims, Minorities, and Other Subaltern Subjects*. The University of Chicago Press, p.238.

and recently imposed limits on childbearing. Many ethnic leaders are simply calling for 'real' autonomy according to Chinese law for the five autonomous regions that are each led by first party secretaries, who are all Han Chinese controlled by Beijing.⁴⁶ These are all secular concerns instead of the desire for independence with the idea that Xinjiang is getting lesser autonomy. In addition, 'On 5 March 2002, the US Assistant Secretary of State Lorne Craner said that all the Uygur activists were doing was to advocate greater civil liberties, which was not the same as terrorism.'⁴⁷ This quote is also very interesting, because at that time, the US could have been expected to do anything for their 'war on terror'.

M. RızaBekin, who is the President of the East Turkestan Foundation in Turkey, listed their demands in the eighth Turkish General Assembly Plenary Meeting in Samsun/Turkey in 24-26 March 2000. He said that; "First of all, we want our rights which are given in the Chinese Constitution and Autonomy statute but usurped. In other words we want live peacefully."⁴⁸ Then he highlighted other points: "Removal of the programme, which aims to destroy the culture and identity of East Turkestan people, stop the migration of Han Chinese to East Turkestan, removal of the compulsory abortion and birth ban, stop the pressures on cultural identity, belief and devotion, to be given the right of election and to be elected, stop the extra judicial killings, violence and terror, stop the economic plunder and use some of the income which comes from East Turkestan's national wealth for East Turkestan's development and to be given the equal rights to the Turkic people with Chinese in job recruitments."⁴⁹ These demands reflect the Uyghurs' desire for greater liberties and equal rights with Han Chinese.

⁴⁶Ibid. p.256.

⁴⁷Mackerras, C., 2005.'Some Issues of Religious and Ethnic Identity Among China's Islamic Peoples'.*Asian Ethnicity*, vol.6, no.1, p.12.

⁴⁸ Bekin, R.M. ,2000. 'Doğu Türkistan'ın Sesi' (Voice of Eastern Turkistan), *Doğu Türkistan Vakfı Yayınları*, no:59-60, p.5.

⁴⁹Ibid.

It seems that there is nothing related with terrorism from the Uyghur point of view. They always deny that they are involved in any kind of terrorist activities. Mehmet Emin Hazret, leader of the East Turkestan Liberation Organisation (ETLO), had a phone interview with the Uyghur service of Radio Free Asia in 24 January 2003. In this interview, Hazret told that they might form a military wing of the organisation to target Chinese interests, however, he denied any cooperation with ETIM, which is the only recognised terrorist organisation. He said that, "We have not been and will not be involved in any kind of terrorist action inside or outside China. We have been trying to solve the East Turkestan problem through peaceful means. But the Chinese government's brutality in East Turkestan may have forced some individuals to resort violence."⁵⁰ This brings us back to the issue of defining the terrorist and the freedom fighter. From the Uyghurs point of view, they just defend themselves against the brutality of the Chinese Government. This means that Chinese brutality pushed people to violence and labelled them as terrorists by shaping their identity.

Uyghur-American Association General Secretary Alim Seytoff stated during an interview with ISN Security Watch that, "Chinese policies in East Turkestan [Xinjiang] are inherently colonial in nature, aimed at marginalizing the majority Uyghur people and culturally assimilating them into the Chinese culture by depriving their right to exercise any meaningful autonomy or to develop their culture, language, education, economy or identity according to their own wishes," He added that, "Furthermore, Chinese policies attempt to eliminate any kind of legitimate Uyghur opposition to their rule as three evils of 'terrorism, separatism and extremism'...The Chinese government's ultimate goal is for Uyghurs to adopt Chinese culture and accept communism or atheism as their new beliefs. Then, there will not be any Uyghur problem because there will not be any real Uyghurs left".⁵¹ In this

⁵⁰Gladney, D. 2004. *Dislocating China: Muslims, Minorities, and Other Subaltern Subjects*. The University of Chicago Press, p.254.

⁵¹Daly, K.C.J., 2007. 'China's Uyghurs Fight for Rights'. *ISN Security Watch* (21/11/2007).

quote, we can see Uyghurs' fear for their identity. They feel that there will be no Uyghurs left, so this fear triggered their ethnic identity. Therefore, when your ethnic identity is threatened, how would you react? Is it a freedom fighting to protect your existence? On the other hand, is there some exaggeration here? Alternatively, maybe the opposite, maybe the Chinese Government exaggerates the threat coming from Uyghur people. Because it is said that violent activities of Uyghur people decreased since the late 1990s.⁵² Millward argues that 'the general impression of a threat escalating since 1990 to crisis proportions today is exaggerated.'⁵³ Millward got this information from a survey of Chinese official and international press, however it is difficult to analyse the real number of incidents as the media is under state control. On the other hand, there are many Uyghur organisations based in other countries, looking for international support and trying to make their voices heard. One of these countries is Turkey. Next part analyses Turkey's influence on Uyghur separatist activities and how effective the Uyghur organisations or publications in Turkey have been.

Turkey's influence on Uyghur separatist movements and relations with China

After the collapse of the USSR, the Central Asian states opened up to the world and they took interest of many countries such as, Iran, Saudi Arabia and Turkey. Since the beginning of the 1990s, Turkish President Süleyman Demirel and Prime Minister Turgut Özal started to mention the religious, linguistic and ethnic ties with the Central Asian states in his speeches and showed a big interest on Central Asia.⁵⁴

Uyghurs who fled to Turkey and other countries because of Chinese 'brutality', established many foundations and associations and tried to make

⁵² Millward, J., 2004. 'Violent Separatism in Xinjiang: A Critical Assessment.' *East West Center Washington*, p.2.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Adibelli, B., 2008. *Dogu Turkistan*. (East Turkestan). Istanbul: IQ Kultur Sanat Yayincilik, p.121.

their voice heard through the Internet. Gladney states that 'addressing primarily an audience of perhaps more than 500,000 expatriate Uyghur (few Uyghur in Central Asia and China have access to these Internet sites), there are at least twenty-five international organizations and websites working for the independence of 'East Turkestan', and based in Amsterdam, Munich, Istanbul, Melbourne, New York and Washington, DC.'⁵⁵ She adds that, 'financial support for these organisations and websites comes mostly from private individuals, foundations, and subscriptions (Although these are rare).'⁵⁶ Turkey is one of these countries, and is a protector for many Uyghurs. Because of the historical, cultural and linguistic ties, Turkey feels close to the Uyghurs living in Xinjiang and has offered moral support. However, since Turkey-China relations have been improving, Turkey restricted the activities of Uyghur organisations and foundations in Turkey.

As a brief history, at the beginning of the 1990s, most of the Uyghur organisations were based in Istanbul, however, because of the diplomatic pressure coming from China, they had to move their centre to Germany.⁵⁷ In 1998, Mesut Yilmaz became the Prime Minister of Turkey and a new era started between Turkey and China. Prime Minister Yilmaz published a secret notice stating that no ministers or commissioners would attend meetings of the East Turkestan associations and foundations in Turkey. These steps and visits of Chinese President to Turkey attracted the attention of the media and the Uyghur people. However, the Turkish Foreign Minister pointed out that "We have been suffering from terrorism for a long time and we are against all kinds of terrorism. Therefore it is impossible to support any terrorist activity which is against China's territorial integrity."⁵⁸ 'Forced by China and faced by its own Kurdish separatist challenge, Ankara has begun to restrict Uyghur

⁵⁵ Gladney, D. 2004. *Dislocating China: Muslims, Minorities, and Other Subaltern Subjects*. The University of Chicago Press, p.239.

⁵⁶ *Ibid.* p.248.

⁵⁷ Adibelli, B., 2008. *Dogu Turkistan*. (East Turkestan). Istanbul: IQ Kultur Sanat Yayincilik, p.123.

⁵⁸ *Ibid.* p.133.

national activism in Turkey.⁵⁹ The most important reason for Turkey restricting support for the Uyghur people has been its improving economic relations with China. As an example, 'the bilateral trade between Turkey and China grow rapidly as the level of economic and technological co-operation rose gradually.'⁶⁰ Although Turkey has been suffering from terrorism for a long time; Uyghur separatists are freedom fighters from Turkey's point of view and many Turkish people want to support them morally because of historic and cultural ties.

Shichor argues that, 'Turkey is yet another country that creates a dilemma for Beijing. Though regarded as friendly, it has been for more than sixty years the ideological and political centre of the 'Eastern Turkestan Republic', dead and buried as a reality but still very much alive as a vision. The carriers of this vision fled to Turkey in the late 1940s and early 1950s. Since then they have supported at least seven separatist groups, recruited travellers from Xinjiang in an attempt to set up an underground 'Turkic Party', and also distributed a clandestine publication called *The Voice of Turkestan* that criticised Chinese 'colonialism' in Xinjiang.'⁶¹ The publication that Shichor mentioned is actually called *The Voice of Eastern Turkestan*, which is a publication of East Turkestan Foundation centred in Istanbul and publishes once in every three months. The authors are generally academics such as professors, assistant professors and lecturers. When you read it, you can see that in every article, they are criticising Chinese policies in Xinjiang, or Chinese 'colonialism' as Shichor mentioned, and they always emphasise the importance of East Turkestan for the Turkic world. In some articles, they also criticised the Turkish Government policies on Uyghur organisations in Turkey. For example, TimurKocaoglu, one of the academicians in Turkey,

⁵⁹ Shichor, Y., 2007. 'Limping on Two Legs: Uyghur Diaspora Organizations and the Prospects for Eastern Turkestan Independence'. *Central Asia and the Caucasus*, vol.48, no.6, p.3.

⁶⁰ *China- Turkey Relations in 2004*. <http://www.fmprc.gov.cn/ce/cetur/eng/ztgx/t210767.htm>, taken by 06.09.2008.

⁶¹ Shichor, Y., 1994. 'Separatism: Sino-Muslim Conflict in Xinjiang'. *Global Change, Peace & Security*, vol.6, no.2, p.80.

argues that, 'China makes Turkey remain passive on the East Turkestan issue. China interferes Turkey's domestic affairs by putting pressure on Turkey to restrict the activities of East Turkestani people. And Turkey makes concessions against Chinese pressures and policies.'⁶²

Although the Turkish Government restricts Uyghur organisations' political activities, this kind of propaganda through publications and the Internet do have an effect on Turkish society. Therefore, Turkish Government is trying to establish a balance between China and the Uyghur people.

Conclusion

In summary, since Uyghur people lost their independence in 1949, they have been rioting against Han migration into Xinjiang, nuclear testing in Lop Nor, and for equality between nationalities, better campus living conditions and calls for democracy and freedom.⁶³ It is important to stress that these are secular concerns. However, with the reforms and China's opening up process, Islam started to be stressed among Uyghurs in their independence movements. Uyghurs living in Xinjiang feel threatened culturally, linguistically and religiously. As China is restricting their education in the Uyghur language and their practice of Islam, they feel offended. As I mentioned before that there is a hierarchy between identities depending on external factors and at this point Islam seems to be the only identity unifying Uyghurs, especially after the China has opened up. Therefore, this opening up process and meeting with other Muslims strengthened the Islamic identity of Uyghur people.

After the September 11 attacks, the US started the 'war on terror' and this has changed the perception of Islam among non-Muslims and created an

⁶²Kocaoglu, T., 2000.'21. Yüzyılda Türkiye'nin Devlet Stratejisinde Doğu Türkistan'ın Yeri' (The Importance of East Turkestan in Turkey's State Strategy in 21st Century). *Voice of Eastern Turkestan*, vol.15, no.58, p.30.

⁶³Millward, A.J., 2007. *Eurasian Crossroads: A History of Xinjiang*. New York: Columbia University Press, p.281.

image that Islam is a violent religion linked to terrorism.⁶⁴ To support the US war on terror and gain international support to suppress the Uyghur separatists, China declared that Uyghur separatists have ties with international terrorism networks and called them 'terrorists'.⁶⁵ This brought us to the dilemma of 'one man's terrorist is another man's freedom fighter'⁶⁶ Many scholars have argued that the difference between a terrorist and a freedom fighter is the intention of killing people. For example, Ganor argues that if they target civilians, they cannot be called freedom fighters anymore.⁶⁷ On the other hand, as in the example of Algeria, both sides killed many civilians, French military became seen as terrorists and the FLN as freedom fighters.⁶⁸ Therefore, there is still no clear definition of 'terrorist' and 'freedom fighter'.

In this article, I analysed the Uyghur separatists from both China's point of view and Uyghur's point of view by asking the question how and by whom they labelled as terrorists or freedom fighters. From China's point of view, some Uyghurs are terrorists, getting training and funding from Pakistan and Afghanistan and even directly from Osama bin Laden.⁶⁹ Guang even states in his article that 'Osama bin Laden has reportedly been quoted as saying: "I support your jihad in Xinjiang [referring to ETIM]."⁷⁰ Some scholars such as Cole argue that China is trying to benefit by supporting 'war on terror' and

⁶⁴ Mackerras, C., 2005. 'Some Issues of Religious and Ethnic Identity Among China's Islamic Peoples'. *Asian Ethnicity*, vol.6, no.1, p.4.

⁶⁵ Davis, W.V.E., 2008. 'Uyghur Muslim Ethnic Separatism in Xinjiang, China'. *Asia-Pacific Centre for Security Studies*, p.3.

⁶⁶ Ganor, B., 2002. 'Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?' *Police Practice and Research*, vol.3, no.4, p.287.

⁶⁷ *Ibid.* p.288.

⁶⁸ Zack, L., 2004. 'Terrorist or Freedom Fighter? Who Gets Labelled What and Why?' San Francisco: A paper for *American Sociological Association*, p.9.

⁶⁹ Becquelin, N., 2004. 'Criminalizing Ethnicity: Political Repression in Xinjiang.' *China Rights Forum*, no.1, p.39.

⁷⁰ Guang, P., 2006. 'East Turkestan Terrorism and the Terrorist Arc: China's Post 9/11 Anti-Terror Strategy.' *China and Eurasia Forum Quarterly*, vol.4, no.2, p.20.

improving relations with the US.⁷¹ On the other hand, from Uyghurs' point of view, China is trying to colonise Xinjiang, assimilate them, and force Uyghurs to accept Chinese culture and beliefs.⁷² Uyghur people deny all kind of terrorist activities and emphasize that they want greater liberties.⁷³

Turkey, on the other side, is one of the countries, which has relatively large Uyghur population. Because of historical, cultural and linguistic ties, Turkey used to support Uyghur separatists in Xinjiang, however, because of the improving relations with China and pressure coming from China, Turkey has restricted the support and activities of Uyghur organisations in Turkey. However, the propaganda those Uyghur organisations make through the Internet and publications such as *The Voice of Eastern Turkestan* have a big effect on Turkish society. Because of historical and ethnic ties, Turkey see Uyghur people as freedom fighters and wants to protect them from China's perceived cruelty. Needless to say, Uyghur organisations and publications have been very effective in creating this 'freedom fighter' image.

In conclusion, it is obvious that China is not going to give any sovereignty to Xinjiang, on the other hand, Uyghur people will also continue their separatists movements. Chinese Government is trying to improve relations with its Central Asian neighbours through Xinjiang because of the increasing energy demand. However, while doing this Chinese Government has to be careful about the minority rights and try to create equal economic opportunities for minorities living in Xinjiang, instead of labelling them as 'terrorists' which causes their Islamic identity loom large.

⁷¹Dillon, M.,2006. 'Uyghur Separatism and Nationalism in Xinjiang.' Cole, B. ed. *Conflict, Terrorism and the Media in Asia*. London and New York: Routledge, p.112.

⁷²Daly, K.C.J.,2007. 'China's Uyghurs Fight for Rights'. *ISN Security Watch* (21/11/2007).

⁷³Gladney, D. 2004.*DislocatingChina: Muslims, Minorities, and Other Subaltern Subjects*. The University of Chicago Press, p.256.

Bibliography:

Abrams, D., Hogg, A.M., eds., 1990. *Social Identity Theory: Constructive and Critical Advances*. London: Harvester Wheatsheaf.

Adibelli, B., 2008. *Doğu Türkistan*. (East Turkestan). Istanbul: IQ Kultur Sanat Yayıncılık.

Arena, P.M., Arrigo, A.B., 2006. *The Terrorist Identity: Explaining the Terrorist Threat*. NYU Press.

Ashfort, E.B., 1989. 'Social Identity Theory and the Organization'. *The Academy of Management Review*, vol.14, no.1, p.20-39.

Becquelin, N., 2004. 'Criminalizing Ethnicity: Political Repression in Xinjiang.'. *China Rights Forum*, no.1, p.39-46.

Bekin, R.M., 2000. Doğu Türkistan'ın Sesi (Voice of Eastern Turkistan), *Doğu Türkistan Vakfı Yayınları*, no.59-60.

Bhattacharya, A., 2003. 'Conceptualising Uyghur Separatism into Chinese Nationalism'. *Strategic Analysis*, vol.27, no.3, p.357-381.

Calhoun, J.C., 1994. *Social Theory and the Politics of Identity*. Blackwell Publishing.

Crenshaw, M., 2000. 'The Psychology of Terrorism: An Agenda for the 21st Century'. *Political Psychology*, vol.21, no.2, p.405-420.

Daly, K.C.J., 2007. 'China's Uyghurs Fight for Rights'. *ISN Security Watch* (21/11/2007).

Davis, W.V.E., 2008. 'Uyghur Muslim Ethnic Separatism in Xinjiang, China'. *Asia-Pacific Centre for Security Studies*.

Dillon, M., 2006. 'Uyghur Separatism and Nationalism in Xinjiang.' Cole, B. ed. *Conflict, Terrorism and the Media in Asia*. London and New York: Routledge.

Ganor, B., 2002. 'Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?' *Police Practice and Research*, vol.3, no.4, p.287-304.

Gladney, D. 2004. *Dislocating China: Muslims, Minorities, and Other Subaltern Subjects*. The University of Chicago Press.

Gladney, D., 1991. *Muslim Chinese: Ethnic Nationalism in the People's Republic*. Harvard University Press.

Guang, P., 2006. 'East Turkestan Terrorism and the Terrorist Arc: China's Post 9/11 Anti-Terror Strategy.' *China and Eurasia Forum Quarterly*, vol.4, no.2, p.19-24.

Hogg, M.A., Terry, J.D., White, M.K., 1995. 'A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory'. *Social Psychology Quarterly*, vol.58, no.4, p.255-269.

Hyer, E., 2006. 'China's Policy Towards Uighur Nationalism'. *Journal of Muslim Minority Affairs*, vol.26, no.1, p.75-86.

Kocaoglu, T., 2000. '21. Yüzyılda Türkiye'nin Devlet Stratejisinde Doğu Türkistan'ın Yeri' (The Importance of East Turkestan in Turkey's State Strategy in 21st Century). *Voice of Eastern Turkestan*, vol.15, no.58, p.30.

Maalouf, A., 2004. *Ölümcül Kimlikler* (Fatal Identities). Istanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Mackerras, C., 2005. 'Some Issues of Religious and Ethnic Identity Among China's Islamic Peoples'. *Asian Ethnicity*, vol.6, no.1, p.3-18.

McGregor, A., 2007. 'Chinese Counter-Terrorist Strike in Xinjiang'. *Central Asia-Caucasus Analyst*, vol.9, no.5, p.13-16.

Millward, A.J., 2007. *Eurasian Crossroads: A History of Xinjiang*. New York: Columbia University Press.

Millward, J., 2004. 'Violent Separatism in Xinjiang: A Critical Assessment.' *East West Center Washington*.

Paksoy, B.H., (1987). *Sincan'da Milliyet Politikası*. (Nationality Policy in Xinjiang). Middle East Technical University Asya-Afrika Araştırmaları Grubu.

Saray, M.,1997. *Dogu Turkistan Turkleri Tarihi (I)* (The History of East Turkestan Turks). Bayrak Matbaacilik.

Schöpflin, G., 2001. *The Construction of Identity*. ÖsterreichischerWissenschaftstag.

Schwedler, J., 2001. 'Islamic Identity, Myth, Menace or Mobilizer'. *SAIS Review*, vol.11, no.2, p.1-17.

Shichor, Y., 1994. 'Separatism: Sino-Muslim Conflict in Xinjiang'. *Global Change, Peace & Security*, vol.6, no.2, p.71-82.

Shichor, Y., 2007. 'Limping on Two Legs: Uyghur Diaspora Organizations and the Prospects for Eastern Turkestan Independence'. *Central Asia and the Caucasus*, vol.48, no.6.

Tao, T.L., Faure, D. eds., 1996. *Unity and Diversity: Local Cultures and Identities in China*. Hong Kong University Press.

Wayne, I.M., 2008. *China's War on Terrorism*. Routledge: Taylor&Francis Group.

Zack, L., 2004. 'Terrorist or Freedom Fighter? Who Gets Labelled What and Why?' San Francisco: A paper for *American Sociological Association*.

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/ASA17/018/1999/en/dom-ASA170181999en.html>.

SOFT BALANCING AGAINST THE UNITED STATES: ANALYSIS OF “OLD” EUROPEANS’ POLICIES DURING THE IRAQ CRISES OF 2002-2003

Çiğdem BİLEZİKÇİ

Abstract

Transatlantic dispute over Iraq during 2002 and 2003 has been regarded as one of the most important crisis in transatlantic relations. France and Germany’s coordinated opposition to the United States’ military action against Iraq has led to an significant transatlantic tension between those old allies on the each side of the Atlantic. How can we explain Franco-German diplomatic coalition in the UN and NATO? Is there a relation between “old” Europeans’ behaviours during Iraq crises of 2002-2003 and US foreign policy shift towards unilateralism after 9/11?

The aim of this study is to analyse French and German Foreign policies during the Iraq crises within the framework of “balance of power. Originating from the core assumption of Waltzian structural realist balance of power theory, this study aims to employ a modified version of balance of power strategy- “soft balancing” strategy which includes non-military means to counterbalance the powerful state.

First, by assessing the United States’ shift towards more unilateralist and aggressive foreign policy after 9/11 events, this research analyzes “old” Europeans’ major concerns about this unilateralism. Then, I will assess “old” Europeans’ foreign policy behaviours during the Iraq crises and track soft balancing evidence in their discourses and behaviours.

* Research Assistant, Çanakkale Onsekiz Mart University, Department of International Relations

This article is a part of the MA dissertation which was awarded by the University of Exeter European Studies Programme in 2008.

Accordingly this study aims to put forward that “old” Europeans’ behaviours of (i)forming diplomatic coalitions within international institutions,(ii) attacking legitimacy of US actions can be seen as “soft balancing” strategy as their response to US’s rising unilateralism. The study argues that, the main aims of Europeans’ soft balancing strategy in the case of Iraq war was to constrain overwhelming US power and achieve an influence on its foreign policy.

2002-2003 IRAK KRİZİ ESNASINDA “YAŞLI” AVRUPALILARIN BİRLEŞİK DEVLETLERE KARŞI YÜRÜTTÜĞÜ YUMUŞAK Dengeleme POLİTİKALARI

Özet

2002 ve 2003 yılları boyunca. Almanya ve Fransa'nın eşgüdümlü bir şekilde Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Irak'a karşı askeri harekate girişmesine karşı çıkması transatlantik ilişkilerde önemli bir gerginliğe yol açmıştır. Bu anlaşmazlık, transatlantik ilişkilerdeki en önemli krizlerden biri olarak kabul edilmektedir. ABD'ye karşı Birleşmiş Milletler (BM) ve NATO çerçevesinde Alman-Fransız diplomatik koalisyonunu nasıl açıklayabiliriz? ABD'nin 11 Eylül'den sonra dış politikasında tek taraflılığa kaymasıyla, “yaşlı” Avrupalıların Irak Krizi esnasındaki dış politika davranışları arasında bağlantı kurulabilir mi?

Bu çalışmanın amacı Irak krizi esnasında Almanya ve Fransa'nın dış politikalarını güç dengeleri çerçevesinde incelemektir. Kenneth Waltz'un yapısal gerçekçi (structural realism/neo-realism) güç dengesi politikası teorisinden (classical balance of power theory) hareketle, askeri güç kullanımını dışarıda bırakarak güçlü devleti dengeleme aracı olarak tartışılmaya başlanan “yumuşak dengeleme” stratejisi, Almanya ve Fransa'nın dış politikalarının incelenmesinde kullanılacaktır.

İlk bölümde, 11 Eylül saldırıları sonrası ABD'nin dış politikasında tek taraflılığa kayması ve bu nedenle Almanya ve Fransa'nın duyduğu endişeler incelenecektir. İkinci bölümde ise Irak krizi esnasında “yaşlı” Avrupalıların izledikleri dış politikaları değerlendirilecek, söylem ve eylemlerinde yumuşak dengeleme politikasının izleri aranacaktır. Sonuç olarak, bu çalışma Irak krizi

esnasında “yaşlı” Avrupalı devletlerin ABD’nin tek taraflı dış politikasına karşı artan Amerikan gücünü kısıtlamak ve dış politikasını etkileme çabası ile (i) uluslararası örgütler bünyesinde diplomatik koalisyon kurmak ve (ii) ABD’nin eylemlerinin meşruluğuna saldırmak suretiyle “yumuşak dengeleme” stratejisi izlediklerini ortaya koymaktadır.

1. Introduction

“Now, you are thinking of Europe as Germany and France. I don’t. I think that’s old Europe”

(Rumsfeld: 2003)

According to several observers, Iraq crisis represents the most important crisis in transatlantic relations (Lansford, 2005; Andrews, 2004; 2005; Pond, 2005). Henry Kissinger, one of the former Secretary of State who played an important role in the US foreign policy, calls that crises as the “gravest crisis within the Atlantic Alliance since its creation five decades ago” (2003).

When the United States (US) President George W. Bush brought the Iraq issue to the United Nations (UN) General Assembly in September 2002 and sought for a resolution that legitimizes use of force against Iraq, France and Germany clearly formed an opposition block against the US’s possible unilateral action. Transatlantic conflict over Iraq showed itself not only in hot negotiations on the Resolution 1441¹ but also in other platforms such as North Atlantic Treaty Organization (NATO) and the European Union (EU). France as a permanent Security Council member of the UN and Germany who became a non-permanent UN Security Council member by January 2003 both declared their strong opposition to a US led Iraq war. Moreover, they tried to block NATO decisions regarding the alliance’s military assistance to Turkey in the case of war. They also tried to persuade central European countries who supported the US policies and even threatened them by declaring that backing the US, put their possible EU membership into risk. As a result, in the period from September 2002 up to March 2003- US’s announcement of the beginning of the Iraq war- the debate on Iraq became central issue in transatlantic relations and the rift between the US

¹See United Nations Security Council Resolution 1441 which was adopted by the Security Council at its 4644th meeting, on 8 November 2002

and Europeans widened day by day. One can argue that, during that period transatlantic tensions became fully clear when the US Defence Secretary Rumsfeld coined Germany and France, as the “old Europe” in a press conference (Rumsfeld: 2003).²

On the other hand it is also known that in September 2001, just after the tragic 9/11 events, old Europeans had strongly showed their support to the US. French President Jacques Chirac was the first president who has visited Washington after terrorist attacks. German Chancellor Gerhard Schröder had declared the attacks were against the “entire civilized world” and stated Germany’s “unlimited solidarity” with the American people and government (Lundestad, 2005a). In October 2001 US led operation in Afghanistan had gained a wide support of the international community including “old” Europe.³

2. The Rise of American Unilateralism

“Almost any discussion of American foreign policy today must begin with the events of September 11th”(Hadley, 2003)

With the end of Cold War, not only the “material power structure based on two superpowers” was broken down, but also the communist ideology was collapsed (Buzan, 2004:34).The United States was remained as the only superpower in the international arena. In Walt’s words international society faced “an asymmetry of power unseen since the emergence of the modern state system” (Walt, 2005). How would the international position of the US affect its foreign policy behaviours? put would the only superpower in the

² “Germany has been a problem and France has been a problem. But you look at the vast numbers of other countries in Europe, they’re not with France and Germany [...] they’re with the US”. “Now, you are thinking of Europe as Germany and France. I don’t. I think that’s old Europe” (Rumsfeld:2003)

³ Since this study focuses on the France and Germany as the main European states who opposed the US policies on the way of Iraq war, I will refer those countries “old Europeans” or just “Europeans”.

new unipolar system “resist entanglements in formal rule-based institutions” and “move toward a freer and more imperial grand strategic orientation?” (Ikenberry, 2003)

In order to answer these questions, one should pay attention to the unilateralist tendencies of American foreign policy after the Cold War. Buzan regards unipolarity as a predisposition to unilateralism (2004:166). In the case of US, he argues, its remaining superpower position after the Cold War should reinforce “the inclination towards unilateralism”. His foresight is seemed to become true with the Bush administration’s takeover in 2001. It is widely accepted by the scholars that the US has chosen to head to more unilateralist policies after 9/11. Although US’s policy shift has begun before 9/11 as a result of the unipolar international system that has taken place since the end of the Cold War, major states have felt that shift profoundly with its reaction to the 9/11 events. Ikenberry has called the post-Cold War rise of American power as the rise of American “unipolarity” (Ikenberry, 2003)⁴.

However, one can argue that, with the collapse of the Soviet Union, structural shift from bipolarity to unipolarity in international political structure, did not immediately lead to a more unilateral American policy. Rather, the US expanded the interest area of economic and security institutions which it created after the Second World War and used them “as tools of grand strategy and world order building” Ikenberry (2002:122). Therefore, during

⁴ According to Buzan (2004: 167) “ [t]he catalogue of recent US unilateralism is quite impressive”

In 2001,-2002, in chronological order, the US:

- refused to adhere to the Kyoto protocol on environmental emissions.
- alone rejected a verification protocol to the Biological and Toxin Weapons Convention
- gave a notice of withdrawal from the Anti-Ballistic Missile (ABM) Treaty and pursuit of its own national missile defence program
- refused to adhere to the International Criminal Court (ICC)
- announced refusal to abide by the 1949 Geneva Conventions on the treatment of prisoners of war in the case of its prison at Guantanamo Bay
- opposed the Draft Optional Protocol to the Convention Against Torture which would have allowed international inspection of US prisons

the US's "world order building" process, those multilateral institutions were seen instrumentally "to lock other states into desired policy orientations" (Ikenberry 2001: 216) and multilateralism was viewed "as a strategy to be followed when doing so is easy or especially advantageous, but never as an end in itself" (Brooks and Wohlforth 2005a: 509).⁵

In the next part, I will try to analyze the US's shift to a more unilateralist foreign policy after 9/11 and Europeans' rising concerns about those policies.

2.1 US Unilateralism After 9/11 Events

Just after the attacks European countries showed their unlimited support to the US. First foreign leader who visited the Washington after the attacks was the French President Jacques Chirac. The Le Monde headline declared, "Today we are all Americans". Schroder called the attacks as "a declaration of war on the entire civilized world" and emphasized Germany's "unlimited solidarity with the US" (Lundestad, 2005a: 273). For the first time in history, NATO's Article V was invoked by the member states⁶

In spite of European's unlimited support and great will to assist the US in its fight against terrorism, Americans explicitly showed their reluctance to act with NATO. Since the US did not want to lose the control of the future military actions, it first opposed accepting NATO's offer. Only when the US realized that NATO support would provide "political cover" for their actions, they agreed to accept it. As Mihalka (2005:289) puts "NATO countries were

⁵Ikenberry (2004: 145) also asserts that 'The United States is not just a super power pursuing its interest; it is a producer of world order. Over the decades – with more support than resistance from other nations – it has fashioned a distinctively open and rule-based international order'.

⁶Lundestad. (2005b: 9), somewhat pointing an irony, says: "Everybody had always assumed this would happen over some crisis in Europe"

willing to provide more support if they could have a greater control over the process - the US was not interested”⁷

Since, international terrorism was clearly seen as a common threat both by Americans and Europeans, US's intervention to Afghanistan- Operation Enduring Freedom in Afghanistan- was seen as reasonable and legitimate reaction, therefore, attracted support by most of the major states.⁸ However, as the US began to shift to a more unilateralist discourse in its foreign policy, putting its NATO allies side, old European countries increasingly began to feel uncomfortable. It can be said that, European's concerns were also reinforced by Bush administration's ongoing aggressive speeches such as: “Every nation, in every region, now has a decision to make. Either you are with us, or you are with the terrorists” (Bush, 2001) and Rumsfeld's statement in the eve of the Afghanistan campaign as “the mission determines the coalition, and the coalition must not determine the mission” (2002). Commentators mostly agreed that the US operation in Afghanistan “reflected a clear decision to reject many of the constraints inherent in multilateralism, including shared leadership” (Lansford, 2005:xxi). All of those were clear signals for the Europeans that the US's was shifting towards unilateralism. The US was not only taking important decision about important international political issues but also it was determined to take action on its own. As a result less than a year after the tragic terrorist attacks, transatlantic tensions worsened.

Indeed, former signals of aggressive US foreign policy were given in President Bush's State of the Union address in January 2002. In that speech, which is also well known as “axis of evil” speech, Bush (2002) strongly linked the “rouge states” (Iraq, Iran, North Korea) and Weapons of

⁷According to Stephens (2002) in late September 2001 when Deputy Secretary of State Paul Wolfowitz visited NATO headquarters, he gave the following message to the US's allies: “Thanks. Don't call us. Don't expect us to call you”.

⁸For particular states' contribution to the Operation Enduring Freedom in Afghanistan see Congressional Research Service Report (2001)

Mass Destruction (WMD)⁹. Pond points out another detail about Bush's speech, she says it was a "dismaying" element for the US's European allies that Bush did not even mention them in his that important speech" (2005: 34).

The US's official policy change, however, came in Bush's famous speech on 01 June 2002 at West Point. That speech is famous simply because the "pre-emptive action" concept was used for the first time. In Bush's words:

"our security will require all Americans to be forward-looking and resolute, to be ready for pre-emptive action when necessary to defend our liberties and our lives" (Bush:2002a)¹⁰

The US's National Security Strategy (NSS), which follows the same line of the Bush administration rhetoric, came in those days (Bailes, 2005:15). Without question, the document was a clear declaration of the US's determination to use its military force to fight against the threats, such as international terrorism, WMD and "rouge states", that endangers its security (NSS, 2002: 5).

According to NSS, the US should have acted "pre-emptively", before the threats fully emerge, in order to exercise American citizens' "right of self defence" (NSS, 2002:6)¹¹ The US's intention to act unilaterally in its future actions was also clear. Throughout the document, although it was stated that

⁹"Iraq continues to flaunt its hostility toward America and to support terror"[...] "States like these, and their terrorists allies , constitute an axis of evil[...]" (Bush:2002)

¹⁰In August 2002, Vice President Cheney also emphasised the need of pre-emptive action against the "terrorist underworld out there". In Cheney's words:

"Deliverable weapons of mass destruction in the hands of a terror network, or a murderous dictator, or the two working together, constitutes as grave a threat as can be imagined. The risks of inaction are far greater than the risk of action" (Cheney:2002). After those speeches German Chancellor Schröder warned the US "not to play around with war or military action" (Economist, 10 August 2002).

¹¹ "we will not hesitate to act alone if necessary, to exercise our right to self-defence by acting pre-emptively [...] the only path to peace and security is the path of action". (NSS, 2002: 6) "as a matter of common sense and self defence, America will act against such threats before they are fully formed. We cannot defend America and our friends by hoping for the best" (NSS, 2002: 6-7)

the US would prefer to work closely with its “allies and friends”, there was no explicit reference to multilateralism. Rather, the concepts of “coalitions of the willing” and “mission-based coalitions” were used intensively. According to commentators it was a clear signal from the Americans: “[i]n matters of high national security, the United States will not be denied the utility of coalition support because of the institutional constraints of formal collective defence or security arrangements out of kilter with the realities of contemporary global threats” (Wyllie 2006: 171). Furthermore, in the NSS, NATO alliance was seen as a tool which would be used whenever the US interests are threatened. It was also stressed that the NATO alliance should be able to contribute to the mission-based coalitions which would possibly be taken under American leadership.

The US's efforts to escape from chains of international treaties were also clear in the paragraph about the International Criminal Court (ICC). NSS document was indicating the US's intentions that it would not accept the jurisdiction of the ICC.¹² It can be driven from NSS document that the US was going to “invade Iraq on its own timetable and for its own reasons, regardless of the views of other major powers” (Buzan, 2004: 176). It was also possible predict that the US was determined to keep its superpower status and had an aim to use its hegemonic power to prevent other states from “surpassing, or equating, the power of the United States” (NSS, 2002: 30).

Apart from key statesmen's speeches and strategy papers, one can also see the US's response to the 9/11 attacks by tracing the increase in its military budget. In 2002, after its biggest rise in 20 years, the US's defence budget increased more than %14 compared to the recent year and became larger than the combined total of the next nine biggest defence spenders (The

¹²“We will take the actions necessary to ensure that our efforts to meet our global security commitments and protect Americans are not impaired by the potential for investigations, inquiry, or prosecution by the ICC, whose jurisdiction does not extend to Americans and which we do not accept” (NSS, 2002: 16)

Observer, 2002). In 2001 while the US military budget was around \$300 billion, it was increased to \$500 billion in 2004 (Hellman, 2006).¹³ Niskanen (2004) asks whether combating terrorism justifies that increase in military spending or not.

Buzan (2004: 173) also points out the US's militarization policy and calls that change in military spending as a part of "hypersecuritization" period in American security policy. He argues that "this trauma [9/11 attacks] has been manipulated, maintained and extended by the Bush administration because of the way in which a hypersecuritized political environment could help it achieve the radical political goals which it brought with it to the office" (2004: 174). According to scholars "attacks on September 11 offered the Bush administration [...] an opportunity to remake the world" (Daalder&Lindsay, 2003 cited in Buzan :174)

American policy response to 9/11 events can be regarded as the "unipolar politics in action" (Buzan, 2004: 35). And Iraq war was the clearest example of that.

2.2 Iraq Crises and "Old" Europeans' Reactions

In September 2002, President Bush brought the Iraq issue to the General Assembly and he voiced the US's will to "work with the UN Security Council for the necessary resolutions". However, he clearly stated that if the UN failed to cooperate the US would act alone (The N.Y. Times, 2002). On the 25th of October, in order to legitimize military action against Iraq, US sought a resolution through the approval of UN Security Council. Bush again added that the US would "lead a coalition to disarm [Saddam Hussein]" if the UN

¹³ Rising military spending of the US in post-9/11 period can clearly be seen when it is compared with the rest of the world. By 2003 the US's defence budget was equal to the %40 per cent of the world's total military spending and was almost seven times larger than the second largest spender's; China's military budget (Shah, 2007). In 2004 the US was spending 50 times more than all of the UN countries on military Research and Development (Department of Defense, 2005). The historian Paul Kennedy (2002) also writes in Financial Times that "I have returned to all of the comparative defence spending and military personnel statistics over the last five hundred years [and] no other nation comes close to the dominance of the United States".

“does not have the will or courage to disarm [him]” (quoted in Glennon, 2003:17)

France, as a permanent member of UN Security Council, strongly opposed to a possible unilateral US action and threatened the US to veto the resolution authorizing war. Germany, the US's important and longstanding ally also joined France's opposition. Thus, a “diplomatic wrangling”¹⁴ over the Iraq issue took place among the UN members in the following weeks. After more than two months of that dispute, the US committed to “resolve matters with Iraq through weapons inspections” and to “wait for a resolution authorizing war until after the inspections were completed” (Pape, 2005:39). As a result, on the 7th of November, UN Security Council unanimously adopted the Resolution 1441 “which sets up a new inspections regime” and UN initiated the weapons inspection process immediately. (Glennon, 2003:17) However, concerns of France and Germany were persisting.

Chirac consistently argued that the UN resolution was just authorizing intensive international inspections in Iraq, not anything more.¹⁵ He continued threatening to veto any UN resolution that would enable the US to unilaterally invade Iraq. (Pond, 2005:42) On 20th of January French foreign minister Dominique de Villepin, at his press conference after the UN Security Council meeting, again voiced that what they want is to keep the UN “on the path of cooperation”. “If war is the only way to resolve this problem” he said “we are going down a dead end”. He also asserted that they “believe that nothing today justifies envisaging military action [against Iraq]” (Quoted in Lynch & Kessler, 2003)

On the occasion of the fortieth anniversary of the Elysee friendship treaty on 22 January, Chirac and Schroder, again stated their opposition to the war and said that they have the “same judgement on the crisis”. German foreign

¹⁴ Term taken from the Brookings Institution Iraq Series Briefing Paper (2003)

¹⁵ In France's UN ambassador Jean-David Levitte's view “as a result of intensive negotiations, the resolution that has just been adopted does not contain any provision about automatic use of force” (quoted in Lynch, 2002)

minister Joschka Fischer voiced Germany's concerns and told that, invasion of Iraq would have "disastrous consequences for long-term regional stability" (Quoted in Lynch & Kessler, 2003). Furthermore, they proposed giving more time to the inspectors until they complete their work (Finn, 2003).¹⁶

Franco-German move in Security Council was "to insist that the use of force against would be legal only if the Security Council gave its content, and at the same time to do what they could to make sure the Security Council would not authorize US action" (Trachtenberg, 2005:204). Therefore, they "worked the phones, visited foreign capitals and called in diplomatic chits" in order to constrain the "rogue superpower" (Champion & Fleming, 2003)¹⁷

France and Germany, as the most important driving forces of the European integration, also used the EU as a forum to strengthen their anti war coalition. They put pressure on the candidate states and tried to prevent them standing behind the US. (Paul, 2004: 67-70). When ten EU candidate Central and East European countries, so-called Vilnius group, signed a statement in support of the US, on the 5th of February, Chirac reacted angrily¹⁸. He called their support not only as a "childish", but also a "dangerous" behaviour. He stated that they had "missed a great opportunity

¹⁶For a chronological view on transatlantic debate at UN see: Glennon, M. J. (2003); Champion, M. & Fleming C. (2003)

¹⁷ "The German ambassador to the U.N. boasted in one confidential e-mail to colleagues at his foreign ministry that their strategy was to isolate the U.S. and make it 'repentantly come back to the [U.N. Security] Council,' seeking compromise." (Champion & Fleming, 2003)

¹⁸ Indeed, on the 30th of January, eight Nato members-"gang of eight"-, led by United Kingdom issued an open letter in support of the US- Czech Republic, Denmark, Hungary, Italy, Poland, Portugal, and Spain:- "The attacks of 11 September showed just how far terrorists - the enemies of our common values - are prepared to go to destroy them. Those outrages were an attack on all of us." (White, M., 2003) They did not even let France and Germany know beforehand.

Vilnius group consists of Albania, Bulgaria, Croatia, Estonia, Latvia, Lithuania, Macedonia, Romania, Slovakia and Slovenia, signed a support letter later on. They stated that: "Our countries understand the dangers posed by tyranny and the special responsibility of democracies to defend our shared values. The trans-Atlantic community, of which we are a part, must stand together to face the threat posed by the nexus of terrorism and dictators with weapons of mass destruction [...] support the goal of the international community for full disarmament of Iraq as stipulated in the UN Security Council Resolution 1441. In the event of non-compliance with the terms of this resolution, we are prepared to contribute to an international coalition to enforce its provisions and the disarmament of Iraq" (The Wall Street Journal, 2003)

to shut up” (Lungescu, 2003). He went one step further and said that those countries, especially Romania and Bulgaria, who were foreseen to become members in the second wave of the EU enlargement, would have had some difficulties joining the EU. He stated that they had done their best to “reduce their chances of entering Europe” by “thoughtlessly” signing a pro US declaration (Graham, 2003). Robert Graham (2003), a prominent columnist in Financial Times, stated his observations that “[n]ever before has Mr Chirac used such undiplomatic language in public during almost eight years as French head of state”.¹⁹

One can also see the Europeans’ strong opposition to the US led Iraq war in the EU declarations, mostly voiced by Javier Solana. On the 17th of September, at defence ministers meeting, Solana (2003) said:

“[w]e have a commitment to disarm Saddam Hussein, and we have a commitment to do it through the United Nations”

On the 22nd of September in his speech at the UN Security Council, he put:

“The EU’s action on the last years has had its main goal the strengthening of what we have agreed to call effective multilateralism, with the UN at its heart” (Solana, 2003a)

Furthermore, on 17th of February, at its extraordinary meeting, European Council Conclusion, standing in the same line with France and Germany’s position declared that: “force should be used only as a last resort” (2003). In that meeting Chirac again demanded more time for the inspections in Iraq and said: “[a]ll we need is a few extra weeks from the Americans, so we can say the [UN weapons inspectors] got a chance to do their job. It’s a question of saving face” (Lorimer, 2003)

¹⁹ In Rubin’s view (2003) Chirac’s “intemperate” attack to the Eastern European countries backing the US will be remembered in Europe long after Iraq is forgotten”

France and Germany also formed an opposition coalition to block the US efforts in NATO for defending Turkey in the event of a war (Paul,2005: 66-67). In January 2003, US Deputy Secretary of Defence Paul Wolfowitz proposed that NATO should have sent its AWACS surveillance planes and Patriot defense missile systems to Turkey in order to provide military support for Turkey's defense in the case of a war with Iraq. Turkey was a NATO member country since 1952 and U.S. officials were planning to use her Iraqi border as a base for the attacks on northern Iraq. On January 23 and February 12, 2003, opponents vetoed the proposal for NATO to support Turkey in the event of war. Their major concern was that NATO's support would have undermined the UN efforts to settle the crises peacefully through the UN's weapons inspections regime. Furthermore, it would have given a wrong message that the alliance had accepted "the inevitability of war" (Richburg, 2003). Rumsfeld intensified his criticism and warned the opponent countries that continued delays in responding to Turkey's request would have undermined the credibility of the alliance. "Shameful, for me it's truly shameful", Rumsfeld said, "Turkey is an ally [...] How can you refuse it help?" (Associated Press, 2003). At the end of the February NATO approved the deployment of military equipment and soldier on Turkey's soil. However, NATO's final decision was taken by military committee and France was not a part of it, therefore, it was excluded from the decision. On the other hand, Germany dropped its objection in the last minutes. NATO Secretary General Lord Robertson declared that the "[a]lliance solidarity has prevailed [...] we have been able collectively to overcome the impasse" (BBC News, 2003a). Without doubt disagreement over the US's war plans had led to one of the worst crises in the NATO alliance's in its more than 50-year history.²⁰

²⁰It should be also noted that, in that period Turkey had had some concerns about giving the permission to deploy its troops on its soil. Turkish people were opposing to any possible war with Iraq. Thus, On March 1st the Turkish parliament rejected a U.S. request to station its military equipment and soldiers on its soil. That refusal meant that Turkey was preventing Americans from opening a northern front on its borders to the Iraq.

It was clear that on the US's road to Iraq war, transatlantic tensions were worsening day by day and the hopes for a consensus among the transatlantic partners were weakening. French Foreign Minister Hubert Védrine, while explicitly opposing the US's "single-minded drive to broaden its war on terror", argued that, "today we are threatened by a new simplistic approach that reduces all the problems in the world to the struggle against terrorism" (Daley, 2002). "We believe that a multipolar world is needed", Chirac also said, a world "that no one power can ensure order through the world." (cited in Pape, 2005:23)

In March 2003 the UN's chief weapons inspector, Hans Blix, and the head of the International Atomic Energy Agency, Mohamed El Baradei, reported to the UN Security Council that, as a result of the investigation, no evidence of weapons of mass destruction had been found in Iraq (Paul:66). They have also stated that it but would take more time to complete the inspections. It was not surprising that France and Germany proposed giving more time for the completion of the investigation. But the US was "frustrated" (Glennon, 2006:17-18)²¹

When it became clear for the US that it was impossible to legitimise military action against Iraq through the UN, it decided to launch the attack through a "coalition of the willing" inspite of the strong opposition from its NATO allies Germany and France. As Glennon put, it was the moment that "the [UN] Security Council fatally deadlocked" (2006:18). The UN Security Council- whose main task is to provide international peace and security- was unable to stop the war. "Welcome to the end of Atlantic Alliance" said François Heisbourg, an adviser to the French foreign ministry" (Glennon, 2006: 25)

Two days after the start of the war, President Chirac declared that there was "no justification for a unilateral decision to resort to force". He also declared

²¹ Bush (2003) said: "the course of this nation does not depend on the decision of others. Whatever action is required, whenever action is necessary, I will defend the freedom and security of the American people"

that he will block any UN resolution authorizing the United States to administer post war Iraq (McCartney, 2003). It was also voiced at the EU platform that it would be a mistake for the US to “cherry pick” from among its European allies. Europeans want to “act together to sustain a world based on rule” and “[a] policy of ‘divide and rule’ would become ‘divide and fail” (Solana, 2003b). However, Rumsfeld, again, labelled the leading European states opposing the war as “old” Europe and accused them not doing enough in transatlantic relationship to tackle the challenged the world will face. (Rumsfeld: 2003a) ²²

Given the preceding analysis, it is not going too far to say that the tragic 9-11 events united the transatlantic partners for a limited period of time in the context of shared threat perception. However, the declaration of NSS, which was regarded as the US’s significant step toward a more unilateralist foreign policy led to a rift between the major European countries and the US. France and Germany- old Europeans (in Rumsfeld’s words)- became highly concerned about their transatlantic partner’s rising unilateralism and disregard of its European allies. My basic point is that transatlantic division which became more visible during the Iraq crises and leading European states’ opposition to the US policies during Iraq crises was a reaction to the unipolarity which began to be felt profoundly since the US’s shift to unilateralism. As Ponds (2005: 30) noted the US foreign policy shift “supplanted the USA’s collaborative Cold War leadership with a more muscular, unilateral, and crusading exercise of hegemony” (Ponds, 2005: 30). Therefore, how to control the US actions and have an impact on the US’s foreign policies appeared as challenging questions in Europeans’ minds. Would soft balancing strategy be a logical option for them?

²²Rumsfeld, in his speech in the George C Marshall European Centre For Security Studies, stated that

“It suggests that the distinction between old and new in Europe today is really not a matter of age or size or geography. It’s really a matter of attitude -- of the vision that countries bring to the transatlantic relationship and to the challenges that we will all face in the years ahead” (Rumsfeld:2003a)

3. Analysis from Soft Balancing Perspective

3.1. *Soft Balancing Strategy*

It should be said that, although “soft balancing” is a newly appeared concept in the IR, scholars seem to have a consensus on the common characteristics of it. According to them soft balancing refers to the efforts of the relatively weaker states to check and constrain the overwhelming power of the dominant state through non-military means such as diplomatic coordination and institutional constraints. Since they do not perceive imminent security threats, they do not engage in traditional hard balancing strategies and have no aim to catch the military capabilities of the dominant state.²³

As the starting place for analysis, it would also be helpful to pay attention to the Sheehan’s categorization of balancing behaviour. In his book titled *Balance of Power: History and Theory*, he divides balancing behaviour attempts into two main categories. First is the attempt to built own power, through internal and external balancing- as it is seen in Waltz’s balance of power theory. Second is the attempt to “weaken” or “diminish” the most powerful state’s power (Sheehan, 1995: 54). Taking this division into consideration, one can argue that soft balancing strategies can be seen as an attempt to diminish the US’s unprecedented power without improving military build ups and forming military external alliances.

Stephen Walt (2005 :126) defines soft balancing as

“[c]onscious coordination of diplomatic action in order to obtain outcomes contrary to US preferences – outcomes that could not be gained if the balancers did not give each other some degree of mutual support”

²³At this point, one should also note that Since “soft balancing” proposition has found a place in academic writings after the Cold War, especially after the US’s foreign policy shift to unilateralism, definitions and strategies regarding this new concept mostly aim to explain strategies against the rising unilateralism of the US.

He sees it as an effort for trying “offset US hegemony” with an “explicit aim of checking U.S. power”. According to Walt, by pursuing soft balancing strategies weaker states can increase their “ability to resist US pressure” or improve their “bargaining position in global negotiations” (Walt, 2005: 127-129).

Robert Pape (2005:10) defines soft balancing as

“[a]ctions that do not directly challenge US military preponderance, but that use non-military tools to delay, frustrate and undermine aggressive unilateral US military policies”

In Pape’s view, by following soft balancing strategy other states would “have a real, if indirect, effect on the military prospects of a unipolar leader” (Pape, 2005:17). Furthermore, he sees the core purpose of soft balancing as “not to coerce or even to impede the superior state’s current actions, but to demonstrate resolve in a manner that signals a commitment to resist the superpower’s future ambitions” (Pape, 2005:37)

Art (2004) links soft balancing to the structural realist point of view in which relative power considerations are important for states’ decisions about their future actions. As it is stated in the first part of this study, in structural realist view a change in distribution of power in the international system would lead to a change in “relative power rankings” and this would affect states’ calculations therefore, future behaviours. Departing from this point Art defines soft balancing as a state strategy adopted when state “does not fear an increased threat to its physical security from another rising state; rather, it is concerned about the adverse effects of that state’s rise on its general position [...] in the competitive international arena” (2004, 180).

Another scholar, T. V. Paul who is one of the editors of the book titled *Balance of Power Revisited: Theory and Practice in the 21st Century*, sets boundaries of soft balancing as “pursuing limited, tacit, or indirect balancing strategies largely through coalition building and diplomatic bargaining within

international institutions” (2005: 58-59). He also argues that the main aim of “second-tier major powers” in pursuing soft balancing strategy is to constrain the U.S. power. According to Paul (2005: 59) the circumstances when states employ soft balancing strategies can be summarized as the following:

- (i) “the hegemon’s power position and military behavior are of growing concern but do not yet pose a serious challenge to the sovereignty of second-tier powers”;
- (ii) “the dominant state is a major source of public goods in both the economic and security areas that cannot simply be replaced”;
- (iii) “the dominant state cannot easily retaliate either because the balancing efforts of others are not overt or because they do not directly challenge its power position with military means”.

Given the preceding definitions of soft balancing, one can argue that it is a strategy which could be pursued by relatively powerful actors in the international system. As structural realism predicts states act according to their and the other states’ capabilities therefore “the most capable states will be the ones most concerned with managing relations with the superpower” as Posen notes. That is simply because “they are the only ones who have the capability to do so” (2006:166). Paul (2005) calls those states, that have capabilities to engage in counter balancing coalition (including soft balancing), as “second-tier major powers”. He points out France, Germany and Britain as the European second-tier major powers.²⁴

In the next part I will try to analyze Europeans’ strategic reactions to the US’ “unilateral” exercise of its power and their efforts to check that overwhelming power from soft balancing point of view. First, I will point out France and Germany’s main concerns about the US’s power and policies. Next, I will

²⁴In Paul’s view other states those can be included in this group are: China, Russia, India, and Japan. (Paul, 2005: 46)

trace for the evidence of soft balancing through Europeans' discourses and behaviours.

3.2 Old Europeans' Concerns

"What do we do" German Foreign Minister Fischer asked, just after the US declared that the Iraq war began, "when [...] our most important partner is making decisions that we consider extremely dangerous?"²⁵ (Fischer, 2003 quoted in Kagan, 2004: 69)

I believe that Glenn Snyder's study on alliance security dilemma would help us to understand particular aspect of the Europeans concerns and opposition to the Iraq war. According to Snyder (1997) there are two types of challenging policies that weaker states would face in alliances; "entrapment" and "abandonment". First, states constantly fear entrapment. That means, in some cases, even states do not want to take part in policies of the most powerful state, they would inevitably be a part of those, due to their commitment to the alliance. For instance when the powerful state perceives a threat more profoundly than the others, it would want to pursue a military strategy and employ the alliance. In that situation, it is likely that weaker states would not support the hegemon's actions since they do not perceive the same level of threat. Thus, they fear to be dragged by the hegemon into its conflicts. Second, on the contrary to the first case, when the allies feel more threatened, they fear abandonment. It is always possible that superpower would abandon them and would not fulfil its alliance commitments. In short, in Snyder's view when the superpower's and its allies' perceptions and interests contradict, it will be challenging for the relatively weak states to restrain their powerful ally. Snyder (1997: 320-325) argues that, in such cases weaker states can try to influence the powerful

²⁵In his interview with Der Spiegel Fischer (2003) said: "What do we do when loyalty to an alliance and the substance of an alliance contradict each other? And not because we want it that way, but because our most important partner is making decisions that we consider extremely dangerous, and because we are convinced that they are going off in the wrong direction".

state by insisting on more consultation about its actions or they can refrain from providing diplomatic support to it.

As I mentioned before, the 9/11 attacks' most important impact on the US was clearly observed in the "hypersecuritization" process in its foreign policy. Major reason of hypersecuritized American policy was the change in its threat perceptions and that process has led to a significant increase in its military spending and more unilateralist policies. In Iraq war case it was clear that Americans perceived the international terrorism threat more profoundly than the Europeans. Therefore, they sought for the support from their allies before taking a military action. However, they explicitly declared that they were determinant about initiating a war against Iraq regardless of other major states' approval. On the other hand France and Germany did not perceive the same level of threat from the Iraq. (Gordon & Shapiro, 2004: 83–91). Thus, they did not see any reasons to go for war. The diverging threat perceptions have also led to the Europeans' resistance to Iraq war.

As it was pointed out by Ivan Krastev, Bulgarian political scientist, while "the Americans feel they are engaged in a war, the Europeans feel they are engaged in preventing one (Cited in Hassner, 2002). It was also clear from the European leaders' speeches that they were not seeing Iraq as an urgent threat to their security. In Chirac's words "Iraq does not today represent an immediate threat such as to justify an immediate war [...] there is no justification here for a unilateral decision to resort to war". (BBC News, 2003). He also put "[i]t seems that there are no nuclear weapons - no nuclear weapons program. That is something that the inspectors seem to be sure of [...] rushing into war, rushing into battle today is clearly a disproportionate response. (CBS News, 2003). Schroder also stressed Germany's position in his following words "[m]y question was and remains: does the extent of the threat posed by the Iraqi dictator justify the imposition of war which will result in the certain death of thousands of innocent men,

women and children? My answer in this case was and remains: no”(BBC News, 2003)

It can be also argued that, diverging threat perceptions also shaped the transatlantic partners views to each other. While Chirac and Schroder seemed to be convinced that there was no immediate or urgent threat, on the other hand, Bush insisted that Iraq was threatening the American people and vital national interests. As Rubin (2003) have noted in the eve of Iraq war, that was the main reason why Americans “regarded Chirac's veto threat as profoundly unfriendly”.²⁶

Another aspect that explains Europeans' concerns and opposition to the war was the US' overwhelming power and its aggressive approach in use of that power. As discussed earlier, the US's foreign policy shift towards unilateralism after the 9/11 attacks was increasingly reinforcing France and Germany's concerns about the US' overwhelming power. Their anxiety was confirmed by the declaration of the NSS, in which the US explicitly expresses its intentions to act without seeking its allies' approval. From the Europeans point of view, the US's statements and actions on the way of Iraqi invasion was the highest point of rising American unilateralist discourse. It can be said that, Europeans have faced the reality that the US had enough military and economic power “to go on its own”, therefore, the challenge for the Europeans became “[h]ow to get some leverage over American exercise of power” (Ikenberry, 2003). A German Foreign Office official's speech after the declaration of the NSS clarified Europeans' feelings. He said “[c]onscious of its unique and unrivaled superiority as the only global power, America often seems less willing to work within a multilateral framework” (Voigt, 2001 cited in Posen 2006: 171). Even the title of his speech was a clear expression of their concerns: “The American Elephant: Living and Dealing

²⁶Condoleeza Rice, National Security Advisor during the Iraq crises words were clarifying Americans' view: “We are concerned that the debate at the United Nations became more about “checking” the efforts of the United States [...] rather than stopping Saddam Hussein” (2003)

with a Hyperpower". Walt also asks "How do you deal with American power?" and summarizes the challenging situation of the Europeans:

"The problem of U.S. power is not the only challenge they face, but it is an issue they cannot ignore. Given the vast concentration of power in American hands, what U.S. leaders decide to do – and what they choose not to do – will inevitably have far-reaching effects on the fates of other leaders and other societies. Whether they like it or not, developing a strategy for dealing with American power has become an essential element of statecraft for every country in the world" (Walt 2005: 17)

Indeed, the Iraqi case put forward that how challenging it would be to control the US power and to influence its policies in international politics. It was clear for Europeans that their long standing fear was becoming true: unipolar international system was "fuelling" the unilateralist foreign policy of Washington and that policy would inevitably undermine the "whole frame work of international institutions and multilateral agreements that the US was previously instrumental in supporting" (Buzan, 2004 :45).²⁷ From Kagan's point of view, it was the "unipolar predicament" for Europeans. (2004 :69)

3.3. Evidence of Soft Balancing

In that part, I will trace soft balancing evidence through Europeans' discourse and behaviour. I will try to categorize Europeans soft balancing strategies in two main categories: first, diplomatic coalitions within international institutions. Second, Europeans speeches attacking legitimacy of US actions.

²⁷ Schroder voiced Germany's concerns about unilateralist approach of the US and said "consultation can not consist in getting a call with two hours' advance notice, and being told "we are marching in"" (Zimmermann, 2005, 145)

3.3.1 Diplomatic Coalitions Within International Institutions

Looking through realist point of view, it can be said that “institutions are [...] instruments of political control” (Ikenberry, 2002: 124). They are employed by the stronger states for managing the relations with others in order to pursue their own policies. As it was stated in the previous sections John Ikenberry (2001, 2002, 2003) examines the binding strategy of the US through institution building in the post Cold War era. It was clear that Ikenberry was looking from the perspective of the powerful state as he evaluates the US policies. However, I aim to look Europeans point of view on international institutions in order to assess their behaviours in the framework of soft balancing strategy.

What one would clearly see in old Europeans' behaviours during Iraq crises was their efforts for binding the US via diplomatic bargaining within the UN. As it is clear in scholars' soft balancing definitions, forming diplomatic coalitions in international institutions constitutes a crucial part of soft balancing strategy. The veto card that they have in these institutions has a “pivotal” role in soft balancing (Paul, 2005:58). From that point of view, France and Germany's coordinated diplomatic positions at the UN, when the US sought for a Resolution which legitimizes its future military action against Iraq would be seen as an important evidence of Europeans' soft balancing strategy.

Furthermore, Europeans' opposition to NATO's possible military support to Turkey in the case of Iraq war was a clear example of Europeans attempts to constrain the US's freedom of action in NATO. It is sure that their opposition was an attempt to diminish the US's plans for military action. Turkey after witnessing the major powers' dispute in NATO negotiations, decided not to allow Americans to use its soil. Pape calls that policy as the “ad hoc

diplomatic manoeuvres” which would delay the “superior state’s plan for war”.

In Iraq case, as Pape puts, aim of delaying the US’s actions seems to fit with the outcome. The diplomatic wrangling over Iraq issue between the transatlantic partners continued for more than two months before the UN Security Council passed Resolution 1441-which did not give a full legitimacy for the American invasion at the end. One would also argue that, from September 2002 to March 2003, as the days passed since the US brought its demand for the resolution, the debate over the Iraq intensified not only among the leaders of major players in the international system, mass media, academic circumstances and people all around the world but also in domestic politics of the US. And without question, legitimacy of American policy was questioned and became the target of critics. At the EU platform, France and Germany’s efforts to convince the EU candidate countries, not to back the US policies can also be evaluated as the soft balancing strategy US.

Without doubt international institutions were seen as important soft balancing tools by France and Germany. During the Iraq crises, following words of Schroder seems to support that argument: “the first and last geopolitical truth is that states pursue security by pursuing power [and] in pursuing power, states use those institutional tools that are available to them” (quoted in Glennon, 2003: 25)²⁸. Moreover, in President Chirac’s view, UN, particularly the Security Council and the EU were “becoming counterweights to the United States in the post–Cold War, post– September 11 world—and in each of those bodies, France has a say greater than its size or military capability.” (Richburg, 2003a)

²⁸One can also see Germany’s reliance on international institutions in Foreign Minister Joschka Fischer’s (2003) words: “In the end, the same rules must apply for the big, middle-sized and small countries”

3.3.2 Attacking Legitimacy of the US Policies

During that period, Europeans consciously attacked legitimacy of the US's policies and actions. In most of their speeches they addressed to the UN General Assembly, press conferences and media interviews, French and German statesmen strongly expressed their belief in the rule of law and their disappointment with American policies which they see as a violation of international law. In January 2003, during hot period of Iraq dispute, Villepin declared that if the US invades Iraq, without the support of the UN Security Council, that would be "a victory for the law of the strongest" (quoted in Preston, 2003)

After Bush's ultimatum to Iraq, Chirac declared that "France is calling on everybody's responsibility so that international law is respected. It is calling for the preservation of the unity of the Security Council by remaining within the framework set by Resolution 1441" (BBC News, 2003).²⁹

Without question the US has an interest in gaining the perception that its overwhelming power and, more importantly, exercise of this power, is based on legitimacy. That was the main reason why Bush administration sought for a Resolution at the UN before the Iraq war. One can argue that, by persuading the international community that American use of force was legitimate, not only it would have gained much more support from the smaller countries, but also it would have prevented the rising anger all around the world. Walt (2005) also point outs this view and argues that if Washington becomes successful in making people believe that its primacy serves for global interests, they would not resist its supremacy.

²⁹ French government has declared a communiqué stating that:

"[w]ithout any consultation of the United Nations Security Council, Iraq has been posed an ultimatum [...] [t]his one-sided decision contravenes the will of the Security Council and the international community [...] France appeals to the responsibility of all those who respect international law. Whoever undertakes to cast aside the legitimacy of the United Nations and elevate force above the power of law assumes a grave responsibility" (Schwarz, 2003)

Kagan (2004 :72) sees Europeans' discourse attacking legitimacy of the US actions as the main reason for the US's "crisis of legitimacy". He argues that they consciously tried to undermine the US legitimacy in order to gain some control over its policies. European opposed to the US led invasion of Iraq without the Security Council's approval, he says, because that policy "challenged both Europe's world view and its ability to exercise even a modicum of influence in the new unipolar system". Kagan strongly defends the idea that the transatlantic debate during the Iraq crises can not be regarded just as the Europeans' concerns about the international rule of law and lack of legitimacy of unilateral American policies, rather as the Europeans' struggle to influence the US. Thus he sees France and Germany's opposition to the US as their response to unipolar predicament" (Kagan, 2004: 82-83)³⁰Kagan's point of view also seems to be in the same line with my "soft balancing" argument that Europeans were consciously trying to reduce the legitimacy of the U.S. military actions.

4. Conclusion

Structural balance of power theory constitutes one of the most important issues in international relations theory and it is mostly employed in analyzing states' foreign policy behaviours. Moving from that point, I have constructed my hypothesis, which was "European behaviours in the case of Iraq war can be seen as "old" Europeans' soft balancing strategy as a reaction to the US's raising unilateralism after 9/11", on two variables. First, in the context of independent variable I have traced the US's rising unilateralism after 9/11

³⁰In Kagan's words: "[...] when Europeans critics call the war in Iraq unilateral, they do not really mean that the United States lacked broad international support. They mean instead that the United States lacked broad support in Europe , and more specifically, in France and Germany. The Bush administration was "unilateralist" not because it lost the support of Beijing , Brasilia, Kuala Lumpur , Moscow , and dozens of other capitals but because it lost the support of Paris and Berlin" (2004: 83).

Another scholar, Risse looking from another point argues that, in Europeans view unilateral American policy and actions were violating the "constitutive norms on which the transatlantic community has been based more than fifty years" (Risse, 2003 cited in Zimmermann, 2005:145). These norms were mainly the "norms of mutual consultation and policy coordination [...] subsumed under the label of multilateralism" (Zimmermann, 2005, 145)

events in the current unipolar system. Second as my dependent variable I have tried to assess “old” Europeans’ foreign policy behaviours as a reaction to the US’s unilateralist policies in the framework of soft balancing strategy. I have basically argued that although structural change has taken place with the end of Cold War as the shift from bipolarity to unipolarity, Europeans have felt that change with the US’s rising unilateralist policies as its response to 9/11 events.

As the starting place of the independent variable, I traced the US’s rising unilateralism through George W. Bush’s and other American statesmen’s key speeches, strategy papers, and militarization of the US foreign policy. Our findings show that the US has headed to more aggressive and unilateralist foreign policy since 9/11 events. As Buzan (2004: 35) asserts unipolar politics was in the action.

As the next step I have turned to assessing old Europeans reactions as the dependent variable. I have track Europeans’ major concerns about their transatlantic partner’s rising unilateralism and disregard of its European allies, from their speeches and foreign policy behaviours. My first finding was that, Europeans major discomfort about US policies was mainly about the unipolar structure of international system and the way that the US uses its unprecedented power. Secondly, I have argued that diverging threat perceptions about Iraq led them to fear to be dragged by the hegemon into its conflicts (entrapment).

Moving from Europeans’ major concerns, in the next part, I have tried to analyze France and Germany’s foreign policy behaviours during the period after 9/11 events up to the Iraq war. First, I have put that Waltz’s (1993: 77) core argument of “hegemony leads to balance” seems to be true to some extend. I have argued that overwhelming power of the US has lead to counterbalancing behaviour but not in the way that Waltz predicted. European’s have pursued soft balancing strategies as a reaction to the US’s unilateral foreign policy actions during the Iraq crises and have aimed to

check the US power, to restrain its freedom of actions and have an impact of its policy choices.

The US was shifting from being a benign hegemon, in Ikenberry's (2003) words hegemon with liberal characteristics who pursues foreign policy relatively multilaterally, to being an empire with more unilateralist foreign policies. As the analysis has proven so far old Europeans reactions do not fall into the traditional conceptions of balance of power theory. However they do not seem to bandwagon the US policies. Thus, I have argued that another form of balancing has taken place and suggested soft balancing strategy as an answer to preceding questions.

It is clear that structural realist balance of power theory would have been a more explanatory tool if we have witnessed a balancing act that has led to economic and political trade offs from the European countries. However, it can be argued that transforming soft balancing into hard balancing "involves paying real economic and political costs", therefore, Europeans have refrained from paying more costs up to now (Wohlforth, 2007).

On the other hand, it should be also noted that, since I have limited myself to the US foreign policy shift after 9/11 up to the Iraq war and European reactions to those policies, it is impossible to make far reaching predictions for the future behaviours of the Europeans. Strict realists (as Waltz) would claim that we should wait in order to see the traditional balancing in the next decades. It is clear from Waltz's point of view that whatever the US does in order to prolong its unipolar moment (following self restraining policies, keeping its benign hegemon image), balancing will occur in the end.

REFERENCES

- Andrews D. M. (2004) *The Atlantic Alliance After the Iraq*, European University Institute Working Paper, N. 8, available at http://www.iue.it/RSCAS/WP-Texts/04_08.pdf
- Art, R. (2004), "Europe Hedges Its Security Bets" in Fortmann, M., Paul, T.V. & Wirtz, J. J. (eds.), *Balance of Power Revisited: Theory and Practice in the 21st Century*, Stanford University Press
- Associated Press, (2003) "Allies Block NATO Aid to Turkey", 10 February
- Bailes, A, (2005), *The European Security Strategy: An Evolutionary History*, SIPRI Policy Paper no. 10. Stockholm: Stockholm International Peace Research.
- BBC News (2003), "Chirac and Schroeder on US Ultimatum", 18 March, available at <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/2860715.stm>
- BBC News, (2003a), "Nato Envoys Break Deadlock", 17 February, available at: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/2769905.stm>
- Brookings Institution Iraq Series Briefing (2003), "The Iraq Crisis: What Does The World Think About The Diplomatic Wrangling At The UN?", 13 March, available at:
<http://www.brookings.edu/~media/Files/events/2003/0313iraq/20030313.pdf>
- Brooks, S. G. & William, C. W. (2005a), "International Relations Theory and the Case against Unilateralism", *Perspectives on Politics*, V. 3, N. 3, pp. 509-524
- Bush, G. W. (2001), Address to a Joint Session of Congress and the American People, 20 September, available at:
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>
- Bush, G. W. (2002), *State of the Union Address*, 29 January, available at:
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>

Bush, G. W. (2002a), *Speech at West Point graduation*, 1 June, available at:

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020601-3.html>

Bush, G. (2003), *State of the Union speech*, 29 January, available at:

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>

Buzan, B. (2004), *The United States and the Great powers: World Politics in the Twenty-first Century*, Cambridge: Polity

CBS News (2003) "French President Argues His View On '60 Minutes'", 16 March, available at:

<http://www.cbsnews.com/stories/2003/03/16/60minutes/main544161.shtml>

Champion, M. & Fleming C. (2003), "Allies at Odds: Behind the U.S. Rift with Europeans: Sights and Politics", *Wall Street Journal*, 27 March

Congressional Research Service Report (2001), *Operation Enduring Freedom: Foreign Pledges of Military & Intelligence Support*, October, available at: <http://fpc.state.gov/documents/organization/6207.pdf>

Daalder, H. & Lindsay J. M. (2003), *America Unbound: The Bush Revolution in Foreign Policy*, Washington, D.C., Brookings Institution Press

Daley, S. (2002), "A Nation Challenged: The Allies; French Minister Calls U.S. Policy 'Simplistic'", *The New York Times*, 7 February, available at: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9B02E0DB163CF934A35751C0A9649C8B63&n=Top/Reference/Times%20Topics/People/V/Vedrine,%20Hubert>

Department of Defense (2005), *Budget for Fiscal Year 2005, Summary Tables*, available at:

<http://www.defenselink.mil/releases/release.aspx?releaseid=7046>

European Council (2003a), *Conclusions of the Extraordinary European Council in Brussels*, 17 February 2003, available at: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/74554.pdf

Finn, P. (2003) "Chirac, Schroeder Make Counter Proposal" *Washington Post*, 25 February

Fischer, J. (2003), "Multilateralism: The World's Viewpoint", *Globalist*, 8 April 2004 available at:

<http://globalpolicy.org/empire//analysis/2004/0408multilateral.htm>

Glennon, M. J. (2003), "Why the Security Council Failed", *Foreign Affairs*, May/June

Gordon P. H. & Shapiro, J. (2004), *Allies at War: America, Europe, and the Crisis over Iraq*, New York: McGraw-Hill

Graham, R. (2003) "Chirac Vents Ire over Behavior of EU Candidates," *Financial Times*, 19 February, available at: <http://search.ft.com/nonFtArticle?id=030219000830>

Hadley, S. (2003), Speech by Deputy National Security Advisor at Council on Foreign Relations, February 12, available at <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030212-15.html>

Hassner, P. (2002), "Friendly Questions to America the Powerful", *National Interest*, V. 69 available at:

<http://www.inthenationalinterest.com/Articles/Vol1Issue13/Vol1Issue13Hassner.html>

Ikenberry, J. G. (2001), *After Victory*. Princeton: Princeton University Press

Ikenberry, J. (2002) (ed.), *America Unrivaled: The Future of the Balance of Power*, Ithaca, NY: Cornell University Press

Ikenberry, (2003), *Strategic Reactions to American Preeminence: Great Power Politics in the Age of Unipolarity*, Report to National Intelligence Council, available at: http://www.dni.gov/nic/confreports_stratreact.html

Ikenberry, J. G. (2004), "Illusions of Empire: Defining the New American Order" *Foreign Affairs*, March/April

- Kagan R. (2004), "America's Crisis of Legitimacy", *Foreign Affairs*, V.83, N.1
- Kennedy, P. (2002), "The Eagle Has Landed: The New U.S. Global Military Position", *Financial Times*, 1 February, available at: <http://www.uta.fi/FAST/US2/REF/pk-ft102.html>
- Kissinger, H. (2003), "NATO's Split: Atlantic Alliance is in its Gravest Crisis", *San Diego Union-Tribune*, 16 February
- Lansford, T. (2005), "Introduction: US Security Policy and the New Europe" in Lansford T. & Tashev B. (2005) *Old Europe, New Europe And The US: Renegotiating Transatlantic Security In The Post 9/11 Era*, Aldershot: Ashgate
- Lorimer, D. (2003), "IRAQ: European leaders reject US rush to war", *Green Left Weekly*, February 26
- Lungescu, O. (2003), "Chirac blasts EU candidates", *BBC News*, Tuesday, 18 February, available at: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/2774139.stm>
- Lundestad, G. (2005a), *The US and Western Europe since 1945: From 'Empire' by Invitation to Transatlantic drift*, Oxford : Oxford University Press.
- Lundestad G. (2005b) (ed), "Toward transatlantic drift?", *The Atlantic Alliance Under Stress: US-European Relations after Iraq*, Cambridge University Press
- Lynch, C. (2002), "Security Council Resolution Tells Iraq It Must Disarm; Baghdad Ordered to Admit Inspectors or Face Consequences", *Washington Post*, 10 November
- Lynch, C. & Kessler, G. (2003), "France Vows to Block Resolution on Iraq War; U.S. Schedule Put at Risk By U.N. Debate," *Washington Post*, January 21

- McCartney, R. J. (2003), "France Opposes New U.N. Vote," *Washington Post*, 22 March
- Mihalka, M. (2005), "Values and Interests: European Support for the intervention in Afghanistan and Iraq" in Lansford T. & Tashev B. *Old Europe, New Europe And The US: Renegotiating Transatlantic Security in the Post 9/11 Era*, Aldershot: Ashgate
- New York Times (2002), "In Bush's Words: On Iraq, U.N. Must Face Up to Its Founding Purpose", 12 September
- Niskanen, W. (2004) 'War on terror does not require a war machine', *Financial Times*
- Pape, R. (2003), "Welcome to the Era of 'Soft Balancing,'" *Boston Globe*, 23 March
- Pape, R. (2005), "Soft Balancing against the United States," *International Security* V. 30, N. 1, pp. 7-45
- Paul, T. V. (2004) "Introduction: the Enduring Axioms of Balance of Power Theory and Their Contemporary Relevance" in Fortmann, M., Paul, T. V, Wirtz, J. J (2004), *Balance of Power: Theory and Practice in the 21st Century*, Stanford University Press
- Paul T.V. (2005), "Soft Balancing in the Age of U.S. Primacy," *International Security*, V. 30, N. 1, pp. 46-71
- Ponds, E. (2005) "The Dynamics of the feud over Iraq" in Andrews D. M. (ed.) *The Atlantic Alliance Under Stress: US-European Relations after Iraq: US-European Relations After Iraq*, Cambridge University Press
- Posen, B. (2006), "European Union Security and Defense Policy: Response to Unipolarity?", *Security Studies*, V.15, N. 2, pp. 149–186
- Preston, J. (2003), "Threats And Responses: Diplomacy; An Attack On Iraq Not Yet Justified, France Warns U.S.," *The New York Times*, 21 January 2003

Rice, C. (2003), "The US Has No Desire to Be an Occupying Power", *NPQ*, 26 February, available at:

http://www.digitalnpq.org/archive/2003_spring/rice.html

Richburg, K. B. (2003), "NATO Blocked on Iraq Decision", *Washington Post*, 23 January

Richburg, K. (2003a), "French See Iraq Crisis Imperilling Rule of Law; Concern Focuses on Future International Order", *Washington Post*, 6 March

Risse, T. (2003), Beyond Iraq: Challenges to the Transatlantic Security Community, AICGS/German-American Dialogue Working Paper Series, available at: <http://www.atasp.de/downloads/aicgs.pdf>

Rubin, J. P. (2003), "Stumbling Into War", *Foreign Affairs*, V. 82, N. 5, pp. 46-66

Rumsfeld, D. (2002), *U.S. Department of Defense, News Briefing - Secretary Rumsfeld and Gen. Myers*, 17 October, available at:

<http://www.defenselink.mil/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3793>

Rumsfeld, D. (2003), *Rumsfeld remarks at a press Conference*, 22 January, available at: <http://www.cnn.com/2003/WORLD/meast/01/22/sprj.iqr.wrap>

Rumsfeld, D. (2003a), Speech at George C Marshall Center for Security Studies, 11 June, available at:

<http://www.marshallcenter.org/site-graphic/lang-en/page-mc-about-1/xdocs/mc/10th-anniversary/01-rumsfel.htm>

Schwarz, P. (2003), "Chirac and Schröder oppose Bush's war ultimatum", 19 March, available at:

<http://www.wsws.org/articles/2003/mar2003/euro-m19.shtml>

Sheehan, M. (1995), *The Balance of Power: History and Theory*, London: Routledge

Snyder, G. (1997), *Alliance Politics*, Ithaca: Cornell University Press

Solana, J. (2003), Speech at meeting of defence ministers at Nordwijk, 17 September, available at:

www.securityconference.de/.../rede.php?id=119&menu_2005=&menu_konferenzen=&sprache=en&

Solana, J. (2003a), *Speech for the UN Security Council*, 22 Sept 2003, available at: europa-eu-un.org/articles/fr/article_3837_fr.htm

Solana, Javier (2003b): *Europe and America: Partners at choice*, Speech to the annual dinner of the Foreign Policy Association, 7 May, available at: ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/75674.pdf

Statement of the Vilnius Group Countries on Iraq, "United We Stand", *The Wall Street Journal*, 30 January, available at: <http://www.pwhce.org/docvil.html>

Stephens, P. (2002), "Europe's Struggle To Be Heard: Insensitivity In Washington And Disunity In Brussels Have Damaged Transatlantic Trust. A War With Iraq Would Harm It Further", *Financial Times*, 10 May, available at: <http://search.ft.com/ftArticle?queryText=europe%27s+struggle+to+be+heard&aje=false&id=020510000571&ct=0>

The National Security Strategy of the United States, (2002), Washington, D.C.: White House, September, available at: <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.pdf>

The Observer, (2002) "US military might - the facts", *Observer special*, 10 March, available at:

<http://observer.guardian.co.uk/waronterrorism/story/0,,665108,00.html>

Trachtenberg, M. (2005) "The Iraq crises and the Western Alliances Future" in Andrews D. M. (ed.), *The Atlantic Alliance Under Stress: US-European Relations after Iraq: US-European Relations After Iraq*, Cambridge University Press

United Nations Security Council Resolution 1441, (2002), Code, S/RES/1441, 8 November 2002 available at:

<http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement>

Vasquez J. & Elman C. (2003) (eds.), *Realism and the Balancing of Power: A New Debate*, Saddle River, NJ: Prentice-Hall

Voigt, K. D. (2001), "The American Elephant: Living and Dealing with a Hyperpower" (address, German-Canadian Conference of the Atlantik-Brücke), 27 October, available at: www.auswaertiges-amt.de/www/en/ausgabearchiv?archiv id=2260

Walt, S. (1987), *The Origins of Alliances*, Cornell University Press

Walt, S. (2005), *Taming American Power: The Global Response to U.S. Primacy*, New York.: Norton

Waltz, K. N. (1979), *Theory of International Politics*, McGraw-Hill

Waltz, K. N. (1993), "The Emerging Structure of International Politics", *International Security* V.18, V.2, pp. 44-79

Waltz, K. N. (1993a), "The New World Order", *Millenium*, V.22, N.2, pp. 187-195

Waltz, K. N. (1997) "Evaluating Theories", *The American Political Science Review*, V.. 91, N. 4, pp. 913-917

Waltz, K. N. (2000), "Structural Realism after the Cold War", *International Security*, V. 25, N. 1

White, M. (2003), 'Gang of eight' provokes EU rift, *The Guardian*, 31 January, available at:

<http://www.guardian.co.uk/guardianpolitics/story/0,3605,886124,00.html>

Wohlforth W. C. (2007) "Testing Balance-of-Power Theory in World History", *European Journal of International Relations*, V. 13, N. 2, pp. 155-185

Wyllie, J. H. (2006) 'Measuring up: the strategies as strategy', in Roland Dannreuther and John Peterson (eds) *Security Strategy and Transatlantic Relations*, London: Routledge

Zimmermann H. (2005) "Security exporters: Germany, the United States, and Transatlantic Cooperation" in Andrews D. M. (ed.) *The Atlantic Alliance under Stress: US-European Relations after Iraq: US-European Relations after Iraq*, Cambridge University Press

ÇİN-JAPONYA İLİŞKİLERİNDE KARŞILIKLI BAĞIMLILIK VE DETENTE DÖNEMİ

Çağrı Emin DEMİRBAŞ

Özet

Küreselleşme ile birlikte uluslararası ilişkilerin klasik güç unsurlarıyla tanımlanan işleyişinde önemli bir dönüşüm yaşandığı ve daha önceleri ikincil planda kabul edilen ekonomik ilişkilerin uluslararası ilişkilerde en önemli faktör konumuna yükseldiği birtakım çağdaş uluslararası ilişkiler teorilerinde sıklıkla ifade edilmektedir. Genel olarak liberal teoriler çatısı altında toplanan bu teorilerin en bilineni 1977 yılında yayınlanan eserleri “Power and Interdependence: World Politics in Transition”¹’da Joseph Nye ve Robert Keohane’in ortaya attıkları “kompleks karşılıklı bağımlılık (complex interdependence)” teorisidir. Kısaca ifade etmek gerekirse Nye ve Keohane, ikili ilişkilerde artan ticaretin karlı bir ilişki biçimi olan karşılıklı bağımlılık durumunu ortaya çıkaracağını ve bu karşılıklı bağımlılığın devletlerin mevcut ve olası sorunlarının önüne geçerek ilişkilerde barışın devamlılığını sağlayacağını savunmuşlardır. Kompleks karşılıklı bağımlılık ise karşılıklı bağımlılığın ikili ilişkiler sınırını aşarak çok taraflı karşılıklı bağımlılıklarla global düzeye yansıtacağını ve barışçıl bir uluslararası sistemin ortaya çıkacağını öngörmektedir.²

Doğu Asya Soğuk Savaş’ın sona ermesinden bu yana karşılıklı bağımlılık teorisi analizlerinin en gözde alanı olmaya başlamıştır. 1990’lı yıllarda Doğu Asya ülkeleri arasında ticaretin hızla artması, ASEAN, ASEAN Bölgesel

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Öğrencisi

¹Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, Power and Interdependence: World Politics in Transition, Little, Brown and Company, Boston, 1977.

²Ayrıntılı bilgi için bkz. Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, “Realism and Complex Interdependence”, içinde Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, Power and Interdependence, Addison Wesley, 2001.

Forumu, Doğu Asya zirveleri gibi örgüt ve inisiyatiflerle bölgesel işbirliği ve diyalogun artırılması gibi gelişmeler Doğu Asya'da karşılıklı bağımlılığa dayanan bir bölgesel sistemin ortaya çıkmaya başladığına yönelik değerlendirmeleri beraberinde getirmiştir.³ Dolayısıyla bugün Doğu Asya'da oluşmaya başlayan düzen ekonomik ilişkilerin ana katalizör olduğu ve ilişkileri oluşturan diğer tüm boyutların da bu katalizörün etkisiyle gelişme gösterdiği bir entegrasyon süreci olarak tanımlanabilir. Ülkelerin karlı ticari ilişkileri aralarında bulunan politik sorunların önüne geçme eğilimi göstermekte ve bu sorunların çözümüne yönelik girişimleri beraberinde getirmektedir.

Doğu Asya'da yukarıda bahsedilen genel eğilim Çin-Japonya ilişkilerinin 1990'lı yıllardan beri süregelen ana temasında da aynen görülmektedir. Doğu Asya'nın iki en büyük rakip gücü olan ve aralarında birçok politik sorun bulunan bu iki ülkenin ticaret hacmi 1990'lı yıllardan beri hızla artmaktadır. Bu dönem içerisinde iki ülke arasında politik sorunlar etrafında yaşanan birçok gerginlik olmasına rağmen iki ülke ticareti aynı hızda artmaya devam etmiş ve Çin Japonya'nın en büyük ticari ortağı; Japonya ise Çin'in üçüncü en büyük ticari ortağı haline gelmiştir. 2006 yılında Japonya'da Shinzo Abe'nin Başbakan olmasından sonra ortaya çıkan dönemde ise iki ülke arasındaki politik sorunların aşılmasına yönelik çabalar ortaya çıkmıştır. Bu dönem "Detente (yumuşama)" dönemi olarak adlandırılmaya başlanmıştır.⁴

Bu çalışma Çin-Japonya ilişkilerinde detente olarak ifade edilen 2006 sonrası dönemi Doğu Asya'daki genel eğilimin bir parçası olarak değerlendirmektedir. Ülkeler arasında artan karşılıklı bağımlılık mevcut koşullar altında politik sorunların geri plana itilmesine ve bu sorunların ticari ilişkileri zedelediği ölçüde çözüm çabalarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Çin-Japonya arasında da 2006'yı takiben önceleri sıklıkla

³ Men Honghua, "East Asian Order Formation and Sino-Japanese Relations", Indiana Journal of Global Legal Studies, Vol:17 Issue:1, Winter 2010, s.47.

⁴ Emma Chanlett, Kerry Dumbaugh, William Cooper, "Sino-Japanese Relations: Issues for U.S. Policy", CRS Report for Congress, 2008, s.1.

gündeme gelen Yasukuni Tapınağı, Tarih Kitapları gibi birtakım tarihsel ve politik sorunlar gündemden uzaklaşmış; ilişkileri doğrudan etkileyen ve çatışma riski taşıyan Doğu Çin Denizi'ndeki anlaşmazlıklardan oluşantopraksal ve hukuki sorunların çözümü için de girişimler ortaya çıkmıştır.

THE PERIOD OF INTERDEPENDENCE AND DETENT IN THE CHINESE-JAPANESE RELATIONS

Abstract

Some theories of IR frequently remarked that there has been a significant change in the notion of an international system defined by the classical power elements and that economic relations, which have been ranked the second in importance previously, have risen to the prominence. The most widely known of these theories, which have been unified under the rubric of liberal theories generally, is 'Complex Interdependence Theory' put forward by Joseph Nye and Robert Keohane in their book, *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. To state it briefly, Keohane and Nye argue that increasing trade in bilateral relations will pave way for the emergence of complex interdependence, a beneficial kind of relationship. As the argument goes, interdependence will provide for the peace in relations by blocking the emergence of new frictions between the states while contributing to the solution of the existing ones. For its part, complex interdependence will establish a peaceful international system by creating multilateral interdependencies and projecting the peace effect of interdependence in bilateral relations to global level.

East Asia has been the favourite field for analysis of the Complex Interdependence Theory since the end of the Cold War. The increasing trade among the East Asian countries in 1990s and intensification of cooperation and dialogue through ASEAN, ASEAN Regional Forum and East Asian Summits have led to the a regional system, which is based on complex interdependence, is in the making. In this context, the system in the making can be defined as an integration process, in which the economic relations provide for the main catalyst and the other relations develop with

the help of this catalyst. The beneficial trade relations among countries prevent new problems from emerging and contribute to the solution of the existing ones as far as these disputes take their toll on economic relations.

The trend mentioned above is also observed in the trajectory of relations of Japan and China in 1990s. A significant expansion of trade between these largest countries of East Asia experiencing many political problems in bilateral relations is under way since the beginning of the 1990s. Despite the tensions caused by political disputes, the volume of trade between two countries continued to rise rapidly. As a result, while China has emerged as the biggest trade partner of Japan, Japan ranked third among China's trade partners. In the period after Shinzo Abe's becoming of prime minister in Japan, efforts for overcoming problems have been stepped up. Consequently, this period has to be called as 'détente' period.

This study regards the so-called détente period after 2006 as a part of the general trend toward integration in East Asia. Due to the intensification of mutual dependence between two countries, political problems pale in importance and efforts for solving them gain momentum. In post-2006 period, while problems such as Yasukuni Shrine and history text books, which had been discussed persistently before, have fallen off the agenda, the parties have been striving for settling disputes which carry the risk of escalating into armed conflict, such as the Sino-Japanese disagreement over East China Sea.

To conclude, it is necessary to emphasize that many problems in the relations between Japan and China continue to exist and it is not realistic to expect them to be solved in a short while. However, the endeavors for solving them in the post-2006 period can be interpreted as a declaration of will on the both sides. Lastly, it can be argued that intensification of mutual dependence day by day might bring about more serious efforts for overcoming the problems.

Kısaca Çin-Japonya İlişkilerinin Tarihsel Arkapları

Tarih boyunca Çin-Japonya ilişkilerinde coğrafya faktörü ikili ilişkilerin temel belirleyicisi olmuştur. İki ülkenin coğrafi yakınlığı karşılıklı etkileşimi, ekonomik ilişkileri ve bölgesel rekabeti kaçınılmaz kılmıştır. Çin'in hakim olduğu yüzyıllarda, tüm bölgeye yayılan Çin etkisi Japonya'yı etkilemiştir. Japonya'nın kültüründe, inanışlarında, yazı biçiminde ve felsefi geleneğinde Çin'in önemli bir etkisinin bulunduğu kabul edilmektedir.⁵

19. Yüzyılın sonlarında "Meiji Reformları" ile ortaya çıkan Japon modernleşmesiyle birlikte Japonya hem askeri hem de ekonomik olarak büyük bir güç haline gelirken; Çin'de ise Qing hanedanlığının zayıflaması ilişkilerdeki hakimiyetin Japonya lehine değişmesine neden olmuştur. Japonya'nın güçlenmesiyle birlikte yayılmacı politikalarla 1894-95 savaşıdan sonra Tayvan'ı, 1931'de ise Mançurya'yı işgal etmesi ve sonrasında Çin'in bütününe yönelik işgal girişiminde acımasızca bir savaş yürütmesi Çin-Japonya ilişkilerinde bugün dahi onarılamayan yaralar açmıştır.⁶

II. Dünya Savaşı'ndan sonra yenik Japonya ABD tarafından işgal edilmiş ve bu işgal 1952 yılına kadar sürdürülmüştür. Bu süreç içerisinde ABD Japonya'nın savaş sonrası yapılandırılmasında önemli bir rol oynamıştır. 1947 yılında ABD öncülüğünde parlamenter sistemi esas alan bir anayasa kabul edilmiştir. Bu anayasanın 9.Maddesi kısaca Japonya'nın savaşma amacıyla bir ordu bulundurmasını yasaklamıştır. Japonya günümüzde de anayasanın ilgili maddesi gereği ancak kendisine bir saldırı olması durumunda kullanılabilecek olan "Öz-Savunma Kuvvetleri (Self-

⁵Ibid, s.3.

⁶Ibid, s.4.

DefenseForces)” isimli askeri güce sahiptir.⁷Fakat anayasanın 9.Maddesinin kaldırılmasına yönelik tartışmaların da bulunduğu belirtilmelidir.⁸

1949’da Mao Zedong’un komünist Çin Halk Cumhuriyeti’ni kurmasından sonra Çin-Japonya ilişkileri Soğuk Savaş çizgisine dahil olmuştur.Japonya Çin ile ilişkilerinde ABD ile eşgüdümlü bir politika takip etmiştir. ABD ile Japonya arasında 1951 yılında “İki Taraflı Güvenlik Antlaşması (Mutual Security Treaty)” imzalanarak ABD’nin işgal sonrasında da Japonya’da asker bulundurulmasının önü açılmıştır. 1952’de işgal sona ermiş ve Japonya bağımsız, kendi kendini yöneten bir ülke konumuna geri dönmüştür.⁹

Çin Japonya ilişkilerinde Soğuk Savaş atmosferi ancak 1970’li yıllarda dönemin ABD Başkanı Richard Nixon’ın devreye soktuğu Sovyetler Birliği’ne karşı Çin’in bir dengeleyici güç olarak kullanılmasını amaçlayan “Nixon Doktrini”¹⁰ sonrasında aşılabılmıştır. NixonDoktrini’nin sonucu olarak ABD ile Çin arasında ilişkiler kurulmaya başlanmış ve buna paralel olarak 1972 yılında Çin-Japonya arasında resmi ilişkiler tesis edilebilmiştir.Bu dönemle birlikte iki ülke arasında ekonomik ilişkiler de canlanmaya başlamıştır.¹¹

Bu döneme ilişkin olarak belirtilmesi gereken önemli bir nokta, Çin-Japonya arasındaki resmi ilişkilerin 1972 yılında kurulmuş olmasına ve aralarındaki ekonomik ilişkilerin bu dönem sonrasında canlanmaya başlamasına rağmen bu iki ülke arasındaki ticaretin 1950’li yıllardan beri süregeliyor oluşudur. Çin Halk Cumhuriyeti kurulduktan sonra Çin-Japonya arasında gayri resmi ilişkiler yürütülmüş, yapılan özel ticaret antlaşmalarıyla özellikle Japonya için hayati olan birtakım doğal kaynakların Çin’den alımı sağlanmıştır.1958’de bu özel ticaret antlaşmaları resmi tanınma olmaması gerekçesiyle Çin

⁷Ibid.

⁸Jian Yang, “Sino-Japanese Relations: Implications for SoutheastAsia”, Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs, Vol:25 No:2, 2003, s.321.

⁹Chanlett, Dumbaugh, Cooper, “Sino-JapaneseRelations...”, s.5.

¹⁰Ayr. Bilgi için Bkz. Glenn Hastedt, Encyclopedia of American Foreign Policy, Facts on File Inc., 2004, s.342.

¹¹Chanlett, Dumbaugh, Cooper, “Sino-Japanese Relations...”, s.5.

tarafından askıya alınmasına rağmen 1962’de yenilenmiş ve devam ettirilmiştir. Japonya için Çin ile yapılan ticaretin hayati önemde olması Nixon Doktrini’nin Japonya tarafından “NixonShock” şeklinde büyük bir coşkuyla karşılanmasını beraberinde getirmiş ve hemen akabinde Japonya’nın Çin’i resmi olarak tanımasıyla ekonomik ilişkilerin önündeki en temel engel ortadan kaldırılmıştır.¹²

1978 Deng Xiaoping reformlarıyla birlikte Çin’in devlet kontrollü bir serbest piyasa ekonomisi izlemeye başlamasının ardından Çin-Japonya ilişkilerinde ekonominin rolü hızla artmaya başlamıştır. Çin Japonya’ya önemli doğal kaynakların yanında, gıda ve tekstil ürünleri satmaya başlarken; Japonya ise Çin’in sanayileşmesinde ihtiyaç duyduğu ileri teknoloji ürünlerini temin eden ve gerekli alt yapı yatırımlarını yapan başlıca ülke konumuna gelmiştir. Özetle bu tarihten sonra iki ülke arasındaki ticaretin ve diğer ekonomik ilişkilerin giderek artan bir ivme kazanmasıyla iki ülke arasında karşılıklı bağımlılık ortaya çıkmaya başlamıştır.¹³

Çin-Japonya arasında ekonomik alanda önemli gelişmeler olurken, Soğuk Savaş’ın bitimine kadar politik alanda diplomatik ilişkilerin tesis edilmesinin dışında önemli bir değişiklik yaşanmamıştır. 1989 Tiananmen Olayları sonrasında Çin’e uygulanan ambargo ve yaptırımlara Japonya da destek vermiştir. Japonya ileri bir demokrasi olarak Çin’deki baskıcı ve komünist rejime karşı Batı çizgisiyle uyumlu olarak mesafeli bir tutum benimsemiştir.¹⁴ Dolayısıyla Soğuk Savaş’ın bitimine kadar ilişkilerin siyasi seyrinde bir değişiklik olmamış fakat ekonomik olarak karşılıklı bağımlılığın temelleri bu dönemde atılmıştır.

Soğuk Savaş’ın bitiminden sonra Çin’in yükselen bir güç olarak sahneye çıkmasının yarattığı kaygılar ilişkilerde yansımaları bulmuştur. Çin’in özellikle 1978 reformlarından sonra yakaladığı istikrarlı ekonomik büyüme 1990’lara

¹²Ibid.

¹³Ibid, s.12.

¹⁴Ibid, s.6.

gelindiğinde Çin'i Japonya'nın bölgesel rakibi durumuna getirmiştir.Çin'in ekonomik büyümesine paralel olarak askeri harcamalarını da arttırması Çin-Japonya arasındaki Tayvan ve Doğu Çin Denizi'nde mevcut olan sorunlar göz önüne alındığında bir kaygı unsuru olarak ortaya çıkmıştır.¹⁵Bu durum özellikle 1995-1996 Tayvan Füze Krizi'nde belirgin bir şekilde görülmüştür.Çin'in Tayvan'a yakın sularda füze denemeleri gerçekleştirmesi sonucu ortaya çıkan kriz Çin-Japonya ilişkilerinde ciddi bir gerginliğe neden olmuştur.¹⁶

Soğuk Savaş sonrası Çin yine ekonomik büyümesiyle paralel olarak daha öz güveni yüksek politikalar sergilemeye başlamıştır.Japonya ile ilişkiler bağlamında Tayvan sorununda katı bir tutum benimsenmiş ve ABD-Japonya askeri ittifakına yönelik eleştiriler ortaya çıkmıştır. Özellikle 1997 yılındaki ABD-Japon Savunma İşbirliği ilkelerinde yalnızca Japonya'dan bahsedilmemesi, Japonya ve onu çevreleyen alanlardan söz edilerek Tayvan'a dolaylı bir vurguda bulunulması Çin'in ABD-Japonya askeri ittifakına eleştirilerini arttırmıştır.¹⁷

1990'lı yıllarda Çin-Japonya ilişkilerinde zaman zaman politik krizler yaşanmış olsa da bu döneme damgasını vuran iki ülke arasındaki karşılıklı bağımlılığın hızla artmış olmasıdır.İki ülke arasındaki ticaret bu dönemde politik iklimden etkilenmeksizin hızlı bir artış eğilimine girmiştir.

Japonya BaşbakanıJunichiroKoizumi'nin 2001-2006 yılları arasındaki iktidarı döneminde dört kez Yasukuni Tapınağı'nı ziyaret etmesi Çin-Japonya ilişkilerinin milenyum sonrası iklimine damgasını vurmuştur.Bu dönemde iki taraf da birbirlerine resmi ziyaretler gerçekleştirmemiş ve politik alanda

¹⁵Yang, "Sino-Japanese Relations: Implications...", s.307.

¹⁶Leszek Buszynski, "Sino-Japanese Relations: Interdependence, Rivalry and Regional Security", Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs, Vol:31 No:1, 2009, s.157.

¹⁷Chanlett, Dumbaugh, Cooper, "Sino-Japanese Relations...", s.6.

Yasukuni Tapınağı ziyaretleri sebebiyle gerginlikler yaşanmıştır.¹⁸Fakat bu gerginliklere rağmen yine iki ülke arasındaki ticaret hızla artma eğilimini devam ettirmiş ve dolayısıyla karşılıklı bağımlılık da artışını sürdürmüştür.

Özetlemek gerekirse süregelen politik sorunlar zaman zaman gündeme geliyor olsa da Soğuk Savaş'ın bitiminden bu yana iki ülke arasındaki ilişkilere damgasını vuran, karşılıklı ekonomik bağımlılığın hızla artıyor olması ve bunun iki ülke arasında bir yakınlaşmayla sonuçlanmasıdır. İki ülke ilişkilerinde politik ve ekonomik ilişkiler iki ayrı seyir izlemektedir. Gelişen ekonomik ilişkiler politik sorunları geri plana itmekte ve bu sorunların aşılabilmesi için çabaları doğurmaktadır. 2006 yılından bugüne Çin-Japonya ilişkilerinde yeni bir dönemin, "detente (yumuşama)" olarak ifade edilen yeni bir sürecin başladığı ifade edilmektedir. Bu tarihten sonra iki ülkenin karşılıklı ziyaretleri, çeşitli sorunların çözümüne yönelik irade beyanları, ortak çıkarları ön plana alan strateji belgesini yayınlamaları¹⁹ gibi gelişmeler bu süreç içerisinde değerlendirilebilir.

Çin-Japonya İlişkilerinde Başlıca Sorunlar

Tarihsel Rekabet

Men Honghua Çin-Japonya arasındaki tarihsel rekabeti "İki Kaplan İkilemi (TwoTigers Dilemma)" metaforuyla açıklamaktadır. Buna göre iki rakip kaplan aynı bölgede var olamazlar.²⁰ Çin ve Japonya tarih boyunca bölgede birbirine rakip iki güç olmuştur. İki ülke arasında tarihsel bir rekabet ve güvensizlik mevcuttur. Tarihsel miras ve mevcut güvenlik sorunları bu güvensizliği derinleştirmektedir.²¹

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Wenran Jiang, "New Dynamics of Sino-Japanese Relations", Asian Perspective, Vol:31, No:1, s.17-20.

¹⁹ Bkz. "China, Japan sign joint statement on promoting strategic, mutually beneficialties", China View, 05.08.2008, http://news.xinhuanet.com/english/2008-05/08/content_8124331.htm (Ulaşım: 02.05.2011).

²⁰ Honghua, "East Asian Order...", s.51.

²¹ Chanlett, Dumbaugh, Cooper, "Sino-Japanese Relations...", s.3.

1960'lı yıllardan 1990'ların ortalarına kadar Japonya'nın büyük bir ekonomik üstünlüğü olmuş ve Doğu Asya'da özellikle ekonomik araçlarla büyük bir etkinlik sağlamıştır. "Uçan Kazlar Modeli (FlyingGeeseOrder)" Asya'nın kalkınmasında 1997 Asya Ekonomik Krizi'ne kadar hakim model olma özelliğini korumuştur.²²1990'lı yıllarda Uçan Kazlar Modeli'nin başarısızlığa uğramasıyla Japonya ekonomisi durgunluk dönemine girmiştir.Asya Ekonomik Krizi sonrası ise Çin'in ekonomik büyümesi Doğu Asya'da ana katalizör haline gelmiştir.Böylece Japonya'nın bölgedeki ekonomik etkinliği azalırken Çin'in etkinliği artmaya başlamıştır.²³

Çin'in yükselişinin Japonya'yı hem Doğu Asya'daki ekonomik ve politik üstünlüğünü kaybetmesi açısından hem de Çin ile arasında olan politik sorunlardan dolayı kaygılandığı ifade edilmektedir.Daha önce belirtildiği gibi Çin'in askeri gücünü arttırması da bu kaygıları derinleştirmektedir.Çin açısından ise Japonya'nın ABD ile ittifakı ve askeri bağları kaygı unsurları olarak tanımlanmaktadır.Japonya Çin'in taraf olduğu birçok sorunda ABD ile birlikte karşı kutupta yer almaktadır.Tayvan sorunu bunun başlıca örneğidir.²⁴

Özetlemek gerekirse Çin ve Japonya arasında tarihsel bir rekabetin olduğu ve bu rekabetin bugün de devam ettiği ifade edilebilir.Fakat Çin ve Japonya'nın bölgesel olarak rakip ve çatışan çıkarılara sahip olduğunu söylemek mümkün değildir.Bilakis bugün iki ülkenin bölgesel çıkarılarının büyük ölçüde örtüştüğü sıklıkla ifade edilmektedir.²⁵Çin'in temel stratejisi istikrarlı ekonomik büyümesini ve kalkınmasını sürdürebilmek için barışçıl, sürdürülebilir bir refah alanına sahip olmaktır.Buna paralel olarak bölgesel entegrasyonda da aktif rol üstlenmeye çalışmakta, Doğu Asya'da faaliyet

²²Honghua, "East Asian Order...", s.66.

²³Ibid, s.61.

²⁴Buszynski, "Sino-Japanese Relations: Interdependence...", s.158.

²⁵Honghua, "East Asian Order...", s.77.

gösteren tüm kurumlara katılım göstermektedir.²⁶ Japonya için de Doğu Asya'da istikrar ve ekonomik ilişkiler hayati önemdedir. 1990'larda durgunluk geçiren ekonomisi 2000'li yıllarda özellikle Çin'in katkılarıyla canlanmıştır. Japonya da bölgesel örgütlerde aktif rol almakta ve Doğu Asya'da oluşabilecek ekonomik bir entegrasyonun parçası olmak istemektedir.²⁷

Yasukuni Tapınağı ve Tarih Kitapları Sorunu

Japonya'nın, I. Dünya Savaşı sonrası başlayıp II. Dünya Savaşı'nda yenilmesine kadar süren ve Japon yayılcılığı olarak ifade edilen dönemde bölgede izlediği saldırgan politikalar ve yürüttüğü acımasız savaş yalnızca Japonya'nın Çin ile ilişkilerinde değil Güney Kore başta olmak üzere birçok bölge ülkesiyle olan ilişkilerinde de yaralar açmıştır.²⁸

Çin-Japonya ilişkilerinde Japon yayılcılığı döneminde ortaya çıkan tarihsel sorunlardan biri Japon liderlerin, aralarında savaş suçlusu kabul edilen askerlerin de bulunduğu Japonya'nın askeri kayıpları için yapılan Yasukuni Tapınağı'nı ziyaret edip etmeyecekleri sorunudur. Zaman zaman gerçekleşen ziyaretler ya da olası ziyaretlerin gündeme gelmesi Çin-Japonya ilişkilerinde gerginliklere neden olmaktadır.

Son dönemlerde Japonya'da iktidara gelen liderler ziyaret etmeme yönünde bir eğilime sahip olsalar da Tapınağın ziyaret edilmesine yönelik talepler varlığını sürdürmektedir. 2001-2006 yılları arası Koizumi döneminde yapılan ziyaretler iki ülke arasındaki ilişkileri gerginleştirmiştir.²⁹

Tarihsel sorunlardan bir diğeri ise Japon tarih kitaplarında söz konusu Japon yayılcılığı dönemine ilişkin Japon saldırganlığının ve yarattığı yıkım ve ölümlerin gizlenmesi veya çarpıtılmasının Çin tarafında tepkiye neden

²⁶Ibid, s.64-66.

²⁷Ibid, s.67-68.

²⁸Chanlett, Dumbaugh, Cooper, "Sino-Japanese Relations...", s.4.

²⁹Jiang, "New Dynamics of...", s.17.

olmasıdır.³⁰ Örneğin, 1937’de Nanjing’te Japonlar’ın yüzbinlerce Çinli sivil ve silahsız askeri öldürdüğü ve çeşitli kaynaklara göre 20 ile 80 bin arasında kadına tecavüz ettiği “Nanjing Katliamı” Japonya tarafından reddedilmektedir.³¹

Doğu Çin Denizi Sorunları

Çin ve Japonya’nın toprak ve deniz sınırı sorunları Doğu Çin Denizi’ndeki adalar ve deniz egemenlik alanlarının sınırlandırılmasıyla ilgilidir. Japonların Senkaku Çinlilerin ise Diayoyutai şe kline isimlendirdikleri Doğu Çin Denizi’ndeki bu adalar iki devlet arasındaki toprak sorununu meydana getirmektedir. Küçük sekiz adacıktan meydana gelen bu adalar Japonya’nın egemenliği altında olsa da Çin ve Tayvan dabu adalar üzerinde hak iddia etmektedir.³² Adaların herhangi bir ekonomik değeri bulunmamakla birlikte çevrelerinde önemli gaz ve petrol rezervlerinin bulunması münhasır ekonomik bölgeleri düşünülüğünde önem arz etmektedir.³³

Doğu Çin Denizi’ndeki adalar dışında genel olarak Doğu Çin Denizi’ndeki deniz alanlarının sınırlandırılması ve buradaki gaz ve petrol rezervlerinin paylaşılması konusunda da sorunlar bulunmaktadır. Japonya’nın beklentisi deniz sınırının belirlenmesinde eşit uzaklık çizgisinin (medianline) esas alınmasıdır.³⁴ Çin ise bu çizgiyi kabul etmemekte ve anlaşmazlık bulunan bölgelerin tamamını kendi sınırı içerisine alan bir çözüm üzerinde dayatmaktadır. Ayrıca Çin anlaşmazlık bulunan alanlardan tek taraflı olarak da yararlanma eğilimindedir. Çin’in enerji şirketi CNOOC ,Chunxiao gaz

³⁰ Chanlett, Dumbaugh, Cooper, “Sino-Japanese Relations...”, s.7.

³¹ David M. Gordon, “The China-Japan War: 1931-1945”, The Journal of Military History, Vol:70, No:1, 2006, s.153-156.

³² “Japan, China and Senkaku Islands: Bitter Fight Over Oil and Natural Gas”, be informed, 08.03.2011. <http://www.beinformedjournal.org/beinformed-journal/2011/3/8/japan-china-senkaku-islands-bitter-fight-over-oil-natural-ga.html> (Ulaşım: 03.05.2011).

³³ James Manicom, “Sino-Japanese Cooperation in the East China Sea: Limitations and Prospects”, Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs, Vol:30 No:3, 2008, s.457.

³⁴ Ibid, s.458.

alanındaki kaynakları kullanabilmek için çalışmalar yapmaktadır. Japonya Çin'in tek taraflı yararlanma eğiliminden endişe etmekte ve bu durum taraflar arasında gerginliğe neden olmaktadır.³⁵ Anlaşmazlık bulunan bölgelerde yaklaşık olarak 17,5 Trilyon küp doğalgaz ve 20 Milyon varil petrol rezervi bulunduğu tahmin edilmektedir.³⁶

Doğu Çin Denizi'ndeki sorunların çözümüne yönelik ilk ciddi adımlar 2006 sonrası dönemde ortaya çıkmıştır. 2008 yılında Hu Jintao'nun Japonya ziyaretinden sonra taraflar Doğu Çin Denizi'nde ortak keşif faaliyetlerinde bulunacakları konusunda konsensüse ulaştıklarını ilan etmişlerdir.³⁷ Bu çözüm için bir girişim olsa da henüz tarafların "ortak" kavramını nasıl algıladıkları netlik kazanmış değildir. Yukarıda ifade edildiği gibi tarafların hukuksal iddialarının farklı olması keşif faaliyetleri ortak yürütülebilse bile ortak paylaşım konusunun gündeme gelebilme ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Fakat sorunun çözümüne yönelik olarak atılan bu adım iki ülke arasında yakınlaşmanın başladığı 2006 yılından bugüne atılmış en önemli adım niteliğindedir. Doğu Çin Denizi'ne ilişkin sorunlar tarihsel sorunların aksine çatışma riski taşıyan ve bu nedenle iki ülke ilişkilerine zarar verebilme potansiyeli en yüksek olan sorunlardır. Dolayısıyla iki ülke arasında oluşan karlı karşılıklı bağımlılığı tehlikeye atabilecek nitelikte görülmektedir. 2008 yılında çözüme yönelik atılan bu adım da bu çerçevede değerlendirilebilir.

Tayvan Sorunu

Tayvan sorunu Çin-Japonya ilişkilerindeki başlıca sorunlardan bir diğeridir. Tayvan sorununun kökenleri 1894-1895 Çin-Japon Savaşı sonrasında Japonya'nın Tayvan adasını ilhak etmesi ve Formosa adıyla kolonileştirmesiyle başlamıştır. II. Dünya Savaşı'nda Japonya'nın

³⁵ Ibid, s.458-460.

³⁶ "Japan, China and Senkaku Islands: Bitter Fight Over Oil and Natural Gas".

³⁷ Chanlett, Dumbaugh, Cooper, "Sino-Japanese Relations...", s.9.

yenilmesinden sonra Formosa, ChiangKai-Shek liderliğindeki Çin Cumhuriyeti'ne geri verilmiştir. 1949'da Mao liderliğinde komünist Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra ChiangKai-Shek ve milliyetçi Çin güçleri Tayvan adasına kaçarak burada Çin Cumhuriyetini kurmuşlardır.³⁸

Daha önce de ifade edildiği gibi 1970'lere kadar Çin Halk Cumhuriyeti Çin'in resmi temsilcisi olarak tanınmamıştır. Çin'in temsilcisi 1971 yılına kadar Tayvan adasında bulunan Çin Cumhuriyeti olmuştur. Nixon Doktrini ile beraber Çin Halk Cumhuriyeti tanınmış ve BM'de Çin'i Çin Halk Cumhuriyeti temsil etmeye başlamıştır. Fakat bu tarihten sonra Tayvan'ın statüsü konusu ABD-Çin-Japonya ilişkilerinde başlıca konulardan biri olmuştur.

Tayvan sorununa ilişkin Çin'in kırmızı çizgileri bulunmaktadır. Tek Çin politikası katı çizgilerle belirlenmiştir ve Tayvan Çin'in bir parçası olarak görülmektedir. Japonya ise 1972'den beri Çin Halk Cumhuriyeti ile resmi ilişkiler kurmuş ve dolayısıyla Tayvan ile resmi ilişkilerini kesmiş olsa da gayri resmi ilişkilerini günümüze kadar sürdürmüştür. Çin, Japonya'nın Tayvan üzerinde tarihsel emellerinden ve ABD ile birlikte yürüttüğü Tayvan politikasından rahatsız olmaktadır.³⁹ Daha önce de belirtildiği gibi 1997 yılındaki ABD-Japon Savunma İşbirliği ilkelerinde Japonya ve onu çevreleyen alanların savunulması söz konusu edilerek Tayvan'a dolaylı bir vurguda bulunulması Çin'in ABD-Japonya askeri ittifakına yönelik kaygılarını arttırmıştır. 2005 yılındaki ABD-Japonya Ortak Savunma Bildirisi'nde ise Tayvan'a doğrudan atıfta bulunulmuş ve Tayvan tarafların ortak savunma çıkarları içerisinde değerlendirilmiştir.⁴⁰ Bu gelişmeler Çin-Japonya ilişkilerinde gerginliklere neden olmuştur ve olmaya devam etmektedir.

Görüldüğü gibi Çin-Japonya ilişkilerinde zaman zaman gerginliklere sebep olan birçok sorun bulunmaktadır. Fakat genel olarak Doğu Asya'da ve özelde de Çin-Japonya ilişkilerinde gözlemlenen, ekonomik ilişkiler ile politik

³⁸Ibid, s.6.

³⁹Buszynski, "Sino-Japanese Relations: Interdependence...", s.144.

⁴⁰Chanlett, Dumbaugh, Cooper, "Sino-Japanese Relations...", s.22.

ilişkilerin ayrı düzlemlerde sürdürüldüğüdür. 2006 yılında Hu Jintao şöyle demiştir: “Japonya Başbakanı Yasukuni Tapınağını ziyaret ettiği sürece iki ülke arasında bir zirve olmayacaktır. Fakat bu politik çıkmaza rağmen iki taraflı ekonomik ilişkiler farklı bir çizgi üzerinde geliştirilmektedir”.⁴¹ İki ülke arasında yukarıda bahsedilen tüm bu sorunlara rağmen ekonomik ilişkiler zarar görmeden gelişmeye devam etmiş ve iki ülke arasında hatırı sayılır bir karşılıklı bağımlılık oluşmuştur.

Çin-Japonya İlişkilerinde Karşılıklı Bağımlılık

Çin-Japonya ekonomik ilişkileri dünyanın en büyük ikinci ve üçüncü ekonomisinin ilişkileri olması bakımından oldukça önemlidir. Çin 2011 yılında Japonya’yı geçerek dünyanın ikinci büyük ekonomisi haline gelmiştir. Ayrıca bu iki ülke yabancı para rezervleri ve tasarruflar bakımından dünyanın en büyük ilk iki ülkesidir. Bu anlamda iki ülkenin ekonomik ilişkileri yalnızca Doğu Asya açısından değil küresel olarak da bir öneme sahiptir.⁴²

Daha önce de ifade edildiği gibi Çin-Japonya ilişkilerinin en önemli unsuru özellikle Soğuk Savaş’ın bitiminden bu yana ekonomi unsurudur. İki ülke arasındaki ticaret politik iklimdeki istikrarsızlıklardan etkilenmeksizin gelişmesini sürdürmüştür. Böylece iki taraflı ilişkilerde ticaretin ön planda olduğu bir karşılıklı bağımlılık ilişkisinden söz edebilmek mümkün hale gelmiştir.⁴³

Karşılıklı bağımlılık farklı ekonomik ilişki biçimlerini içeriyor olsa da karşılıklı bağımlılığın ana unsurunun ticaret olduğu söylenebilir. Daha önce ifade edildiği gibi 1949’da Çin Halk Cumhuriyeti’nin kurulmasından 1972’de Japonya’nın Çin’i resmi olarak tanımaya kadar Çin-Japonya ekonomik ilişkileri resmi bir temelde inşa edilememiştir. 1950’li ve 1960’lı yıllarda ancak birtakım özel ticaret antlaşmaları ile iki ülke arasında ticari bağlar kurulmaya

⁴¹ Jiang, “New Dynamics of...”, s.17.

⁴² Chanlett, Dumbaugh, Cooper, “Sino-Japanese Relations...”, s.11-12.

⁴³ Honghua, “East Asian Order...”, s.76.

çalışılmıştır. 1972'deki resmi tanımadan sonra iki ülke arasındaki ticaret artma eğilimine girmiş ve 1978 DengXiaoping reformlarıyla birlikte Çin'in dışı açık bir politika izlemeye başlamasıyla da bu eğilim gitgide yükselmiştir. Son olarak 2001 sonlarında Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olmasıyla iki ülke arasındaki ticaret oransal olarak daha da büyümüştür.⁴⁴

Tablo 1. Japonya'nın Çin ile Ticareti (Yaklaşık - Milyar \$)					
Yıl	İhracat	İthalat	Yıl	İhracat	İthalat
1980	5	4	2004	74	94
1985	12	6	2005	81	109
1990	6	21	2006	93	119
1995	22	36	2007	109	128
2000	30	55	2008	124	142
2001	31	58	2009	110	123
2002	40	62	2010	149	153
2003	58	76	2011(Ekim)	135	150

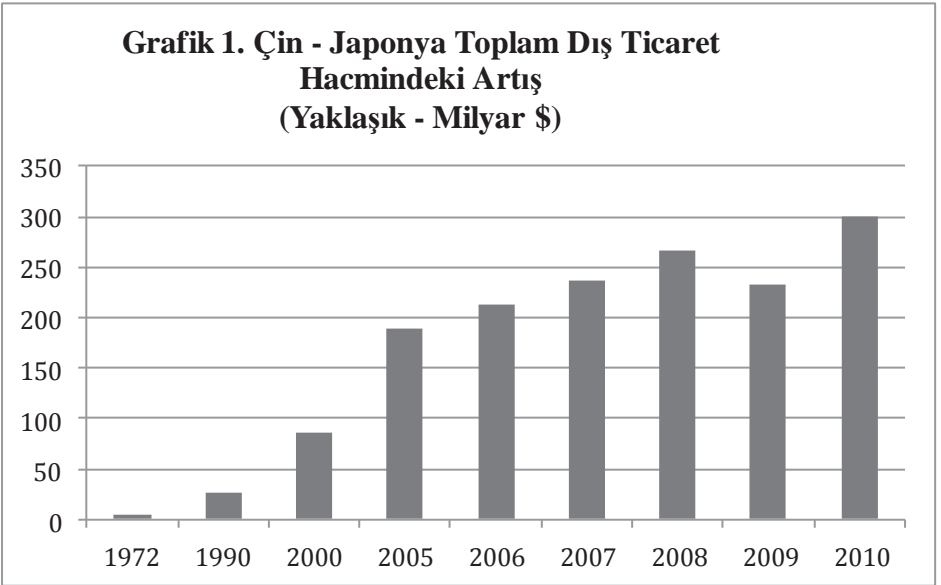
Kaynak: IMF ve JETRO.

Tablo 1'de görüldüğü gibi Japonya'nın Çin ile olan ticareti 1980'li yıllardan beri hızlı bir artış eğilimi göstermiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi 1972'de Japonya'nın Çin'i resmi olarak tanıması ve 1970'lerin sonlarında DengXiaoping'in Çin'in ekonomik sisteminde yarattığı reformlar bu artışın ana etmenleri olmuşlardır. 2002 sonrasında artış eğilimi daha da artmıştır. Bunun temel nedeni de Çin'in 2001 yılı sonunda Dünya Ticaret Örgütü'ne

⁴⁴Hitoshi Sasaki, Yuko Koga, "Trade Between Japan and China: Dramatic Expansion and Structural Change", Economic Commentary Bank of Japan Research and Statistics Department, 2003, s.1.

üye olması ve ticari serbestlikleri daha da fazlaştırmasıdır. Tabloda görüldüğü gibi Japonya'nın Çin'e yaptığı ihracat (ya da Çin'in Japonya'dan ithalatı) yaklaşık rakamlarla 1980 yılında 5 Milyar \$ civarındayken bu rakam 2000 yılında 30 Milyar \$'a, 2005'te 81 Milyar \$'a ve 2010 yılında ise 149 Milyar \$'a yükselmiştir. 2011'in 10 aylık döneminde varılan rakam ise 135 Milyar \$'dır. Yılın kalan kısmında da artış eğiliminin benzer şekilde seyretmesi durumunda 2011 yılında Japonya'nın Çin'e yaptığı toplam ihracatın 160 Milyar \$'ı aşacağı söylenebilir. Japonya'nın Çin'den yaptığı ithalat (ya da Çin'in Japonya'ya ihracatı) rakamlarına bakıldığında artışın biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Yine yaklaşık rakamlarla 1980 yılında 4 Milyar \$

olan ithalat, 2000 yılında 55 Milyar \$'a, 2005 yılında 109 Milyar \$'a ve 2010 yılında ise 153 Milyar \$'a yükselmiştir. 2011 yılının 10 aylık döneminde ise 150 Milyar olan ithalat aynı seyri izlemesi durumunda yıl sonunda 170 Milyar \$'ı aşabilecektir.

Kaynak: IMF ve JETRO.

İki ülke arasındaki toplam ticaret hacmine bakıldığında ticaretteki artış daha net bir şekilde göze çarpmaktadır. Grafik 1’de görüldüğü gibi 1972 yılında resmi ilişkiler tesis edildiğinde Çin-Japonya arasındaki toplam ticaret hacmi 1 Milyar \$ civarındayken⁴⁵, 1990’da bu rakam 27 Milyar \$’a yükselmiştir. 2000 yılında 85 Milyar \$ ve 2005 yılında ise 190 Milyar \$’a ulaşmıştır. 2006 yılında 212 Milyar \$, 2007 yılında 237 Milyar \$, 2008 yılında 266 Milyar \$, 2009’da 233 Milyar \$ ve 2010 yılında ise 300 Milyar \$’a yükselmiştir.⁴⁶ Görüldüğü gibi yalnızca 2008 yılı küresel ekonomik krizi sebebiyle 2009 yılındaki düşüş dışında Çin-Japonya arasındaki toplam ticaret hacmi yıllık yaklaşık %10 oranında bir artış göstermektedir.

Son yıllarda Çin ABD’yi geçerek Japonya’nın en büyük ticari ortağı haline gelmiştir. Japonya ise bugün Çin’in AB ve ABD’den sonra üçüncü en büyük ticari ortağıdır. İki ülkeyi birbirleri açısından vazgeçilmez kılan bu durum karşılıklı bağımlılığın da ana katalizörü durumundadır.⁴⁷ Ticaretin artış gösterdiği bu yıllar içerisinde iki ülke ilişkilerinde birçok gerginlik yaşanmasına rağmen ticaretin bu gerginliklerden belirgin bir şekilde etkilenmediğinin altı çizilmelidir.

İki ülke arasındaki ticarete konu olan mal bileşimlerinde de zaman içinde farklılıklar oluşmuştur. Önceleri Çin’in Japonya’ya ihracatında ham madde ve tekstil ürünlerinin ağırlığı fazlayken günümüzde mamul malların ve teknoloji ürünlerinin de ağırlığı artmıştır. Örneğin 1980’de hammaddelerin oranı %54 mamul malların oranı ise %22 civarındayken, 2000’e gelindiğinde bu oran hammaddelerde %4 civarına gerilemiş mamul mallarda ise %82’ye yükselmiştir.⁴⁸ 2010 yılında yaklaşık oranlarla Çin’in Japonya’ya olan ihracatında %20 Elektrikli aletler, %17 makineler, %36 tekstil ve benzeri

⁴⁵ “Sino-Japan Trade Boost Bilateral Ties”, China Daily, 28 Ağustos 2010. http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2010-08/28/content_11218743.htm (03.05.2011).

⁴⁶ Japan External Trade Organization (JETRO), Trade and Investment Statistics, <http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics/> (15.06.2011).

⁴⁷ “China becomes Japan’s Top Trade Partner”, China Daily, 25 Nisan 2007. http://www.chinadaily.com.cn/business/2007-04/25/content_859896.htm (05.05.2011).

⁴⁸ Chanlett, Dumbaugh, Cooper, “Sino-Japanese Relations...”, s.14-15.

mamul maddeler, %7 gıda maddeleri, %1,5 ham madde, %3 mineral yakıtlar yer tutmaktadır. Japonya'nın Çin'e ihracatında ise %25 elektrikli aletler, %21 makineler, %1,5 otomobil, %7 demir çelik ürünleri, %2,5 hammadde, %1,5 mineral yakıtlar gibi ürünler ağırlıklı yer tutmaktadır.⁴⁹ Bu oranlardan da görüleceği gibi iki ülke ticaretini oluşturan mal bileşimlerinde büyük benzerlikler bulunmaktadır. Japonya Çin'e ileri teknoloji ürünleri, otomobil parçaları, dijital kamera bileşenleri, bilgisayar ve bilgisayar parçaları gibi ürünler satarken Çin ise ucuz maliyetli teknoloji ürünlerini, elektrikli aletler ve makineleri Japonya'ya ihraç etmektedir.⁵⁰

1987	177	2004	5.900
1990	407	2005	6.500
1995	3.200	2006	6.200
2000	934	2007	6.300
2001	2.200	2008	6.500
2002	2.600	2009	6.900
2003	3.900	2010	7.300

Kaynak: JETRO.

İki ülke arasında karşılıklı bağımlılığı yaratan bir diğer konu doğrudan yabancı yatırımlardır. Tablo 2'de görüldüğü gibi Japonya'nın Çin'e olan doğrudan

⁴⁹ 2010 JETRO Global Trade and Investment Report: A Global Strategy for Japanese Companies to Open New Frontiers in Overseas Markets, Japan External Trade Organization, s.135-136 (Bu veriler JETRO'nun sözkonusu raporundan yaklaşık yüzdelere dönüştürülerek üretilmiştir).

⁵⁰ Chanlett, Dumbaugh, Cooper, "Sino-Japanese Relations...", 2008, s.15.

yatırımları zaman zaman kısıtlamalar ve iki ülke arasındaki politik gerginlikler nedeniyle düşüşler yaşamış olsa da 1980'li yıllardan bu yana genel bir artış içerisinde. 1990 yılında 400 Milyon \$ civarında olan Japon yatırımları, 2001 yılında 2.2 Milyar \$'a, 2010 yılında ise 7.3 Milyar \$'a yükselmiştir. Çin'in Japonya'ya yaptığı doğrudan yatırımlar ise çok düşük düzeydedir. 2010 yılında Çin'den Japonya'ya yapılan doğrudan yabancı yatırım miktarı 314 Milyon \$ civarındadır.⁵¹

Çin-Japonya İlişkilerinde 2006 Sonrası Dönem: Detente

Michael Yahuda 2000 yılında yayınlanan "Ekonomik Karşılıklı Bağımlılığın Sınırları: Çin-Japonya İlişkileri" isimli makalesinde 1990'lar boyunca iki ülke arasında oluşan ekonomik karşılıklı bağımlılığı tespit etmekte fakat bunun politika başta olmak üzere diğer alanlara yayılacağına dair herhangi bir işaret bulunmadığını belirtmektedir. Yahuda ekonomik karşılıklı bağımlılığın ilişkilerin gerginleşmesini engelleyen bir unsur olduğunun iddia edilebileceğini fakat bunun diğer alanlara da yayılma etkisi göstereceğine dair pek fazla kanıtın ortaya konamayacağını ifade etmektedir.⁵² Fakat 2006 yılından sonra iki ülke arasında ortaya çıkan yumuşama süreci ve karşılıklı olarak atılan adımlar ekonomik karşılıklı bağımlılığın diğer alanlara da yayılmaya başladığına dair kanıtlar sunmaya başlamıştır.

Çin-Japonya ilişkilerinde detente olarak ifade edilen dönem 2006 yılının Eylül ayında Koizumi'nin yerine ShinzoAbe'nin Japonya Başbakanı seçilmesiyle başlatılabilir. Abe Başbakan olduktan yalnızca bir ay sonra Çin'e ilk ziyaretini gerçekleştirmiştir. 2007 Nisan ayında ise Çin lideri Wen Jiabao Japonya'yı ziyaret etmiştir. Jiabao bu ziyarette Japon parlamentosunda konuşma gerçekleştiren ilk Çin lideri olmuştur. 2007'nin Eylül ayında ShinzoAbe'nin yerine Yasuo Fukuda gelmiştir. Fukuda da Aralık 2007'de

⁵¹ Japan External Trade Organization (JETRO), Trade and Investment Statistics, <http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics/> (15.06.2011).

⁵² Michael Yahuda, "The Limits of Economic Interdependence: Sino-Japanese Relations", 2000, s.3. isnet.ccit.arizona.edu/archive/yahuda.doc (03.05.2011).

Çin'i ziyaret etmiş ve Hu Jintao ile birlikte ortak bir basın toplantısı düzenlemişlerdir. Fukuda bu ziyaretinde Çin ile işbirliğinin Japonya için öneminden bahsederken Yasukuni Tapınağı'na ziyaret gerçekleştirmeyeceğini de belirtmiştir.⁵³

2008 yılının Mayıs ayında Hu Jintao'nun Japonya'ya gerçekleştirdiği dört günlük ziyaret detente döneminin çerçevesini belirlemesi açısından en önemli ziyaret olmuştur. Bu ziyarette Fukuda ile Jintao ortak bir bildiri yayınlanmışlardır.⁵⁴ Bu bildiri de iki tarafın "ortak stratejik çıkarlar temelinde karşılıklı fayda esasına dayanan" ilişkiler geliştirecekleri belirtilmektedir. Bu ortak bildiri de Çin ve Japonya'nın ortak stratejik çıkarları ve hedefleri şu şekilde belirtilmektedir:

Karşılıklı politik güvenin tesis edilmesi için barışçıl kalkınmanın desteklenmesi.

Ortak kalkınmaya ulaşılması için karşılıklı işbirliğinin derinleştirilmesi.

Bölgesel istikrarın korunması ve geliştirilmesi için savunma, diyalog ve iletişimin güçlendirilmesi.

Çin ve Japon halkları arasında karşılıklı anlayışın ve dostça hislerin sağlanması için insan değişiminin pekiştirilmesi.

Bölgesel ve global sorunlarla başa çıkılabilmesi için koordinasyon ve işbirliğinin güçlendirilmesi.⁵⁵

İki hükümet ayrıca enerji, çevrenin korunması, tarım, tıp, bilgi teknolojileri ve daha birçok alanda bölgesel ve global problemlerle başa çıkmak için işbirliği içinde olmayı taahhüt etmişlerdir.⁵⁶ Hu Jintao'nun ziyaretinden bir ay kadar sonra yukarıda bahsedildiği üzere, iki ülke Doğu Çin Denizi ile ilgili olarak bir

⁵³Chanlett, Dumbaugh, Cooper, "Sino-Japanese Relations...", s.27.

⁵⁴Ibid, s.27.

⁵⁵Honghua, "East Asian Order...", s.74.

⁵⁶Ibid.

antlaşma da imzalamışlar ve öncelikli sorunların çözümüne yönelik önemli bir adım atmışlardır.

Çin-Japonya ilişkilerindeki bu yeni dönem 2008 yılında ortaya çıkan Çin-Japonya-Güney Kore üçlü zirvelerinin ilkinin yapılmasıyla çok taraflı ilişkilerde de kendini göstermiştir.Bu zirvelerin amacı üç ülke arasında politik diyalogların başlatılması ve ekonomik işbirliğinin derinleştirilmesidir.2011 yılının Mayıs ayında bu zirvelerin dördüncüsü Japonya'da gerçekleştirilmiştir.Bu zirvede ön plana çıkan Japonya'da yaşanan deprem ve tsunami felaketlerinden sonra Japonya ekonomisinin toparlanması olmuştur.⁵⁷ Ayrıca üç ülke arasında üçlü Serbest Ticaret Antlaşması ve üçlü Yatırım Antlaşması imzalanması konusunda görüşmeler yapılmıştır.⁵⁸

Çin-Japonya ilişkilerinde bu yeni dönem iki taraflı ilişkilerin dışında mevcut Doğu Asya kuruluşları içerisinde de devam etmektedir. ASEAN+3, ASEAN Bölgesel Forumu (ASEAN Regional Forum – ARF), Doğu Asya Zirveleri gibi kurum ve girişimlerde Çin ve Japonya ortak olarak bulunmakta ve işbirliği yapmaktadırlar. ASEAN Bölgesel Forumu güvenlik meselelerinin tartışıldığı yegane girişim olması sebebiyle önem teşkil etmektedir.Yalnızca Çin-Japonya ilişkilerinde değil tüm Doğu Asya ülkeleri arasında oluşmaya başlayan karşılıklı bağımlılık, güvenlik meselelerinin tartışıldığı ASEAN Bölgesel Forumu'nun önemini arttırmaktadır.Doğu Asya devletleri bölgedeki istikrarın tüm devletlerin ortak çıkarı olduğunun farkına varmışlar ve aralarındaki güvenlik sorunlarının bu istikrara zarar vermemesi gerekliliği konusunda bir konsensüse ulaşmışlardır.⁵⁹

2011 yılının Ağustos ayında Endonezya'da yapılan ASEAN+3'ün 14. Ekonomi Bakanları Zirvesi'ne Çin-Japonya arasındaki bölgesel işbirliği

⁵⁷“Chinese Premier visits Japanese disaster are as to boost China-Japan ties”, China Daily, 26 Mayıs 2011.http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2011-05/26/content_12586226.htm (15.06.2011).

⁵⁸Amy King, “The Trilateral Summit: A New Era in China-Japan Relations”, East Asia Forum, 2 Haziran 2011. <http://www.eastasiaforum.org/2011/06/02/the-trilateral-summit-a-new-era-in-china-japan-relations/> (15.06.2011).

⁵⁹Honghua, “East Asian Order...”, s.74.

girişimleri damgasını vurmuştur. Çin ve Japonya'nın ortak olarak yayınladıkları sonuç bildirisinde "Doğu Asya Serbest Ticaret Bölgesi'nin Kurulmasının Hızlandırılması Girişimi (Initiative on Speeding up the Establishment of an East Asia Free Trade Area – EAFTA)" ve "Doğu Asya'da Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (Comprehensive Economic Partnership in East Asia – CEPEA)" girişimlerini ortaya koymuşlardır.⁶⁰

Çin ve Japonya ilişkilerinin 2006 sonrası dönemine hakim olan yumuşama havasının iki ülke arasında işbirliği girişimlerini doğurmaktadır. Fakat daha önce de ifade edildiği gibi henüz iki ülke arasındaki birçok sorun ortadan kaldırılabilmiş değildir. Bu sorunlar karşılıklı ekonomik ilişkilerin yarattığı olumlu atmosfere rağmen zaman zaman gündeme gelmekte ve iki ülke ilişkilerini kopma noktasına kadar getirebilmektedir. 2011'in Eylül ayında Doğu Çin Denizi'nde yaşanan gerginlik buna güncel bir örnek oluşturmuştur. Çin'in MinJinYu isimli balıkçı gemisinin Japon sularına girerek uyarılara rağmen suları terk etmemesi ve sonrasında Japonya'nın Mizuki ve Yonakuni zırhlıları ile çarpışması iki ülke ilişkilerini ciddi bir gerginliğe sürüklemiştir. MinJinYu'nun kaptanı Zhan tutuklanmış ve Çin bunun karşılığı olarak Çin'deki Japon şirketi olan Fujita çalışanlarını göz altına almıştır.⁶¹ Kriz Eylül sonunda Japonya'nın MinJinYu'nun kaptanını serbest bırakmasıyla gündemden uzaklaşmıştır.

Çin olayın bir kaza olduğunu öne sürse de Japonya'da olayın Çin tarafından bilinçli bir şekilde gerçekleştirildiğine yönelik görüşler dile getirilmiştir. Örneğin, Doğu Asya Forumu yazarı Satoshi Amako bu görüşü ileri sürenlerden biridir. Amako'ya göre asıl amaç Doğu Çin Denizi'ndeki

⁶⁰ Joel Ratus, "East Asian Free Trade Area: Bank on It", East Asia Forum, 11.12.2011. <http://www.eastasiaforum.org/2011/12/11/east-asian-free-trade-area-bank-on-it/> (Ulaşım: 25.12.2011).

⁶¹ Joel Ratus, "East China Sea Collision and the Vide Leak", East Asia Forum, 08.11.2011. <http://www.eastasiaforum.org/2010/11/08/east-china-sea-collision-and-the-video-leak/> (Ulaşım: 25.12.2011).

sorunların çözüm sürecinin engellenmesidir.⁶²Zira daha önce de ifade edildiği gibi Çin, Doğu Çin Denizi'nde uluslararası hukuka uygun olarak eşit uzaklık çizgisinin esas alınmasına karşı çıkmakta ve çözüme ulaşılamamasına rağmen bölgelerden tek taraflı olarak yararlanma eğilimi taşımaktadır.

Sonuç

Çin-Japonya ilişkilerinde 1990'lı yılların başından günümüze kadar ekonomik ilişkiler politik ilişkilerden ayrı bir seyir izlemiş ve iki ülke arasında karlı bir ekonomik karşılıklı bağımlılık olgusu oluşmuştur. Bu dönem içerisinde iki ülke arasında yaşanan politik krizler ekonomik ilişkiler üzerinde belirgin bir etki yaratmamış ve iki ülke arasındaki toplam ticaret sürekli olarak artma eğiliminde olmuştur.

2006 yılından sonraki dönemde ise iki ülke arasındaki karşılıklı bağımlılığın ilişkilerde yeni bir süreci başlattığı ifade edilebilir.İki ülke, genel olarak Doğu Asya'daki hakim eğilime paralel olarak, karlı ekonomik ilişkilerin istikrarını ve devamlılığını sağlamak adına işbirliği ve diyalogun önemini farkına varmışlar ve bu yönde adımlar atmaya başlamışlardır. 2008 yılında kabul edilen ortak bildiri de ifade edilen "ortak stratejik çıkarlar temelinde karşılıklı fayda esasına dayanan" ilişkiler de bu yönde bir kanıt niteliğindedir.

Çin ve Japonya ilişkilerinde yukarıda kısaca yer verilen birçok sorun varlığını sürdürmektedir.Bu sorunların kısa bir dönem içerisinde çözülmesi gerçekçi bir beklenti değildir.Fakat 2006 sonrası atılan adımlar sorunların çözümüne yönelik ortak irade beyanları olarak önem kazanmaktadır.Son olarak gittikçe daha da artan karşılıklı bağımlılık sürecinin ileride sorunların çözümüne yönelik daha ciddi çabaları doğurabileceği söylenebilir.

⁶²Satoshi Amako, "The Senkaku Islands Incident and Japan-China Relations", East Asia Forum, 25.10.2011.<http://www.eastasiaforum.org/2010/10/25/the-senkaku-islands-incident-and-japan-china-relations/> (Ulaşım: 25.12.2011).

Kaynakça

Amako, Satoshi. "The Senkaku Islands Incident and Japan-China Relations", *East Asia Forum*, 25.10.2011. <http://www.eastasiaforum.org/2010/10/25/the-senkaku-islands-incident-and-japan-china-relations/> (Ulaşım: 25.12.2011).

Buszynski, Leszek. "Sino-Japanese Relations: Interdependence, Rivalry and Regional Security", *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, Vol:31 No:1, 2009.

Chanlett, Emma, Kerry Dumbaugh, William Cooper. "Sino-Japanese Relations: Issues for U.S. Policy", *CRS Report for Congress*, 2008.

Gordon, David M. "The China-Japan War: 1931-1945", *The Journal of Military History*, Vol:70, No:1, 2006.

Hastedt, Glenn. *Encyclopedia of American Foreign Policy*, Facts on File Inc., 2004.

Honghua, Men. "East Asian Order Formation and Sino-Japanese Relations", *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol:17 Issue:1, Winter 2010.

Jiang, Wenran. "New Dynamics of Sino-Japanese Relations", *Asian Perspective*, Vol:31, No:1, 2007.

Keohane, Robert O. Joseph S. Nye. *Power and Interdependence: World Politics in Transition*, Little, Brown and Company, Boston, 1977.

Keohane, Robert O. Joseph S. Nye. "Realism and Complex Interdependence", içinde Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *Power and Interdependence*, Addison Wesley, 2001.

King, Amy. "The Trilateral Summit: A New Era in China-Japan Relations", *East Asia Forum*, 02.06.2011. <http://www.eastasiaforum.org/2011/06/02/the-trilateral-summit-a-new-era-in-china-japan-relations/> (Ulaşım: 15.06.2011).

Manicom, James. "Sino-Japanese Cooperation in the East China Sea: Limitations and Prospects", *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, Vol:30 No:3, 2008.

Rathus, Joel. "East AsianFreeTradeArea: Bank on It", *East Asia Forum*, 11.12.2011. <http://www.eastasiaforum.org/2011/12/11/east-asian-free-trade-area-bank-on-it/> (Ulaşım: 25.12.2011).

Rathus, Joel. "East China Sea Collision and the VideLeak", *East Asia Forum*, 08.11.2011.<http://www.eastasiaforum.org/2010/11/08/east-china-sea-collision-and-the-video-leak/> (Ulaşım: 25.12.2011).

Sasaki, Hitoshi.Yuko Koga. "Trade Between Japan and China: Dramatic Expansion and Structural Change", *Economic Commentary Bank of Japan Research and Statistics Department*, 2003.

Yahuda, Michael. "The Limits of Economic Interdependence: Sino-Japanese Relations", 2000. isanel.ccit.arizona.edu/archive/yahuda.doc (Ulaşım: 03.05.2011).

Yang, Jian. "Sino-Japanese Relations: Implications for SoutheastAsia", *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, Vol: 25 No:2, 2003.

"China, Japan sign joint statement on promoting strategic, mutually beneficialties", *ChinaView*, 05.08.2008,

http://news.xinhuanet.com/english/2008-05/08/content_8124331.htm
(Ulaşım: 02.05.2011).

"China becomes Japan's Top Trade Partner", *China Daily*, 25.04.2007.http://www.chinadaily.com.cn/business/2007-04/25/content_859896.htm (Ulaşım: 05.05.2011).

"Chinese Premier visits Japanese disaster are as to boost China-Japan ties", *China Daily*, 26.05.2011.http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2011-05/26/content_12586226.htm (Ulaşım: 15.06.2011).

“Japan, China and Senkaku Islands: Bitter Fight Over Oil and Natural Gas”, *be informed*, 08.03.2011. <http://www.beinformedjournal.org/beinformed-journal/2011/3/8/japan-china-senkaku-islands-bitter-fight-over-oil-natural-ga.html> (Ulaşım: 03.05.2011).

Japan External Trade Organization (JETRO), *Trade and Investment Statistics*, <http://www.jetro.go.jp/en/reports/statistics/> (Ulaşım: 15.06.2011).

“Sino-Japan Trade Boost Bilateral Ties”, *China Daily*, 28.08.2010. http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2010-08/28/content_11218743.htm (Ulaşım: 03.05.2011).

2010 JETRO Global Trade and Investment Report: A Global Strategy for Japanese Companies to Open New Frontiers in Overseas Markets, *Japan External Trade Organization*, 2011.

KARAR ALMA MEKANİZMALARI AÇISINDAN RUS DIŞ POLİTİKASININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Niyazi İPEK

Özet

Rusya, uluslararası politik sisteme dâhil olduğu günden bu yana uluslararası sistemi etkileyen önemli bir aktör olagelmıştır. Asya'nın kuzey batısında kurulan knezlikler Avrupa toplumlari ile bazen askeri bazense de ekonomik nedenler ile her daim yakın ilişki içinde olmuşlardır. Moğol istilasının ardından devlet yapılanmasında meydana gelen değişmelerle birlikte de imparatorluk sürecine giren Slav/Rusknezlikleri yine uluslararası sistemin belirleyici bir oyuncusu olan Rusya İmparatorluğunu kurmuşlardır. Yine buna benzer biçimde Sovyet Rusya da iki kutuplu küresel sistemin bir blokunu teşkil ederek küresel politikayı belirleyen başat aktörlerden biri olmuştur. Günümüzde karşımızda duran soru ise Sovyet sonrası Rusya'nın uluslararası sistemde ne şekilde yer alacağıdır. Bu sorunun cevabı için birçok değişkeni bilmek gerekmektedir.

Rusya'nın uluslararası sistemdeki yerini anlamak, Rusya'nın kendisine biçtiği uluslararası rolü bilmeyi gerektiriyor. Bunun için de Rusya'nın kendisini konumlandırığı medeniyet çevresini ve daha da önemlisi Rus düşünce sistemini ortaya koymak gerekiyor. Rusya, ülke sınırları Asya'nın kuzeyini kaplayacak biçimde doğudan batıya uzanan ve içinde farklı halkları barındıran çok kültürlü bir ülkedir. Bunun yanında tarihi mirası da günümüz Rus düşüncesini belirleyen etkenlerin başında gelmektedir. Bizans etkisini hissetmeye başlayan Rusya bunun sonucunda, 10. Yüzyılda, Hıristiyanlığı benimsemeye başlamıştır. Hıristiyanlıkla birlikte bir alfabeye ve yazı diline kavuşan Rus toplumu, kültür inşasını da hızlandırmıştır. Bunun yanı sıra, Rus kilisesinde Bizans kilise kanunlarının geçerli olmasıyla da, Rus toplumu

· Ardahan Üniversitesi, Çıldır Meslek Yüksekokulu, Öğretim Görevlisi.

yazılı kanun nizamıyla da tanışmış olmuştur. Hıristiyanlığın kabulü Rus toplumunu Doğu toplumlarından biraz daha ayırmış olsa da tam anlamıyla Batılı bir toplum da yapmamıştır. Zira Rusya dini anlamda belki Avrupalı toplumlara yaklaşmıştı ancak mezhep anlamında tam bir birlik de sağlayamamıştı. Bunun sonucunda da Avrupalı toplumların gelişim çizgisinden farklı bir gelişim çizgisi izlemiştir. Günümüzdeki Üçüncü Roma ideali de işte bu Bizans mirasının ürünüdür. Önce Roma İmparatorluğunun ardından da Bizans imparatorluğunun ortadan kalmasıyla birlikte Rusya, günümüz Ortodoks Hıristiyan âleminin koruyucusu olarak kendisini öne çıkarmıştır. Rusya'ya Doğu kimliği kazandıran tarihsel gelişmelerin başında ise iki yüzyıla yakın süren Moğol egemenliğini gösterebiliriz. Gerek yönetim anlayışı, gerek devlet örgütlenmesi gerekse de toplumların devlet liderine bakış açılarını belirleyen Moğol egemenliği, Rus düşünce sisteminde derin izler bırakmıştı. Rusya'nın Batılılaşma serüveninde İmparator ve imparatoriçelerin etkisini de yok sayamayız. Rusya'yı Avrupa'nın ve dahası dünyanın kaderinde söz sahibi yapan I. Petro ülkesini Batılılaştırmaya çalıştı ve devlet yapılanmasını batılı anlayışa göre biçimlendirdi. İmparatorluğun başkentini, Doğuyu temsil eden Moskova'dan Batı tarzında inşa edilen ve Batıyı temsil eden St. Petersburg'a taşıdı ve Rus düşünce biçimine batılı öğeler kazandırdı. Aynı şekilde II. Katerina da Rus toplumunun aydınlanmasında ve batı düşünce biçimi ile tanışmasında önemli bir rol oynadı. II. Katerina'dan sonradır ki Rus yazarlar dünya ölçeğinde eserler ortaya koymaya başladı.

Tüm bu faktörler dikkate alındığında görülmüştür ki hem Rus devlet yapılanması hem Rus düşünce sistemi, Rus dış politikasındaki karar alma mekanizmasını önemli ölçüde etkilemiştir. Rus devlet sistemi, güçlü merkezi yönetim biçiminde örgütlenmiştir ve Rus halkı liderine karşı son derece bağlıdır. Rus toplumunun Batı değer yargılarından farklı olarak demokrasi, ifade özgürlüğü, şeffaf yönetim anlayışı yerine güçlü bir yönetim ve güçlü bir devleti tercih etmektedir. Bunun örneğini Çarlık Rusya'da ve Sovyetler

Birliğinde görebiliyoruz. Çar, hem iç politikada hem de dış politikada tek karar merciydi. Benzer biçimde Sovyet Rusya'da da karar alma mekanizması dar bir yönetim çevresinin kontrolündeydi. Günümüzde karar alma mekanizması yine dar bir çevrenin elinde ve liderlik faktörüne son derece bağlıdır.

Rus dış politikasında karar alma mekanizmasının lidere ne derece bağlı olduğunu gösteren üç örnek var. Bunlardan ilki 1998 yılında yaşanan Kosova Krizidir. Bu Kriz Rusya'yı ciddi bir yönetim zaafı yaşarken yakalamıştı. Yeltsin hem sağlık nedenleri hem de yakın çevresinin giderek güçlenmesi nedeniyle ülkenin yönetimini tam manasıyla kontrol edemiyordu. Karar alma mekanizmasına dahil olan unsurlar büyük ölçüde başkandan bağımsızdı. Oysa bundan yaklaşık on yıl sonra Gürcistan ile yaşanan Güney Osetya gerginliğinde Rusya ulusal güç unsurlarını geliştirmişti belki ama daha da önemlisi güçlü ve karar alma mekanizmasını kontrol edebilen bir lidere sahipti. Bundan başka Rusya'nın "yakın çevre" politikası da liderlik konumuna bağlı olmak üzere değişiklik arz etmiştir. Yeltsin'in dış politika yaklaşımına bağlı olarak "yakın çevre" Rus dış politikasında her hangi bir önceliğe sahip değilken Putin yönetimindeki Rus dış politikasında ise belirgin bir önceliğe sahip olmuştur. Buradan ve incelenen diğer unsurlardan yola çıkarak denebilir ki liderlik faktörü, karar alma mekanizmasını belirleyen temel faktördür.

A GENERAL APPRAISAL OF THE RUSSIAN FOREIGN POLICY IN TERMS OF DECISION MAKING MECHANISMS

Abstract

Russia, since it was a part of the international system, has always been a prominent and a determinant actor. Principalities, in the northwest of Europe, have always been in a close relationship with European nations due to military or economical reasons. After the Mongol invasion, Slavic/Russian principalities established the Russian Empire. Similarly, as one of the superpowers of the Bipolar System, Soviet Russia continued its determinance in the global politics. Today, the underlying question is how Russia would place itself in the international system after the Soviets. For answering this question quite a number of elements must be taken into consideration.

One of these elements is to know the international role which Russia would like to perform. For this it is necessary to take the Russian civilization and more importantly the Russian mindset into consideration. Russia is a multicultural country which is occupying a vast amount of land from west to the east of the northern Asia. Historical background is also another important element which is maintaining this multiculturalism and Russian way of thinking. With the effect of the Byzantine, Russia faced Christianity in the 10th century. With the effect of Christianity, Russia began to use the alphabet which also enabled to the construction of the culture. With the effect of Christianity, Russia achieved a sense of peculiarity from the Eastern societies but did not become a western society either. This difference between Russia and the Western societies was particularly in terms of the sects in Christianity. As a result it followed a different type of a development. The third Rome phenomenon was also a product of this Byzantium heritage. After the end of the Roman and the Byzantium Empires Russia became the

protectors Orthodox Christianity. Another element for Russian eastern outlook was the effect of the Mongolian rule run for two centuries. Mongolian rule had a deep impact on Russian, particularly in terms of state administration and the leadership cult. The effect of the emperor and empress is also important for the westernization of Russia. One of these emperors was the Peter the First. He was a significant figure for the westernization of Russia particularly in terms of the westernization of the state structure. He moved the capital from Moscow, representing the East, to St Petersburg, representing the West. Catherina the Second also had a similar effect. She also had an impact for enabling the development of the Russian literature.

Within this framework Russian state organization and the Russian mindset have serious impacts on the decision making mechanism of the Russian foreign policy. Russian state system was organized under the strong leadership and there is a strong leadership cult. Russians prefer a strong administration and leadership and a strong state to democracy, freedom of expression and accountability. The examples of this could easily be seen both in Tsarist Russia and the USSR. Today the decision making mechanism is in the hands of a small oligarch and the leadership cult is still an important element.

There are three specific examples of the leadership cult and a strong loyalty to the leader in Russian foreign policy. One of them is the Kosovo Crisis. At the time of the crisis there was a malfunctioning in the governing apparatus. Boris Yeltsin, due to his health problems and the empowering of the people around him within the governing apparatus, was not very capable of running the state. The decision making apparatus was performing considerably independent from his discretion. Yet in the South Ossetia crisis the situation was vice versa. The national power elements were strong enough in Russia and but more importantly there was a strong leader who was capable of controlling the decision making apparatus. As the third example, the

importance of “the immediate area element” in the Russian foreign policy also changed. This element was not predominant during the Yeltsin era but became prominent with Vladimir Putin. As a result, it can be deduced that, the leadership cult was the main element in the decision making mechanism of the Russian foreign policy.

Giriş

Rusya'nın uluslararası sistemdeki varlığı, sistemin işleyişini her zaman etkilemiştir. Çarlık Rusyası'nın kurulup genişlemesi, 1812'de Napolyon'un ordularını durdurması, 1815 Viyana Kongresinde dünya düzenini belirleyen devletlerden olması, 1856 Kırım Savaşı yenilgisi, 1905 Japon Savaşı yenilgisi ile gelen 1917 Ekim Devrimi ve bunun sonucunda Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilmesi, Hitler'in ordularını durdurması ve en nihayetinde 1991'de komünist rejimin çökerek Soğuk Savaş Sistemi'ni sona erdirmesi, Rusya'nın sistem üzerinde etki bıraktığı başlıca gelişmelerdendir. Günümüzde oluşmakta olan uluslararası sistemin de, Rusya'nın bu sistem içinde oynayacağı rolden etkileneceği muhakkaktır. Rusya'nın, oluşan yeni düzeni etkileme ve değiştirme gücünün derecesini anlamak, sistemin tahlili açısından da önem taşımaktadır. Dolayısı ile Rusya'yı anlamak, birçok açıdan uluslararası sistemin analizini de kolaylaştıracaktır. Rusya, Sovyetler Birliği'nin kaybettiği etki alanını yeniden kurmaya çalışacak mı? Yönünü Avrupa'ya mı çevirecek Asya'ya mı? Çevresinde yaşanan güç mücadelesine ne şekilde katılacak? Oluşmakta olan uluslararası sistemi koruyan bir aktör mü tehdit eden bir aktör mü olacak? Tahmin ve kestirmelerden öteye gidemeyecek olan bu gibi soruların yanıtları, hem Rusya'yı anlamak hem de yeni dünya düzenini daha doğru analiz edebilmek için önemli veriler sağlayacaktır.

Rus Düşüncesini Anlamak

Dış politikaların oluşumunda algı, kararların oluştuğu siyasal kültür ortamını, karar alıcıların dış dünyaya bakış açılarını ve düşünsel çıkış noktalarını anlamamıza yardımcı olan değişkenlerin bileşimidir.¹ Bir ulusun kendisini ait hissettiği uygarlık alanı ve sahip olduğu kültür düzeyi, o ulusun kendisini dünya sahnesinde konumlandırmasında etkilidir ve bu

¹ Faruk Sönmezoğlu (Der), *Türk Dış Politikasının Analizi*, 3. Basım, İstanbul, 2004, s. 831.

konumlandırma dış politikayı şekillendiren önemli bir unsurdur. İşte bu nedenle Rus düşünce sistemini bilmek, Rus karar alıcılarının davranışlarını açıklamayı ve Rus dış politikası hakkında öngöründe bulunmayı da kolaylaştıracaktır. Bununla birlikte Rusya'nın dış dünyayı algılaması hakkında fikir yürütmede ciddi güçlüklerle karşılaşmaktadır.² Rus düşünürlerin kendi aralarında bile, "Rusya" olgusunun tanımı konusunda farklılıklar vardır. Böyle olunca da belirsiz bir kavram ve aktörün dünyadaki yeri ve rolü de belirsizleşmektedir. Siyasal yapılanmasını günümüzde tamamlamış bulunan ve bağımsız bir uluslararası aktör olan Rusya Federasyonu, devraldığı miras ve yüklendiği küresel rol gereği varlığını sorgulamaya ve misyonunu tanımlamaya devam etmektedir. Böyle bir Rusya'yı anlamının en kestirme yolu, onu oluşturan tarihsel unsurları ortaya koymaktan ve tarihsel sürecini incelemekten geçer.

Rusların devletleşmesinde, kültürlerinin oluşumlarında ve düşünce sistemlerinin gelişiminde belirleyici etkenlerden biri, Bizans kanalıyla Ortodoks Hıristiyanlığı kabul etmeleridir.³ Yine Bizans'ın izlediği bazı politikalar sonucu⁴ Bizans imparatorluk ailesinin bir üyesi haline gelen Knez I. Vladimir, Ortodoksluğu devletin dini olarak kabul etmiştir. Hıristiyanlığa geçmeleri ile birlikte özelde Kiev Knezliği ve genelde de Rus halkı için çeşitli alanlarda yenilikler ve gelişmeler yaşanmaya başladı. Örneğin yeni dinleri sayesinde Ruslar bir alfabeye ve yazı diline sahip oldular. Bu, Rus kültür alanında meydana gelen önemli bir gelişmeydi. Hıristiyanlığı kabul etmekle birlikte yaşanan diğer bir önemli gelişme de, hukuk alanında gerçekleşmiştir. Kilise, Rusya'da kanun nizamı ve kanunların uygulanması işini kolaylaştırmış ve kanun kavramının yerleşmesi için gerekli zemini hazırlamıştır.⁵ Böylece

² Aleksandr Dugin, *Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım*, (çev. Vügar İmanov), Küre Yayınları, 2003, s. 22.

³ Evgeni A. Galumov, *Mejdunarodny İmidjRossiyi: strategiyaformirovaniye*, İzvestiya Yayınları, Moskova, 2003, s.14.

⁴ Kezban Acar, *Başlangıçtan 1917 Bolşevik Devrimi'ne Kadar Rusya Tarihi*, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 28.

⁵ Viktor A. Berdinskiy, *KrestyanskayaTsvivilzatsiya v Rossii*, Agraf, 2001, s.177.

Rus hukuk sistemi için önemli bir aşama kaydedilmiştir. Knez hâkimiyetinin sağlanması da, Rusların Hıristiyanlığı kabul etmelerinin önemli sonuçlarından biri olmuştur. Çünkü Ortodoksluk, imparatorların hâkimiyetini kuvvetlendiren esasları da kabul etmiştir.⁶ Bunun günümüze yansısı ise; otoriter Başkanlık Sisteminin halk nezdinde, genelde, itirazsız kabul görmesidir.

Hıristiyanlığı kabul etmekle yaşanan önemli bir diğer gelişme de, Rus toplumunun uluslaşmasıdır. O dönemde dağınık halde yaşayan Slav kabileleri, Hıristiyanlıkla birlikte ortak bir payda etrafında birleşmiş oluyordu. Şunu açıkça söyleyebiliriz ki Kiev Rusya'sının Hıristiyanlığı kabul etmesi, Rus milletinin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır.

Rusların Hıristiyanlığı kabul etmelerinin elbette diğer sonuçları da olmuştur. Ortodoksluğu kabul etmeleri, Rusları Doğu'dan ayırmış olsa da, tam olarak Avrupalı da yapmamıştır. Rusya, bu dini kabul etmekle durgun Bizans medeniyeti çevresine girmiş ve Roma-Katolik sahasına katılmış diğer Batı Avrupa kavimlerinden farklı bir gelişim çizgisi izlemiştir.⁷ Bir gerçek var ki, Rusya'nın Hıristiyanlığı kabulü, onu Asya'dan hem moral değerler açısından hem de kültürel açıdan ayırmıştır. Ruslar, bir yarıları ile Hıristiyan uygarlığı savundukları için Avrupalı olmuşlardı, bir yarıları ile de; Ortodoksluk mezhebini seçtikleri ve Bizans etkisi ile medeniyet inşa etmeye giriştikleri için Katolik Hıristiyan Avrupa âleminin dışında kalmışlardı.

Rusya'yı Avrupa'nın dışında bırakan bir diğer gelişme de, iki asırlık Moğol istilasıdır. Marks'a göre İskandinav kökenli Rurikler Rusya'yı Avrupalılaştırırken, iki yüzyıl süren Moğol hâkimiyeti onları Tatarlaştırmıştır.⁸ Rus kabileleri, Moğollar tarafından Norman geleneklerinden uzaklaştırılmıştır. Öte yandan Moskova, Moğolların politik mirasını devralmış

⁶Viktor A. Berdinskiy, *Krestyanskaya Tsivilizatsiya v Rossii*, Agraf, 2001, s. 165.

⁷ İbid. s. 207.

⁸ Karl Marks, *18. Yüzyılda Gizli Diploması Rus Despotluğunun Asyatik Kökeni*, (çev. Işık Soner), Kaynak Yayınları, 1992, s. 11.

ve hâkimiyetini bu temel üzerine kurmuştur. Yarı-Asyatik kökleri de buraya dayanmaktadır. Moğolların, istila ettikleri Rus toprakları yönetebilmek adına Rus Knezleri'ne verdiği prenslik unvanını, diğerleri ile acımasızca savaşarak da olsa kazanan Moskova Knezi I. İvan, Rus topraklarının Büyük Prensi unvanını aldı ve Moğolların Rusya üzerindeki hâkimiyetinin uygulayıcısı oldu. Böylece Moskova, Moğol köleliğinin gaddar ve zalim okulunda gelişti ve büyüdü.⁹ Rus knezleri ve çarları, Moğollardan devraldıkları baskıcı ve otoriter yönetim tarzını, halkına karşı da kullanmaktan geri durmamışlardır. Bu yönetim tarzı zamanla, Rus düşünce yapısında, otorite algısını da şekillendirmiş ve otoriteye itaat etmeyi, devletin bekası konusuna dönüştürmüştür.

Çarlık Rusya'sında devletin kutsallığı ve birey karşısında mutlak üstünlüğü vardır. Toplumsal yapılanma, devletin etkisine açık bir toplum meydana getirmektedir. Ekonomik yapı devlet tarafından belirleniyordu ve siyaset devletin, yani Çar'ın tekelindeydi. Tatar hâkimiyeti son bulunca Çarlık yönetimi onun yerine yeni bir şey geçirmede çünkü despotizm, Moskova knezliğinin öteki knezlikler karşısındaki üstünlüğünü güvenceye alıyordu. Böylece Moğolların Asyatik özelliğini miras olarak alan Çarlık ve bunun despotik karakterini Sovyet yönetim biçimi haline getiren Sovyet Sosyalistleri, despotizmi yönetim biçimi olarak benimseyeceklerdir.

Rusya'nın Avrupalılaşıma serüveninde önemli bir karakter olan ve 1682-1725 yılları arasında hükümdarlık yapan I. Petro da, Rus düşünce sisteminin gelişiminde önemli bir yere sahiptir.¹⁰ I. Petro tahta çıktığında önemli bir dünya gücü olmayan Rus Çarlığı, Çar'ın uyguladığı politikalarla sadece komşularını değil, tüm Avrupa'yı korkutan dev bir imparatorluğa

⁹ Karl August Wittfogel, *Oriental Despotism: a comparative study of total power*, Vintage Books, 1981, s. 298.

¹⁰ E. V. Pchelov, V. T. Chumakov, Proviteli Possii: ot Yuriya Dolgorukogo do nashih dney: ejegondiy spravochnik po istorii Possii, Grant, 1999, s. 66.

dönüşmüştü.¹¹ Kara gücü olarak tanımlanan Rus devletine denizcilik niteliği de eklemesi, Batı ile daha sıkı bir ticaret ağının gelişmesini ve Batı etkisinin açıkça hissedileceği bir ilişki düzeyine geçişi de ifade ediyordu.¹² Devletin başkentini, doğuyu simgeleyen Moskova'dan, Batılı tarzda inşa edilen ve Batıyı simgeleyen St. Petersburg'a taşıması da, Rus düşünce sisteminde yeni bir boyutu oluşturuyordu. Yeni başkent, bir deniz şehri olduğunun bilincindeydi ve Rus kültürüne denizcilik ögesini güçlü şekilde yerleştirmeye başlamıştı.¹³

Devletin yapısı ve siyasi sınırları değişirken Avrupa devletlerinden yardım alan I. Petro, devletini ve halkını Avrupalılaştırma çalışmalarını başlattı. Reformlarında ve politikalarında Avrupa'dan geri kalmamak için Rönesans ve Reform hareketlerini inceleyen ve bunlarda yararlanan I. Petro, Rusların Avrupalılaşmasında önemli bir kapı açmıştır.

Bir Alman prensesi olmasına rağmen Rusya'yı en iyi anlayan devlet yöneticilerinden biri olan II. Katerina da, Batılı düşünürlerin açık etkisi gözlenen kurumsal ve kültürel reformları ile Rusya'nın alışık olmadığı uygulamalara girişmiştir. Dönemin Batılı düşünürleri ile yazışan, Batı düşüncelerine ilgi duyan ve aydınlanmanın gereğine inanan imparatoriçe, Rus halkının da aydınlanması için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Ülkede entelektüel hayatın doğmasının yollarını açmak için özel matbaalar kurulmasına izin vermiş, yabancı eserleri Rusçaya çeviren dernekler kurdurtmuş ve çeşitli akademiler açtırmıştır.¹⁴ Hemen belirtmeli ki Rusya'nın ilk üniversitesi de, II. Katerina zamanında kurulmuştur.¹⁵ Rusya'nın ilk bilim

¹¹ E. V. Pchelov, V. T. Chumakov, *Proviteli Possii: ot Yuriya Dolgorukogo do nashih dney: ejegondiy spravochnik po istorii Possii*, Grant, 1999, s. 81.

¹² Fokkerodt İ. G. *Rossiyapri Petre Velikom Neistoviy Reformator*, (çev. A.N. Shemakina), Fond Sergeya Ubova, 2000, s. 16.

¹³ Yuriy Borisoviç Shalaev, Karl Karlovish Bulla, *Sankt-Peterburg-Stolitsa Rossiyskoy İmperii*, Ruskaya Kniga, 1993, s. 105.

¹⁴ Vladimir T. Chumakov E. V. Pchelov, *ProviteliRossii...* s. 79.

¹⁵ Isabel de Mardariaga, *Çariçe Katerina...* s. 59.

adamı adına 1755 yılında kurulan Lomonosov Moskova Devlet Üniversitesi, Rusya'da bilimin gelişmesinde büyük rol oynadığı gibi günümüzde de dünyanın saygın üniversitelerinden biri olmayı sürdürmektedir. Rus yazarlarının dünya klasikleri arasına girecek eserler üretmeleri yine onun dönemden sonrasına tekabül eder. Rus halkının entelektüelleşmesi onun döneminde hız kazanmıştır. İşte bu nedenledir ki II. Katerina çağından, 'Rus Aydınlanma Çağı' olarak söz edilir.

Dönemin Rusya'sını Batılı bir devlete benzetmeye çalışan II. Katerina, devlet yapılanmasında bunu bir nebze başarmış olsa da, halk nezdinde Batı değerlerini tam anlamıyla yerleştirebilmiş değildi. Rusya'da halk, günlük yaşamında aynı kalmışken üst sınıfın yaşamında her şey Avrupa'daki gibi olmuştur.¹⁶ Rus düşünce hayatına Batılı etkileri katan imparatoriçe, zaman içinde Rus düşünce yapısının oluşmasını derinden etkilemiştir.

Sovyet Mirası

Çarlık ve İmparatorluğun ardından kurulan Sovyetler Birliği, günümüz Rusya'sının siyasal yapısı üzerinde büyük izler bırakmıştır. Bu izler büyük anlamda hukuksal ve kurumsaldır. Sovyetler Birliğinin dağılması ile kurulan Rusya, kısa bir süre Sovyetler Birliği'nin anayasasını kullanmıştır. Aynı şekilde devlet kurumları da, isim değiştirerek, üstelik eski kadroları ile işlemeye devam etmişlerdir. Bu anlamda denilebilir ki, 1991'de değişen sadece rejim olmuştur.

Sovyetler Birliği döneminden Rusya'ya miras kalan elbette sadece bu kadarı değildi. Toplumsal düzen, siyasal kültür, zayıf sivil toplum, verimsiz ekonomi, hantal ordu ve otoriter devlet yönetim anlayışı, mirasın önemli diğer kısmıydı. Genç Rus devleti, Sovyetleri yıkıma götüren nedenlerden olan tüm olumsuzluklarla mücadele etmek zorunda kalacaktır. Geçiş süreci ve

¹⁶ N. İ. Tolstoy, L. N. Gumilev, V. M Jivov, *Vzгляд na russkuyu istoriyu ne s Zapada a s Vostoka*, Univers, 1995, s. 125.

reformlar, günümüzde büyük ölçüde tamamlanmıştır. 1993'te yeni anayasa kabul edilmiş, Çeçenistan ve Kosova Krizleri ile birlikte orduda acil reformlara ihtiyaç duyulmuş, 1998 Dünya Ekonomik Krizi ile ekonomi alanında yeniden bir yapılanmaya gidilmiş ve Putin iktidarı ile birlikte devlet kadroları yenilenmiştir.

Sovyetlerden kalan mirasın önemli bir kısmı da devlet işleyişine hâkim olan bürokrasidir.¹⁷ Üstelik bürokrasi sadece devlet dairelerinde değil, yaşamın her alanında kendisini hissettirmektedir. Rus çarları ile Rus aristokrasisi sayılabilecek boyarlardan oluşan meclisler arasındaki iktidar paylaşım mücadelesi, devlet yönetiminin giderek merkezileşmesini ve bürokratikleşmesini doğurmuştu. Bunun yanı sıra, Karl Marks'ın belirttiği Asyatik yapı, günümüz Rusya'sında kendisini baskın ve güçlü bir devlet anlayışı olarak göstermektedir.¹⁸ Ancak hemen belirtmeli ki Rus toplumu otoriter yönetimi, devletin bekasının gereği olarak algılamaktadır. Yeltsin döneminde olduğu gibi yönetim zayıflayıp merkezi otorite zayıfladığında da bunu bir ulusal güvenlik zaafı olarak algılamaktadır.

Peki tarihsel süreç içerisinde gelişen tüm bu yapı içinde, Rus karar alma mekanizması nasıl işliyor ve bu, Rus dış politikasına nasıl yansıyor?

Rus Dış Politikasında Karara Alma Mekanizması ve Rus Dış Politikası

Dış işlerini yürütmek için uzman kişilerin ve özel idari mekanizmanın bulunmadığı knezlikler dönemlerinde, bu işi bizzat Knez üstleniyordu. Dış

¹⁷Daha fazla detay için bkz.S. Harun Yılmaz, *Rusya'da Devlet Merkezli Sistem ve Bürokrasi*, Versus Yayınları, 2006. Karl W. Ryavec, *Russian Bureaucracy*, Rowman & Littlefield, 2005

¹⁸Daha fazla detay için bkz.Wittfogel, Karl August. *Oriental Despotism: a comparative study of total power*, VintageBooks, , California Üniversitesi, 1981.

politika, Knez'in doğrudan müdahil olmasını gerektiriyordu. Zira bu meseleler doğrudan Knez'e bağlı ve devlet sırrı meseleleriydi.¹⁹

17.yy'a gelindiğinde Çar I. Petro'nun Özel Elçilik Emri ile Rus devleti, dış ilişkiler konusunda daha da kurumsallaşmıştır.1802 yılında I. Aleksandr, bir bildiri yayınlayarak sekiz bakanlığın kurulmasına karar vermiştir; Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri, Dışişleri, İçişleri, Ticaret, Finans, Milli Eğitim ve Adalet Bakanlığı.²⁰ Bu bakanlıkların kurulması, Rus devletinin modernizasyonu ve kurumsallaşması için atılan önemli adımdır.

Günümüzün modern devletlerinde dış politika kararları ise çok katımlı, kurumsal arka planı olan ve belli standartlarda işleyen sistemlerin ürünleri olarak ortaya çıkarlar. Kamuoyunun bilgilendirildiği ve duyarlı kılındığı şeffaf bir ortamda, devletin kurumları belirli bir hiyerarşi içerisinde yetkilerini kullanırlar ve karar sürecindeki sorumluluklarını üstlenirler. Kriz anları dışında, kararın ilgi alanına uygun olarak, geleneksel ve normatif kurallar çerçevesinde hiyerarşik mekanizma işler ve karar bir "çıkıtı" olarak formüle edilir.²¹ Ne var ki derin bir dönüşüm geçiren Rusya Federasyonu gibi devletlerde, karar alma süreci zamanla daha da karmaşık hale gelir ve bu sürece etki eden unsurlar hem çoğalır hem de söylemlerinde tutarsızlıklar meydana gelir.

Rusya Federasyonu'nda anayasanın belirlediği dış politikada karar alma mekanizması, devlet Başkanı üzerine kurulmuştur. Devlet Başkan'ının yanında Başbakan ve Dışişleri Bakanı arasında işleyecek bir sistem de öngörülmüştür. Buna göre karar alma süreci, Dışişleri'nden başlar, Başbakanlıkta gelişir ve Devlet Başkanlığında sona erer. Elçiliklerden, istihbarat birimlerinden ve çoklu haberleşme kaynaklarından gelen bilgiler,

¹⁹ A. V. Torkunov, M. V İlyin, Y. M. Kolosov, N. N Liventsev, A. Y. Melvil, A. K Corokin, İ. G. Tülin, O. G.Ultsiferov, *Vneşnaya Politika RossiyskoyFederatsiyi*, MoskovskiyGosudarstvinnyıyİnstitutMejdunarodnıhOtnoşenii MİD Rossii, 2000, s. 10.

²⁰ Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi, resmi sitesi: web-address: www.mid.ru

²¹ Erhan Büyükkacıncı, *Değişen Dünyada Rusya...s.* 137.

Dışışleri Bakanlığında değerlendirilir. Bu süreç, Başbakanınla koordineli bir şekilde gerçekleşir. Bunun üzerine Dışışleri Bakanlığı, gerekli bilgileri ve hazırladığı önerileri Devlet Başkanı'na sunar. Devlet Başkanı da gerekli şartları göz önünde bulundurarak nihai bir karara varır ve bu karar tekrar Dışışleri Bakanlığına iletir. Dışışleri Bakanlığı, kendisine iletilen kararı, gerekli süreçleri işleterek uygular.

Ne var ki Rusya Federasyonu'nda karar alma mekanizması her zaman, anayasanın ve hukukun belirttiği şekilde işlememektedir. Bu mekanizma, kendine has özelliklere sahiptir. Zamana, şartlara ve kişilere bağlı olmak üzere, işleyişinde çeşitli değişiklikler meydana gelebilir. Bu işleyişi etkileyen resmi ve gayri resmi unsurlar da mevcuttur. Rusya Federasyonu'nda dış politika hakkında karar alma mekanizmasının nasıl işlediğini anlamak için, işleyişi etkileyen unsurları da bilmek gerekmektedir.

Rus dış politikasındaki karar alma mekanizmasının işleyişini etkileyen başlıca unsur olarak idari yapı sayılabilir. Bir devlet için karar alma mekanizması öncelikle yasal olarak tanımlanır ve hukuki çerçeve içinde oluşturulur. Rusya Federasyonu Anayasası, dış politika konusunda temel aktör olarak Devlet Başkanı'nı tanımlamıştır. Bununla birlikte hükümeti ve dışışleri bakanlığını sorumlu tutmuştur. Karar alma mekanizmanın işleyişini belirleyen önemli bir diğer etken de, liderlik faktörüdür. Üstelik Rus toplumu gibi geleneksel olarak liderine mutlak itaat etmeyi benimseyen bir toplumda liderin tutumu, karar alma mekanizmasının işleyişinde son derece belirleyici olabilmektedir. Zira kararlar son şekillerini, karar vericilerin inanç ve değer sisteminin süzgecinden geçtikten sonra alırlar.²² Siyasal akımlar da karar alma mekanizmasının işleyişini etkileyen unsurlardandır. Rus dış politikanın seçkin bir sınıf tarafından belirlendiği 1991-1999 yılları arasında, bu durum tüm şeffaflığı ile görülebiliyordu. Batı dünyası ile yakın ilişkiler kurulması ve onun bir parçası olunması gerektiğine inanan Atlantikçilerin dış politikada

²² Mehmet Gönübol, Dış Politika, iç etkenler açısından bir dış politika incelemesi, Ulusal Basımevi, Ankara, 1969, s. 163.

etkin olduğu 1991-1996 yılları arasında Rus dış politikası, bu grubun görüşleri doğrultusunda gerçekleşirken, Batıya karşı temkinli olan Avrasyacıların iktidarı ellerinde tuttuğu 1996 ve sonrasında Avrasyacılık görüşleri, Rus dış politikasını yönlendirmiştir. Ulusal güç unsurlarında meydana gelen değişiklikler de karar alma mekanizmasını etkileyen unsurlardandır. Aşağıda örnek olaylarda anlatılacak olan Kosova Krizi ve Gürcistan ile olan sıcak çatışma, bu unsurun Rus dış politikası için ne ifade ettiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Hiç kuşkusuz ki uluslararası konjonktür de karar alma mekanizmasını belirler. Rusya, kuruluşunun ilk on yılında “yakın çevre”sinden uzak kalabilmişse de, uluslararası konjonktürün değişmesiyle bu artık olanaksız hale gelmiştir.

Örneklerle Rus Dış Politikasında Karar Alma Mekanizmasının İşleyişi

Kosova Krizi

Uluslararası politik olaylardan hiçbiri, NATO'nun Balkanlara müdahalesi kadar, Rusya'nın bu denli keskin tepkisini çekememiştir.²³ Kosova'daki kriz, sadece dış politika ile ilgili değil aynı zamanda iç politika ile de yakından ilgili bir gelişmeydi. Zira bu uluslararası kriz karşısında Rus karar alıcılarının takındığı tavır, iç politikadaki dengeleri de etkiliyordu.

Rusya'nın bu kriz karşısında takındığı tutumu anlamak, içinde bulunduğu yapıyı göz önünde bulundurmakla mümkün olur. Geçiş sürecini ve reformlarını tamamlamamış olan Rusya, birden, acil olarak ilgilenmek durumunda kaldığı uluslararası bir sorunla karşılaşılıyordu. Ulusal güç unsurları, Sovyetlerin ardından ciddi anlamda bir zaaf olarak ortaya çıkmıştı.

²³ Vladimir. G. Baranovsky, “Kosovo: Rossiyskie İnteresı Slişkom Znaçitelni”, MejdunarodnayaJizn, 1999, no;6 s. 34-46.

Uluslararası konjonktür, Rusya'nın aleyhineydi. Ayrıca Yeltsin yönetimi, ülkede ciddi bir merkez zayıflamasına yol açmıştı. Tüm bunların yanında Kosova'da yaşananlar bir kriz olarak gelişti. Bu gibi kriz anlarında karar alma mekanizmaları genelde olağanüstü koşullarda söz konusudur.²⁴ Üstelik Rusya, yukarıda da bahsedildiği üzere, geçirdiği reform ve yeniden yapılanma süreci nedeniyle, iktidardaki Atlantikçilerin de etkisiyle, uluslararası ilişkilerde mümkün olduğunca ılımlı siyaset izlemeye ve ilişkilerini en alt düzeyde tutmaya özen gösteriyordu.²⁵

Ne var ki ulusal güvenlik açısından bakıldığında Rusya, bölgede yaşananlara karşı ilgisiz kalamazdı. Kosova'da yaşananlar ve NATO'nun yaklaşımı, Soğuk Savaş'ın bittiğini gösteren somut birer örnekti ve Rusya Federasyonu'nun ulusal çıkarlarını tanımladığı bölgeye oldukça yakın bir coğrafyada meydana geliyordu. Öte yandan kriz, Rusya Federasyonu'nun bölge politikası ile ilgiliydi ve krizin yaşandığı bölge, Rusya Federasyonu'nun çevrelenebileceği bir coğrafyada bulunuyordu. Batı'nın bu hamlesine mutlaka karşılık verilmeliydi.²⁶ NATO'nun bu olaya müdahale şekli ve bunu bir görev olarak algılaması da, Rusya Federasyonu için bir tehditti. Ne de olsa müdahale gerekçesi "insani" idi ve BM şemsiyesi dışında, NATO inisiyatifi ile gerçekleşiyordu. Dönüşüm süreci geçiren NATO'nun²⁷ görev alanını bu şekilde genişletmesi, Rusya Federasyonu içinde yaşanan benzeri sorunların, örgütün görev kapsamına girebilme ve müdahale riskini doğuruyordu.

Diğer yandan, Rusya'nın Kosova'ya yaklaşımını belirleyen iç dinamikler de vardı. Bu dinamikler, iç etkenlerin dış politikaya yansımaları bakımından

²⁴ Evgenevna YU. Guskova, *Vneşnaya Politika Rossii*, 1991-2002, s. 145.

²⁵ Moskova Beşeri Bilimler Üniversitesinden Siyaset Bilimi Profesörü Burenko Vladimir İvanoviç'in, 10.03.2010 tarihinde bu tezin yazarına verdiği mülakattan alındı.

²⁶ Moskova Beşeri Bilimler Üniversitesinden Siyaset Bilimi Profesörü Burenko Vladimir İvanoviç'in, 10.03.2010 tarihinde bu tezin yazarına verdiği mülakattan alındı.

²⁷ Alptekin Molla, "Soğuk Savaş Sonrası NATO Askeri Müdahaleleri ve Türkiye'nin Rolü: Kosova Krizi ve Müdahale Süreci"

<<http://www.mevzuatdergisi.com/2009/06a/03.htm>> (27.05.2010)

incelenmeye değer unsurlardır. Bunların başında Ortodoks Kilisesi gelmektedir. Özellikle etnik-dini yakınlık nedeniyle ve Yugoslavya'nın Rusya Federasyonu'na bu denli ihtiyacının olduğu bir dönemde Rusya, bölgede yaşananlar karşısında sessiz kalamazdı.²⁸

Burada Rus kamuoyunun tepkisini belirleyen bir başka güdü daha ortaya çıkmaktadır; büyük devlet düşüncesi. Rus halkı, kurduğu devletlerle dünya politikasını etkilemiş ve küresel etkiler doğuran faaliyetler gerçekleştirmiştir. Birkaç yıl öncesine kadar dünyanın en güçlü devletlerinden birine sahip olan Rus halkı, imparatorluk özlemi duymaktaydı ve belki de en önemlisi bu hisse alıştı. Dolayısı ile kendi devletini, küresel meselelerde inisiyatif geliştirmeye/almaya zorluyordu.

Tüm bu unsurlar göz önüne alındığında denebilir ki Rusya'da; Kosova Krizi, ulusal güç unsurunun durumu, liderlik faktörü ve uluslararası konjonktür, konuya ilişkin karar alma mekanizmasını belirlemiştir.

Gürcistan ile Yaşanan Güney Osetya Krizi

Yeltsin döneminde yaşanan bu krizden farklı olarak Rus dış politikasındaki karar alma mekanizması, Putin döneminde Gürcistan ile yaşanan sıcak çatışmada değişik koşulların etkisi ile karar üretmiştir. Karar alma mekanizması, Kosova Krizi'nde ve Gürcistan'la yaşanan sıcak çatışma sırasında birbirinden farklı işlemiştir. Yeltsin döneminde Rus dış politika karar alma mekanizması, harici unsurlar tarafından önemli ölçüde etkilenmişti. Bu unsurlardan bazıları; Yeltsin'in yakın çevresi, oligarklar ve iç politikada yaşanan çekişmelerdi. Ulusal güç unsurları, kamuoyunun talep ettiği etkin dış politikayı uygulamak için gerekli kaynağı sağlamıyordu. Oysa Putin dönemine bakıldığında, Devlet Başkanının, karar alma mekanizmasını tümüyle kontrol ettiği görülmektedir. Bunun yanında ulusal güç unsurlarında

²⁸ Vladimir. G. Baranovsky, "Kosova; Kosovo: Rossiyskie..." s. 34-46.

meydana gelen gelişmeler, karar alıcıların dış politikaya ilişkin geliştirdikleri politikaları gerçekleştirmeyi mümkün kılmaktadır.

Rusya Federasyonu ile Gürcistan'ı karşı karşıya getiren olayın kökeni, bir önceki yüzyıla kadar uzanır. Sovyet döneminin korku ve baskı politikası ile sindirilip dondurulan bölgesel sorunlardan biri olan Güney Osetya'nın bağımsızlık talebi, Sovyetlerin ardından yeniden canlanmıştı. Bölgedeki ayrılıkçı hareket karşısında Gürcistan'ın "Gürcüleştirme" politikası ile bölgede baskıcı tutum sergilemesi, 1989 yılında çatışmaların yeniden artmasına neden oldu. Taraflar arasında çatışmalar giderek şiddetlenirken 1992 yılında Rusya Federasyonu'na bağlı birlikler Gürcü birlikleri ile Güney Osetya'da karşı karşıya geldi ve Gürcü birlikleri, bölgeyi terk etmek zorunda kaldı. Haziran'da bir araya gelen Rusya Federasyonu, Gürcistan, Güney ve Kuzey Osetya arasında, Güney Osetya ile Gürcistan arasındaki anlaşmazlığın çözümüne dair prensip anlaşması imzaladılar. Ne var ki bölgedeki huzursuzluk devam etmiştir.

Rusya, Kosova Krizi'ndeki Rusya değildi. Kendi ulusal çıkarlarını tanımladığı bölgede, istemediği hiçbir düzenlemeye izin vermeyeceğini gösterebilecek bir kapasiteye de artık sahipti. Ülkesi içindeki politik bir sorunu askeri operasyonla çözmeye kalkan Saakaşvilli, Rusya Federasyonu'na bunu gösterme fırsatı vermişti.

Rusya'nın Gürcistan ile olan ilişkisinin bu boyuta ulaşması aslında, uluslararası konjonktürün bir ürünüdür. Sovyet sonrası dönemin ilk on yıllık sürecinde, bölgede oluşan güç boşlukları, küresel ve bölgesel aktörler tarafından doldurulmaya çalışılıyordu. Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO'ya üye olma ve Batı'ya entegre olma çabaları, ABD'nin Polonya ve Çek Cumhuriyetine konuşlandırmayı planladığı Füze Savunma Sistemleri, ABD'nin "yakın çevre"de geliştirdiği ekonomik, askeri ve siyasi ilişkiler ile "arka bahçe"de yaşanan "renkli" devrimler, Moskova'nın asırlara uzanan "kazanılmış hakları" için tehdit olarak algılanıyordu. Rusya Federasyonu,

kendisini “yakın çevre”sinde özel ilişkilere ve ayrıcalıklı konuma sahip hissetmekte ve bunu da meşru görmekteydi.

Rusya Federasyonu için önemli bir itici etmen daha vardı ki bu, Rusya Federasyonu’nun kendi vatandaşlarını nerede olurlarsa olsunlar koruyabileceğinin hem iç kamuoyuna hem de dünya kamuoyuna ilan etmesiydi. Bu, büyük bir devletin geleneksel davranış kalıbıydı. Elbette ki Rus karar alıcıları bu politikalarını çok önceden tasarlamışlardı. Gürcistan sınırları içinde yer alan Güney Osetya halkına Rus vatandaşlığı vermek, hiç şüphesiz ki, Batı yanlısı bir çizgiye oturan Gürcistan’a karşı ileride kullanılacak bir araç olarak tasarlanmıştı.²⁹

Bu krizde Rus dış politikasında karar alma mekanizması oldukça hızlı işlemiştir. Gürcü birliklerinin Güney Osetya’ya girmesinden çok kısa bir süre sonra, Rus birlikleri harekete geçmiştir. Rus ordusu, Sovyet sonrası harap görüntüden ve düzensizlikten kurtulmuştu, komuta kademeleri yeniden düzenlenmişti.³⁰ Rusya Federasyonu, giriştiği askeri operasyonu finanse edecek bir ekonomiye de sahipti. Öte yandan bu süreçte liderlik faktörü de belirleyici olmuştur. Yeltsin döneminin aksine devlet merkezi oldukça güçlüydü ve lider, karar alma mekanizmasını yakından kontrol ediyor, mekanizmanın işleyişine etki edecek unsurları denetleyebiliyordu.

Rusya, Gürcistan’da mutlak bir zafer kazanacaktır. Gürcistan ordusu, Rus birlikleri karşısında direnememiş ve Rusya, stratejik anlamda konumunu güçlendirmiştir. Ne NATO, ne ABD ne de AB, Gürcistan’ın cesur lideri Saakaşvili’yi bu mağlubiyetten kurtarabilmiştir. Kuşkusuz Rusya Federasyonu, bir anlamda Kosova Krizi’nin rövanşını almıştır. Bunu, karar alma mekanizmasının etkin şekilde işlemesine ve alınan kararları yerine getirecek teknik imkânlarla sahip olmasına borçlu olduğu gözlenmiştir.

²⁹Moskova Beşeri Bilimler Üniversitesinden Siyaset Bilimi Profesörü BurenkoVladimir İvanoviç ile10.03.2010 tarihinde yapılan görüşmeden alınmıştır.

³⁰İbid.

Yakın Çevre Politikası

Yukarıda anlatılan iki olaydan farklı olarak Yakın Çevre Politikası, bir süreci ifade etmektedir ve karar alma mekanizmasını etkileyen tüm faktörleri kapsar biçimde zamana bağlı olarak değişmiştir.

Yakın Çevre Politikası konusunda belirleyici olan ilk unsur, siyasi yaşama hakim olan Yeltsin ve ekibinin dış politika yaklaşımıdır. Dışişleri Bakanı Kozirev tarafından şekillendirilen dış politika konseptinde “yakın çevre”, öncelikli mesele olarak değerlendirilmemişti. Atlantikçiler, Rus uluslararası stratejisinin temel misyonunu Batılı ekonomik, politik ve askeri örgüt ve kuruluşlarına katılmak olarak belirlemişlerdi.³¹ Buna göre Rusya Federasyonu, “yakın çevre” konusunda ılımlı ve müdahaleden uzak bir politika geliştirmeliydi.³² Diğer yandan ulusal güç unsurları da sadece “yakın çevre” konusunda değil, dış ilişkilerde uzlaşmacı ve ılımlı bir politika geliştirilmesini gerektiriyordu. Ne var ki Atlantikçilerin dış politikası, dünya ile ticari ilişkiler kurmak isteyen “yeni Ruslar” tarafından ve Avrupa değerlerini özümseme taraftarı olan demokratlarca kabul görse de hem askeri kanat hem de çeşitli bilimsel çevreler tarafından sıkı bir şekilde eleştiriliyordu.³³ Rus politikasına Avrasyacıların hâkim olmaya başlaması ve Batıcı ekibin dış politikadaki etkinliğini yitirmesi, Rusya Federasyonu’nun “yakın çevre”ye olan yaklaşımını da değiştirmiştir. Hiç kuşku yok ki “yakın çevre” politikasının bu yönde evrilmesi, askeri çevrenin ve Avrasyacıların etkisi ile olmuştur. Putin iktidarı ile birlikte ulusal güç unsurlarında yaşanan iyileşmelerin de etkisi ile

* Yeltsin’in kızı ve yakın danışmanlarından oluşan, kısmen akrabalık bağlarının da bulunduğu etkin siyasi çevre. Yeltsin üzerinde önemli etkileri olan bu çevre, Yeltsin iktidarının zayıflamasına paralel olarak giderek etkin bir siyasi çevre oluşturdu.

³¹ Ömer Göksel İşyar, *Sovyet-Rus Dış Politikaları ve Karabağ Sorunu*, 1.Basım, Alfa Yayın ve Dağıtım, 2004, s. 10.

³² Gamze Güngörmüş Kona, “Orta Asya’da Güç Mücadelesi”

<http://www.cesran.org/index.php?option=com_content&view=article&id=505:orta-asyada-guenc-muecadelesi&catid=57:makale-ve-raporlar&Itemid=63&lang=tr> (02.06.2010)

³³ Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı Uluslararası İlişkiler Enstitüsünden Siyaset Bilimi Profesörü Vadalazov Gregoriy Gregorieviç’in 14.03.2010 tarihinde, bu tezin yazarına verdiği mülakattan alındı.

Rusya, dış politikasını yeniden tanımladı ve bunun içinde yakın çevre öncelikli mesele olarak nitelendi.

Rusya Federasyonu'nun "yakın çevre" politikasının oluşmasında siyasi liderler önemli rol oynamıştır. Yeltsin döneminde karar alma mekanizması, Sovyetler Birliği'nin son dönemlerinde meydana gelen iktidar mücadelesinde ortaya çıkan ve Rusya Federasyonu devlet yönetiminde yönetici eliti oluşturan "aile"*nin büyük etkisi altında kalmıştı. Putin döneminde ise güçlü bir merkez oluşturulmuş ve karar alma mekanizması, Başkanın doğrudan etkisi altına gitmiştir. Putin'le birlikte Rusya Federasyonu'nun en büyük amacı, eski büyük güç konumuna tekrar çıkmak ve bu anlamda da tek kutuplu dünya düzenini değiştirmek olsa da, yakın hedefi aslında rakipleri olan ABD ve AB'ye uzun süredir üzerinde birçok stratejik mevziler kaybettiğini hissettiği yeni bağımsız cumhuriyetlerden oluşan "yakın çevre"yi yeniden düzenlemektir.³⁴ Medvedev'in Başkanlığı dönemi ise, Putin gibi güçlü bir başbakanın etkisi altında geçmekteydi. Anayasal olarak son sözü söyleme yetkisi her ne kadar Medvedev'de olsa da Putin'in güçlü bir siyasi aktör olduğu ortadaydı.

Rusya Federasyonu'nun "yakın çevre" politikasını gözden geçirmesini zorunlu kılan bir neden de küresel ve bölgesel aktörlerin "yakın çevre" üzerindeki güç mücadelesi olmuştur. Rusya Federasyonu'nun kültürel ve tarihi bağlarının bulunduğu ama bundan da öte hayati çıkarlarının yer aldığı bir bölge üzerinde diğer aktörlerin etkili olması, Rusya Federasyonu tarafından beka sorunu olarak algılanmaya başlanmıştı. Dolayısı ile "yakın çevre"yi kaderine terk edemezdi.

³⁴Güner Özkan, "Rusya ve 'Yakın Çevre'nin Yeniden İnşası"

<<http://www.usakgundem.com/yazar/1052/rusya-ve-'yakın-çevre'nin'-yeniden-insasi.html>>
(02.06.2010)

Sonuç

Nasıl ki Sovyet toplumunda Çarlık kalıntılarına rastlandığı ve bunların Sovyetler Birliği iç ve dış politikasını önemli ölçüde etkilediği bir gerçekse, Sovyetler Birliği izlerinin de Rusya Federasyonu'nda önemli etkileri olduğu ve bu etkilerin, Rusya Federasyonu'nun iç ve dış politikasında önemli yansımaları olduğu da bir gerçektir.

Çarlık Rusyası ve Sovyet Rusya'da olduğu gibi günümüz Rusya'sında da liderlik faktörü, toplumsal değerleri şekillendiren ve gelişimin yönünü tayin eden başlıca unsurlardandır. Devlet despotizmi, bürokrasi, toplumsal sivilleşmenin yeterli olmaması, siyasi kültürün yeterince gelişmemesi, güçlü devlet kavramı, Ortodoks Hıristiyanlık, siyasi iktidara itaat, toplumsal gelişmelerin devlet öncülüğünde gerçekleşmesi ve Batı tipi devlet yapılanmasının yanında kendine özgü Doğu eksenli bir kültür, Rus toplumunun belirgin özellikleridir. Bu özellikler, karar alma mekanizmasının açıklanmasında önemli verilerdir. Zira toplumun bu özelliği, hem devletin yapılanmasıyla hem de liderin toplum üzerindeki etkisiyle karşılıklı etkileşim içindedir.

Öte yandan Rus devletleri arasındaki devamlılık ilişkisi, aynı zamanda karar alma mekanizmasının da benzer şekilde dönüşerek devam ettiğini göstermektedir. Çarlık Rusyası'nda Çar mutlak otoriteydi ve sadece ülke içindeki gelişmeleri değil ülkesinin dış ülkelerle ilişkisini de bizzat yönetmekteydi. Buna benzer biçimde Sovyetler Birliği'nde de mutlak iktidar dar bir seçkin çevrenin elinde bulunmaktaydı. Rusya Federasyonu'nda da iç ve dış politikayı çeşitli kurumlarla birlikte çalışarak oluşturmasına rağmen dar çevresiyle birlikte Başkanın en güçlü siyasal aktörler olduğunu görmekteyiz.

Sovyetler Birliği'nin ve Rusya Federasyonu'nun kurumları incelendiğinde görülmektedir ki Rusya Federasyonu, Sovyetler Birliği'ndeki kurumların isimlerini değiştirerek ama yapılarını ve işlevlerini büyük ölçüde koruyarak devralmıştır. Kısaca değinmek gerekirse, Komünist Partisi Genel

Sekreteri'nin Rusya Federasyonundaki karşılığı Devlet Başkanı'dır. Çarlık benzeri otoriter yönetime sahip olan Sovyetler Birliğindeki Parti Genel Sekreterinin siyasi gücüne sahip olan Rusya Federasyonu Devlet Başkanı, Rus geleneğine uygun biçimde merkezi yönetimi benimsemiş ve güçlü yetkilerle donatılmıştır. Benzer şekilde, Sovyetler Birliği devlet kurumlarına rağmen Politbüro'nun asıl otoriteyi ve karar merkezini temsil etmesi gibi Rusya Federasyonunda da ilgili bakanlıkların olmasına rağmen devlet yönetimi, sadece danışma niteliği olan Güvenlik Konseyinin önerileri çerçevesinde gerçekleşmektedir. Konsey, hükümete paralel yapılanmaya sahiptir ve Başkanın yürütme gücünü simgeler. Karar alma mekanizması, büyük ölçüde Konsey'den etkilenir. Zira Konseyin Başkan üzerinde büyük etkisi vardır. Ne de olsa politik hayatın en güçlü aktörü olan Başkan, anayasal yetki ve sorumluluklarını bu Konsey eliyle yerine getirmektedir. Güvenlik Konseyi'nin, İkinci Bölümde tanımlanan yetki ve görevleri hatırlandığında, karar alma mekanizması içinde ne denli önemli bir yere sahip olduğu ortaya çıkacaktır.

Benzer şekilde karar alma mekanizmasının da temel özelliği korunmuştur. Buna göre lider, bu mekanizmanın temel belirleyicisiydi. Çarlık döneminde iç ve dış politika doğrudan Çar'a bağlıydı ama zamanla yardımcı bir birim de kurulmuştu. Sovyetler Birliğinde karar alma mekanizması dar bir çevrenin kontrolünde olmakla birlikte, mekanizmanın temel belirleyicisi yine devlet lideriydi. Modern anayasa her ne kadar demokratik ilkeler içerse ve dış politikada sorumlu birimler olarak çeşitli kurumları tanımlasa da, yüzyıllardır otoriter yönetimlerle idare edilen ve bu alışkanlığı sergilemeye devam eden Rus devletinde karar alma mekanizması, halen dar bir çevrenin kontrolündedir. Bu da elbette ki Başkanın ne ölçüde güçlü bir politik aktör olduğuyla yakından ilgilidir. Söz konusu devamlılığın karar alma mekanizmasında da var olduğunu görmekteyiz.

Çalışma sırasında yapılan araştırmalar, okumalar ve çeşitli görüşmeler neticesinde karar alma mekanizmasının, liderlik faktörüne son derece bağlı

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak dönemin şartlarına ve karar alma mekanizmasının işleyişindeki bazı unsurların dönem dönem ön plana çıkmasına bazılarının ise arka planda kalmasına bağlı olarak liderlik faktörünün etkisi ya arttığı ya da azaldığı gözlenmiştir. Örneğin reform ve yeniden yapılanma dönemi olarak adlandırılan Yeltsin döneminde Batılı devletlere duyulan ihtiyaç, dış politikayı da doğrudan etkilemiştir. Rus dış politikasında Batıcıların etkili olduğu 1991-1996 yılları arasında karar alma mekanizması da bu politikacıların kontrolündeydi. Dışişleri Bakanlığını yürüten Andrey Kozirev, Ekonomi Bakanı olan İgor Gaydar, Özelleştirme İdaresi Başkanı Anatoli Çubais, Güvenlik Konseyi Sekreter Yardımcısı Berezovski ve Başkan Yardımcısı Genadi Burbulis, birinci ve ikinci Yeltsin iktidarının en etkili isimleriydi ve yönetimin kilit noktalarını kontrol ediyorlardı. Berezovski, Potanin, Gusinski, Hadarkovski, Smolenski, Fridman ve Aven'in, Anatoli Çubais önderliğinde, 1996 başkanlık seçimlerinde Yeltsin'in yeniden Başkan olması için kampanya başlatmaları, Yeltsin'i bu oligarklar karşısında iyiden iyiye etkisiz konuma getirmişti. 1998 ekonomik krizinden sonra oligarkların etkisinin gözle görülür biçimde azalmış olmasına karşın Yeltsin'in, kendi iktidarını koruma gayreti, bu güç odaklarının mücadelesinin karar alma mekanizması üzerinde etkileri olmasına neden oluyordu. Mesela Çubais ve Nemtsov, Yeltsin üzerindeki etkilerini kullanarak Berezovski'nin, Güvenlik Konseyi Sekreter Yardımcılığı görevinden alınmasını sağlarken Berezovski de elindeki medya gücünü, Çubais hükümetini düşürmeye varacak yolsuzluk olaylarını ortaya çıkarılmasında kullanmıştır.

Yeltsin'in yetki paylaşımı yaklaşımına zayıf liderlik profili de eklenince karar alma mekanizmasının işleyişindeki Başkanın etkisi en aza inmeye başlıyordu. Zira Yeltsin, özelleştirme hareketi sonucu doğan oligarklar ve yakın çevresini oluşturan "aile"nin etkisi karşısında giderek edilgen konuma gerilemiştir. Zira iktidarını sürdürmek için bu güç odaklarına ihtiyacı bulunmaktaydı. Yeltsin, kurumlar arasında yaşanan çekişmeyi de iktidarını korumak için kullanmış, böylece 1993 yılında parlamentoyla giriştiği

mücadelede kendisinden yana olan ordu karşısında da taviz vermek durumunda kalmış ve karar alma mekanizması, ordu mensuplarını açık etkisine maruz kalmaya başlamıştır. Yeltsin iktidarının Ulusal Güvenlik ve Askeri Doktrin'i, ordunun açık etkisi altında hazırlanmıştır.

Merkezi otoritenin zayıflaması ile birlikte federe unsurlar yabancı devletlerle çeşitli ticari anlaşmalar yapmaya başlayınca Rus dış politikasında parçalı bir yapı ortaya çıkmaya başlamıştı. Üstelik federe birimlerdeki büyük ticari kuruluşlar sayesinde bölge valileri, Başkan üzerinde etki kurmaya başlamıştı. "Aile" de Başkan Yeltsin üzerinde büyük bir etkiye sahipti. Öyle ki karar alma mekanizmasını doğrudan etkileme gücüne sahiptiler. Yeltsin'in zayıf ve edilgen politik rolü de, başkaca unsurların etkisi altına girmesine neden olmaktadır.

Yeltsin döneminin aksine Putin döneminde karar alma mekanizması, daha az unsurun katılımı ile işlemekteydi. Bunun nedeni, liderlik faktörüdür. Putin, Rus halkının alışık olduğu ve özlediği karizmatik liderdi. Devletin merkezini güçlendirmesi, iktidar üzerinde büyük etkisi olan çevreyi düzene sokması, ekonominin düzeltilmesi, sosyal iyileşmeyi sağlaması, otoriter yönetimi kurabilmesi, bölge valilerinin bağımsız davranışlarını sınırlaması gibi gelişmeler, Rus halkının desteğini kazanmasına yol açmıştı. Rus kültüründe güçlü lider, her zaman devlet bekası ile ilişkilendirilmektedir. Bunun yanı sıra Başkan Putin, Rus geleneklerine çok uygun bir lider profiline sahiptir. Politikaya angaje olmuş ve iktidar gücünü kendi çıkarlarına kullanabilen bir etkiye sahip olan oligarkları kontrol altına almıştır. Putin oligarklarla mücadele ederken yeni bir sınıf da yaratmış oldu; siloviki. Ordu, istihbarat birimi, Savunma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı gibi etkili kurumların yöneticilerinden oluşan aynı zamanda devletleştirilen büyük ticari kuruluşların yöneticiliğini de yapan silovik'ler, karar alma mekanizmasında önemli etkilere sahipti ve ellerindeki iktidar gücünü ancak Putin'in izin verdiği ölçüde kullanabiliyorlardı. Yeltsin dönemindeki "aile" ve "yakın çevre"yi Putin dönemindeki silovik'lerden ayıran en önemli özellik de budur.

Güçlü bir merkezin gerekliliğine inanan Putin, bölge valilerinin bağımsız davranmalarının da önüne geçmiştir. Parlamentodan, bölge valilerini, gerekli durumlarda, görevden alma yetkisini alarak valiler üzerinde merkezi otoriteyi kurmuş ve çok parçalı dış politika görüntüsüne de son vermiştir. Hemen belirtmek gerekir ki Putin'e verilen kamuoyu desteği parlamentoya da yansımıştır. Parlamento, Putin ile çalışabilecek partilerden meydana gelmişti. Yeltsin'in ordu ile elde ettiğini Putin halkın desteği ile elde etmiştir.

Putin Avrasyacı olarak nitelendiriliyordu ancak dış politika konularında oldukça ılımlı ve akılcıydı. Batı ile rekabet etmek yerine ticaret yapmayı seçmiştir. Asya güçleri ile Batı karşıtı açık bir yapılanmaya gitmek yerine ilişkilerini karşılıklı ekonomik çıkarlar temeli üzerine inşa etmiştir. Karar alma mekanizmasına müdahil olan unsurları denetleyebildiği için Putin, bu mekanizmanın işleyişinde de mutlak belirleyicisi olmuştur diyebiliriz.

Yukarıda da bahsedildiği gibi karar alma mekanizmasını, onu etkileten unsurları ele almadan tam manası ile anlamak olanaksızdır. Zira salt anayasal tanımı, yani hukuksal çerçeve her zaman açıklayıcı olamamaktadır. Dolayısı ile Rusya Federasyonuna özgü nitelikler açıklanmalıdır.

Bilindiği üzere bir devletin siyasi sistemi, o devletin dış politikada karar almasını belirleyen en önemli etkenlerden birisidir ve siyasi sistem, dış politika karar alma süreçleri ve karar vericiler üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Zira hangi kurum veya aktörlerin dış politika karar alma sürecinde etkili olacağı, bu sistem tarafından belirlenmektedir. Nitekim Rusya Federasyonunun sahip olduğu Başkanlık Sistemi, karar alma mekanizmasının kurumsal niteliğini belirtmektedir. Başkanın yetkileri hatırlandığında görülecektir ki Rusya Federasyonu siyasal hayatında başkan, en güçlü siyasi otoritedir. Dış politika konusunda da en yetkili makamdır. Süreci, dilediği gibi yönetmekte serbesttir. Bu nedenle Başkanı

etkileyebilecek güç odakları veya çıkar grupları da, karar alma mekanizmasını doğrudan etkileyebilen unsurlardandır.

Öte yandan karar alıcıların Rus kimliğine ilişkin yaklaşımları, dış politika eğilimlerini açıklamada önemlidir. Böylece Batılı değerleri önemseyen ve Rusya'yı Batı tarihinin bir parçası olduğuna inanan Atlantikçilerin hâkim olduğu 1993-1996 dönemi Rus dış politikası anlaşılmalı olacaktır. Rus dış politikasının karar vericilerinin Rus kimliğine ilişkin yaklaşımları da, karar alma mekanizmasını doğrudan etkilemektedir. Unutulmaması gereken önemli bir nokta, bu etki seviyesini tayin edenin de Başkanın profili olmasıdır. Yeltsin ve Putin dönemlerinin kıyası, bu farkın anlaşılması bakımından önemli ipuçları içermektedir.

Rus kamuoyunun ve iç politik düzenin de karar alma mekanizması üstünde etkilerinin inkâr edilemez oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Karar alıcılar, Sovyetler Birliğinin aksine ideolojik bir ön kabulden ve meşrulaştırıcı mekanizmadan yoksun oldukları için alacakları kararların kamuoyunca da onaylanması ihtiyacı içindedirler. Karar alma mekanizmasının işleyişine örnek olarak ele alınan Kosova Krizinde de görüldüğü üzere kamuoyu, karar alıcılar tarafından dikkate alınmaktadır. Rus karar alıcılarının karar alma mekanizmasını işletirken, Ortodoks Hıristiyanlığa inanmış, parti geleneği zayıf bir politik kültüre sahip, demokrasi ve katılım gibi değerleri hayati saymayan ama politikayla ilgili ve manipüle edilmesi eskine nazaran güç olan bir kamuoyu karşısında sınırlandıklarını da unutmamak gerekmektedir. Kamuoyunun etkisi her zaman sınırlandırıcı bir nitelik de taşımamaktadır. Kosova Krizinde görüldüğü üzere kamuoyu, karar alıcıları daha agresif dış politika konusunda da yönlendirmiştir.

Karar alıcıları sınırlayan veya teşvik eden sadece yukarıda sayılanlar değil, bir de ulusal güç unsurlarıdır. Rus karar alıcıları, 1990'lı yıllarda, ulusla güç unsurlarının yetersizlikleri nedeni ile dış politikada ılımlı yaklaşım sergilemişlerdir. Ancak 2000 yılı itibari ile hem başkanın değişmesi, hem

Rusya Federasyonu'nun önemli gelir kalemi olan enerjinin küresel pazarda fiyatının artması sonucu ulusla güç unsurlarından değişken olanlar kısa sürede önemli ivme kazanmıştır. Öyle ki Rus karar alıcıları, enerji konusundaki avantajlarını dış politika aracı yapmışlardır. Enerjinin Rus dış politikasında araç haline gelmesinin nedenlerinden biri, devletleştirme hareketleri sonucu enerji alanında faaliyet gösteren büyük şirketlerin başına silovik'lerin getirilmesi ve bu kişilerin de karar alma mekanizmasında doğrudan yer almasıdır. Dolayısı ile devlet, küresel ölçekteki enerji şirketleri eliyle diğer devletler ile olan ilişkilerine yön vermektedir.

Uluslararası sistemin ülkelerin dış politikalarını etkilediği bilinmekle birlikte belirtmek gerekir ki Rusya Federasyonu, özellikle ilk on yılında uluslararası sistem tarafından önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. Ancak reform ve yeniden yapılanma sürecini bir ölçüde geride bırakması ile yeni bin yıla yeni dış politika yaklaşımı ile girmiştir. Sovyetler Birliğinin ideolojik doğmalarla sınırlanmış ve şartlanmış dış politikasının aksine çok yönlü ve ulusal çıkar temelinde hareket eden bir Rusya doğmuştur. Karar alıcılar, bir ideolojiyi yaşatmak ve küresel hedeflerine ulaştırmak adına değil ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek adına hareket etmiştir. Dış dünyaya ilişkin önceden ve toplu bir değerlendirmesi olan Sovyetler Birliğinin aksine Rusya Federasyonu, her bir uluslararası meseleyi kendi gelişim süreci içinde değerlendirmek ve çok yönlü hareket etmek durumundadır. Aynı şekilde karar alma mekanizması, çok farklı bileşenlerin etkisine maruz kalmakta ve pek çok veriyi aynı anda işleyip çıktı üretmek zorundadır. Denilebilir ki dış politikada karar alma mekanizması, Sovyetler Birliğindeki aksine çok daha girift bir yapıya bürünmüştür.

Böylece Rus dış politikasının karar alma mekanizmasını ve işleyişinin etkileyen unsurları işlemiş bulunmaktayız. Rusya'nın dış politikasını analiz ederken ve muhtemel adımlarını kestirmeye çalışırken karar alma mekanizmasının işleyişini belirleyen unsurların gözden geçirilmesi, büyük bir öngörü olanağı sağlayacaktır. Öte yandan Rus kaynaklarını kontrol eden

birimlerin temel özellikleri incelendiğinde ve bu unsurların karar alma mekanizmasındaki konumları değerlendirildiğinde, Rus dış politikası daha öngörülür olacaktır.

Kaynakça

A. V. Torkunov, M. V İlyin, Y. M. Kolosov, N. N Liventsev, A. Y. Melvil, A. K Corokin, İ. G. Tülin, O. G.Ultsiferov, *Vneşnaya Politika Rossiyskoy Federatsiyi*, Moskovskiy Gosudarstvinny İstitut Mejdunarodnih Otnoşenii MİD Rossii, 2000.

Aleksandr Dugin, *Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım*, (çev. Vügar İmanov), Küre Yayınları, 2003.

Alptekin Molla, "Soğuk Savaş Sonrası NATO Askeri Müdahaleleri ve Türkiye'nin Rolü: Kosova Krizi ve Müdahale Süreci"<<http://www.mevzuatdergisi.com/2009/06a/03.htm>>(27.05.2010)

Erhan Büyükkakıncı,.*Değişen Dünyada Rusya ve Ukrayna*, 1.Basım, Phonix Yayınevi, Ankara, 2004.

Evgenevna YU. Guskova, *Vneşnaya Politika Rossii*, 1991-2002, s. 145.

Evgeni A. Galumov, Mejdunarodny İmidj Rossiyi: strategiya formirovaniye, İzvestiya Yayınları, Moskova, 2003.

Evgeni M. Primakov,.*Minnoe Pole Politiki*, Molodaya Gvardiya, Moskva, 2007.

Faruk Sönmezoğlu (Der), *Türk Dış Politikasının Analizi*, 3. Basım, İstanbul, 2004.

Fokkerodt İ. G. *Rossiyapri Petre Velikom Neistoviy Reformator*, (çev. A.N. Shemakina), Fond Sergeya Ubova, 2000.

Gamze Güngörmüş Kona, "Orta Asya'da Güç Mücadelesi" <http://www.cesran.org/index.php?option=com_content&view=article&id=505:orta-asyada-guec-muecadelesi&catid=57:makale-ve-raporlar&Itemid=63&lang=tr> (02.06.2010)

Güner Özkan, “Rusya ve ‘Yakın Çevre’nin Yeniden İnşası”
<<http://www.usakgundem.com/yazar/1052/rusya-ve-‘yakin-çevre’nin’-yeniden-insasi.html>> (02.06.2010)

İsabel de Mardariaga, *Çariçe Katerina Çağının Sınırlarını Zorlayan Kadın*, (çev. Mehmet Harmancı), Sabah Kitapları, İstanbul, 1997.

Karl August Wittfogel, *Oriental Despotism: a comparative study of total power*, Vintage Books, 1981.

Karl Marks, 18. Yüzyılda Gizli Diplomasi Rus Despotluğunun Asyatik Kökeni, (çev. Işık Soner), Kaynak Yayınları, 1992.

Kezban Acar, *Başlangıçtan 1917 Bolşevik Devrimi’ne Kadar Rusya Tarihi*, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

Mehmet Gönlübol, *Dış Politika, iç etkenler açısından bir dış politika incelemesi*, Ulusal Basımevi, Ankara, 1969.

Moskova Beşeri Bilimler Üniversitesinden Siyaset Bilimi Profesörü Burenko Vladimir İvanoviç’in, 10.03.2010 tarihinde bu tezin yazarı ile yaptığı mülakattan alındı.

Moskova Beşeri Bilimler Üniversitesinden Siyaset Bilimi Profesörü Burenko Vladimir İvanoviç’in, 10.03.2010 tarihinde bu tezin yazarına verdiği mülakattan alındı.

Moskova Beşeri Bilimler Üniversitesinden Siyaset Bilimi Profesörü Burenko Vladimir İvanoviç’in, 10.03.2010 tarihinde bu tezin yazarına verdiği mülakattan alındı.

N. İ. Tolstoy, L. N. Gumilev, V. M. Jivov, *Vzгляд na russkuyu istoriyu ne s Zapada a s Vostoka*, Univers, 1995.

Ömer Göksel İşyar, *Sovyet-Rus Dış Politikaları ve Karabağ Sorunu*, 1. Basım, Alfa Yayın ve Dağıtım, 2004, s. 10.

Rusya Federasyonu Dışışleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi, resmi sitesi:
web-address: www.mid.ru

Rusya Federasyonu Dışışleri Bakanlığı Uluslararası İlişkiler Enstitüsünden
Siyaset Bilimi Profesörü Vadalazov Gregoriy Gregorieviç'in 14.03.2010
tarihinde, bu tezin yazarına verdiği mülakattan alındı.

S. Harun Yılmaz, *Rusya'da Devlet Merkezli Sistem ve Bürokrasi*, Versus
Yayınları, 2006. Karl W. Ryavec, *Russian Bureaucracy*, Rowman &
Littlefield, 2005

Viktor A. Berdinskiy, *Krestyanskaya Tsvilizatsiya v Rossii*, Agraf, 2001.

Vladimi T. Chumakov, E. V. Pchelov, *Proviteli Possii: ot Yuriya Dolgorukogo
do nashih dney: elegendiy spravochnik po istorii Possii*, Grant, 1999.

Vladimir. G. Baranovsky, "*Kosovo: Rossiyskie Interesi Sliškom Znaçitelni*",
Mejdunarodnaya Jizn, 1999, no;6 s. 34-46.

Wittfogel, Karl August. *Oriental Despotism: a comparative study of total
power*, Vintage Books, , California Üniversitesi, 1981.

Yuriy Borisoviç Shalaev, Karl Karlovish Bulla, *Sankt-Peterburg-Stolitsa
Rossiyskoy İmperii*, Ruskaya Kniga, 1993.

SUDAN'DAKİ SON GELİŞMELERİN ÇİN DIŞ POLİTİKASINA YANSIMALARI

İbrahim ARSLAN

ÖZET

Çin, 1950'li yıllardan itibaren ideolojik yakınlaşmayı öne çıkararak, “ulusal bağımsızlık” temelinde benzer tarihi deneyimlere sahip Afrika ülkeleri ile ilişkiler geliştirmiştir. Çin'in son otuz yılda gösterdiği ekonomik büyüme, Çin-Afrika ilişkilerinin motivasyon unsurunun değişmesine neden olmuş; ideolojik yaklaşım, günümüzde yerini ekonomik işbirliğine bırakmıştır.

Çin'in Afrika ülkeleri ile geliştirdiği ilişkiler, Batılı ülkeler tarafından farklı boyutlarıyla eleştirilmektedir. Çin'in Afrika ülkelerindeki enerji kaynaklarını ele geçirmek amacıyla bu ülkelerin geleceğini hiçe saydığını öne süren eleştiriler, insan hakları ihlalleri; demokrasinin gelişmesinin engellenmesi ve Afrika ülkelerine silah satışı konularında yoğunlaşmaktadır.

Çin'in önemli yatırımlarının olduğu Afrika ülkelerinden Sudan, Darfur krizi ve Güney Sudan'ın Kuzey'den ayrılma isteği nedeniyle, yirmi yılı aşan bir süredir yoğun çatışmaların yaşandığı bir ülke olarak dünya gündeminde yer almaktadır. Çin, Sudan'daki yatırımlarını korumak adına, uluslararası toplumun eleştirilerine rağmen, “içişlerine karışmama” ilkesini esas alarak Sudan Hükümeti ile ilişkilerini sürdürmektedir. Kapsamlı Barış Anlaşması gereği 9-15 Ocak 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen referandumda, Güney Sudan Halkı Kuzey'den ayrılmayı tercih etmiştir. Çin'in ekonomik çıkarlarına zarar verebilecek gelişmelerin de yaşanabileceği Güney Sudan'ın ayrılma sürecinde, “iç işlerine karışmama” ilkesine dayalı dış politikanın, Afrika'da sürdürülebilirliğinin test edileceği ilk örnek Sudan olacaktır.

· Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çin, Sudan'da yaşanan gelişmeleri değerlendirerek Güney Sudan ile de iyi ilişkiler tesis etmiştir. Pekin Hükümeti, Sudan'da iki sistem olduğu görüşü ile hareket ederek Güney Sudan'a kalkınma yardımı, yatırımlar ve ticari ilişkilerle destek vermektedir. Bu bağlamda, Çin'in, Sudan'da başta ABD olmak üzere Batı'nın varlığını dikkate alarak hareket edeceği; Kuzey ve Güney'e sağlayacağı yardımlarla her iki ülkede etkinliğini sürdüreceği ve Güney Sudan'ın yapılanmasını ekonomik bir fırsat olarak kullanabileceği öngörülebilmektedir.

2025 yılı itibarıyla Çin'de tüketilecek petrolün % 73'ünün Çin dışından karşılanacağına yönelik tahminler, Çin'in önümüzdeki süreçte iç savaş ve uluslararası çatışma riski bulunan bölgelerde, özellikle enerji kaynakları ile ilgili çıkarlarını korumak için daha fazla çaba sarf etmek zorunda kalacağını göstermektedir.

REFLECTIONS OF THE RECENT EVENTS IN SUDAN ON THE CHINESE FOREIGN POLICY

Abstract

Since 1950's China, by putting forward ideological convergence, developed relations with African countries that have similar historical experience based on "national independence". China's economic growth in the last three decades caused to change the motivation ingredient of China-Africa relations and ideological approach left its place to "economic co-operation".

Relations improved by China with African countries have been criticizing by Western countries with different dimensions. Comments concentrate on human rights violations; prevention of democracy improvement and arms trade issues, claiming that China disregards the future of these countries to capture their energy resources

Sudan where China has major investments has been placing on the agenda of the world with Darfur crisis, the separation will of Southern Sudan from North and witnessing intensive armed conflict more than twenty years. Despite of international criticism, in the sake of protection her investments in Sudan, China has been continuing relations with Sudanese Government following her long-standing policy of non-interference. In the context of Comprehensive Peace Agreement (CPA) a referendum was realized between 9-15 January 2011 and Southern Sudan people preferred to separate from North. Developments that will be faced in the process of Southern Sudan separation may give harm to economic interests of China. Sustainability of Chinese foreign policy based on "non-interference" will be tested in Africa first time with the Sudan example.

China, evaluating developments in Sudan, established good relations with Southern Sudan as well. Beijing, moving with the view of being two systems in Sudan, has been maintaining support with development aid, investments

and trade relations to Southern Sudan. In this context, it may be foreseen that China will move by taking account of the presence of West especially USA in Sudan, continue to provide her assistance to both side in order to continue her efficiency in the region and use Southern Sudan construction process as an economic opportunity.

According to some estimation the oil consumption in China by 2025 will be provided with the ratio 73 % from abroad. This situation points out that China should give great effort to protect her interest especially related to energy resources in the areas where civil war or international conflict risk potential has in the forthcoming period.

Giriş

Sudan'daki Darfur krizi ve Güney Sudan'ın, Sudan'dan ayrılmasına yol açan son gelişmeler, Çin - Afrika ilişkilerini etkileyebilecek örnek bir alan çalışması olanağı sunmaktadır. Çin, benzer tarihi deneyimlere sahip Afrika ülkeleri ile 1950'li yıllardan itibaren, ideolojik bir yaklaşımla "ulusal bağımsızlık" temelinde ilişkiler geliştirmiş ve "Güney - Güney yardımlaşması" anlayışını ön plana çıkarmıştır. Çin'in 1980'lerden itibaren gösterdiği ekonomik büyüme, Çin - Afrika ilişkilerinin motivasyon unsurunun değişmesine neden olmuş; ideolojik yaklaşım, günümüzde yerini "ekonomik işbirliği"ne bırakmıştır.

Ekonomik göstergeler Çin Hükümeti'nin Afrika'da izlediği politikada başarılı olduğunu göstermektedir. Çin Hükümeti'nin, Çin - Afrika ekonomi ve ticaret işbirliği ile ilgili olarak Aralık 2010'da yayınladığı Beyaz Belge(white paper)'de, 1950'lerde 12.14 milyon dolar olan ticaret hacminin, 1960'ta 100 milyon dolar olarak gerçekleştiği, 1980'de ise 1 milyar doları aştığı belirtilmektedir. 2008'de 100 milyar doları aşan ticaret hacmi, Kasım 2010'da 114,81 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.¹

Batılı ülkeler, Çin'in Afrika ülkeleri ile geliştirdiği ilişkileri çok yönlü eleştirmektedir. Çin'in Afrika ülkelerindeki enerji kaynaklarını ele geçirmek amacıyla bu ülkelerin geleceğini hiçe saydığını öne süren eleştiriler, insan hakları ihlalleri; demokrasinin gelişmesinin engellenmesi ve Afrika ülkelerine silah satışı konularında yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda Sudan'daki çatışmalarda Çin'in payının olduğu ileri sürülmektedir. Çin'in uzun bir süredir Sudan'ın kaos bölgesi Darfur'a barış gücü operasyonu düzenlenmesi ve Sudan'ın petrol ihracatına engel getirilmesine yönelik BM girişimlerinde olumsuz oy kullanması, Zimbabve'deki Robert Mugabe yönetimi ile iş anlaşmaları yapması, Batılı ülkeler tarafından "demokratik olmayan

¹ <http://www.focac.org/eng/zfgx/jmhzt/781943.htm>, Erişim tarihi: 28 Mart 2011

hükümetlerin desteklenmesi” olarak eleştirilmektedir. Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhou Wenzhong 2004 yılında yaptığı açıklamada “ülkelerin içişlerine karışmama” ilkesini benimsediklerini vurgulayarak, “Batı, hazır olmadıkları halde bu ülkelere piyasa ekonomisi ve çok partili demokratik sistem dayatmaya çalışmaktadır. Batı'nın daha önce bize yönelik olarak da kullanmaya çalıştığı ambargolara karşıyız”² diyerek ülkesinin izlediği politikayı savunmaktadır.

Çin'in, önemli yatırımlarının olduğu Afrika ülkelerinden Sudan, Darfur krizi ve Güney Sudan'ın Kuzey'den ayrılması isteği nedeniyle, yirmi yılı aşan bir süredir yoğun çatışmaların yaşandığı bir ülke olarak dünya gündeminde yer almaktadır. Sudan'ın bölünme sürecinde Çin, bu ülkedeki yatırımlarını korumak adına, uluslararası toplumun eleştirilerine rağmen, “içişlerine karışmama” ilkesini esas alarak Sudan Hükümeti ile ilişkilerini sürdürmektedir.

Uluslararası çabalar sonucunda, Sudan Hükümeti ve Sudan Halkı Özgürlük Hareketi (Sudan People's Liberation Movement (SPLM)) arasında, 9 Ocak 2005 tarihinde, Kapsamlı Barış Anlaşması (Comprehensive Peace Agreement (CPA)) imzalanmıştır.³ Anlaşma gereği 9 - 15 Ocak 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve Güney Sudan'ın, Sudan'dan ayrılmasına olanak sağlayan referandumda, Güney Sudan Halkı Kuzey'den ayrılmayı tercih etmiştir. Çin'in ekonomik çıkarlarına zarar verebilecek gelişmelerin de yaşanabileceği Güney Sudan'ın ayrılma sürecinde, “iç işlerine karışmama” ilkesine dayalı dış politikanın, Afrika'da sürdürülebilirliğinin test edileceği ilk örnek, Sudan olacaktır.

² Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 14, 2009, Alpay, Yalın

³ BM Güvenlik Konseyi'nin 1590 (2005) Sayılı Kararı

1. Sudan

Sudan, 2.505.810 km²'lik yüzölçümü ile Afrika kıtasındaki en büyük ülkedir. Osmanlı Devleti'nin Mısır valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın, 1820'li yıllarda Func Sultanlığı'na son vermesi ve ardından Hartum şehrini kurdurarak yeni idari yapının başkenti yapmasıyla bugünkü Sudan devletinin temelleri atılmıştır. Mısır Sudanı adı verilen bu bölgeye daha sonra Kordofan ve Darfur sultanlıkları da katılarak ülkenin sınırları genişletilmiştir. İngiltere'nin 1882 yılında Mısır'ı işgal etmesi üzerine, sömürgeci ilan ettiği Sudan'ın daha önce oluşturulan sınırları korunmuştur.⁴ Sudan, 1956 yılında İngiltere ve Mısır'dan bağımsızlığını kazanmıştır.⁵

Yaklaşık 42 milyon nüfusa sahip Sudan'da, resmi dil Arapça'nın yanı sıra 100'den fazla mahalli dil konuşulmaktadır. Nüfusun % 70'ini Müslümanlar, % 25'ini animistler ve % 5'ini çoğu güneyde yaşayan Hristiyanlar oluşturmaktadır. Ülkede en az İslamlaşmanın olduğu güney bölgesi sömürge döneminde misyonerlerin önemli Hristiyanlaştırma merkezi olmasına rağmen 2000'li yıllara gelindiğinde, güneydeki animistlerin oranı % 65, Müslümanların %18 olarak tespit edilmiş, Hristiyanların oranı ise % 17'de kalmıştır.⁶

Sudan Cumhuriyeti Devlet Başkanı Omar Hassan Ahmed El Bashir, Devlet Başkan Yardımcıları ise Ali Osman Mohammed Taha ile Salva Kiir Mayardit'tir.⁷ Yönetimdeki Milli Birlik Hükümeti (Government of National Unity (GNU)), Ulusal Kongre Partisi (National Congress Party (NCP)) ile Sudan Halkı Özgürlük Hareketi tarafından kurulmuştur.

⁴<http://www.ordaf.org.tr/sudanin-petrolu-parcalanmanin-sembolu.aspx> Sudan'ın Petrolü Parçalanmanın Sembolü, Prof. Dr. Kavas, Ahmet, Erişim tarihi: 14 Mayıs 2011

⁵ <http://sudan.net/about.php>, Erişim tarihi: 17 Mayıs 2011

⁶<http://www.ordaf.org.tr/sudanin-petrolu-parcalanmanin-sembolu.aspx> Sudan'ın Petrolü Parçalanmanın Sembolü, Prof. Dr. Kavas, Ahmet, Erişim tarihi: 14 Mayıs 2011

⁷ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-sudan-siyasi-iliskileri.tr.mfa>, Erişim tarihi: 15 Mayıs 2011

Ayrıca, Güney Sudan'da, Sudan Halkı Özgürlük Hareketi'nin çoğunlukta olduğu otonom bir hükümet bulunmaktadır.⁸

Petrol, Sudan ekonomisinin en önemli gelir kaynağıdır. En fazla petrol rezervine sahip ülkeler sıralamasında 24. sırada yer alan Sudan'ın, 1 Ocak 2009 tarihi itibarıyla petrol rezervi 5 milyar varil olarak tahmin edilmektedir.⁹

2. Çin'in Afrika Politikası ve Çin - Sudan İlişkileri

2.1. Çin'in Afrika politikası

Çin'in Afrika'ya yönelik ilgisinin günümüzdeki nedenleri; kendisinden daha ucuza üretim yapabilecek, daha ucuz işgücü ve ücretsiz arazi sağlayabilecek ülkeler bulmak, artan enerji ve hammadde ihtiyacını karşılamak; kıtanın pazarlarında ürünlerini satmak ve siyasi açıdan Birleşmiş Milletler'de Güvenlik Konseyi ayrıcalığı ile birlikte Afrika ülkelerinin desteğini sağlamak olarak sıralanabilir.

Çin'in, ekonomik ilişkiler kurmak istediği ülkelerin "iç işlerine karışmamak" yaklaşımı üzerine kurguladığı dış politikayı, Çin Dış İşleri Bakan Yardımcısı Zhou Wenzhong, 2004 yılında yaptığı açıklamada "iş, iştir; biz siyaseti işten ayırmaya çalışıyoruz"¹⁰ şeklinde özetlemiştir. Çin'in, 2006 yılında yayımladığı Afrika Politikası belgesinde¹¹ de, işbirliği yapılan ülkelerin içişlerine karışılmayacağı belirtilmektedir. Söz konusu belgede aşağıda yer alan

⁸ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>, Erişim tarihi: 15 Mayıs 2011

⁹ <http://sudan.net/facts.php>, Erişim tarihi: 17 Mayıs 2011

¹⁰ Backgrounder, No:1916, China's Influence in Africa: Implications for the United States, Peter Brookes and Ji Hye Shi, Published by Heritage Foundation, 22 February 2006

¹¹ İlgili belgenin tam metni için bakınız <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm>- China's African Policy January 2006, Erişim tarihi: 26 Mart 2011

ifadeler Çin'in, Afrika ülkelerine karşı tutumunu ve uygulayacağı dış politikanın genel esaslarını ortaya koymaktadır.

-Ulusal özgürlük mücadelesinde benzer tarihi deneyimi paylaşan Çin ve Afrika birbirini desteklemekte ve dostluklarını geliştirmektedir.

-Çin, barış, istikrar ve refahın artmasına katkıda bulunmak amacıyla tüm ülkelerle işbirliğini ve dostluk ilişkilerini beş prensip kapsamında geliştirmeye hazırdır. Çin'in Afrika politikasının genel prensipleri: Samimiyet, dostluk ve eşitlik; karşılıklı fayda, karşılıklılık ve ortak refah; karşılıklı destek ve yakın işbirliği; birbirinden öğrenme ve karşılıklı kalkınma; Afrika ülkelerinin Tayvan'la resmi ilişki kurmamalarıdır.

-Çin, Çin- Afrika dostluğunu, her iki halkın temel çıkarlarının yararına politik olarak eşitlik ve karşılıklı güven, ekonomik olarak kazan - kazan işbirliği anlayışıyla geliştirecektir.

-Çin, karşılıklı saygı temelinde Çin Halk Kongresi ile Afrika Birliği Parlamentosu arasındaki işbirliğini çok yönlü geliştirmeyi desteklemektedir. Çin Komünist Partisi, bağımsızlık, eşitlik, karşılıklı saygı, içişlerine karışmama temelinde Afrika ülkeleri, siyasi partiler ve kuruluşlarla karşılıklı paylaşımı geliştirmektedir.

Bazı araştırmacılar, Çin'in Afrika'ya olan ilgisini, anti sömürgeci içerikle donatılmış bir "Güney - Güney işbirliği" biçiminden ziyade Afrika'yla daha önce kurulan uluslararası ilişkilerden farksız olan hegemonik bir "Kuzey - Güney ilişkisi" olduğu yönünde değerlendirmektedir.

2.2. Çin - Sudan ilişkileri

Çin, Sudan'la ilişkilerini 1989'dan itibaren geliştirmeye başlamıştır. O dönemde ilişkilerin esasını, Sudan'daki merkezi hükümetin desteklenmesi ve Sudan'a silah satışı oluşturmuş; bu ilişkiler, daha sonra Hartum ve Pekin arasında çok boyutlu işbirliğine olanak sağlamıştır. Sudan Devlet Başkanı Bashir'in, Eylül 1995'te Çin Devlet Başkanı Zemin ile Pekin'de yaptığı

görüşme, Çin-Sudan ilişkilerinin dönüm noktasını oluşturmuştur. Sudan, içinde bulunduğu çatışma ortamında hem iç savaşı hem de bölgesel zorlukları, Çin'den aldığı destekle aşmanın yolunu aramaktadır. İç çatışmalardan dolayı merkezi yönetim üzerinde oluşan uluslararası baskı, Sudan'ı Çin'e yaklaştırmaktadır.¹²

Çin, Sudan'ın petrol sahalarını geliştirmek için bugüne kadar 15 milyar dolar yatırım yapmıştır. Çin Ulusal Petrol Şirketi(China National Petroleum Corporation(CNPC)), % 40 oran ile Büyük Nil Petrol Şirketi'nin (Greater Nile Petroleum Operating Company (GNPOC)) en büyük hissesine sahiptir. CNPC, Güney Sudan'daki petrol sahalarında çalışan Malezya Petronas ve Kanada'nın Talisma şirketlerinin de bulunduğu Konsorsiyom'da da yer almaktadır. CNPC, aynı zamanda bir bölümü Güney Darfur'da kalan önemli bir petrol sahasının işletme ruhsatına da sahiptir. Kordofan'daki petrol sahasından Kızıl Deniz'deki Sudan Limanı'na kadar olan 900 mil uzunluğundaki boru hattı, CNPC tarafından inşa edilmiştir. Hartumun 70 Km. kuzeyinde yer alan, günde 100.000 varil petrol kapasiteli, 700 milyon dolarlık petrol rafinerisi, Çin'in Sudan'da gerçekleştirdiği önemli yatırımlar arasında yer almaktadır. Çin, Sudan petrol ihracatının 2/3'ne karşılık gelen petrol ithalatının % 7'sini Sudan'dan karşılamaktadır.¹³

Çin'in Afrika'daki üçüncü büyük ticaret ortağı olan Sudan'da çok sayıda altyapı projesi bulunmaktadır.¹⁴ Sudan, petrol ve petrol ürünleri, pamuk, susam, şeker, hayvansal ürünler, yer fıstığı ve sakızdan oluşan ihracatının

¹² http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=3850-, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

¹³ <http://www.sudantribune.com/China-once-again-against-the,305> Mahmoud A. Suleiman , Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

¹⁴ http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=3850- ,Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2011

% 58,29'unu Çin'e yapmaktadır. İthalatının % 21,87'sini Çin'den yapan Sudan'ın, ithalat partnerleri arasında Çin ilk sırayı almaktadır.¹⁵

3. Sudan'daki Son Gelişmeler¹⁶ ve Çin'in Tutumu

3.1. Darfur krizi

Sudan'ın batısında yer alan Darfur'daki çatışmalar, isyancıların Hartum Hükümeti'nin bölgeyi ihmal ettiği gerekçesiyle 2003 yılında başlamıştır.¹⁷ Darfur'un üç eyaletinde yoğunluk kazanan çatışmalarda Sudan Özgürlük Ordusu (Sudan Liberation Army (SLA) ile Adalet ve Eşitlik Hareketi (Justice and Equality Movement (JEM)) olarak bilinen silahlı gruplar, şerhirleri, hükümete ait tesisleri ve Darfur'daki sivilleri hedef almaktadır.¹⁸

BM tahminlerine göre çatışmaların devam ettiği dönemde özellikle hastalık ve açlıktan dolayı 300.000'den fazla insan ölmüş, 2,7 milyon insan evlerini terk etmeye zorlanmış,¹⁹ birçok insan komşu ülke Çad'a sığınmıştır. Çatışmalardan önce 80 kabile ve etnik grubun yaşadığı Darfur, çatışmalar sonucunda göçebe ve yerleşik topluluklar arasında bölünmüştür.

BM ve Afrika Birliği'nin desteğiyle 5 Mayıs 2006'da Darfur Barış Anlaşması yapılmıştır. 2004'den itibaren bölgede görev yapan Afrika Birliği Sudan Misyonu'nun (African Union Mission in Sudan (AMIS)), üç aşamalı bir uygulamayla Afrika Birliği/Birleşmiş Milletler Darfur Barış Gücü'ne dönüştürülmesi planı, Haziran 2007'de uygulamaya konulmuş, BM Güvenlik

¹⁵ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html> Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2011

¹⁶ Bu çalışmada, 24 Mayıs 2011 tarihine kadar meydana gelen gelişmeler analiz edilmiştir. (Arslan, İbrahim)

¹⁷ <http://www.businessweek.com/news/2010-10-20/china-wants-un-to-block-report-on-chinese-ammunition-in-darfur.html>- Bill Varner, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2011

¹⁸ <http://www.darfurinformation.com/>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

¹⁹ <http://www.businessweek.com/news/2010-10-20/china-wants-un-to-block-report-on-chinese-ammunition-in-darfur.html>- Varner, Bill, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2011

Konseyi'nin 31 Temmuz 2007 tarihli 1769 sayılı kararıyla BM - Afrika Birliği Darfur Misyonu'nun (United Nations - African Union Mission in Darfur (UNAMID) teşkil edilmesine karar verilmiştir.

UNAMID, temel görevi bölgedeki sivillerin korunması olmasına rağmen, insani yardımın güvenliğine katkı sağlamakta, Darfur Barış Anlaşması hükümlerinin uygulanmasını izlemekte, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü esas alan uygulamaları teşvik etmekte, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti sınırındaki gelişmeleri gözlemlemektedir. Sudan Hükümeti, UNAMID ile işbirliğinde istekli davranmamaktadır. Bölgedeki politik ortamın hassasiyeti ve yetersiz güvenlikten dolayı 2007'den Mart 2011'e kadar geçen süre içinde göreve başlayan BM Barış Gücü personeli oranı ancak % 90'a ulaşabilmiştir. UNAMID, 31 Mart 2011 tarihi itibarıyla, 17,682 asker, 223 askeri gözlemci, 5,121 polis, toplam 23,026 personelden oluşmakta, 1,136 uluslararası görevli, 2,810 yerli personel ve 461 BM gönüllüsü tarafından desteklenmektedir.²⁰

AMIS ve sonrasında UNAMID, 2004'den itibaren bölgedeki ateşkesi izlemektedir. Bu süreçte SLA isyancılarının Darfur'daki Barışgücü personeline saldırması üzerine BM, isyancıların kasıtlı olarak sivillere ve hükümet güçlerine saldırdıklarını bildirmiştir. BM, yerinden edilmiş yüzbinlerce insanın yiyecek ve sağlık ihtiyaçlarını karşılamakta güçlüklerle karşılaşmış, birçok yardım görevlisi de isyancılar tarafından öldürülmüştür. Bu gelişmeler üzerine BM Uluslararası Soruşturma Komisyonu, bölgedeki insan hakları ihlallerinin Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde yargılanmasını teklif etmiştir.²¹

Sudan uzmanı Alex de waal, Darfur'daki durumun trajik olduğunu, ancak bir soykırım olarak değerlendirilemeyeceğini; petrolün askeri müdahale

²⁰ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unamid/background.shtml>, Erişim tarihi: 17 Mayıs 2011

²¹ <http://www.darfurinformation.com/>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

arayışlarının gerçek sebebi olabileceğini ifade etmektedir. Waal, kabileler arasındaki çatışmada Afrikalı Müslümanların Afrikalı Müslümanları öldürdüğünü, bu durumun, Sudan Hükümeti'nin bir etnik ya da dini gruba karşı sistematik bir soykırımı olarak tanımlanamayacağını belirtmekte, 1970'lerden itibaren açlık ve kuraklık nedeniyle kuzeydeki göçbelerin güneydeki yerleşik kabilelerin yaşadığı arazilere geçmeye teşebbüs etmeleriyle sorunun ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Darfur'daki çatışmaların, Sudan Hükümeti ile Güney Sudan'daki Sudan Halkı Özgürlük Ordusu arasında 20 yıldan fazla süren çatışmayı sonlandıracak anlaşmanın imzalanması aşamasında yeniden başladığına dikkat çeken Waal, Darfur'daki kabilelerin, imzalanacak anlaşmada kendilerine ayrıcalık sağlamaya çalıştıklarını iddia etmektedir.²²

Uluslararası Af Örgütü'nün Mayıs 2007'de yayınladığı bir raporda²³ Çin ve Rusya'nın sağladığı silahların Darfur'daki şiddeti artırdığı ve BM silah ambargosunu ihlal ettiği vurgulanmaktadır. Raporda "Sudan'a ve komşularına yapılan sorumsuz silah transferinin Darfur ve Çad'ın doğusuna doğru yayılan yoğun insan haklar ihlallerinin en önemli etkenlerinden biri olduğu" belirtilmekte, Pekin ve Moskova'nın, askeri silah ve mühimmatının sivillere saldırıda kullanıldığını bilmeleri gerektiği ifadeleri yer almaktadır. Uluslar arası Af Örgütü raporunda, Sudan tarafından edinilen silahlı Mi-24 helikopterinin sivil halka karşı kullanıldığı bilgisine ve Güney Darfur'daki bir havaalanında görüntülenen Çin yapımı 3 "Fantan" savaş uçağı fotoğrafına da yer vermektedir. Sudan hükümet sözcüsü Bakri Mulah, Uluslararası Af Örgütü'nün raporunda yer alan suçlamaları reddederek, "bunların kanıtlanmamış iddia" olduğunu ifade etmiş, Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Jiang Yu, Çin'in Afrika ülkelerine silah satışının "son derece sınırlı" olduğunu,

²²<http://www.twf.org/News/Y2004/0807-Darfur.html> "Sudan, Oil and the Darfur Crisis Sudan, Oil, and the Darfur Crisis", Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2011,

²³Bu rapor için bakınız <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR54/019/2007/en/c29fa387-d396-11dd-a329-2f46302a8cc6/af540192007en.pdf>, Erişim tarihi:15 Mayıs 2011

Rus Dışişleri Bakanlığı ise Darfur'a herhangi bir Rus silahının gönderilmediğini belirtmiştir.²⁴

BM Güvenlik Konseyi, ilk kez 30 Temmuz 2004 tarihinde, 1556 sayılı kararla Darfur'daki isyancılar ve milisler dâhil hükümet dışı unsurlara silah ambargosu uygulamıştır. BM Güvenlik Konseyi, 29 Mart 2005 tarihli 1591 sayılı kararla Sudan Hükümeti'ni de dâhil ederek genişlettiği yaptırımları, 14 Ekim 2010 tarihli 1945 sayılı kararla, daha da güçlendirmiştir.²⁵

Lahey Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, 4 Mart 2009'da, Sudan Devlet Başkanı Omer Hassan Ahmed al-Bashir'in, insanlığa karşı işlediği suçlardan dolayı tutuklanması kararı alması üzerine, Çin, Sudan Hükümeti'ne, Darfur'dan çıkarılan 13 insani yardım kuruluşunun Darfur'a girmesine izin verilmesi çağrısında bulunan BM'nin taslak açıklamasını veto etmiştir. Çin, Sudan Hükümeti'nin cezalandırılmasına ilk günden itibaren karşı çıkmakta, Sudan'la ticari ilişkilerinin zarar görebileceği cezalandırma içeren bir karara karşı veto yetkisini, tehdit olarak kullanmaktadır.²⁶

3.2. Güney Sudan sorunu

Güney Sudan, etnik, dinsel ve kültürel farklılıklar nedeniyle Sudan'ın sürekli istikrarsızlık ve çatışmalarla anılan bir bölgesi olmuştur. Hartum'daki hükümetin bağımsızlığın ilanından itibaren Kuzeyli olması,²⁷ zengin petrol yataklarına sahip Güney Sudan'daki durumu daha kırılgan hale getirmiştir.

Güney'de Müslüman olmayan (Hıristiyan ve animist Afro-kabileler) pek çok topluluk ve etnik grubun bulunmasına karşın, ülkenin genelinde uygulanan

²⁴ <http://select.nytimes.com/gst/abstract.html?res=F50C16FD3C550C7A8CDDAC0894DF404482>, Erişim tarihi 15 Mayıs 2011

²⁵ <http://www.un.org/sc/committees/1591/index.shtml>, Erişim tarihi: 17 Mayıs 2011

²⁶ <http://www.sudantribune.com/China-once-again-against-the,30511>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

²⁷ Güney Sudan'daki Referandum: Tarafların Soruna Yaklaşımları ve Ülkenin Geleceği, Tepebaş, Ufuk, TASAM Afrika Koordinatörü, 4 Ocak 2011

şeriat düzenlemeler ile dilsel ve dinsel farklılıkların Hartum tarafından görmezden gelindiği algısı, yıllar süren iç çatışmalara yol açmış; kitlesel kan davaları halini alan sistematik şiddet, Güney Sudan'ın ayrılma isteğini²⁸ harekete geçiren ana unsur olmuştur.

1983'de başlayan çatışmalar, ülkeyi bir iç savaşa sürüklemiş, Kuzeyli Hükümet ile Güney Sudan Halkı Özgürlük Ordusu arasında yirmi yıldan uzun süren iç savaş sonucu iki milyondan fazla insan yaşamını yitirmiş, dört buçuk milyon insan da mülteci konumuna düşmüştür.²⁹ Çatışmalarla geçen süreçte verilen kayıplar ve uluslararası toplumdan gelen baskılar sonucu 2003'de ateşkes kabul edilmiş, taraflar arasındaki Kapsamlı Barış Anlaşması (Comprehensive Peace Agreement(CPA)) 9 Ocak 2005'de Nairobi'de imzalanmıştır. Söz konusu barış anlaşması ile Güney Sudan'a altı yıllık süreyle özerklik tanınmıştır.³⁰

Kapsamlı Barış Anlaşması uygulamalarını desteklemek amacıyla BM Güvenlik Konseyi, 24 Mart 2005'de 1590 sayılı kararla BM Sudan Misyonu'nun (United Nations Mission in the Sudan (UNMIS)) teşkil edilmesine karar vererek³¹ UNMIS'in görevini, insani yardım, insan haklarının desteklenmesi ve korunması olarak belirlemiştir.

Kapsamlı Barış Anlaşması gereği, 9 Ocak 2011'de başlayan referandum sürecinde iki ayrı oylama yapılması planlanmıştır. Bu oylamalardan ilki, Güney'in, Sudan'dan ayrılıp ayrılmayacağını belirlenmesine, diğeri ise Kuzey ve Güney Sudan arasındaki Abyei bölgesinin, hangi yapı (Kuzey ya da Güney) içinde yer alacağını tespit edilmesine yöneliktir. Sudan Referandum Komisyonu, 9-15 Ocak 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen

²⁸ BÜSAM Bilgi Notu "Sudan'da Ayrılık Süreci ve Olası Sonuçlarına İlişkin Analiz"

²⁹ <http://www.sudantribune.com/Peace-in-Sudan-Good-news-for,7555->, Foreign Policy In Focus, Frida Berrigan, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

³⁰ Güney Sudan'daki Referandum: Tarafların Soruna Yaklaşımları ve Ülkenin Geleceği, Tepebaş, Ufuk, TASAM Afrika Koordinatörü, 4 Ocak 2011

³¹ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmis/facts.shtml>, Erişim tarihi: 17 Mayıs 2011

ve Güney Sudan'ın geleceğini belirleyen referandumda, Güney Sudan Halkının % 98,83 oranında ayrılmayı desteklediğini açıklamıştır. İkinci oylama ise Abyei'de süren çatışmalar ve gergin ortam dolayısıyla gerçekleştirilememiş, ileri bir tarihe ertelenmiştir.³²

Kapsamlı Barış Anlaşması, sadece Kuzey ile Güney arasındaki çatışmaya odaklandığı, hazırlık aşamasında Ulusal Kongre Partisi ile Sudan Halkı Özgürlük Hareketi dışındaki siyasi partilerin ve sivil toplumun önerilerinin dikkate alınmadığı, tartışmalı Abyei bölgesinin statüsünün ne olacağına ilişkin çözüm önerisi içermediği, kalıcı barışı sağlamaktan uzak olduğu ve zaman kazanmaya yönelik hazırlandığı yönünde eleştirilmektedir.³³

3.2.1. Güney Sudan'da 9-15 Ocak 2011 tarihlerinde yapılan Referandum ve sonrası

1.Referandumun sonucu

Güney Sudan Referandum Komisyonu, 7 Şubat 2011 tarihinde yaptığı açıklamada 3,947,676 kayıtlı seçmenden 3,851,994'ünün referanduma katıldığını, 3,837,406 geçerli oyun kullanıldığını, 3,792,508 bölge sakininin (% 98,83) ayrılma yönünde tercihte bulunduğunu açıklamıştır.³⁴

ABD, Afrika Birliği, Arap Devletleri Ligi, Avrupa Birliği, Kalkınma ile ilgili Hükümetlerarası Otorite (Intergovernmental Authority on Development (IGAD)), Hollanda İtalya, İngiltere, Kenya, Norveç, Uganda ve BM, 2005 yılında imzalanan Kapsamlı Barış Anlaşması tanıkları olarak, 8 Şubat 2011 tarihinde Güney Sudan referandum sonuçları ile ilgili bir açıklama yapmışlardır. Açıklamada, Güney Sudan referandum sonuçlarını ve Güney

³² [http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/\(page\)/3](http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/(page)/3), Erişim tarihi: 6 Mayıs 2011

³³ Güney Sudan'daki Referandum: Tarafların Soruna Yaklaşımları ve Ülkenin Geleceği, Tepebaş, Ufuk, TASAM Afrika Koordinatörü, 4 Ocak 2011

³⁴ <http://www.ssrc.sd>, Erişim tarihi: 17 Mayıs 2011

Sudan Referandum Komisyonu'nun 7 Şubat 2011'de açıkladığı sonuçları memnuniyetle karşıladıklarını, Referandum sonuçlarını kabul eden Sudan Hükümeti'ni tebrik ettiklerini, BM Genel Sekreterliği'nce belirlenen sürecin Güney Sudan Halkının isteğini serbestçe açıklamasını sağladığı yönündeki değerlendirmeler kapsamında, Referandum sonuçlarının Güney Sudan'ın, Sudan'dan ayrılması lehine olduğunu teyid etmişlerdir. Açıklamada ayrıca etkilenecek insanların haklarının korunarak Abyei bölgesinin statüsünün çözülmesi gerektiği, Kuzey ve Güney'in, güvenlik, vatandaşlık, uluslararası anlaşmalar, ekonomi ve doğal kaynaklar konularında birlikte çalışmalarının önemi vurgulanmıştır.³⁵

2. Referandum sonrasında çözülmesi gereken sorunlar

Güney Sudan'da kurulacak yeni devletin karşılaştacağı sorunları³⁶, sınırların belirlenmesi, petrol, vatandaşlık, politik reform ve kalkınma başlıkları altında toplamak mümkündür. Bu çalışmanın kapsamına uygun olarak sınırların belirlenmesi ve petrol konuları üzerinde durulacaktır.

i) Sınırların belirlenmesi

Sudan ve Güney Sudan'ın, aralarındaki sınır üzerinde anlaşması gerekmektedir. Bu konuda, zengin petrol rezervi olan Abyei bölgesinin Kuzey'de mi kalacağı, Güney'e mi verileceğini belirleyecek referandumun sonuçları önem kazanmaktadır. Kuzey ve Güneyli liderlerin anlaşamamaları nedeniyle Abyei referandumu belirsiz bir tarihe ertelenmiştir. Abyei'deki ayrılma yanlısı Ngok Dinka çiftçileri ile Misseriya Arapları arasındaki çatışmalar, Abyei'nin geleceği ile ilgili referandumun yapılamamasına neden olmuştur. Abyei, potansiyel bir sorun olarak çözüm beklemektedir.

³⁵ <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sg2169.doc.htm>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

³⁶ [http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/\(page\)/3](http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/(page)/3), Erişim tarihi: 6 Mayıs 2011

Güney'deki iktidar partisi SPLM'nin genel sekreteri Pagan Amum, Abyei referandumunun yapılamaması halinde çözümün, Abyei'nin Güney'e bağlanması olduğunu ifade etmiştir. Kuzey'de ise Devlet Başkanı Bashir Abyei'nin, Güney Sudan'ın bir parçası olmasını kabul etmeyeceğini açıklamıştır. Ngok Dinkaların, 9 Ocak 2011 tarihinden önce Güney'e katılma isteklerini açıklamaya yönelik girişimleri SPLM tarafından durdurulmuş, Güney Sudan 9 Temmuz 2011'de bağımsız bir devlet olarak tanınacağından, Ngok Dinkaların sözkonusu taleplerini bu tarihten sonra dile getirmeleri istenmiştir.³⁷

ii) Petrol

Petrol, Sudan ekonomisinin en önemli itici gücüdür. ABD Enerji Enformasyon İdaresi, IMF verilerine dayanarak, Sudan'ın 2009'daki ihracat gelirlinin % 90'dan fazlasını petrolün oluşturduğunu belirtmektedir. Bu oran Güney Sudan (Juba merkezli) için % 98, Hartum için % 65 olarak gerçekleşmiştir.³⁸

Kapsamlı Barış Anlaşması'na göre petrol gelirlerinin paylaşımı % 50 - % 50 olarak tespit edilmiştir. Güney ve Kuzey'in petrol gelirleri konusunda tam olarak anlaşmaları gerekmektedir. Petrolün 3/4'ü Güney'de olmasına rağmen, boru hatları ve rafinerinin Kuzey'de olması³⁹ nedeniyle petrol konusunda Kuzey ve Güney'in birbirlerine güvenmeleri önem kazanmaktadır.

Güney Sudan Petrol Bakanı Garang Diing, bir röportajda, Güney'in, Kapsamlı Barış Anlaşması'nın imzalandığı 2005'den önce imzalanan kontratlara saygı göstereceğini açıklamıştır. Bu açıklama, Sudan'da milyarlarca dolar yatırımı olan Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPC) için önem

³⁷ [http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/\(page\)/3](http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/(page)/3) Erişim Tarihi 6 Mayıs 2011

³⁸ [http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/\(page\)/3](http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/(page)/3) Erişim Tarihi 6 Mayıs 2011

³⁹ [http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/\(page\)/3](http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/(page)/3) Erişim Tarihi 6 Mayıs 2011

taşımaktadır. CNPC, Sudan petrolünün yarısını çıkarmaktadır. Diing'in açıklaması, Güney Sudan Hükümeti'nin, petrol endüstrisi konusunda CNPC ile çalışmaya istekli olduğu yönünde bir işaret olarak değerlendirilebilir. Diing, Güney'in petrol konusunda çeşitlenmek ve Batı tecrübesi ile başarılı uygulamalarını edinmek istediğini de belirterek, Çin ile imzalanan kontratları çevre ve insan sağlığı ile ilgili eksiklikleri bulunduğundan eleştirmekte, Güney Sudan'ın petrol endüstrisi ile ilgili ulusal politikasını oluşturacağını, kuralların belirleneceğini ve bunlara bağlı kalınacağını vurgulamaktadır.⁴⁰

Bölgede bir başka sorun, Batılı petrol şirketlerinin Güney'de petrol aramasına olanak sağlanmasının açıklığa kavuşturulmasıdır. Fransız Total şirketi, 1980'lerde Sudan'da yaptığı çalışmalara tekrar başlamak konusunda isteklidir. Total, 2011 ortalarında Güney Sudan'da petrol aramaya başlayabileceğini açıklamıştır. İspanyol Star Petrol Şirketi de bu yıl içinde petrol aramaya başlama talebini açıklamıştır.⁴¹

Batılı petrol şirketlerinin ülkede yatırım yapmalarından önce, Abyei bölgesinin statüsünün açıklığa kavuşturulması, Kuzey ve Güney arasındaki sınırların belirlenmesi ve petrol gelirlerinin adil paylaşımını sağlayacak anlaşmanın imzalanması önem kazanmaktadır. Sudan petrolünün % 80'nin Güney'de üretilmesine rağmen, kritik rafineri tesisleri, boru hattı ve ihracaata yönelik altyapının Kuzey'de bulunması, hükümetler arasında işbirliği yapılmasını gerektirmektedir. ABD yönetimi de Kuzey ve Güney hükümetlerini işbirliğine teşvik etmek amacıyla, Kuzey'in Kapsamlı Barış Anlaşması ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesi halinde, Hartum'a uygulanan yaptırımların kaldırılmasını önermiştir.⁴²

⁴⁰ <http://www.riskwatchdog.com/2011/01/19/south-sudan-referendum-oil-industry-implications/>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2011

⁴¹ <http://www.riskwatchdog.com/2011/01/19/south-sudan-referendum-oil-industry-implications/>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2011

⁴² <http://www.riskwatchdog.com/2011/01/19/south-sudan-referendum-oil-industry-implications/>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2011

Juba, gelecekte Kuzey'in altyapısını kullanmamak amacıyla, Juba-Lamu adası (Kenya) arasında, günde 450.000 varil kapasiteli, 1.400 Km uzunluğunda bir petrol boru hattı ile yeni bir petrol rafineri inşa etmeyi düşünmektedir. Bu projelerin tamamlanması yılları alacağından, yabancı yatırımcılar, bölgede güvenliği sağlayacak anlaşmanın bir an önce imzalanmasını istemektedir.⁴³

BM Güvenlik Konseyi, Güney Sudan'daki referandumdan sonra, Güney Sudan Hükümeti'nin talebi üzerine 24 Mart 2005'den itibaren bölgede görev yapan Sudan BM Misyonu'nun (United Nations Mission in Sudan (UNMIS)) görev süresini 9 Temmuz 2011'e kadar uzatmıştır.⁴⁴

Referandumdan sonra Kuzey ve Güney Sudan arasında en önemli gelişme, 22 Mayıs 2011 tarihinde, Hartum Hükümeti'nin tartışmalı Abyei bölgesine gerçekleştirdiği saldırı ile yaşanmış; Hartum Hükümeti'nin saldırısı, BM Genel Sekreteri Ban ki Mon tarafından şiddetle kınanmıştır. BM Güvenlik Konseyi, Hartum Hükümeti'ne askeri operasyonunu durdurması ve birliklerini bölgeden geri çekmesi çağrısında bulunarak, Abyei bölgesinin Sudan birliklerince alınmasının, Kapsamlı Barış Anlaşması'nın ciddi ihlali olduğunu belirtmiştir.⁴⁵

⁴³<http://www.riskwatchdog.com/2011/01/19/south-sudan-referendum-oil-industry-implications/>, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2011

⁴⁴ <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10233.doc.htm>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

⁴⁵ <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=38467&Cr=Sudan&Cr1=>, Erişim tarihi: 24 Mayıs 2011

4. Çin'in Güney Sudan'da Karşılaşabileceği Sorunlar ve Fırsatlar

Güney Sudan'daki bağımsızlık referandumu, Çin'in "içişlerine karışmama politikasının" test edileceği ⁴⁶ bir süreci de beraberinde getirmiştir. Çin, uluslararası toplum ve iç kamuoyunun farklı yönlerde artan baskısıyla karşı karşıyadır. Uluslararası toplum, Çin'in dış politikasında insani ve güvenlik konularında ulusal çıkarların ötesinde davranmasını beklemekte, Çin kamuoyu ise, yurtdışında yaşayan vatandaşları ile Çin'in ekonomik varlığının korunması konusundaki taleplerini yönetime iletmektedir. ⁴⁷

Güney Sudan'ın bağımsızlık kazanması önümüzdeki süreçte yeni bir Kuzey-Güney çatışmasına ya da Güney Sudan'da iç çatışmaya neden olabilir. Bu durumda, geçmiş yıllarda Hartum'un yanı sıra Juba ile de ilişkilerini geliştirmiş olan Pekin Hükümeti, "içişlerine karışmama" politikasının sürdürülmesi konusunda sıkıntı yaşayabilir. Çin, bölgedeki yatırımlarından dolayı, yaşanabilecek istikrarsızlıktan ekonomik olarak en çok etkilenebilecek ülkedir.

Juba Hükümeti, Kuzey'in petrol boru hattını kullanmamak için inşasını öngördüğü Güney Sudan-Lamu adası (Kenya) arasındaki petrol boru hattı projesini desteklemeyen şirketlere karşı cezalandırıcı bir politika izleyebilir. Bu durumda, Hartum Hükümeti'nin muhtemel protestosuna rağmen, Güney'in büyük petrol rezervleri, Güney'in isteklerine göre hareket edecek şirketler tarafından işletilebilir. Bir başka alternatif olarak, Güney Sudan-Uganda arasında yapılacak bir anlaşma ile Güney'in petrolü, Uganda'nın mevcut boru hattı kullanılarak, Kenya sahillerine taşınabilir. Uzmanlar Uganda'daki petrol boru hattı kapasitesinin geliştirilmesinin mümkün

⁴⁶<http://www.chinassignpost.com/2011/01/southern-sudan-referendum-potential-security-problems-for-china/>- Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

⁴⁷<http://www.chinassignpost.com/2011/01/southern-sudan-referendum-potential-security-problems-for-china/>- Erişim tarihi: 5 Mayıs 2011

olduğunu ve yabancı yatırımcıların bu proje ile ilgilenebileceklerini belirtmektedirler.

Güney Sudan'ın bağımsızlığı, Çin'in büyük oranda ekonomik varlığı ve işgücünün olduğu bir başka petrol zengini Afrika ülkesi Angola'daki Cabinda bölgesindeki ayrılıkçıları da bağımsızlık yolunda cesaretlendirebilir. Böyle bir gelişme yaşanması halinde Çin'in Afrika'daki çıkarlarının zarar görmesi sadece Sudan'la sınırlı kalmayabilir.

Çin'in, 9 Temmuz 2011 tarihinden itibaren bağımsız bir devlet olacak Güney Sudan'ın kalkındırılmasında yapıcı bir rol alması beklenebilir. Bu konu ile ilgili olarak Çin Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü Enerji Uzmanı olan Xia Yisshan ile Çin Sosyal Bilimler Akademisi Afrika Çalışmaları Başkanı He Wenping'in açıklamaları⁴⁸ Çin'in önümüzdeki süreçte Sudan'da izleyeceği politikalar konusunda ipuçları vermektedir. Xia Yisshan "Çin'in, Sudan'ın iç işlerinde taraf olmayacağını, bir tarafın lehine diğer tarafı karşısına almayacağını" ifade ederek, ülkesinin, rekabete dayalı ekonomik mücadeleye hazır olduğunu "Yarış zor olmayacak. Güney Sudan'daki şartlar oldukça ağır ve Çinli çalışanlar, başkalarının zor olarak değerlendirdiğine kendilerini adapte etme konusunda bilgilendirilmiştir" sözleriyle açıklamaktadır. Sudan petrol altyapısının, çoğunlukla Çinli firmaların yardımıyla tesis edildiğini belirten Yisshan, zengin doğal kaynaklara rağmen ekonomik desteğe ihtiyaç duyan Güney Sudan Hükümeti'nin Çin yatırımlarını tercih edebileceğini vurgulayarak, Çinli firmaları, teknolojik olarak ileri ve güçlü yabancı firmalarla ortaklık kurmaya teşvik etmektedir. He Wenping ise "Bazı Batılı ülkelerin Güney Sudan'a söz verdikleri yardımın ekonomik sorun haline geldiğini, Güney Sudan Hükümeti'nin, tek taraflı bağışlar yerine uzun süreli işbirliğini sağlayacak ortaklığa ihtiyacı olduğunu, Çin'in, Güney Sudan'daki varlığının, Güney Sudan'a diğer ülkelerden daha

⁴⁸ http://www.chinadaily.com.cn/world/2011-02/09/content_11967932.htm China can play role in revitalizing S Sudan, Jiao Wu, Yang Ali, 9 February 2011, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2011

çok yatırım yapma yarışı olacağını” ifade ederek; Çin’in Afrika ile birlikte çalışma deneyiminin, Çinli firmaların ekonomik yarışı kazanmalarına yardımcı olacağını belirtmektedir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

ABD’nin “Ulusal Güvenlik Stratejisi” doğrultusunda kendisine Afrika’da yeni pazarlar oluşturmak istemesi ve Çin’in buradaki sınırlayıcı rolü, Sudan’ı hedef ülke haline getirmiştir.

ABD’nin önümüzdeki süreçte Sudan’a yönelik izleyeceği politika, Çin dâhil bölgede varlığı ve çıkarı olan ülkeler için önem taşımaktadır. Güney’de sağlıklı bir ulus - inşası süreci oluşturabilecek alt yapı mevcut olmadığından, Güney Sudan’ın, ABD’nin desteğine (ve doğal olarak kontrolüne) uzun bir süre gereksinim duyacağı düşünülmektedir. Kuzey’le ilişkiler bağlamında, “Sudan’da Ayrılık Süreci ve Olası Sonuçlarına İlişkin Analiz”de de belirtildiği gibi, Washington açısından iki farklı stratejinin varlığından söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki, zayıflamış olan El Bashir yönetimi üzerindeki baskıyı arttırarak çözülme sürecini hızlandırmaktır. Böyle bir strateji, yıpranmış bir iradeyi teslim alabileceği gibi, aksine El Bashir yönetiminin daha da radikalleşmesine neden olabilir. İkincisi ise El Bashir üzerindeki baskıları hafifleterek (Sudan ile ABD’nin karşılıklı büyükelçi düzeyinde ilişki kurması, Sudan’ın teröre destek veren ülkeler listesinden çıkarılması, ekonomik yaptırımların hafifletilmesi vb.) “Güney’in ayrılmasıyla cezalandırılan Hartum’la” iyi ilişki zemini aranmasıdır. Hartum yönetiminin, referandumdan sonra, 22 Mayıs 2011 tarihinde tartışmalı Abyei bölgesine saldırması, ikinci seçeneğin gerçekleşme olasılığını azaltmaktadır.

Sudan Hükümeti, BM Güvenlik Konseyi’nin çağrısına uyarak Abyei bölgesinden askerlerini geri çekse bile aşağıda sıralanan olası gelişmeler, önümüzdeki süreçte bölgeye dışarıdan bir askeri müdahalenin gerekçesi olabilir;

- Dinka kabilesinin Güney Sudan'a, Arap Misseriya kabilesinin ise Kuzey'e katılmayı istemesi halinde tartışmalı Abyei bölgesi üzerinde Kuzey - Güney çatışması.

- Güney Sudan'da SPLA ve kabileler arasında, devletin gelirinin % 90'ından fazlasını oluşturan petrol gelirinin paylaşımı konusunda anlaşmazlık ve devamında iç çatışma çıkması.

- Uzun vadede petrol taşıma ücreti, üretim geliri konusunda Hartum ile anlaşmazlık çıkması üzerine Juba'nın alternatif ihraç seçenekleri araması, Hartum Hükümeti'nin petrol gelirlerini korumak için askeri operasyon yapması.

Öngörülen bu gelişmelerden dolayı Sudan'da yaşanabilecek şiddet, petrol üretiminde, taşınmasında ve yeni petrol sahalarında araştırma yapılmasında güçlükler çıkarmasının yanı sıra, başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin bölgedeki etkinliğini artırarak, Çin'in çıkarlarına önemli zararlar verebilir. Çin, yeni bir çatışmanın çıkmaması için her iki hükümetle görüşerek bölgede kalıcı barışın sağlanmasına katkı sağlayabilir. Çin Dışişleri Bakanı, Güney Sudan'da yapılan referandum ile ilgili olarak Şubat 2011'de yaptığı açıklamada, "Sudan Halkının seçimine saygı duyduğunu, iki tarafın tartışmalı konuları diyalog, karşılıklı anlayış ve işbirliği ile çözmeye devam edeceklerini umduğunu"⁴⁹ belirtmiştir.

Çin, Sudan'da yaşanan gelişmeleri değerlendirerek Güney Sudan ile de iyi ilişkiler tesis etmiştir. Pekin Hükümeti, Sudan'da iki sistem olduğu görüşü ile hareket ederek Güney Sudan'a kalkınma yardımı, yatırımlar ve ticari ilişkilerle destek vermektedir. CNPC, Petrol zengini Güney Sudan'da Ağustos 2008'den bu yana faaldir. Bu bağlamda, Çin'in, Sudan'da başta ABD olmak üzere Batı'nın varlığını dikkate alarak hareket edeceği, Kuzey ve Güney'e sağlayacağı yardımlarla her iki ülkede etkinliğini sürdüreceği ve

⁴⁹http://www.chinadaily.com.cn/world/2011-02/09/content_11967932.htm China can play role in revitalizing S Sudan, Jiao Wu, Yang Ali, 9 February 2011, Erişim tarihi: 6 Mayıs 2011

Güney Sudan'ın yapılanmasını ekonomik bir fırsat olarak kullanabileceği düşünülmektedir.

Çin, Sudan'da yaşanan gelişmelerde ABD ve diğer Batılı ülkelerle karşı karşıya gelmiştir. "İçişlerine karışmama" gerekçesiyle ekonomik çıkarı ön planda tutarak, insan haklarına aykırı hareket eden yönetimlerle işbirliğini sürdürmek, Çin'e ekonomik avantaj sağlamasına rağmen, gelinen noktada Sudan'ın bölünmesinin ve Batılı ülkelerin bölgede etkinlik kazanmasının önüne geçilememiştir. Sudan örneği, Çin'in Afrika'daki politikasını gözden geçirmesi için bir fırsat olarak görülmelidir. 2025 yılı itibarıyla Çin'de tüketilecek petrolün % 73'ünün Çin dışından karşılanacağına yönelik tahminler,⁵⁰ Çin'in, önümüzdeki süreçte, iç savaş ve uluslararası çatışma riski bulunan bölgelerde, özellikle enerji kaynakları ile ilgili çıkarlarını korumak için daha fazla çaba sarfetmek zorunda kalacağını göstermektedir.

⁵⁰ 11 Eylül Sonrası ABD'nin Ortadoğu Politikası ve Türkiye'ye Yansımaları, Ağustos 2009, Dr. Ural Abdullah

KAYNAKÇA:

Güney Sudan'daki Referandum: Tarafların Soruna Yaklaşımları ve Ülkenin Geleceği, Ufuk Tepebaş, TASAM Afrika Koordinatörü.

BÜSAM Bilgi Notu "Sudan'da Ayrılık Süreci ve Olası Sonuçlarına İlişkin Analiz"

<http://www.ordaf.org.tr/sudanin-petrolu-parcalanmanin-semبولu.aspx>

Sudan'ın Petrolü Parçalanmanın Sembolü, Prof. Dr. Ahmet Kavas.

11 Eylül Sonrası ABD'nin Ortadoğu Politikası ve Türkiye'ye Yansımaları, Ağustos 2009, Dr. Abdullah Ural

Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 14, 2009, Yalın Alpay

BM Güvenlik Konseyi'nin 1590 (2005) Sayılı Kararı

Backgrounder, No:1916, China's Influence in Africa: Implications for the United States, Peter Brookes and Ji Hye Shi, Published by Heritage Foundation

http://www.chinadaily.com.cn/world/2011-02/09/content_11967932.htm

China can play role in revitalizing S Sudan, Wu Jiao, Ali Yang, 9 February 2011.

[http://www.chinasignpost.com/2011/01/southern-sudan-referendum-potential-security-problems-for-china/-](http://www.chinasignpost.com/2011/01/southern-sudan-referendum-potential-security-problems-for-china/)

<http://www.sudantribune.com/China-once-again-against-the,305> Mahmoud A. Suleiman

<http://www.businessweek.com/news/2010-10-20/china-wants-un-to-block-report-on-chinese-ammunition-in-darfur.html>- Bill Varner.

<http://www.riskwatchdog.com/2011/01/19/south-sudan-referendum-oil-industry-implications/>

<http://www.darfurinformation.com/-> "The Darfur Crisis"

[http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/\(page\)/3](http://www.csmonitor.com/World/Africa/Africa-Monitor/2011/0127/Five-challenges-South-Sudan-will-face-after-referendum/(page)/3)

<http://www.twf.org/News/Y2004/0807-Darfur.html> “Sudan, Oil and the Darfur Crisis”

<http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t230615.htm>- China's African Policy January 2006

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR54/019/2007/en>

<http://www.focac.org/eng/zfgx/jmhzt781943.htm>,

<http://sudan.net/about.php>

<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-sudan-siyasi-iliskileri.tr.mfa>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>

http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=3850-

<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unamid/background.shtml>

<http://select.nytimes.com/gst/abstract.html?res=F50C16FD3C550C7A8CDDAC0894DF404482>Report accuses China and Russia of arming Sudan

<http://www.ssrc.sd>

<http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sg2169.doc.htm>

LASSWELL'İN İLETİŞİM MODELİ: “İSPANYA'DA FRANCO DÖNEMİNE ÖRNEKLENMESİ”

Fırat TUNABAY

Özet

İspanya İç Savaşı sonrası Francisco Franco İspanya'nın yeniden yapılanmasında kitle iletişim araçlarını siyasal propaganda aracı olarak kullanmıştır. Dönemin siyasal gelişmelerini yakından takip eden Harold Lasswell iletişim sürecini sistemli bir bütün olarak ele alarak bir model oluşturmuştur. Bu çalışmada Lasswell'in İletişim Modeli olduğu dönemde dikkate alınarak ana hatlarıyla açıklanmıştır. Lasswell Modeli'nin İspanya'da Franco döneminde örneklenmesini amaçlayan bu çalışmada, Franco'nun söylemleri Lasswell Modeli açısından incelenmiştir.

LASSWELL'S COMMUNICATION MODEL: “AN ANALOGY WITH FRANCO PERIOD AT SPAIN”

Abstract

After the Spanish Civil War, Francisco Franco extensively used mass communication as a tool for political propaganda to restructure Spain. Harold Lasswell, who closely watched political frame of those days, designed a model based on systematic analysis of that controlled-communication period. In this study, Lasswell's Theory of Communication has been explained in relation with Franco's era and his discourses.

Giriş

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) iletişim alanını kuran ve geliştirenlerin önde gelenleri sosyal bilimciler, özellikle sosyologlar ve siyaset bilimcilerdir. ABD'deki siyaset bilimciler iletişimin gelişmesine büyük katkıda bulunmuşlardır. Bunların başında gelenlerden biri de Harold D. Lasswell'dir. Amerikalı siyaset bilimci Harold Lasswell, bir iletişim eylemini tanımlamanın en uygun yolunun, şu sorulara cevap aramak olduğunu belirtmektedir: “Kim?, Ne Söylüyor? , Hangi Kanaldan?, Kime?, Hangi Etkiyle?”(Lasswell, 1948: 84-99) Bu yaklaşım iletişim alanında büyük yankılar uyandırmış ve bir model olarak değerlendirilmiştir. Lasswell o zamana kadar mevcut olan görüş ve düşünceleri ilk defa bu model içinde sistemli bir biçimde ele almış ve iletişim sürecinin bir bütün olduğunu vurgulamıştır. 1948'de ortaya atılan bu modelde, vericinin alıcıyı etkileme amacı temel alınmıştır.

İkinci Cumhuriyetin yıkılmasıyla sonuçlanan İspanya İç Savaşı'nda milliyetçi güçlere önderlik eden Franco İç Savaş'ın ardından 1939 –1975 yılları arasında ülkeyi diktatörlükle yönetmiştir. Kökten dinci, gelenekçi, tutucu ve aşırı milliyetçi özellikleri ile İspanyol toplumunu bu yönde şekillendirmeye çalışmıştır. Kitle iletişim araçlarını tamamen kontrolü altına alarak ideolojik propagandasında kullanmıştır. Laiklik, Komünizm ve Sosyalizm karşıtlığını her fırsatta dile getiren Franco, farklı düşüncelerin yaşamasına izin vermemiştir. Bu tarz düşüncelerin toplumda yer edinmemesi için sert önlemler olarak topluma bu konuda net ve katı mesajlar vermiştir. Kendine kutsal bir görev bilinci aşıl原因 Franco'nun söylemleri Lasswell modeli ile uygun bir şekilde örneklenebilmektedir.

Lasswell Modeli'nin Oluştuğu Dönem

Lasswell'in iletişim modelinin sağlıklı bir şekilde anlaşılabilmesi için Lasswell'in çalışmalarını oluşturduğu dönemin çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Birinci Dünya Savaşı'nda Amerikan halkını savaşa ikna gereksinimi ve Avrupa'da Faşizm özellikle Nazizm ile kitlelerin yönlendirilmesindeki başarılar, iletişimin kontrolüyle olan ilgi devletin ve özel kurumların desteğiyle artmıştır.(Erdoğan, Alemdar, 2005: 92) Toplum etkilemek için baskı ve korkunun yanında, özellikle ikna ve propaganda yöntemleri öne çıkmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında Hitler tarafından propaganda iletişim teknolojilerini kapsayarak yoğun olarak kullanılmıştır. Hatta Joseph Goebbels'in başında olduğu Propaganda Bakanlığı kurulmuştur. Goebbels, propaganda hakkında; "Propaganda yapmak, her yerde, hatta tramvayda bile düşüncelerinden söz etmektir. Propaganda çeşitleriyle de, durumlara uymadaki esnekliğiyle de, etkileriyle de sınırsızdır." sözlerini dile getirmiştir.(Aziz, 2011: 16) Gerek sağda gerekse solda kitle hareketlerinin yükselişi ortaya çıkmakta olan propaganda araştırmalarına hız kazandırmıştır. Siyaset bilimi 1930'lara kadar daha çok felsefe ve sosyolojiden beslenmiştir. İletişim çalışmaları 1930'lar ve 1940'larda tamamen siyasi bir yönelim etkisi altında bulunmaktaydı. İkinci Dünya Savaşı sonrasında kamu politikalarının rasyonelleştirilmesi doğrultusunda hükümetler ve diğer yönetim organları geliştirmekte olan bu alanı yönetim ve düzeni sağlamak ve kaotik alanların kontrolünde anahtar bir alan olarak görmüşlerdir. Bu dönemin kitle iletişim araçları Yazılı Basın ve Radyo olarak karşımıza çıkmaktadır.(Tokgöz, 2008: 99)

Lasswell, Chicago Üniversitesi'nde siyasal bilimlere ilişkin incelemeler yaptıktan sonra, kendini propaganda tekniklerini incelemeye yöneltmiştir. 1927 yılında yazdığı "Dünya Savaşında Propaganda Teknikleri" (Propaganda Technique in the World War), başarıyla kullanılabilir araçlar ve stratejiler üzerine yönelerek propaganda incelemelerinde temel olan bir

çalışma olarak sayılmaktadır. “Dünya Savaşı’nda Propaganda Teknikleri” eserinde Harold Lasswell, Creel Komitesi’ndeki* deneyiminden de beslenerek, kitle iletişiminin kamuoyunu değiştireceği ve kitlelerin her görüşe sürükleyebileceği, nefret, arzu ve umut verebileceği düşüncesini işlemeye başlamıştır. Propagandayla ilgili çalışmaları genellikle, iletişimin içeriğine odaklanmıştır ve bunun için iletişimin etkileri ve süreçleri çözümlenerek kavramlaştırılmıştır. Çalışmalarının başlangıcında, kanaat ve tutumları incelemekte ve onların propagandayla bağlantılarına öncelik vermektedir.(Tokgöz, 2008: 102) Sosyal psikoloji ve kuramsal matematik bilgisini temel alan Lasswell, vatan ve ulus bilincinin biçimlenmesinde kitle iletişim araçlarının çok büyük bir rol oynadığını belirtmektedir.

Lasswell Modeli

1927 yılında yazdığı “The Theory Of Political Propaganda” adlı makale ile Lasswell propagandayı; göstergesel simgelerin yönlendirmesiyle tutumların topluca yönetimi(denetimi) olarak tanımlayarak “Tutum” kelimesini yatkınlıkla bağdaştırmıştır.(Lasswell, 1927: 627-631) Politics: Who Gets What, When, How (Siyaset, Kim, Neyi elde eder, Ne Zaman, Nasıl ?) adlı kitabı Lasswell’in temel görüşlerinin kaynağı olmuştur.(Erdoğan, 1990:65) Lasswell’e göre siyasette en önemli kavram “iktidar”dır. Kontrol etme gücüne kavuşan kişi veya kurumlar, topluma “etki” verir. Yani onların ne düşüneceklerini ne söyleyeceklerini aşılabilir. “Zaten propaganda yaşamın kaçınılmaz bir olgusudur. Demokrasilerde ona uyum sağlamalı, ondan kaçmamalıdır.” sözlerini kullanan Lasswell’e göre, propaganda bundan böyle demokrasiyle eşdeğerdir. (Tokgöz, 2008: 104) Propaganda kitlelerin katılımını sağlayacak tek araçtır; ayrıca şiddetten, rüşvetten yada bu türden yönetim tekniklerinden daha ekonomiktir. İyi amaçlarla olduğu gibi kötü amaçlarla da kullanılabilir. Lasswell propagandayı “sosyal dayanışma” aracı

*Creel Komitesi: Asıl adı U.S. Committee of Public Information olan ABD’nin birinci dünya savaşına girmeden önce ve girdiği dönemlerde oluşturduğu komitedir. Komitenin kurulma sebebi savaşa karşı olan halkın düşüncelerini değiştirmektir.

olarak sunarak, ayrı bireyleri bir bütünleşmiş kitleye kaynaştıran, modern dünyanın en etkili güçlerinden biri olarak nitelemiştir. Dolayısıyla, kitleleri kontrol için, propagandanın gerekliliğini işlemektedir. Lasswell'in bu yaklaşımı, o zamanda egemen olan uyaran-tepki (stimulu-response) modeline dayanmaktadır. Bu da, doğrudan etki, güçlü etki tezini destekler.(Erdoğan, Alemdar, 2005: 57)

Lasswell, 1948'de L. Bryson'un editörlüğünü yaptığı The Communication of Ideas adlı eserde "The act of Communication" makalesi ile bir iletişim eylemini tanımlamanın en uygun yolunun, şu sorulara cevap aramak olduğunu belirtmektedir: "Kim?, Ne Söylüyor? , Hangi Kanaldan?, Kime?, Hangi Etkiyle?"(Lasswell, 1948: 84-99)

Yaklaşımın temel cümlesinde yer alan her soru, belirli bir araştırma konusu oluşturmaktadır. "Kim?" sorusu, iletişim araştırmalarını veya kontrol araştırmalarını; "Ne Söylüyor?" sorusu, içerik analizini; "Hangi Kanaldan?" sorusu, medya araştırmalarını; "Kime?" sorusu, dinleyici, okuyucu, izleyici kitlesi araştırmalarını ve "Hangi Etkiyle?" sorusu da, etki araştırmalarını kapsamaktadır.(Lasswell, 1948: 84-99)

Lasswell'in İletişim Modeli

KİM	NE SÖYLÜYOR	HANGİ KANALDAN	KİME	HANGİ ETKİYLE
İLETİŞİMCİ	MESAJ	KANAL	ALICI	ETKİ
KONTROL ARAŞTIRMALARI	İÇERİK ANALİZİ	MEDYA ARAŞTIRMALARI	İZLEYİCİ- KİTLE ARAŞTIRMALARI	ETKİ ARAŞTIRMALARI

(Laughey, 2007: 9)

Kim, sorusu mesajın kaynağını temsil eder. Burada önemli olan bu "kimin", karakteristik özellikleridir. Kitlelerin "kimi" inanılır bulması, tanınması ve ona güvenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ne Söylüyor, kavramı iletilen mesajın ne olduğunu ortaya koyarken, mesaj “etkinin” somut halini oluşturmaktadır. Kitlelere ulaştırılmak istenilen etkinin ön planda olan duruşu olan “Ne Söylüyor” kavramının bunu başarıp başarmaması burada önemlidir.

Hangi Kanaldan, iletinin gönderilme yolunu sembolize ederken, bu modelde iletinin gönderilme yolu kitle iletişim araçlarıdır. Modelin ortaya çıktığı yıllar göz önünde bulundurulduğunda Lasswell’in radyodan ve bir ölçüde televizyondan bahsettiğini düşünebiliriz. Temelde kitle iletişim araçları bu kuramda teknik olarak görülmektedir. Radyo veya televizyonun iletişimin doğru işlemesindeki avantajları ve dezavantajları modelin konusudur.

Kime ile kast edilen alıcı olmakla birlikte bu modelde alıcı, toplum yani kitlelerdir. Sağlıklı iletişimin ana hatlarından biri olan Alıcı, tamamen etkiye açık ve pasiftir. Mesajın “Kime” iletilmesi üzerine kurulu olan bu modelde alıcının mesajı almak dışında bir fonksiyonu bulunmamaktadır. Alıcı verilmek istenilen mesajı doğru olup olmadığını sorgulamaksızın kabul etmekte ve etkilenmektedir. Geri besleme kavramının bulunmamasından dolayı eleştirilen bu modelde toplum sadece etki altında bulunan bir alıcı olarak kabul edilmektedir.

Hangi etkiyle, model etki kavramını ve propaganda anlayışını ön plana çıkarmaktadır. Modele göre, “kim” gönderdiği bir mesajla “alıcıları” yönlendirebilir ve onların isteklerine yön verir. Propaganda amaçlı hazırlanan yayınlar o çağda kitlelere yön vermeyi başarmıştır. Otoriter iletici, alıcıların pasif olarak nitelendiği toplumun nasıl düşüneceğine karar vermektedir. “Etki”,alıcıda, süreçteki tanımlanabilir öğelerin neden olduğu gözlemlenebilir ve ölçülebilir değişimi içerimlemektedir.(Fiske, 2003: 51)

Toplumsal açıdan iletişim süreci Laswell’e göre üç işlev görmektedir:

- Çevreyi denetleyerek toplumun da değerlerini denetlemekte,
- Toplumun bireyleri arasında etkileşimi sağlamakta,

- Bir nesilden diğere sosyal mirasın aktarılmasını sağlamakta,(Lasswell, 1948: 84-99)

Lasswell'in başlıca ilgisinin iknaya yönelik iletişim olduğunu açığa çıkartırken, iletişimcinin niyeti ile mesajların etkilerine duyulan ilginin egemenliğindeki bir yaklaşım içindeki organizmaya dayalı eşdeğerliliklere gönderme yapmaktaydı.(Hardt, 1999: 29) Yani Lasswell, iletişimin alıcıyı etkilemek amacıyla olduğunu baştan kabul ederek iknayı ön plana çıkarmaktadır. Tek yönlü olması ve geri besleme olmadığı için eleştirilen model olduğu dönem göz önünde bulundurulduğunda çok daha iyi anlaşılabilir.

İspanya'da Franco Dönemi

İspanya İç Savaşı'nın bilançosu hem insani yönden hem de maddi yönden İspanya için çok ağır olmuştur. İç Savaş'ın ardından İspanya 36 yıl boyunca faşizm ile yönetilmiştir. İspanya'yı diktatörlükle yöneten *Caudillo** Francisco Franco kendisini şöyle tanımlıyordu:(Vilar, 2007: 103)

“Ulusal Şef, Hareketin lideri, değerlerinin ve şereflerinin tecessümü, İspanya'nın kendi yazgısını gerçekleştireceği tarihsel çağın yaratıcısı, en mutlak otoriteyi bütünüyle üstlenmiş “Şef”. Tanrı ve Tarih karşısındaki sorumlu.”

Franco'nun kendisini bu denli yücelterek tanımlaması ve görevi Tanrı'dan aldığını belirterek kutsallaştırması, psikolojik olarak diktatör olduğunun açık ve net göstergesi olarak görülebilir. Franco, II. Dünya Savaşı sırasında yansızlık siyaseti izlediğini söylese de Nazi Almanya'sının önderi Adolf Hitler'e ve Faşist İtalya'nın önderi Benito Mussolini'ye duyduğu hayranlığı ve yakınlığı açıkça göstermekten geri durmamıştır. Almanya, İtalya ve Japonya

*Caudillo: İspanyolca lider, reis anlamına gelmektedir. Franco kendisini İspanya'nın Caudillo'su yani lideri olarak isimlendirmiştir.

ile 1939 Mart ayında *Anti-Komintern Pakt*^{*} dâhil olan Franco, tarafını açıkça belli etmiştir. Hitler ve Mussolini'yi örnek alan Franco, yönetim karşıtlarını acımasızca baskı altına almıştır.

Faşist bir diktatörlük olduğu için uluslararası arenada itibar kaybeden İspanya uzun yıllar Birleşmiş Milletler'e(BM) alınmamıştır. Franco, 1947'de İspanya'ya krallık yönetimini geri getiren bir yasa çıkararak, yerine geçecek olan kişiyi atama yetkisine sahip olmuştur. ABD ile ilişkilerini geliştiren Franco, İspanya toprakları üzerinde 10 yıllık süre için ABD üslerinin kurulmasına izin vermiştir. ABD ile gelişen ilişkiler sonucunda 15 Kasım 1955 tarihinde BM Güvenlik Konseyi İspanya'nın üyeliğini kabul etmiştir. Franco uzun bir hastalık döneminin ardından 1975 yılında ölmüştür. Franco'nun ölümünden sonra Prenses Juan Carlos'un Kral olmasıyla, İspanya'da demokratikleşme hareketlerinin başlayacağı yönünde fazla bir belirti görülüyordu. Buna rağmen Kral ve onun dönemindeki başbakan Adolfo Suarez Gonzalez, üç yıl gibi kısa bir süre içerisinde bir diktatörlük rejimini, parlamenter demokrasiye dönüştürmeyi başarmışlardır.(Vinas, 1999: 252)

Franco Döneminde İspanyol Medyası

İspanya İç Savaşı sonunda Franco'nun zaferi ve İkinci Cumhuriyet'in yıkılması ile 1939 yılında tüm gazeteler, hükümetin basın ajansı "Ulusal Basın ve Propaganda Ajansı" (Delegación Nacional de Prensay Propaganda) kontrol altına alınmıştır. Özel sektöre ait bazı gazeteler olmasına rağmen bu gazeteler Franco rejimi tarafından dayatılan yönetimsel direktifleri kabul etmek zorunda kalmışlardır.(Wert, 1999: 176) Kırk yıla yakın süren Franco diktatörlüğü sırasında hükümetin basın ve medya üzerinde tam kontrolü bulunmaktadır. Sansür ile yeni ve farklı görüşlerin medyada yer alması engellenmiştir. Anti-liberal, anti-masonik, anti-Marksist olarak tanımlanan Franco'nun ideolojisinde Ulusal Katoliklik ve Milliyetçilik ön

^{*}Anti-Komintern Pakt: 2. Dünya Savaşı öncesinde Hitler önderliğinde Sovyetler Birliği ve Enternasyonellere karşı oluşturulmuş paktır.

planda bulunmaktadır. Franco tamamen devlet kontrolü altına aldığı medya aracılığı ile ideolojik propagandasını yapmıştır. Gazete ve radyo gibi, televizyon da, Franco rejimi sırasında kontrol altında tutulup sansüre maruz bırakılmıştır. 1956 yılında kurulan İspanya'nın ilk televizyon istasyonu "Televisión de España" (TVE) ile televizyon yayıncılığı devlet tekeli altındaydı. Franco'nun ölümünden sonra bile, uzun bir dönem İspanyol televizyon istasyonları hükümetin etkisi altında kalmıştır.

Lasswell Modelinin Franco Dönemine Örneklenmesi

Francisco Franco İspanya'da İkinci Cumhuriyet zamanında gelişen uygulamalara ve söylemlere tamamen karşıydı. Franco o dönem içerisinde İspanya Özerk Sağ Konfederasyonu'na (CEDA) yakın durmuştur. CEDA kendini "Anti-İspanya" ya hizmet edenlerle mücadelenin en yetkin ismi olarak tanımlıyordu. Gil Robles'in liderliğindeki CEDA içindeki Ulusal Eylem (Accion Nacional)'in 1931 kuruluş bildirgesinde "Anti-İspanya" ya hizmet edenler ise şunlardı: "Tanrı'yı ve Hıristiyan ahlaki ilkelerini inkar eden, ailenin kutsallığına karşı serbest aşk gibi hafif arzuları öne çıkararak, özel mülkiyeti her birimizin refahının ve kolektif zenginliğinin temeli ve iticisi kaldırıp, yerine sınıf diktatörlüğünün zalim imparatorluğunu kuran devletin emrindeki proletaryayı geçiren yığınlar."(Fraser, 1995: 37) Bu bildirgeyi Lasswell modeli ile incelediğimizde Kim; CEDA içindeki Ulusal Eylem (Accion Nacional) Ne Söylüyor; Anti-İspanya'ya hizmet edenleri tanımlıyor, Hangi Kanaldan; Dönemin kitle iletişim araçları radyo ve yazılı basın ile, Kime; İspanyol Toplumuna , Hangi Etkiyle; İspanyol Toplumunun din ve ahlaka karşı olanların farkına varması gerekliliği ile.

İkinci Cumhuriyet döneminde 1931-1933 tarihleri arasında, İspanyol yurttaşlarının dinsel özgürlüğünün ilan edilmesi ve kiliselerle devletin ayrılığının yasal olarak onaylanmasını, dönemin Başbakanı Azaña sansasyon yaratan tek bir sözcükle özetledi: *"İspanya artık Katolik*

değil.”(Fraser, 1995: 37)Kastettiği elbette ki “İspanya devleti” idi. Dönemin Başbakanı Azaña'nın sansasyon yaratan bu cümlesini Lasswell modeli ile incelediğimizde Kim; Dönemin Başbakanı Azaña, Ne Söylüyor; İspanya artık Katolik değil. , Hangi Kanaldan; Dönemin kitle iletişim araçları radyo ve yazılı basın ile, Kime; İspanyol Toplumuna, Hangi Etkiyle; İspanya'nın artık “Laik” devlet anlayışına sahip olduğunu bildirerek.

Franco İspanya İç Savaşını kazanması ile birlikte kendine karşı olan fikirlerin gelişmesine ve yaşamasına izin vermedi. Aşırı Katolik ve aşırı milliyetçi bir ideolojiye sahip olan Franco, bu fikirlerini kitle iletişim araçlarını kullanarak toplumun her kesimine empoze etmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda 1937 yılında kurulan İspanyol Ulusal Radyosu (Radio Nacional de España), 1956 yılında kurulan İspanyol Televizyonu (Televisión Española) ve 1943 yılında kendi kurduğu Haber ve Belgeseller (Noticiarios y Documentales) milli görev bilinci ile Franco yönetiminin propagandasını yapmaktadır. (<<http://www.pressreference.com/Sa-Sw/Spain.html>>19.11.2011)

Franco'nun propagandasında İspanyol kimliğinin yeniden inşası, dini vecibelerin önemi ve gelenekseli koruma öne çıkan konulardır. NO-DO (Noticiarios y Documentales) bu amaçla kısa filmler ve resmi ideoloji çerçevesinde haberler sunmaktadır.

Söylemlerinde zaman zaman oldukça sert ifadelere yer veren Franco, Komünistler için “Onlar solucanlar gibi ezilecekler.” demiştir. Bu söylemi Lasswell modeli ile incelediğimizde Kim; Francisco Franco, Ne Söylüyor; Onlar solucanlar gibi ezilecekler. Hangi Kanaldan; Dönemin kitle iletişim araçları afiş, radyo ve yazılı basın ile, Kime; İspanyol Toplumuna, Hangi Etkiyle; İspanya'da Komünistlere yaşam hakkı yoktur. Bu bağlamda tutuklanan binlerce Cumhuriyetçinin yargılanmaları ve idam edilmeleri 1960'lara kadar sürmüştür. Halk bu idamlara karşı çıkmamış sessiz kalarak bu durumu onaylar konumuna gelmiştir.*

*Afiş örneği için bkz. Ek-1

Franco'nun en ünlü söylemlerinden biri de kendini "Sadece tarih ve Tanrı karşısında sorumlu" olarak tanımlamasıdır. Bu söylemi Lasswell modeli ile incelediğimizde Kim; Francisco Franco, Ne Söylüyor; Kendini sadece tarih ve Tanrı karşısında sorumlu olarak tanımlıyor. Hangi Kanaldan; Dönemin kitle iletişim araçları radyo ve yazılı basın ile, Kime; İspanyol Toplumuna, Hangi Etkiyle; Franco kimse tarafından yargılanamaz. Çünkü o eylemlerini Tanrı ve Tarih sorumluluğu altında yapmaktadır. Franco'nun bu söylemi İspanyol toplumu üzerinde kurmak istediği etkiyi özetlemektedir. Geleneksel Aşırı Katolik ve Aşırı Milliyetçi ideolojisini kutsallaştırarak kendini tek ve yegane lider olarak sunmaktadır. İspanya'da 36 yıl hüküm sürmesinde kitle iletişim araçlarını halk üzerinde doğrudan etki yapmada başarılı kullanmasının payı büyüktür. Özgürlüklerin kısıtlandığı, ekonominin kötü gittiği Franco döneminde topluma bu durumlar tam tersi olarak yansıtılmıştır. Franco döneminde kadın doğurganlığı temsil etmekte ve toplum içerisinde erkeklerle eşit haklara sahip olamamaktadır. Kadın kocası ya da babasının imzalı izni olmadan banka hesabı açamamakta, üniversitelerde Profesörlüğe yükselmemekte, mahkemelerde yargıç hatta şahit bile olamamaktadır. Kadın kocasından her ne sebeple kaçarsa kaçsın daima evi terkettiği gerekçesi ile suçlu bulunmaktadır. Franco'nun kadına bu yaklaşımı toplumda kadını metalaştırmıştır. Özellikle Franco çok çocuk yapılması söylemini geliştirirken kadına bakış açısını net bir şekilde dile getirmiş olmaktadır. Bu söylemi Lasswell modeli ile incelediğimizde Kim; Francisco Franco, Ne Söylüyor; Çok çocuk yapılması gerekliliğini, Hangi Kanaldan; Dönemin kitle iletişim araçları afiş, radyo ve yazılı basın ile, Kime; İspanyol Toplumuna, Hangi Etkiyle; Kadının toplumdaki görevi sadece anneliktir. Çalışma hayatında kadına yer yoktur. Devlete sadık güvenilir evlatlar yetiştirmesi onun milli görevidir.*

*Afiş örneği için bkz. Ek-2

Sonuç

Oluştığı dönem itibari ile Lasswell modeli döneminin şartlarını ve içinde bulunduğu konumu yeterince kavramış bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Dönemin siyasal hareketlerinin iletişim alanına yansımaları özellikle ABD'de siyaset bilimcilerin de iletişim alanına ilgi duymalarına neden olmuştur. Propaganda üzerine yapılan çalışmaların artışı ve uygulama alanlarının yaratılması sonraki yapılan çalışmalara olumlu bir şekilde yansımıştır.

Lasswell'in İletişim Modeli özellikle otoriter rejimlerde rahatlıkla uygulanabilmektedir. Çalışmalarını yaptığı dönem göz önünde bulundurularak Lasswell modelini, İspanya'da Franco dönemine örneklenmesini söylemlerden ve dönemin propaganda afişlerinden yola çıkarak açık bir şekilde yapabilmekteyiz. Kitle iletişim araçlarının tamamen devlet kontrolünde olması ve siyasal propaganda amacı ile kullanılması modelin uygulanabilirliğini arttırmaktadır. Bazı özel konuların (din ve vatanseverlik gibi) öne çıkarılarak toplumda etkisinin artırılması amaçlandığı görülmektedir.

Yapılan çalışmada Franco'nun söylemleri üzerinden örnekler verilerek okuyucuya modelin günümüzle karşılaştırma olanağı sağlanmaktadır. İrfan Erdoğan formülün kullanımında değişen ve değişmeyenini şöyle açıklamıştır; Lasswell zamanında, formülün her ögesi araştırmalarda ve politikalarda güç yapıları ve onların çıkarları için kullanılıyordu ve bu asla değişmedi. Değişen, formülün aynı amaçlar için kullanılmasının yeni koşullara göre yaygınlaştırılmasıdır.(Erdoğan, Alemdar, 2005: 57) Çalışmanın sonunda yeni sorunsallarla daha karşılaşılmaktadır. Stuart Hall'ın dikkat çektiği kitle iletişim araştırmalarının 3 evresine 4. bir evre gelmekte midir? Kitle iletişim araçlarının etkisinin artması göz önünde bulundurulduğunda bu 4. evre 1. evreye yakın bir evre mi olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler

Aziz Aysel, *Siyasal İletişim*,(3. Baskı) İstanbul, Nobel Yayın, 2011

Erdoğan İrfan, *İletişim ve Toplum*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990

Erdoğan İrfan, Alemdar Korkmaz,; Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi, (2. Baskı). Ankara, Pozitif Matbaacılık, 2005.

Fiske John, *İletişim Çalışmalarına Giriş*, (çev.Süleyman İrfan), Bilim ve Sanat Yayınları,Ankara, 2003

Fraser Roland, *İspanya'nın Kanı: İç Savaş Deneyimi (1936-1939)*, (çev. Yavuz Alogan), İstanbul 1995,

Hardt Hanno, Medya, İktidar, İdeoloji, *Bilimcilik Çağı*, (der. Mehmet Küçük) Bilim ve Sanat Yayınları,1999, Ankara,

Laughy Dan,KeyThemes in Media Theory, Open University Press, Berkshire,2007

Lasswell Harold D., "The structure and function of communication in society"(der. L.Bryson), *Communication in Society*, New York, 1948, Kaynak: Schramm, W. ve Roberts, D. F. (1971) *The Process and Effects of Mass Communication*. Urbana: University of Illinois Press,

Lasswell Harold D., *The American Political Science Review*, Vol. 21, No. 3. 1927,

Tokgöz Oya, *Siyasal İletişimi Anlamak*, İmge Kitabevi, Anakara, 2008

Vilar Pierre, *İspanya İç Savaşı*, (çev. Işık Ergüden), Ankara 2007

Vinas Angel, "Breaking the Shackles From the Past: Spanish Foreign Policy From Franco to Felipe Gonzales", *Spain and the Great Powers in Twentieth Century*,1999

Wert José Ignacio, "The Media and Politics Spain: From Dictatorship to Democracy" *Institut de Ciències Polítiques i Socials*, 1999

İnternet Kaynakları

<<http://communicationtheory.org/>> (28.11.2011)

<<http://www.irfanerdogan.com/>> (24.11.2011)

<<http://www.pressreference.com/Sa-Sw/Spain.html>> (19.11.2011)

EKLER

EK-1

EK-2

TÜRKİYE’DE SIĞINMACILARIN SAĞLIK SORUNLARI

Canan Öykü DÖNMEZ KARA

Özet

Temelinde insan hakları ihlallerini içeren, kişilerin daha iyi ve güvenli bir yaşam arayışına girmeleri ile sonuçlanan sığınma devamlılık arz eden kalıcı bir problem haline gelmiştir. Sığınmacı ve mülteciler zor yaşam koşulları içerisinde çeşitli temel gereksinimlerden yoksun bir şekilde yaşamaktadır. Beslenme, barınma, eğitim, sağlık gereksinimleri bunların başında gelmektedir. Sığınmacı ve mültecilere yönelik sağlık hizmetleri ülkeden ülkeye değişse de gelişmiş ülkelerde bile yeterli değildir. Türkiye’de bulunan sığınmacılar da ciddi sağlık sorunları yaşamaktadır. Sığınmacılara yönelik sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi için hem ulusal hem de uluslararası çeşitli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Sığınmacıların sağlık sorunları sığınma öncesinde başlamakta, sığındıkları ülkelerde devam etmektedir. Özellikle psikolojik sorunlar sığınma sürecinin zorluklarını artıran bir başka unsurdur. Sığındıkları yeni ülkelerde onları çok zorlu koşullar beklemektedir. Sığınma ülkesine entegrasyon süresi psikolojik sorunların da tetiklendiği bir süreçtir. Bunun yanında özellikle kadınların bir kısmı cinsel şiddete maruz kalabilmektedir. Bu durum beraberinde psikolojik travmaları da getirmektedir. Sığınmacıların arasında tedavi gerektiren hastalıklar sebebiyle sağlık sorunu yaşayanlar da mevcuttur. Ancak sığınma ülkesinde sağlık güvenceleri olmadığı için tedaviden mahrum kalmaları söz konusu olmaktadır.

· Arş. Gör. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

Bu çalışma 2010 tarihinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne sunulan “Türkiye’de Sığınmacıların Korunmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü” adlı yüksek lisans tezinden alıntılar yapılarak hazırlanmıştır.

Uluslararası düzeyde sağlık kavramının tanımı yapılmıştır. İnsan haklarını içeren uluslararası belgelerde, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve sağlıklı olma hakkı bir yaşam hakkı olarak görülmüştür. Devletler, sığınmacılar da dahil olmak üzere ülkelerindeki tüm kişilere sağlık hizmetlerini ulaştırma, planlamak, kontrol etmek ve denetlemekle yükümlüdürler.

Türkiye'deki sığınmacıların da en başta gelen sorunlarından biri sağlık sorunlarıdır. Türkiye'deki sığınmacıların sağlık sorunlarının sebepleri, sağlık sistemi hakkındaki bilgi noksanlığı, dil sorunu ve kendini rahat ifade edememe olarak özetlenebilir. Ancak ulusal mevzuatta yeni düzenlemeler yapılarak bu kişilerin sağlık hizmetlerine erişimi önündeki engeller kaldırılmaya çalışılmaktadır. Mevzuattaki dağınıklığın giderilmesi gerekmektedir. Özellikle sivil toplum kuruluşları sığınmacıların sağlık sorunlarını gidermek adına çeşitli hizmetler sunmaktadır. Faaliyetlerin sistematik bir şekilde artırılması ise bir zorunluluktur.

HEALTH PROBLEMS OF THE REFUGEES IN TURKEY

Abstract

Basically, asylum, including human rights violations and resulting in people's seeking to enter a better and secure life, has become a persistent problem. Asylum seekers and refugees live, in a way devoid of various basic requirements and in difficult living conditions. Nutrition, housing, education, health requirements are the most important ones. Although health services, given to asylum seekers and refugees, differ from country to country, it is even not enough in developed countries. Asylum seekers in Turkey also have serious health problems as well. Various adjustments have to be made on national and international basis in order to develop health services given to asylum seekers and refugees.

Health problems of refugees start before the asylum and continue in the countries they refuge. Especially, Psychological problem is another factor increasing challenges of the asylum process. In the countries they refuge, very challenging conditions expects. Integration time to a country of asylum is a process in which psychological problems also arise. In addition, a portion of the women, in particular, may be vulnerable to sexual violence. This situation brings the psychological traumas with it. Among the asylum seekers, the ones that have health problems due to diseases that require treatment are also available. However, they may remain deprived of treatment because of having no health safeguards in the country of asylum.

The definition of the concept of health has been done at the international level. In international documents including human rights, access to healthcare services and the right to be healthy has been seen as a right to life. States have to provide, plan and check the health services for all persons, including the asylum seekers in their countries.

One of the foremost problems of the asylum seekers in Turkey is the health problem. The reasons of health problems, of asylum seekers in Turkey, can be summarized as the lack of information about the health care system, the language problem and the inability to express himself comfortable. However, barriers of these people to access to health services are tried to be removed by making new arrangements in the national legislation. The mess in the legislation needs to be addressed. In particular, non-governmental organizations provide a variety of services to address the health problems of asylum seekers. Increasing activities in a systematic manner is a necessity.

GİRİŞ

Sığınma, güncelliğini hiçbir zaman kaybetmeyen ve tüm dünya ülkelerini ilgilendiren bir kavramdır. Kendi ülkelerinde can güvenliği olmayan, ırksal, dinsel, siyasal, cinsel, sınıfsal ayrımcılığa maruz kalan ya da savaş ve silahlı çatışmalar sebebiyle kendi ülkelerini terk ederek başka bir ülkeye iltica eden insanlar “mülteci ve/veya sığınmacı” olarak tanımlanır. Sığınmacılar sığınma ülkesine gelince, o ülkede bekleme süresince ve üçüncü ülkeye geçiş süresince çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Sığınmacılar, sığınma öncesinde ve sonrasında yaşanan ruhsal ve fiziksel sağlık sorunları ile karşılaşmaktadırlar. Sağlık sorunlarına ilişkin tıp sistemi hakkında bilgi eksikliği, dil sorunu, tedavi masraflarını karşılayabilecek maddi imkanlara sahip olmama, sosyal güvencelerinin olmayışı gibi etkenler sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yararlanmasını engellemektedir. Sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak için hükümetler ve sivil toplum kuruluşları hem ulusal hem de uluslararası düzeyde daha yoğun çabalar göstermelidir. Bu çalışma uluslararası ve ulusal mevzuattaki düzenlemeler ışığında sığınmacıların sağlık sorunlarını ele almaktadır.

1. Mültecilerin ve Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunlar

Toprakları üzerinde bulunan mültecilerin güvenliğini sağlamak, onlara yardım etmek ve aralarındaki hukuki düzenin işlenmesini sağlamak sığınma ülkesinin sorumluluğudur. Devletler, mali yükün paylaşılması için genellikle uluslararası uygulamalara güvenirlir ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) de hükümetlerin isteği üzerine mültecilere yardım sağlar. Dünya Gıda Programı (WFP), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve diğerleri ile yakın çalışarak, BM sisteminin yapacağı müdahaleyi koordine etmekten BMMYK sorumludur. Acil durumlarda, sivil toplum kuruluşları da mültecilere

yardım etme konusunda önemli roller üstlenirler. Uygulamaya ilişkin düzenlemeler yaşama geçirilirken sığınma ülkesi, BMMYK ve çeşitli sivil toplum kuruluşları, sorumlulukları paylaşır. Uygulamaya ilişkin iyi planlanmış düzenlemeler, yardım alanındaki boşlukları doldurur ve çalışmaların gereksiz bir şekilde tekrarlanmasını önler.¹

Kişilerin başka bir ülkeye sığınma süreci ve sığınılan ülkede yaşadığı sorunlar çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Bu aşamalar:²

İlk olarak kişiler ülkelerinde kendilerine yönelik bir tehdit algılarlar. Bu tehdit ya onlara ya da çalıştıkları yere bildirilir.

Tehdit altındaki bu kişiler kaçmaya karar verirler. Sığınmacı durumuna düşen kişi için kaçma girişiminde bulunmak zor olsa da bu kişiler tehditlere karşı riski göze alırlar.

Kaçış süreci ve gerekli hazırlıkların yapılması aşaması bir hazırlık sürecini de beraberinde getirir.

Güvenli bir yere varan sığınmacı geçici bir süre için iyimserdir. Çünkü geleceği için daha çok umut taşır.

Sığındıkları ülkede kamp yaşamına başlayan sığınmacılar bu süreçte iki aşama ile karşılaşılırlar. İlki önceki yaşamlarını ve kimliklerini terk ettikleri için yanlış yaptıklarını düşünüp kendilerini suçlama aşamasıdır. İkinci aşama ise, kamp yaşamının getirdiği yıkımdır. Böylece sığınmacı kontrol kaybı, gelecekle ilgili endişe ve kaygı hissetmeye başlar.

Sığınmacının endişelerinin başında da kamp hayatında yaşadığı olumsuzlukların sığındığı ülke genelinde de yaşanacağını düşünmesi gelir. Çünkü kamp yaşamında kötü beslenme, taciz, cinsel taciz, hastalık ve dirençsizlik gibi sorunlar yaşamaları muhtemeldir.

¹ Kate Jastram ve Marilyn Achiron, *Mültecilerin Korunması: Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi*, BMMYK ve PAB Ortak Yayını, 2001, s. 64.

² Sema Buz, "Profiles and Problems of Asylum Seekers and Refugees in Turkey", *European Journal of Social Sciences*, C: 6, S: 1, 2008, s. 128-129.

Bir sonraki aşama ise kamp yaşamından sonra devam eden bireysel yaşam sürecidir. Sığınmacılar uyumsuzluk ve kaybolmuşluk hissine kapılırlar. Bu uyumsuzluğun nedenleri yeni yaşam tarzı, yeni gelenekler, yeni dil, yeni yönetim şekli ve altüst olan aile rolleridir.

Son aşama ise sığınmacının yerleştiği ülkede kalma sürecini kapsar. Bu aşamada kişi iyileşme aşamasındadır ve yaşamını yeniden inşa eder. Böylece gelecek için daha kesin planlar yapar ve riskler alır.

Zor şartlar altında güvenli yerlere gitmeye çalışan sığınmacılar, ekonomik, yasal, sosyal ve kültürel zorlukların yanında gittikleri yerlerde işsizlik sorunu ve geçim sıkıntısı ile karşı karşıya kaldıklarından çeşitli psikolojik rahatsızlıklar yaşayabilirler.³

Sığınmacıların yaşadıkları sorunlara değinen Davies ve Webb, bu sorunların birçok sığınmacı için travma durumu yaratacağına işaret etmişlerdir. Sözü geçen bilim adamlarına göre sığınmacıların yaşadığı genel sorunlar şunlardır: Kayıpların ortaya çıkardığı sorunlar (aile bireylerinin, ev, iş, sahip olunan malların yitirilmesi vb.), dil sorunları, sağlık sorunları, ırkçı saldırılar, durumlarındaki belirsizlik, sığınılan ülkedeki yaşama uyum sorunları, barınmaya dayalı sorunlar, sorunları ile ilgilenen profesyonel meslek elemanlarının olmayışı, eğitim sorunları, temel bakım hizmetlerine ve sosyal hizmetlere ulaşamama ve bu hizmetlerden yararlanamama sorunlarıdır.⁴

Bir kişinin sağlıkla ilgili olanaklardan yararlanması vesağlık bakımını yaptırabilmesi en temel haklarından biridir. Ancak birçok sığınmacı bu konuda sıkıntıçekmektedir.⁵ Literatüre ve uluslararası raporlara göre

³Fuat Özdoğru, "Dünya Mülteci Hareketleri, Türkiye'nin Konumu ve Mültecilerin Karşılaştıkları Sorunlar", <http://multeci.ihh.org.tr/genel/dunyada-multeci-hareketleri-turkiyenin-konumu-ve-multecilerin-karsilastiklari-sorunlar.html>, (Erişim Tarihi: 23.01.2010).

⁴ Önder Beter, *Sınırlar Ötesi Umutlar Mülteci Çocuklar*, Sabev Yayınları No: 15, 2006, s. 27.

⁵ Önder Beter, *Sınırlar Ötesi ...*, s. 34..

sığınmacı ve mültecilerin karşılaştıkları sağlık sorunları şu şekilde özetlenebilir:⁶

- Beslenme bozuklukları,
- Çocuklarda büyüme ve gelişme gerilikleri,
- Anemi,
- İshal, kızamık, sıtma, solunum yolu sıtma, şiddetli solunum yolu enfeksiyonları vb. bulaşıcı hastalıklar,
- Tüberküloz, tifo vb. hastalıklar,
- Fiziksel şiddet ve buna bağlı yaralanmalar,
- Cinsel istismar,
- HIV/AIDS dahil cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar,
- İstenmeyen gebelikler, riskli gebelikler,
- Düşükler, doğum komplikasyonları,
- Kronik hastalıklar ve komplikasyonları,
- Depresyon, kaygı bozuklukları, uyku bozuklukları ve post-travmatik stres bozukluğu başta olmak üzere ruhsal sorunlar,
- Diş sağlığı sorunları.

Sığınma sürecinde yaşanan sorunlardan bir diğeri cinsel şiddettir. Sığınmacılar sığınacakları ülkeye kaçarken çeşitli cinsel şiddet eylemleriyle karşılaşmaktadır. Kaldı ki bu eylemler kaçış öncesi, sığınma ülkesinde, geri dönme aşamasında ya da yeni bir ülkeye geçiş sırasında da yaşanabilmektedir. Kadınların bir kısmı cinsel taciz, tecavüz, istenmeyen gebelik gibi psikolojik travmalar geçirmelerine neden olan olaylar

⁶UNHCR, A Study of Asylum Seekers With Special Needs, Refugee Council, London, 2005, s. 15-16, UNHCR, Handbook For Emergencies, 3rd Edition, Geneva, 2007, s. 347.

yaşamaktadırlar. Cinsel şiddete uğrayan kadınların acilen bu durumu sağlık hizmeti yürüten yetkili kişilere ileterek koruma talep etmeleri gerekmektedir.⁷

Sığınmacıların sığınma ülkesine gelmeden önce buldukları ülkede yaşadıkları travmatik olaylar, sığınma ülkesine varıncaya kadarki süreçte yaşadıkları zorluklar, başkaları tarafından aldatılmaları, sığınma ülkesine varduktan sonra yeni yeni sorunlar yaşamaya başlamaları toplumdan dışlanmaları ve yeterli desteği görmemeleri sığınmacıların ve mültecilerin ruhsal durumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple sığınmacıların ve mültecilerin sığınma ülkesine varduktan sonra, psikolojik açıdan desteklenmesi ve böylece toplumla ve kendi aralarındaki uyumun, huzurun ve mutluluğun sağlanması gereklidir. Yaşanan ruhsal sorunları sığınma öncesindeki, sığınma sırasındaki ve sığınma sonrasındaki ruhsal süreçler olarak üçe ayırmak mümkündür.⁸

Sığınma Öncesindeki Ruhsal Süreçler

Zorunlu göçmenler savaş, işkence, fiziksel ya da cinsel şiddet, tecavüz, ölüm tehdidi gibi travmatik yaşantılara maruz kalmaktadırlar. Bu tür olayların zorunlu göçün kaynaklandığı bölgelerde yaşanan çatışma veya insan hakları ihlallerinin yaygın olduğu ortamlarda yaşanıyor olması ihtimali yüksektir. Kişi bu olayları uzun süredir yaşamış, şahit olmuş veya benzer vakaların sevdiklerinin başına geldiğini öğrenmiş olabilir. Dolayısıyla insanlar ardışık ve farklı doğaları olabilen travmatik olaylarla karşılaşabilmektedirler.

Sığınma Sırasındaki Ruhsal Süreçler

Zorunlu göçü tetikleyen olay, genellikle travmatik bir olaydır. Bu süreci ailelerin parçalanması ve sonra tekrar birleşmesi takip edebilir. Artık “yuvadan, memleketten, ana ocağından” ayrılma kararı verilmiş ve eylem

⁷ UNHCR, Reproductive Health In Refugee Situations An Inter-Agency Field Manual, Cenevre, 1999, s. 2, 12-13.

⁸ A. Tamer Aker, “Ruhsal Süreçler Açısından Zorunlu Göç ve Yerinden Edilme” Zorunlu Göç ile Üzleşmek-Türkiye’de Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığının İnşası, TESEV Yayınları, İstanbul, 2006, s. 64-65.

başlamıştır. Güvensizlik,yalnızlık, yas gibi pek çok sorun bu süreçte tetiklenmektedir.

Sığınma Sonrasındaki Ruhsal Süreçler

Ruhsal ve toplumsal tüm olumsuz olayların etkisi bu sürece taşınmaktadır.Zorunlu göç sonrasında insanların mutlaka olumsuz etkilenecekleri söylenemez.Ancak yine de genel olarak yapılan araştırmaların da desteğiyle bu üç süreci yaşayan kişilerde psikopatoloji⁹sıklığının arttığı gözlenmektedir.

2.Sağlık Kavramı ve Uluslararası Düzenlemeler

Sağlık kavramı genelde “hasta olmama” şeklinde, hastalık kavramı ile ilgili olarak, negatif bir mesaj verecek şekilde tanımlanmaktadır. Günümüzde tıp bilimi ve teknolojisindeki gelişmeler, hastalıklara ilişkin geniş bir bilgi birikiminin oluşmasına neden olmuştur. Bu birikim sonucunda örgütlenen ve verilen hizmetler “sağlık hizmetleri” olarak ifade edilmektedir. Bu hizmetler genelde “hastalıkların” ve “hasta olan kişilerin” tedavisi ile birtakım hastalıkları önleme çabalarından oluşmaktadır.¹⁰

Dünya Sağlık Örgütü sağlık tanımını “Sağlık, sadece hastalık ve sakatlık halinin olmayışı değil, bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyilik halidir” şeklinde yapmıştır.¹¹Bu tanımda “iyilik” ve “tam” kavramlarının açıklanması, tanımlanması ve ölçülmesi güç kavramlar olması yine sağlığın “hal” olarak görülmesine karşılık, tanımda “sosyal” iyilik kavramına yer verilmesi önemli bir gelişme olarak değerlendirilmelidir.¹²

⁹ “Psikopatoloji, akıl ve ruh sağlığını inceleyen bilim dalıdır. “*Türk Dil Kurumu Büyük Sözlük*, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, (Erişim Tarihi: 23.05.2010).

¹⁰ Metin Yerebakan, *Özel Hastaneler Araştırması Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, İstanbul Ticaret OdasıYayın No:2000-26, İstanbul, s. 13.

¹¹http://www.who.int/topics/mental_health/en/, (Erişim Tarihi: 23.11.2010).

¹² Metin Yerebakan, *Özel Hastaneler ...*, s. 14.

Dünya Sağlık Örgütü sağlık hizmetini “kişilerin ve toplumların sağlıklarını korumak, hastalandıklarında tedavilerini yürütmek, tam olarak iyileşmeyip sakat kalanların başkalarına bağlı olmadan yaşabilmelerini sağlamak” amacıyla yapılan planlı etkinlikler olarak tanımlamaktadır. Sağlık hizmeti, devletin doğrudan hizmet sunmasından, planlanması ve denetlenmesine kadar giden geniş bir faaliyet alanını oluşturmaktadır. Bu alan ülkeden ülkeye değişiklik göstermesine rağmen genel olarak devletlerin sorumluluğu altındadır.¹³

Sağlık hakkı ise, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde (İHEB) yaşam hakkı çerçevesinde ele alınmıştır. İHEB’nin 25. maddesine göre; herkes sağlıklı olmak hakkına sahip olmanın yanında sağlık hizmetinden yararlanma hakkına da sahiptir. Söz konusu maddede aynı zamanda kadın ve çocukların sağlık hakkı ile ilgili düzenlemelere de yer verilmiştir.¹⁴

Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve Uluslararası Ekonomik ve Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nde sağlık hakkı ile ilgili düzenlemeler İHEB’nin öncülüğünde düzenlenmiştir. Uluslararası Ekonomik ve Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nin 12. maddesinde düzenlenen sağlık standardı hakkı ile Taraf Devletlere “herkesin mümkün olan en yüksek seviyede fiziksel ve ruhsal sağlık standartlarına sahip olma hakkını tanıma” yükümlülüğü getirilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrasında da bu hakkın gerçekleştirilmesi için Taraf Devletlerin alacakları tedbirler açıklanmıştır.¹⁵

¹³ Nilay Etiler ve Kuvvet Lordoğlu, “Göçmenlerin Sağlık Sorunları: Ev Hizmetlerinde Bir Alan Araştırması”, *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu II Bildiriler*, Petrol-İş Yayını, Yayın No: 113, Ekim 2010, s.100,

¹⁴ 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi madde 25/1’de “Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.” ifadesi yer almaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında ise; “Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar.”

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, BM Genel Kurulu’nun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200 a (xxi) sayılı Kararıyla Kabul edilmiş ve imzaya, onaya ve katılmaya açılmıştır. Yürürlüğe Giriş Tarihi:03 Ocak 1976, m.12/2.

2003 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu için hazırlanan “Erişilebilir En Yüksek Sağlık Standardı Raporu”nda sağlık hakkını “temel ilaçlara erişilmesini de içerecek şekilde, hastalıkların kontrolü, önlenmesi ve tedavisidir” olarak ifade edilmiştir. Erişilebilir en yüksek sağlık standardı hakkı asıl itibari ile Dünya Sağlık Örgütü Anayasası'nın kabul edildiği 1946 yılından bu yana uluslararası toplum tarafından temel bir hak olarak tanınmaktadır.¹⁶

3. Türkiye’deki Sığınmacıların Sağlık Sorunları ve Ulusal Düzenlemeler

Bir yaşam hakkı olarak sağlık hizmetlerine sorunsuz erişim ve yararlanma, insan hakkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sığınmacıların da bu haktan yararlanmaları insan haklarının bir gereğidir. Ancak ülkelerin düzenlemelerindeki eksiklikler, sığınmacıların dil bilmemeleri, sistem hakkında bilgiye sahip olmamaları, maddi imkansızlıkları gibi nedenlerle birleşince yaşam hakkının sağlanamadığı bir ortam ortaya çıkmaktadır. Türkiye’deki sığınmacıların durumları da farklı değildir. Sağlık hizmetine ulaşmalarını kolaylaştırmak için sığınmacıların karşılaştığı engeller aşılmaya çalışılmaktadır. Bunun için mevzuattaki aksaklıklar giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak düzenlemeler hala yetersizdir.

3.1. Sağlık Sorunlarının Temel Sebepleri

Türkiye’de sığınmacıların yaşadığı sorunlardan biri de sağlık sorunudur. Sağlık hizmeti alma konusunda karşılaşılan güçlükler arasında; ilaç ve tedavi masraflarını karşılayamama ilk sırada gelmektedir. Sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağını bilememe, BMMYK’nin anlaşmalı olduğu özel poliklinik ve hastanelerde ücretsiz tedavi olamama, dil güçlüğü sebebiyle hastalıkla ilgili derdini anlatamama, sağlık kontrollerini düzenli olarak yaptıramama ve

¹⁶ Görkem Birinci, “Fikri Mülkiyet Hakkı Kısacasında Sağlık Hakkı”, *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu*, Belediye-İş Sendikası Yayını, Ankara, 22-23 Ekim 2009, s. 224.

karşı cinsten sağlık görevlisine şikayetlerini rahat ifade edememe gibi sorunlar da bulunmaktadır.¹⁷

Türkiye'de sığınmacı ve mültecilerin sağlık hizmetlerinden yararlanması önündeki engellerden biri de maddi olanaksızlıklardır. Türkiye'de kayıtlı olan sığınmacılar ve mülteciler altı ayda bir üç yüz liralık ikamet harcı ödemek zorundadırlar. Bu kişiler ortalama üç-dört yıl gibi bir süre Türkiye'de beklemektedirler. Bu durumda ortalama üç-dört bin lira ödeme yapmak durumunda kalmaktadırlar. İkamet harçlarını ödemeyenler ise, hiçbir sosyal haktan yararlanamamaktadır. Dolayısıyla sağlık sorunu olan bir sığınmacı zor durumda kalmaktadır.¹⁸

Türkiye'deki sığınmacıların yaşadığı sağlık sorunlarından biri de psikolojik rahatsızlıklardır. Özellikle Türkiye'ye kaçış sırasında yaşanan cinsel şiddet, menşei ülkelerinden ayrılma, sahip oldukları herşeyi geride bırakma, Türkiye'de bulunma süresince de yaşanan çaresizlikler ve ekonomik sorunlar gibi nedenlerle birçok sığınmacı psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Dil sorunu yüzünden kendilerini dinleyecek ve anlayacak kişileri bulmaları da oldukça zordur. Sivil toplum kuruluşları bünyelerinde gönüllü çalışan psikologlar ile sığınmacıların psikolojik sorunlarına çözüm yolları aramaktadır.

3.2. Sağlık Sorunlarının Önlenmesine İlişkin Düzenlemeler

İçişleri Bakanlığı'nca 2002 yılında yayınlanan sağlık genelgesinde sığınmacı ve mülteci statüsü verilen kişilerin sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanmalarına imkan sağlanmıştır.¹⁹ İçişleri Bakanlığı'nda kaydı bulunan ve yerleştirildiği ilin sınırları içinde kalan sığınmacı ve mülteciler "yeşil kart" sistemine dahil edilmişlerdir. Ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanmak için sığınmacı veya mültecinin ikamet ettiği yerin Emniyet Müdürlüğü'ne

¹⁷ Sema Buz, *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*, SGDD Yayınları, Yayın No:5, Özbay Ofset Matbaacılık, Ankara, 2004, s. 145.

¹⁸ <http://www.firatnews.nu/index.php?rupel=nuce&nuceID=19162>, (Erişim Tarihi: 12.03.2010).

¹⁹ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Genelge: 2002/33, BMMYK Türkiye ve Türklçişleri Bakanlığı. *İltica ve Göç Mevzuatı Ulusal Eylem Planı*, Başkent Matbaası, Ankara, Şubat 2005, s. 43.

müracaat etmesi gerekmektedir. Polis Sağlık Müdürlüğü'ne dilekçe yazmakta, bu dilekçe ile başvuran sığınmacı, Müdürlük tarafından kamuya ait bir sağlık kurumuna gönderilmektedir.²⁰

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Kaçak Göçmenler Barınağı İnceleme Raporu'nda sığınmacı ve mültecilerin sağlıkla ilgili bir takım sıkıntılarının olduğu belirtilmiştir. Yönetimden alınan bilgiye göre, barınakta sürekli görev yapan hekim bulunmamaktadır. Önceleri İstanbul Sağlık İl Müdürlüğü, haftanın belirli günleri barınağa hekim gönderirken, bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Parası olmayan sığınmacılara ve mültecilere gereken ilaçların sağlanmasında da sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır. Hasta olanlar ise gerektiğinde, sağlık kuruluşlarına götürülmektedir.²¹

Sığınmacılara ve mültecilere sağlanacak sağlık olanaklarına ilişkin olarak düzenlemelerin yapılması, sığınmacı veya mülteci statüsü verilen kişilerin sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalandırılmalarını gerektirmektedir. Bu kapsamda, Bakanlar Kurulu'nca yürütülmekte olan çalışmalar çerçevesinde sağlık hizmetlerinin sunumu ve sağlık hizmetlerinin finansmanının birbirinden ayrılması öngörülmüştür.²² 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda sığınmacılar ve mültecilerle ilgili bir düzenleme yer almış ve bu kişiler genel sağlık sigortalısı sayılan kişiler kapsamına alınmıştır. Ancak uygulamanın kapsamının genişletilmesi gerekmektedir.²³

²⁰ BMMYK Türkiye, Mülteci Çocuklar Hukuk El Kitabı Sığınmacı Ve Mülteci Çocukların Hakları ve Türkiye, UNHCR Yayını, Ağustos 2008, s.29-30.

²¹ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Kaçak Göçmenler Barınağı İnceleme Raporu, 2008, s. 2-3.

²² Mahir Gümüş, "Türkiye'nin İltica ve Göç Alanındaki Yol Haritası: İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C: 4, S: 1, 2006, s. 49.

²³ İnsan Hakları Araştırmaları Derneği (İHAD), *Türkiye İltica ve Sığınma Hakkı 2008 İzleme Raporu*, İHAD, Şubat 2009, s.22.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu²⁴, Türk vatandaşlarını olduğu kadar İçişleri Bakanlığı'nca sığınmacı ve vatansız kişiler ile Türkiye'de oturma izni almış yabancı uyruklu vatandaşlardan yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişileri de kapsamaktadır.²⁵

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun²⁶ 2. maddesi sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortasından yararlanacakları tüm gerçek kişileri kapsayacak şekilde düzenlemektedir. Kanununun 60. maddesinde genel sağlık sigortasından yararlanacaklar arasında vatansızlar ve mülteciler de yer almaktadır. Uygulamada ise bu kişilerin mülteci veya sığınmacı kabul edilmeleri halinde bunu o kişilerin bulunduğu ildeki Valilik ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmesi gerekmektedir. Ancak bu bildirimden sonra mülteci veya sığınmacının genel sağlık sigortası primi hazine tarafından ödenebilecektir. Mülteci veya sığınmacı dışında kalan göçmenlerin herhangi bir sağlık sigortasından yararlanmaları öngörülmemiştir.²⁷

Sosyal Yardım ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun²⁸ 1. maddesinde muhtaç durumda olan vatandaşlar ile her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek Kanununun amaçları arasında sayılmıştır. Kanununun 2. maddesinde ise geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim öğretim ile topluma faydalı hale getirilebilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım yapılması öngörülmüştür.

²⁴ Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, R.G. 16.06.2006/26200.

²⁵ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz., Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, R.G. 16.06.2006/26200, md.60/c bendinin 2. alt bendi ve md. 61/b bendi.

²⁶ 2006 yılında kabul edilen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda sığınmacılar ve mültecilerle ilgili bir düzenleme yer almamakta ve bu nedenle sığınma sebebi ile Türkiye'ye başvuran yabancılar sağlık hakkından yararlanamamaktaydı. Ancak 31 Mayıs 2006 tarihinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın 60/2. maddesinde yapılan değişiklikle "genel sağlık sigortalısı sayılan kişiler" arasına "vatansızlar ve sığınmacılar" da ilave edilmiştir. Bu düzenleme ile sığınmacıların sosyal koruma altına alınması yönünde olumlu bir adım atılmış ise de bu tanımın yeterli olmadığı ve yasadaki ifadenin "mülteciler, iltica talebinde bulunanlar ve ülkede ikincil koruma altında kalmalarına izin verilenleri" de içine alacak şekilde genişletilmesi daha uygun olacaktır. Ayrıntılı Bilgi İçin bkz. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, R.G. 16.06.2006/26200; İHAD, *Türkiye İltica ve Sığınma...*, s.22.

²⁷ Nilay Etiler ve Kuvvet Lordoğlu, "Göçmenlerin Sağlık Sorunları...", s. 103.

²⁸ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz. Sosyal Yardım ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, R.G. 14.06.1986/19134.

Türkiye vatandaşı olmayan yabancılara ilişkin yürürlüğe giren yeni hükümler doğrultusunda T.C. vatandaşı olmayan muhtaç durumda bulunan yabancılara yönelik Sosyal Yardımlaşma Vakfı uygulamaları ile ilgili yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda, sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün 31.05.2005/1 sayılı "Sağlık Destekleri Uygulama Esaslarının 7.7. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Yapılan değişiklikle, gerek sağlık gerekse diğer sosyal yardımlar konusunda, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında İçişleri Bakanlığı'nca sığınmacı veya mülteci statüsü verilmiş yabancılar, vatansızlar, mütekebbiliyet esası da dikkate alınmak şartıyla oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayanlar 5510 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde genel sigortalı sayıldıklarından kendilerine Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından sağlık yardımı yapılmayacaktır. Ancak bu kişiler vakıfların sağlık yardımı dışında kalan yardımlarından yararlanabileceklerdir. Bu kapsamdaki kişilere ait verilerin, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından tutulan veri bankalarına ve otomasyon sistemlerine "Yabancı Kimlik No" ile girileceği de belirtilmiştir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları uygulamalarında yapılan değişikliklere göre; iltica veya sığınma başvuru sahipleri 5510 sayılı Kanun'un kapsamında yer almadıkları için genel sağlık sigortalısı sayılmamaktadırlar. Bu nedenle iltica veya sığınma başvurusu sahipleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına sağlık yardımları ile ihtiyaçları halinde sosyal yardımlar için ikamet ettikleri yerdeki il veya ilçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına 2006/1 sayılı "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Başvuru Usul ve Esasları" çerçevesinde başvuruda bulunabileceklerdir. Bu kapsamdaki kişiler Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başvuru Formu veya Dilekçesi'ne TC Kimlik No yerine Yabancı Kimlik No'su yazacak ve İl Emniyet Müdürlükleri Yabancılar Şubelerinden alınacak statülerini gösteren belge ile yapılacak sevk "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başvuru Formu'na

eklenecektir. Başvurular 3294 sayılı Kanun'un amaç ve kapsamı doğrultusunda değerlendirilerek, muhtaçlığına karar verilen kişilerin; ayakta tedavilerine yönelik ilaç giderleri ile sadece kronik hastaların ayakta tedavi giderleri ve bu tedavilere yönelik tıbbi malzeme bedelleri (diyaliz, kanser, tüberküloz, AİDS gibi hastaların diyaliz, kemoterapi ve radyoterapi, şeker sribi, kolostomi torbası vb. giderleri)Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca karşılanabilecektir.

Başvuru dilekçelerinde TC Kimlik No'su değil, Yabancı Kimlik No'su yazılması gerekmektedir. Türkiye'de iltica ve sığınma müracaatında bulunan ve statü almayı bekleyen pek çok insan Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü'nce verilen ve TC Kimlik No'su içeren yabancılara mahsus kimlik tanıtma belgesine sahip değildir. Bu sebeple geçerli bir kimlik numarasına sahip olamayan sığınmacı ve mülteciler sağlık imkanlarından yararlanamamaktadırlar. Kimlik tanıtma belgesi almamalarının sebeplerinin başında Türkiye'ye geldikten kısa bir süre sonra üçüncü bir ülkeye yerleştirilme beklentisidir. Ancak üçüncü ülkeye yerleştirme işlemleri oldukça uzamakta ve bu süre zarfında sağlık hizmetlerinden yararlanamama durumu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de ikamet etmekte olan sığınmacılar ve mülteciler sağlık hizmetlerinden kısıtlı olarak yararlanabilirler. Prosedür şehirden şehre farklılık göstermektedir. En yaygın görülen prosedür şu şekildedir:

Sığınmacı → Polise Sevk İçin Başvuru → Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı→ Sağlık Ocağı/Devlet Hastanesi

Ancak uygulamada bu prosedür işlememekte ya da çok uzun zaman almaktadır. Ciddi hastalıkları olan ve ameliyat gerektiren konularda sığınmacı ve mülteciler hizmet alamamaktadırlar. İlaç almak konusunda da aynı problemlerle karşılaşmaktadırlar.

Sığınmacıların sağlık sorunlarının çözümüne ilişkin olarak Isparta Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sağlık yardımı uygulamasına

başlamıştır. Vakfın düzenlediği sağlık karnesi sığınmacıların kullanımına özel olarak hazırlanmıştır. Karnenin içinde sığınmacının bilgileri yanında sağlık karnesinin işlevi ile ilgili açıklamalar Arapça ve İngilizce olarak yer almaktadır. Böylece sığınmacıların sağlık hizmetlerinden ne şekilde yararlanabilecekleri, dil problemi olmaksızın sağlanmaya çalışılmıştır. Karne sığınmacılara getirdiği kolaylığın yanında devletin sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yararlanmasını denetim altında tutması açısından da yararlıdır. Amaç gerçekten sağlık hizmetine muhtaç olan sığınmacıların bu hizmetlerden sorunsuz bir şekilde yararlanmasının sağlanmasıdır.²⁹

Benzer uygulamalar yaygınlaştırılarak Türkiye geneline yayılabilir ve geliştirilebilir. Sivil toplum kuruluşlarının bir kısmının sağlık hizmetlerine ulaşmada sığınmacılara yardım ettikleri bilinmektedir. Örneğin Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği(SGDD) Türkiye’de bu konuda çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarından biridir. Özellikle sığınmacıların sağlık hizmetleri ile ilgili bilgilendirilmesi ve dil sorunlarının çözümü aşamasında Dernek gönüllü faaliyetler yürütmektedir. Caritas(CaritasInternationalis), BMMYK ile işbirliği yaparak, sığınmacılarla tek tek görüştüktan sonra, her türlü sağlık sorunlarına çözüm yolları getirmeye çalışmaktadır. Soceurs de la Charité Rahibeleri’nin işlettiği Saint Benoit Dispanseri söz konusu kişilere sağlık konusunda yardımcı olmaktadır. Ayrıca acil durumlarda ilaç ve tedavi masraflarını da karşılamaktadır.³⁰ Yerel sivil toplum kuruluşları da sığınmacıların sağlık hizmetlerine sorunsuz ulaşımı için destek sağlayabilirler. SGDD 1 Ocak 2005 tarihinde uygulanmaya başlanan MATRA Projesiyle, Kayseri ve Nevşehir’deki sığınmacı ve göçmenler için psiko-sosyal danışmanlık hizmeti vermektedir.³¹ Proje kapsamında yoğun psikolojik danışmanlık ve değerlendirme hizmeti de sunulmaktadır. İnsan

²⁹23.09.2009 tarihinde Isparta Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü ile yapılan mülakat sonrası ulaşılan bilgilerden derlenmiştir.

³⁰Tevfik Odman, “Mülteci Hukuku ve Türk Mülteci Politikası ve Uygulaması”, Mülteci Çalıştayları 2004-2005, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, 1. Baskı, Ankara, Mart 2008, s. 31-32.

³¹http://www.sgdd.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=43, (Erişim Tarihi: 26.08. 2009).

Kaynağını Geliştirme Vakfı da, özellikle kadın ve çocuklara ihtiyaçları doğrultusunda yardımda bulunmaktadır. Psikososyal alanda gerçekleştirdiği projeler sığınmacıların ve mültecilerin Türkiye’de karşılaştıkları sorunların çözümünde etkili olmaktadır.³²

Türkiye’deki sığınmacılar arasında psikolojik nedenlerle ortaya çıkan aile içi çatışmalardan da söz etmek mümkündür. 2005 yılında Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre, ekonomik sorunlar, yasal durumlarının belirsizliği, gelecek kaygısı, iş bulamama gibi nedenlerle sığınmacılar psikolojik sorunlar yaşamakta ve bu durum aile içi ilişkileri de olumsuz etkilemektedir.³³ Yapılan araştırmada Türkiye’de sığınmacıların %61,9’unun kendini güçsüz hissettiği, %59,7’sinin ailesiyle sadece iltica konusunda konuştuğu, %58,5’inin yeni ilişkiler kurmakta zorluk çektiği görülmektedir. Böylece aile içi iletişimin koptuğu, kaygıların ve yalnızlık duygusunun arttığı bir ortamda sığınmacıların aile temelleri de zedelenmektedir.³⁴

İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan 2010/18 nolu Genelge³⁵ sığınmacılara yönelik sağlık hizmetlerini düzenleyen maddeler içermektedir. Genelge EK(1)’de sağlık hizmetleri ile ilgili olarak çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Madde 15 aşağıdaki alt maddelerden oluşmaktadır:

Merkezlerin bakımlı olmasına özen gösterilecek, hijyenik koşullar sağlanacaktır.

Yasa dışı göçmenlerin merkezlere giriş ve çıkışlarında doktor kontrolleri yapılacaktır.

Yapılan sağlık kontrollerine ilişkin kayıtlar tutulacak, kayıtlar geriye doğru (5) yıl saklanacaktır.

³² Mahir Gümüş; Canan Öykü Dönmez Kara. “Türkiye’de Sığınmacıların Korunmasında Sivil Toplum Kuruluşları”, VI. Uluslararası STK’lar Kongresi, Pozitif Matbaacılık, Çanakkale, 2009, s. 328-331.

³³ Önder Beter, *Sınırlar Ötesi...*, s. 34.

³⁴ Sema Buz, *Zorunlu Çıkış...*, s. 149.

³⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü, *Yasa Dışı Göçle Mücadele Genelgesi*, No: 2010/18, 19.03.2010.

Toplu salgın şeklinde bir hastalıkla karşılaşılması halinde gerekli tedbirler ivedilikle alınacaktır.

Yasa dışı göçmenlerden acil sağlık sorunu yaşayanlar olması halinde ilgililer geciktirilmeksizin en yakın sağlık kuruluşuna tedavi ettirilmek üzere götürülecektir.

Buralarda kalan kişilerin ilaç masraflarının genel bütçe kaleminden karşılanması asıldır. İllerin bu konuda değişik uygulamalar yaptığı görülmektedir. Bu nedenle tüm illerde uygulama birlikteliği sağlanacak, Emniyet Genel Müdürlüğü'nce bu alanda yeterli ödenek gönderilecek, ilaçlar esas itibariyle genel bütçeden karşılanacaktır. Bu ödeneğin yetmemesi durumunda ilaçlar, yerel Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından imkanları nispetinde temin edilecektir.

Yasa dışı göçmenlerden doktor tarafından muayene edilme talebinde bulunanların isteği mutlaka değerlendirilecektir. Hakkında sınır dışı kararı alınmış kişilerin tıbbi tedavisi, her bir özel olay için alınacak tıbbi karar temelinde yürütülecektir. Böyle bir karar alınması, ilgili kişinin bir doktor tarafından bizzat görülmesi ve muayene edilmesini gerektirmektedir. Açık ve kesin olarak tanımlanmış istisnai durumlar hariç, tıbbi tedavi ancak ilgili kişinin bilgiye dayalı rızası alındıktan sonra yapılacaktır. Ayrıca sınır dışı işlemleri kapsamında tıbbi tedavinin her aşaması, ilgili birimler tarafından usulüne uygun olarak kayıt altına alınacaktır.

Türkiye'de, Ulusal Eylem Planı kapsamında oluşturulması kararlaştırılan İltica Mevzuatı'na ilişkin çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların sonucunda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı Taslağı hazırlanmıştır. Tasarı taslağının oluşturulmasında hukuk alanında yetkili kişiler ile sığınmacılar konusunda çalışan akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşu yetkililerinin vb. de fikri alınmıştır. Tasarı taslağında sığınmacıların sağlık sorunlarını çözmeye yönelik düzenlemelere de yer verilmiştir. Özellikle sığınmacılara sağlık yönünden elverişli barınma yerlerinin yapılması

hükmüne yer verilmiştir.³⁶ Aynı tasarinın 96. maddesinin 2. fıkrasında sığınmacıların sağlık ihtiyaçlarının da karşılanacağı kabul ve barınma merkezlerinin oluşturulabileceği vurgulanmıştır. Sağlık hizmetleri hakkında bilgilendirme kurslarının oluşturulması ve bu kişilerin sağlık hizmetlerinden yararlanmasının önündeki engellerin minimuma indirilmesi ya da ortadan kaldırılması için de düzenleme yapılmıştır.³⁷ Ayrıca sağlık hizmetlerine erişime ilişkin hükümler de tasarinın 88. maddesinde yer almıştır.

SONUÇ

Sığınmacılar, ülkelerinden kaçmalarına neden olan sorunların yanında, kaçış sırasında ve gittikleri ülkelerde de pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Karşılaşılan sorunların en önemlilerinden biri sağlık sorunudur. Sığınmacılar fiziksel, ruhsal ve cinsel sağlık sorunları yaşamaktadır. Türkiye’de sığınmacı ve mültecilerin sağlık hizmetlerine ulaşmasını engelleyen temel etkenler ise şu şekilde özetlenebilir:

Dil bilmemekten kaynaklı olarak derdini anlatamama,

Maddi imkanlardan yoksun olma,

Kendi cinsinden olmayan yetkililerle -özellikle kadınların- konuşmaktan çekinme,

Mevzuattaki eksiklikler.

Sığınmacı ve mültecilerin karşılaştıkları dil sorunu da Türkiye’de sağlık hizmetlerine ulaşmada önemli bir engel olarak görülmektedir. Dil bilmeyen bu kişiler sağlık hizmetlerine ulaşırsalar dahi dertlerini yeterince iyi anlatamamaktadır. Dil sorununun çözümü için hükümet ve sivil toplum kuruluşlarının koordineli çalışmalar yürütmesi zorunludur. Özellikle sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu merkezlerde açılacak dil kursları ve

³⁶ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Tasarısı Taslağı, md.32/c bendi, md. 35/b bendi.

³⁷ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Tasarısı Taslağı, md.107/d bendi, md.109/b bendi, md. 125/2. fıkra.

gönüllü kişilerin vereceği eğitimler, sığınmacı ve mültecilerin dil sorununu dolayısıyla da sağlık sorunlarını çözmede önemli bir adım olacaktır.

Türkiye'de sığınmacıların sağlık hizmetlerine ulaşmadaki engellerinden biri de maddi olanaksızlıklardır. Çoğu ülkelerinden Türkiye'ye sığınırken herhangi bir hazırlık yapmamakta ve maddi imkanları sınırlı olmaktadır. Türkiye'de de çalışma hayatında yer bulamayan bu kişiler maddi sıkıntılar çekmektedir. Bir de Türkiye'de ikamet ettikleri sürede ödemek zorunda oldukları ikamet harçları sığınmacı ve mültecilerin çaresizliğini artırmaktadır. Bu sebeple hayati önem taşıyan gereksinimlerini dahi karşılamakta aciz kalan bu kişilerden alınacak ikamet harcının daha adil bir düzeye getirilmesi gerekmektedir.

Sığınmacıların kaçış ve bekleme süresince yaşadıkları psikolojik olaylar bu kişilerin ruhsal sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Kadın ve çocuk sığınmacıların bir kısmı cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Bir takım travmatik olaylar yaşayan sığınmacıların özel bir tedaviye ihtiyacı vardır. Bu noktada bu kişilerin tespiti ve tedavisinde özellikle sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir.

Türkiye'de sığınmacıların sağlık hizmetlerine ulaşmalarını sağlamak amacıyla çeşitli hastane ve polikliniklerle anlaşmalar yapılmıştır. Ancak sığınmacı ve mülteci sayısının gün geçtikçe artması sunulan sağlık hizmetlerinin sınırlı kalmasına sebep olmaktadır. Mevzuatta çeşitli düzenlemeler yapılarak bu kişilerin de sağlık hizmetlerinden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları gibi yararlanmasının sağlanması gerekmektedir. Özellikle 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda çeşitli değişiklikler yapılabilir.

Sığınmacılar kaldıkları yerlerin yeterince sağlıklı olmaması sebebiyle de sağlık sorunları yaşamaktadır. Barınma yerlerinin temizliğinin sağlanması yeni sağlık sorunlarının baş göstermesini engelleyecektir.

Sığınmacıların Türkiye'de bekleme sürelerini geçirdikleri uydu kentlerde çeşitli düzenlemelere gidilerek il bazında bu kişilerin sağlık ihtiyaçları karşılanabilir. Örneğin sığınmacıların sağlık sorunlarının çözümüne ilişkin olarak Isparta Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sağlık karnesi uygulamasına başlamıştır. Vakfın düzenlediği sağlık karnesi sığınmacıların kullanımına özel olarak hazırlanmıştır. Karnenin içinde sığınmacının bilgileri yanında sağlık karnesinin işlevi ile ilgili açıklamalar Arapça ve İngilizce olarak yer almaktadır. Böylece sığınmacıların sağlık hizmetlerinden ne şekilde yararlanabilecekleri, dil problemi olmaksızın sağlamaya çalışılmıştır. Karne sığınmacılara getirdiği kolaylığın yanında devletin sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yararlanmasını denetim altında tutması açısından da yararlıdır. Amaç gerçekten sağlık hizmetine muhtaç olan sığınmacıların bu hizmetlerden sorunsuz bir şekilde yararlanmasının sağlanmasıdır. Yapılan ve yapılması planlanan düzenlemeler sığınmacıların sağlık sorunlarını azaltmakta başarı sağlayabilir. Ancak hazırlıkların bir an evvel başlayarak ivedilikle sürdürülmesi konusunda kararlı olunması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki her ne kadar ülkelerindeki talihsizlikler sebebiyle başka bir ülkenin korumasından yararlanmak için sığınmış olsalar da bu kişiler de birer insandır. İnsanca muamele görme ve yaşam hakkını oluşturan tüm haklardan yararlanma onların da en doğal hakkıdır. Bunu gerçekleştirmek de devletlere düşen ötelenemez bir sorumluluktur.

Kaynakça

Aker, A. Tamer "Ruhsal Süreçler Açısından Zorunlu Göç ve Yerinden Edilme" *Zorunlu Göç ile Yüzleşmek-Türkiye'de Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığının İnşası*, TESEV Yayınları, İstanbul, 2006.

Beter, Önder, *Sınırlar Ötesi Umutlar Mülteci Çocuklar*, Sabev Yayınları No: 15, 2006.

Birinci, Görkem; "Fikri Mülkiyet Hakkı Kıskaçında Sağlık Hakkı", *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu*, Belediye-İş Sendikası Yayını, Ankara, 22-23 Ekim 2009.

BMMYK Türkiye, Mülteci Çocuklar Hukuk El Kitabı Sığınmacı Ve Mülteci Çocukların Hakları ve Türkiye, UNHCR Yayını, Ağustos 2008.

BMMYK Türkiye ve Türklçişleri Bakanlığı. *İltica ve Göç Mevzuatı Ulusal Eylem Planı*, Başkent Matbaası, Ankara, Şubat 2005.

Buz, Sema. "Profiles and Problems of Asylum Seekers and Refugees in Turkey", *European Journal of Social Sciences*, C: 6, S: 1, 2008.

Buz, Sema. *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*, SGDD Yayınları, Yayın No:5, Özbay Ofset Matbaacılık, Ankara, 2004.

Etiler, Nilay; Kuvvet Lordoğlu, "Göçmenlerin Sağlık Sorunları: Ev Hizmetlerinde Bir Alan Araştırması", *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu II Bildiriler*, Petrol-İş Yayını, Yayın No: 113, Ekim 2010.

Gümüş, Mahir. "Türkiye'nin İltica ve Göç Alanındaki Yol Haritası: İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C:4, S:1, 2006.

Gümüş, Mahir; Canan Öykü Dönmez Kara. "Türkiye'de Sığınmacıların Korunmasında Sivil Toplum Kuruluşları", *VI. Uluslararası STK'lar Kongresi*, Pozitif Matbaacılık, Çanakkale, 2009.

İnsan Hakları Araştırmaları Derneği (İHAD), *Türkiye İltica ve Sığınma Hakkı 2008 İzleme Raporu*, İHAD, Şubat 2009.

Jastram, Kate; Marilyn Achiron. *Mültecilerin Korunması: Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi* Parlamenterler İçin El Kitabı, BMMYK ve PAB Ortak Yayını, S: 2, 2001.

Odman, Tevfik. "Mülteci Hukuku ve Türk Mülteci Politikası ve Uygulaması", *Mülteci Çalıştayları 2004-2005*, 1. Baskı, Uluslararası Af Örgütü Şubesi, İstanbul, 2008.

Özdoğru, Fuat. "Dünya Mülteci Hareketleri, Türkiye'nin Konumu ve Mültecilerin Karşılaştıkları Sorunlar", <http://multeci.ihh.org.tr/genel/dunyada-multeci-hareketleri-turkiyenin-konumu-ve-multecilerin-karsilastiklari-sorunlar.html>, Erişim Tarihi: 30.09.2009.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Kaçak Göçmenler Barınağı İnceleme Raporu, 2008.

T.C. İçişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü, *Yasa Dışı Göçle Mücadele Genelgesi*, No: 2010/18, 19.03.2010.

UNHCR. *Handbook For Emergencies*, 3rd Edition, Geneva, 2007.

UNHCR, *A Study of Asylum Seekers With Special Needs*, Refugee Council, London, 2005.

UNHCR, *Reproductive Health In Refugee Situations An Inter-Agency Field Manual*, Cenevre, 1999.

Yerebakan, Metin; *Özel Hastaneler Araştırması Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, İstanbul Ticaret Odası Yayın No:2000-26, İstanbul.

<http://www.firatnews.nu/index.php?rupel=nuce&nuceID=19162>, Erişim Tarihi: 12.03.2010.

http://www.sgdd.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=43, Erişim Tarihi: 26.08. 2009.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, Erişim Tarihi: 23.05.2010.

http://www.who.int/topics/mental_health/en/, Erişim Tarihi: 23.11.2010.

ARAP BAHARI SÜRECİNDE TÜRK DIŞ POLİTİKASI'NDAKİ DÖNÜŞÜMÜN ANAHATLARI

Ceyhun ÇİÇEKÇİ

Giriş

Soğuk savaş öncesi ve süresince Türk Dış Politikası (TDP), kendisini kısa dönemler haricinde bölgesine yabancı hissetmiş ve hatta bölgesinden mental olarak uzak, Batı merkezli üretilen politikalara taraf olmuştur. Batılılaşmanın en mühim alan olarak addedildiği dönemlerde Türkiye, istikbalini Batı medeniyetinde aramış, Batı'nın ürettiği hemen bütün kurumlara üye olmaya çalışmış, Batı politikalarını takip etmiş ve “Batılı gibi” yaşamaya çalışan bir toplum üretmiştir. Türkiye bu dönemlerde güvenlik algılarını da Batı'dan ithal etmiş, başta Ortadoğu'ya olmak üzere yakın çevresine Batı perspektifinden bakmış ve yakın çevresindeki bu devlet ve toplumlar nezdinde de Batı'nın “ileri karakolu” olarak yaftalanmıştır. Bağlantısızlar Hareketi'nin sembolik toplantısı, 1955 yılındaki Bandung Konferansı'nda NATO'nun “reklamını” yapan Türkiye, coğrafyasına duyduğu hissi uzaklığı da vurgulamış olmaktadır. Ortadoğu'nun tüm bu dönemler boyunca Türkiye için “tehditler yuvası” algısı yaratması, TDP'nin bu coğrafyaya dönük sivil politikalar üretmesini engellemiş ve genel olarak askeri terimlerle açıklanabilen militarist senaryoların üretilmesine uygun zemin hazırlamıştır. 1964 Johnson Mektubu ile birlikte tek yönlü dış politika takip etmenin bedelini ödeyen Türkiye, bu tarihten sonra özellikle Kıbrıs Sorunu'nda uluslararası desteğe duyduğu ihtiyaçtan ötürü Ortadoğu toplumlarına yakınlaşmaya çalışmış ve başta Filistin Sorunu olmak üzere çeşitli sorun alanlarında Arap coğrafyasına uluslararası platformlarda destek vermiştir. Fakat cumhuriyetin kuruluş yılları ve hatta evvelsine dayanan kötü hatıralar, her iki tarafta da hâkim olmuş ve genellikle ciddi bir güvensizlik

· Ar. Gör., Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Biga İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü

ortamı hayat bulmuştur. Arap toplumlar ve devlet elitleri Türkiye'nin yakınlaşma çabalarını samimi bulmamış, yeni bir "Osmanlı macerasına" gerek olmadığı için altını çizmiş ve yakınlaşma süreçlerini kesintiye uğratmışlardır. Benzer bir şekilde, Türkiye kamuoyu ve yönetici elitleri de genel eğilim olarak Arap toplumlarına güvensizlik beslemiş, bu güvensizliği Kurtuluş Savaşı sürecinde yaşanmış olumsuz hatıralara referansla diri tutmuş ve her yakınlaşma döneminde refleksif bir biçimde duygularını yüzeye çıkarmıştır. Kuşkusuz bu karşılıklı olumsuz algıların temelinde Türkiye'nin başta cumhuriyet ve sekülerizm gibi Batılı değerlerle örülü bir sisteme sahip olması yatmaktadır. Türk kamuoyu da Ortadoğu'yu özellikle dini ve mezhebi temelde üretilen ulusal politik sistemlerden ötürü ötekileştirmektedir.

Soğuk savaş sonrasında da yerleşik algılar değişmemiş, Türkiye, yakın çevresine "tehditler yuvası" olarak bakmaya devam etmiş ve özellikle İsrail ile ilişkilerini bu dönemde, tam da Ortadoğulu tehditleri dengelemek ve bertaraf etmek niyetiyle, yoğunlaştırmıştır. 1990'lı yıllar Türkiye için, İsrail eksenli ve askeri terminolojiye yaslanan politikaların üretildiği yıllar olmuştur. 2000'li yıllara gelindiğinde, Türkiye'nin yakın tarihinde önemli politik, ekonomik, toplumsal, kültürel ve sosyo-psikolojik sonuçlar doğuracak olan bir iktidar değişikliği gerçekleşmiş ve 2002 Kasım seçimlerine kadar siyaset sahnesinde görünmezleşen merkez sağın oy potansiyeline aday bir parti olarak, muhafazakâr ve demokrat nitelikleriyle Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) tek başına iktidara gelmiştir. AKP ile birlikte iç politikada yaşanan dönüşümün dış politikaya da yansımaları kaçınılmaz olmuştur. İslami kökleri itibarıyla muhafazakâr ve askeri vesayet düzenine atfen sivilleşme yanlısı bir iktidar partisi olarak AKP, dış politikada kimlik eksenli politikalar benimsemiştir. Ahmet Davutoğlu'nun danışman olarak görevlendirilmesiyle birlikte stratejik atlasını da gözler önüne süren parti, 2002 senesinden itibaren dış politikanın realist unsurlarını dışlamayan, jeopolitik gerekliliklerin ayırıcısında ve bu gerekliliklere yönelik politik söylemler kurgulayan bir nitelik kazanmaya başlamıştır.

Bu alışmada, TDP'de Arap Baharı'yla birlikte yaşanan niteliksel değişim tartişılacaktır. Öncelikle TDP'nin temel ilkelerine dair kavramsal bir düzlem oluşturulacak ve akabinde, söz konusu tarihi kavramsal düzlemin Arap Baharı'yla güncellenen TDP'nin gzerghını ngremeyecek olmasından yola çıkararak, yeni bir kavram önermesi olan "normatif popüler liderlik" tartişılacaktır. Önerilen kavramın analizi tespit edilecek ve kavramsal netlik sağlanarak, Arap Baharı süresince TDP'nin gidişatı bu kavram süzgecinden değerlendirilecektir. Sonuç blmnde de alışmanın ulaştığı nitel değerlendirmeler okuyucuya arz edilecektir.

THE GUIDELINES OF TRANSFORMATION WITHIN TURKISH FOREIGN POLICY IN THE PROCESS OF ARAB SPRING

Abstract

The world has been in a flux since the USSR collapsed. Yet, any long-lasting status quo has not been formed successfully in terms of international relations. Turkey, as a key player in her region, asserts that the new status quo must be led by newly featuring regional powers; has a say in the construction of new international regime's legal and political borders. This study follows up a line regarding a regional power's foreign policy, Turkey, in a kind of global transformation era. The transformative approaches on basic trends and principles of Turkey will also be analyzed, especially in the process of Arab Spring.

Ottoman legacy had an important impact on the formulation of the Turkish Republic. As a successor of an empire, Turkey still employs similar features of the Ottoman Empire's diplomatic practices. Many negative memories are embedded on republican era of Turkey's state of mind due to this succession. Westernism and status quo-ism in the Turkish Foreign Policy have been the main ideas that were shaped by pro-western state elites for a long-standing state structure. The disintegration of the Ottoman Empire and the experiences of the Turkish Independence War have a peculiar effect on the Turkish politics and decision-makers up to now. With the AKP government, Turkish Foreign Policy started to be more comprehensive and proactive. The Turkish Minister of Foreign Affairs Ahmet Davutoğlu -with his most known piece, *Strategic Depth*- has re-oriented the core mentality of foreign policy for a long time. The conceptual basis was mainly constructed on the following concepts; *zero-problem with neighbours, proactivism, geopolitical centrality, rhythmic and multi-dimensional diplomacy*. However,

with the current uprisings in the many regions of the Middle East, Turkish Foreign Policy needs more precise explanation and predictability. Thereupon, this article offers a new conceptual approach as *popular normative leadership* for understanding Turkish stance in foreign affairs, particularly to Arab Spring.

This article will discuss such principles and questions appeared in Turkish Foreign Policy retrospectively. Special stress on the interaction with Arab Spring, Turkish Foreign Policy will be re-conceptualized within the framework of *popular normative leadership*.

Türk Dış Politikası'nın Kavramsal Dayanakları

TDP tarihi incelendiğinde, belli başlı ilkelerin genel dış politika söylemine ve pratiğine yön verdiği net bir biçimde tespit edilebilir. Bu olgunun yalnızca TDP için geçerli olmadığı, yeryüzündeki bütün devletlerin belirli bir eksen çerçevesinde dış politika kalıplarına sahip oldukları da belirtilmelidir. Dış politikanın söz konusu özelliği, gündelik olmamasına ve aksine tarihselliğe dayalı niteliğinden ileri gelir. Bu tarihsellik de, söz konusu coğrafyanın siyasal düzlemde ürettiği kimliğe ve bu kimlik üzerinden kurguladığı dış politikasına dayanır.¹ Kimlik, bizzat bir tarihselliğin ürünüdür.

Dış politika, her şeyden evvel bir kimliğin veya daha çağdaş bir ifadeyle, bir ulusal kimliğin, uluslararası alandaki aksiyonları ve reaksiyonlarını simgeler. Söz konusu kimlik doğrultusunda politika eksenini belirlenir ve uluslararası düzleme projekte edilir. Bu kimliğin oluşum süreci, üretilen kurgu, atfedilen değerler silsilesi ve özellikle tarihsel tecrübeler dış politikanın da genel yönelimini belirlemede başat rol oynayacaktır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde TDP, Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomasi sistematığının halefi olarak kabul edilebileceğinden, Osmanlı İmparatorluğu'nun uluslararası alanda yaşamış olduğu olumlu/olumsuz tarihsel tecrübeleri kendi benliğine yüklemiştir.²

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme sürecini belirleyen Karlofça Anlaşması 1699 yılında imza edildiğinde, İmparatorluk ilk kez ciddi oranlarda toprak kaybetmekteydi. Fütihat üzerine kurgulu dış politika dizaynıyla İmparatorluk, hem ulaşılmazlık hem de yenilmezlik kültürünün yıkılışına şahitlik etmekteydi. 17. yüzyıla kadar Avrupa'ya hükmetmiş (Avrupa politikasının ekseriyetle Pax-Ottomana'ya endekslenmesi kastediliyor) bir İmparatorluk, doğaldır ki

¹ David Campbell, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1992, ss. 68-70; Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık yaklaşımını detaylı inceleyebilmek için bkz: Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press, 2003.

² Ali L. Karaosmanoğlu, "The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey", *Journal of International Affairs*, Fall 2000, 54,1, s. 199.

yenilmeyi ve geri çekilmeyi kolaylıkla hazmedemeyecekti. Karlofça ve akabinde devam eden geri çekilme sürecinin, Osmanlı entelijansiyasındaki fikri temellenmede radikal bir rol oynadığı aşikârdır. Rönesans ve Reform Hareketleri'yle skolastik yapılanmasından sıyrılıp yeni bir ivmelenmeyle yükselişe geçen Avrupa, özellikle 16. yüzyıldaki Hint Seferleri'yle hatırı sayılır bir servete erişmiş (ticari avantajlar da birlikte düşünölmeli) ve göreceli olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri ve ekonomik üstünlüğüne halel getirmeye başlamıştır. 1606 yılında Avusturya ile imzalanmış anlaşmada, Habsburg Kraliyeti'nin temsilcisi olarak kralı, İmparatorluğun sadrazamına denk gören anlayış, üzerinden bir yüzyıl geçmeden bütün bu karizmatik ve erişilmez duruşunu kaybetmeye yüz tutmuştur. Karlofça, tüm bu bağlamlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, Osmanlı ve dolayısıyla Türk entelijansiyasının düşünsel temellerini sarsmış ve daha ziyade pasif, kendisine biçilen role razı ve defansif bir anlayışı da tedricen yerleştirmeye başlamıştır.³ Sonraki yüzyıllar, İmparatorluğun batışını tüm çabalara rağmen engelleyemeyen söz konusu entelijansiyanın travmatik zihinsel düşüşüne de sahne olmuştur.

Bu gerileme dönemi boyunca İmparatorluk, devamlı surette toprak kaybına uğramış ve özellikle imparatorluk olmanın bilişsel düzeye attığı mağrur tavır, tedricen ortadan kaybolmuştur. Özellikle 18. yüzyıl sonlarından itibaren yıkılıncaya kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun uluslararası arenadaki konumu, pasifize edilerek "hasta adam" rolüne indirgenmiştir. 1830'lar boyunca yaşanan Mısır Meselesi'ndeki acziyeti ve dış askeri yardıma muhtaç pozisyonuyla Osmanlı, Avrupalı güçler nazarında Şark Sorunu'nu temsil etmekten öte bir anlam ihtiva etmemekteydi.⁴ Bu yüzyıl boyunca üretilen bütün reformlara rağmen esaslı bir ilerleme gerçekleştirememiş olan imparatorluk, 1856'daki Paris Anlaşması'yla da istediği pozisyonu elde etmiş

³ Ibid., s. 201.

⁴ Gökhan Çetinsaya, "İki Yüzyılın Hikayesi: Türk Dış ve Güvenlik Politikasında Süreklilikler", (Çev. Ali Balcı), (eds. Burhaneddin Duran, Kemal İnat, Muhittin Ataman), *Türk Dış Politikası Yıllığı 2009*, SETA Yayınları, İstanbul, Mart 2011, s. 609.

ve Avrupa Uyumuna, Avrupalı bir devlet vasfıyla dâhil olmuştur. Rusya tehlikesi karşısındaki savunmasızlığın da sembolü sayılabilecek Kırım Savaşı ve Paris Anlaşması, imparatorluğun Batılı üstünlüğünü kabul etmesini kolaylaştırmış, realiteyle yüz yüze gelmesine sebep olmuştur.⁵

Gerileme ve dağılmanın birlikte yaşandığı bir süreç olarak 19. yüzyıl, Osmanlı diplomasi tarihinin güç dengelerini tanıdığı ve kendisini adapte etmeye çalıştığı bir evreni simgelemektedir. Dengeleri kurmaktan ziyade güç merkezlerinden faydalanmanın veya bir diğer ifadeyle pasif dengelemenin hâkim olduğu bu yıllar (Otto von Bismarck dengelerinin⁶ aksine), Osmanlı entelijansiyasının dağılma psikozunu bilincine yerleştiği yıllardır. Bu dönemin belirleyici bir diğer tavrı da imparatorluğun statükoyu korumaya dönük politikalar üretme çabasıdır. Her yeni toprak kaybıyla beraber kurulan yeni statükoyu korumaya özen gösteren imparatorluk, askeri ve ekonomik bitikliğiyle birlikte düşünüldüğünde, elindekine sahip çıkma güdüsüyle hareket etmektedir. Bu olgu, Kurtuluş Savaşı'ndan yorgun ama muzaffer bir şekilde çıkmış cumhuriyetin genç kadrolarında da belirgindir ve Mustafa Kemal'in ünlü özdeyişinde sembolik ifadesini bulmuştur: "Yurtta sulh, cihanda sulh".⁷

Özellikle Batı ile girilen münasebetlerin önceleri hem teritoryal hem de ekonomik manada ilerlemeye katkı sunması ve akabinde Batı lehine rotasyona uğraması, Osmanlı İmparatorluk geleneği içerisinde yetişmiş ve imparatorluk yıkıldıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kadrolara da

⁵ Ibid., s. 611.

⁶ Dönemin Şansölyesi Otto von Bismarck, Prusya'nın jeostratejik gereksinimlerini makul bir yorumlamayla ele almış ve özellikle coğrafi konumunun verdiği dezavantajları hesaba katarak aynı anda iki cephede savaşa girişilmemesi gerektiğini tespit etmiştir. Bu iki cepheli savaş fobisi neticesindedir ki Bismarck, tarihe *imparatorlar lîgi* olarak geçen güç dengelerini icat etmiş, Prusya'nın hem doğusundaki hem de batısındaki potansiyel düşmanlarını bu yöntemle pasifize etmiştir. Bismarck'ın politikalarını Osmanlı'nın dengelemelerinden ayıran temel olgu ise Prusya'nın, Osmanlı İmparatorluğu'nun aksine, hali hazırda önemli bir 19. yüzyıl Kıta Avrupası gücü olduğu realitesidir. Bismarck denge kurmakta, Osmanlı ise kurulan dengelerde kendisine hayat alanı bulmaya çalışmaktadır.

⁷ Baskın Oran (ed.), *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt 1, 13. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008, s. 47.

fazlasıyla sirayet etmiş bir paranoyanın kültleşmesine hizmet etmiştir.⁸ Türk Batılılaşmasının kökleri de burada aranmalıdır. Bu olgu, özellikle Sevr Anlaşması'yla somutlaşmıştır. Batılı devletlerin Osmanlı İmparatorluğu'nu ortadan kaldırma anlaşması olan Sevr, cumhuriyeti kuran kadroların Batı'ya yönelik süregelen bir korku sarmalına düşmelerine sebebiyet vermiştir. Bu noktada ifade edilmesi gereken bir diğer boyut ise Osmanlı İmparatorluğu'nun kendisini yenileyememesi ve çağa ayak uyduramaması neticesinde yıkıldığı tespitine ulaşan genç cumhuriyetin kadrolarında Batı'ya yönelik olağanüstü bir hayranlığın da paradoksal bir biçimde baş göstermesidir. Özellikle Mustafa Kemal'de temsil olunan bu anlayış, Batılı pozitivist düşünce temel alınarak üretilmiş siyasi, toplumsal, ekonomik ve kültürel modernleşme söyleminin "muasır medeniyet" seviyesine yani Batılı devletlerin seviyesine ulaşabilmenin de bir aracı olarak algılanmıştır.⁹ Batılılaşma, işte bu yüzden Türkiye'deki olası bütün anlamları toplandığında dahi modernleşmeye eşitlenmektedir. Cumhuriyeti kuran kadrolara göre muasır medeniyet Batı'dır ve bu medeniyet ölçüleri yakalanmadıkça kurulan her yeni devlet en nihayetinde yıkılmaya mahkûmdur.¹⁰

Batıcılık ilkesi, TDP'nin, cumhuriyet rejimiyle birlikte iç politikada kurulan aydınlanmacı modern paradigmaya paralel olarak, tek yönlü bir dış politika takip edilmesinin de sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Hatta bu tek yönlü dış politika öylesine sembolik kararlarda kendisini göstermiştir ki Türkiye, salt menfaatlerinin merkezi olarak gördüğü Batı'ya hoş görünebilmek adına, kültürel akrabalıkları olan yakın çevre toplumlarına karşı hakkaniyetli davranmamıştır. Cezayir Bağımsızlık Mücadelesi esnasında edinilen resmi pozisyon, bu duruma özel bir örnek olarak verilebilir. Bu perspektiften, Cezayir'in Birleşmiş Milletler'deki kendi kaderini tayin hakkı oylaması son derece belirleyicidir. 1958 yılında gerçekleştirilen bu oylamada Türkiye,

⁸ Türk Batılılaşmasının mecburiyete dayalı kökleri de burada aranmalıdır. Yücel Bozdağlıoğlu, *Turkish Foreign Policy and Turkish Identity: A Constructivist Approach*, Routledge, 2005, ss. 36-37.

⁹ Ibid., ss. 35-36.

¹⁰ Gökhan Çetinsaya, *"İki Yüzyılın..."*, s. 615.

kolonyalist güç Fransa'nın yanında saf tutmuştur. Fransız pozisyonuna dolayı yoldan katkıda bulunarak, Genel Kurul'da yapılan oylamada çekimser oy kullanan Türkiye, kendi milli mücadelesinin hatıraları son derece sıcak olmasına rağmen normatif bir tutumdan uzak davranarak, Cezayir'in anti-empyralist kurtuluş mücadelesini görmezden gelmiştir. Fransa nezdinde Batı'ya yönelik jest olarak algılanması gereken bu tavrın arkasında, dönemin Menderes Hükümeti'nin 1957'den sonra ülke içinde yaşanan ekonomik sıkıntılara binaen Batılı devletlerden kredi talebi de önemli rol oynamıştır. Hatta 1999 yılında Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in ziyareti esnasında Cezayirli yetkililerin açıklamaları da ilginçtir. Bu açıklamalara göre Türkiye, 1958'deki Genel Kurul oylamasında Cezayir'in self-determinasyon hakkıyla ilgili çekimser oy kullanmasına rağmen bir sene sonra, 1959'da, Cezayirli direnişçilere mühimmat gönderilmesini sağlamıştır.¹¹ Cezayir hususunda bir kararsızlık olduğu bu açıklamadan da anlaşılmaktadır. Asgari resmi düzeyde destek verilmesi de, mühimmat yardımı yoluyla Cezayir'e destek olunmaya çalışılmıştır. Uluslararası toplum nezdinde Cezayir'e destek vermek, dönemin iktidarınca mümkün görülmemiştir.

Statükoculuk ilkesi ise sınırların güç kullanımı yoluyla değiştirilmesine ve kurulu statünün korunmasına dayanır. Bu prensip, ayrıca diğer ülke rejimlerindeki olası değişimlere de bitaraf kalınmasını simgeler.¹² Türkiye'nin takip ettiği dış politikada bu ilke neredeyse bütün sınırdaş olduğu coğrafyalar için uygulanagelmektedir. TDP'de statükoculuğu gözlemlemek isteyen birisi, hiç şüphe yok ki Ege Sorunu'nu takip etmekle yetinebilir. Ege'de Yunanistan ile yaşanan sorunlar ve bu sorunların hal yoluna koyulamaması altındaki temel sebeplerden birisi de TDP'nin yerleşik statüyü özenle korumaya dönük radikal dürtüsüdür. Özellikle karasuları problemi, uluslararası içtihat dikkate alındığında Türkiye aleyhine sonuçlanacak bir yeniden düzenlemeyi

¹¹ "Türkiye – Cezayir Siyasi İlişkileri" (Ziyaret Tarihi: 29.01.2012)

http://www.mfa.gov.tr/turkiye-cezayir_siyasi-iliskileri.tr.mfa

¹² Baskın Oran (ed.), *Türk Dış...*, ss. 46-49.

gerektirmektedir. Fakat Türkiye jeopolitik kayıplarını göz önünde bulundurarak, bu bağlamda potansiyel değişimlere karşı durmaktadır.

Statükoculuk ilkesinin çeşitli esneme alanları da mevcuttur. Bu duruma bir örnek olarak, Türkiye-İrak ilişkileri ve sınırı verilebilir. Özal Dönemi'nde askeri bir müdahaleyle ele geçirilmesi planlanarak Türk kamuoyu açısından marjinalleşen Musul ve Kerkük, Türkiye açısından Misak-ı Milli'de belirlenmiş sınırların içerisinde olmasına rağmen Kurtuluş Savaşı'nda elde edilemeyen ve fakat esas olarak Avrupalı büyük güçlerin hâkim olduğu Milletler Cemiyeti'nde, bir diğer ifadeyle masa başında kaybedilen topraklardı. Bu açıdan, Türk yönetici eliyle kriz zamanlarında dillendirilen ve manipülatif bir şekilde kullanılan Musul ve Kerkük'ün "anavatana" katılması argümanı, TDP'deki statükoyu koruma yönündeki eğilimle tansiyonlu bir ilişki yaşamaktadır.

Mustafa Aydın'ın değerlendirmesine göre TDP ve genel yönelimini belirleyen temel ilkeleri, analogik olarak, dev bir transatlantiğe benzetilebilir:

"Büyük ölçüde yönetici seçkinlerin ve dış politikaya yön verenlerin bilinçaltına yerleşmiş bu unsurların dönüşümü, bir transatlantiğin okyanusta rota değiştirmesi gibi ağır, zahmetli ve zaman alıcıdır. Çevreden gelen zorlayıcı dalgalara direnmek, transatlantiğin doğası gereğidir. Düz bir rota tutturmak çok zorlaştığında, rotada gerekli küçük esnemeler yapılabilir, fakat temelli ve köklü rota değişimi ancak dev tsunamiler (devletlerin durumunda, savaşlar gibi büyük travmalar) sonucunda mümkün olur. Nitekim Türk Dış Politikası'nda zaman zaman görülen esneme ve yön değiştirmeler de büyük ölçüde yumuşak geçişler olup, sert dönüşümlerden hep kaçınılmaktadır."¹³

¹³ Mustafa Aydın, "Rüzgara Karşı Durmak: Türk Dış Politikası Kırılmadan Esneyebilir mi?", *Foreign Policy*, Eylül-Ekim-Kasım 2005, ss. 48-49.

Mustafa Aydın'ın burada belirttiği yönelim değişikliğinin zorluğu, hemen bütün devletler için geçerlidir. Devletler, dış politikalarını tarihten süzerek elde ettikleri tecrübeler ışığında dizayn ederler. Bu bağlamda TDP, hem Osmanlı İmparatorluğu'nun belirgin varisi vasfıyla dağılma döneminin hem de cumhuriyetin kuruluş yıllarında yaşanmış olumsuz hatıraların izlerini taşımaktadır ve taşımaya da devam edecektir.

TDP'nin cumhuriyet tarihi boyunca ana akım prensipleri çerçevesinde izlediği dış politika, yönetime gelen iktidarlarca dönem dönem sorgulanmaktadır. Sağ ve sol politik yelpaze bağlam dışı tutularak; muhafazakâr, milliyetçi veya bağımsızlıkçı referansları olan hükümetlerde görülen bu ana akımın dışına çıkma eğilimi, TDP'nin yönelimlerinin kısa vadelerde değişimini de sağlamaktadır. Fakat merkez partilerin ve daha ziyade bürokratik ve diplomatik oluşumların genel eğilimi, ulusal sistemdeki güç dağılımı ve bu bürokratik-diplomatik oluşumların siyasal yapıya müdahaleleri de göz önünde bulundurulduğunda, TDP'nin genel eğilimlerinin korunduğu gözlemlenebilmektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemi Türk Dış Politikası'nın Kavramsallaştırılması

Ahmet Davutoğlu, AKP iktidarıyla beraber yıldızı parlayan ve AKP'nin 2002'de elde ettiği iktidarı süresince önce danışmanlık görevine getirilen ve ilerleyen süreçte Dışişleri Bakanlığı'nı üstlenen bir uluslararası ilişkiler akademisyenidir. Davutoğlu, akademik ve ideolojik duruşunu TDP'nin anahatlarına ilk elden uygulamaya başlamıştır. *Stratejik derinlik* olarak isimlendirdiği Türkiye'nin jeopolitik konumu, Davutoğlu'nun değerlendirdiği coğrafi ve kültürel özellikleriyle Soğuk Savaş sonrası dönem için kurgulanmıştır.

Stratejik derinlik, Türkiye'nin sahibi olduğu jeopolitik konumu yeni döneme uyarlama denemesiydi.¹⁴ TDP'nin hemen bütün bağlamlarını masaya yatıran Davutoğlu, özellikle kimliksel ilişkilere ağırlık vermiştir. Bu kavramsallaştırma denemesinin TDP açısından önemli bir viraj olduğu da tespit edilmektedir. Şöyle ki; cumhuriyet tarihi boyunca vurgulanan Türkiye'nin stratejik konumu ve jeopolitik önemi, Davutoğlu'nun tornasından geçerek, bugüne kadar üstü örtülmüş ya da sığ bir şekilde ele alınmış kimlik olgusuna özel bir önem atfetmiştir. Özellikle İslami kimliğini de ön plana çıkarmaya başlayarak, Osmanlı geçmişine sık atıflarla kardeşlik ve akrabalık bağlarını da yoğun bir şekilde hatırd tutmaya çalışmıştır. Yakın çevresiyle ve İslam Dünyası'yla yakın ilişkiler tesis etme ve mümkünse bu coğrafyalarla ilgili bütün uluslararası süreçlere müdahil olma stratejisiyle TDP, yeni dönemde daha aktif bir görüntü çizmiştir.

Stratejik derinlik kavramıyla vurgulanan husus konusunda görüş ayrılıkları da mevcuttur. Stratejik derinlik, eski Osmanlı coğrafyası üzerindeki potansiyel nüfuzu harekete geçirmeye çalışmakla birlikte, Nur Bilge Criss'e göre bu çaba, aynı zamanda, Türkiye'nin *Commonwealth*'ini oluşturma çabasıdır. Türkiye yumuşak güç unsurlarını devreye sokarak bölgesinde, yani Ortadoğu'da, merkezinde Türkiye'nin olacağı bölgesel bir oluşum kurmaya çabalamaktadır. Bu süreç hayata geçirilebilirse salt Ortadoğu olarak tanımlanan Arap coğrafyasıyla değil, bütün eski Osmanlı coğrafyalarıyla da gerçekleştirilecektir.¹⁵

E. Fuat Keyman'a göre ise, TDP'nin AKP dönemindeki genel eğilimine yönelik, şüphe odakları bulunmaktadır. "Üç tarz-ı şüphecilik" olarak isimlendirdiği şüphe odaklarından TDP, ya koyu bir İslamcılık yaparak Ortadoğu politikasını şekillendirmeyi ve dış politikada elde ettiği başarılarla etkileşime giren iç politığın laik niteliğini ortadan kaldırmayı amaçlıyor; ya beklentilerini karşılamayan ve genel yönelimi olan Batı'dan, Doğu uğruna

¹⁴ Kitabın pek çok yerinde bu olgu vurgulanmaktadır.

¹⁵ Nur Bilge Criss, "Parameters of Turkish Foreign Policy under the AKP Governments", *UNISCI Discussion Papers*, No. 23, May 2010, s. 12.

koparak yeni-Osmanlıcı bir karakter arz ediyor; ya da daha akademik bir ifadeyle realist veya sürdürülebilir bir politika yürüttüğü üzerinde şüpheler taşıyor. Keyman'a göre, üretilen ve yürütülen politikanın realist ve sürdürülebilir olup olmadığı, dikkate alınabilecek yegâne şüphedir.¹⁶

TDP, genellikle, politikalarını kurgulama aşamasında devletlerin aktörel biricikliğini esas alır. Realizmin varsayımı olan devletin uluslararası politikada yegâne aktör olduğu varsayımı, 1970'li yıllarla beraber geçerliliğini yitirmeye başlamıştır. Fakat TDP'nin söz konusu devlet dışı aktörleri tanınması ve işbirliği yapması, AKP dönemindeki yoğunluğuna hiçbir dönem ulaşmamıştır. Bu perspektiften bakıldığında, AKP dönemindeki TDP'nin muhataplarında, bir diğer ifadeyle aktörel düzeyde çeşitlilik meydana gelmiştir, denilebilir. Bu noktada TDP'nin kuramsal temellenmeleri de sorgulanmalıdır. Türkiye'nin politikalarını hazırlarken realist bir tutumla sorun alanlarına yaklaştığı, problematize ettiği dış politika söylemini de realist unsurlara binaen dizayn ettiği ve ağırlıklı devlet merkezli statik bir yaklaşımı benimsediği, tarihsel bir sabitedir. Fakat aktörel düzey, AKP döneminde devlet dışı oluşumları da kapsar şekilde genişleme göstermiştir. Bu bağlamdan bakıldığında, realizmin açıklayıcılığı sınırlanmaktadır. TDP'nin ürettiği politikaların kimlik temelli şekillenmiş gruplardan müteşekkil aktörel çoğulculuğu kapsamı, daha ziyade konstrüktivist ve görece liberal yaklaşımların egemenliğini de kanıtlar niteliktedir.

Türkiye'nin 2003'te gerçekleşen Irak İşgali'nden itibaren tedricen ilişki kurduğu ve etki kapasitelerini tanıdığı Kuzey Iraklı Kürt gruplar, Türk siyasal yaşamı açısından da ilginç bir örnek teşkil eder. Bu karşılıklı tanınmaya kadar geçen sürede Türkiye, söz konusu grupları sıklıkla güvenleştirmiş ve resmi düzeyde görmezden gelmiştir. Lakin değişen politik atmosferde Türkiye, Kürt gruplarla yoğun bir şekilde temas etmiş ve hatta daha da ileriye giderek Kuzey Irak'a, özellikle ekonomik sektörde entegre olmuştur.

¹⁶ E. Fuat Keyman, "Türk Dış Politikası'nda Eksen Tartışmaları: Küresel Kargaşa Çağında Realist Proaktivizm", *SETA Analiz*, Sayı 15, Ocak 2010. ss. 6-10.

Ortadoğu politikasında da benzer bir politika takip eden TDP, Hamas'ı bölgenin önemli bir aktörü olarak kabullenmiştir. Özellikle Hamas'ın Filistin'deki seçimleri kazanmasıyla birlikte 2006 yılı, TDP'nin bir devlet dışı örgütü – ki Hamas aynı zamanda silahlı bir direniş örgütü olmakla beraber birçok devletin terör örgütü listelerinde de yer almaktadır - tanınması bağlamında önemlidir. Hamas, seçimleri kazanmasına rağmen, başta İsrail ve ABD olmak üzere meşru bir temsilci olarak addedilmedi ve politik süreçlerden dışlandı. Bu durumun kuşkusuz en önemli sebebi, Hamas'ın doktriner yapısının İsrail varlığını meşru kabul etmemesiydi. Türkiye ise bu ülkelerin aksine Hamas'ı ve kazandığı seçimleri meşru kabul etti ve resmi bir görüşme düzenlemek üzere tarihleşti.¹⁷ TDP'nin bu noktada normatif olduğu kadar menfaat odaklı bir tavır aldığı aşikârdır. Normatifdir, çünkü Hamas, toplum nezdinde meşru olduğu yapılan politik seçimlerle sabitlenmiş bir oluşumdur. Belirli bir kitleyi temsil etmektedir. Bu açıdan statist bir yaklaşımla Hamas'ı dışlamak, normatif bir tavrın ötesinde konumlandırılabilir. Menfaat odaklıdır, çünkü Hamas, bölgede önemli bir aktördür. Yasallığı uluslar arası toplumca kabul görmese de Hamas, silahlı bir yapılmaya sahiptir ve Suriye, Lübnan ve İran bağlamları da hesaba katıldığında Hamas'ın salt kendisinden öte anlamları olduğu da anlaşılabilir. Hamas'ın tanınması ya da görüşmeye çağırılması, söz gelimi İran ile ilişkilerde olumlu yankılanmalar sağlayacaktır.¹⁸ Devlet dışı oluşumlarla ilişkiler, zaman içerisinde gelişmeler göstermiş ve güncel politikanın da temel özelliklerinden biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, yakın zamanda Irak İslam Yüksek Konseyi Lideri Ammar El-Hekim'in Ankara'ya yaptığı ziyaret ve taraf olarak bulunduğu resmi

¹⁷ “ABD, Hamas Görüşmesi Hakkında Türkiye'den Bilgi İstiyor”, (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012) <http://hursarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=3951636&tarikh=2006-02-17>

¹⁸ İran Büyükelçiliği'ne bağlı bir birim olarak çalışmalarını yürüten İran Kültür Evi'nin haber paylaşımları, İran politikalarının argümantasyonunu meşrulaştıracak biçimde selektiftir. Bu açıdan, Erdoğan'ın verdiği bu demecin paylaşımı, manidardır.

“Erdoğan: Hamas Terör Örgütü Değil!” (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012)

<http://www.irankulturevi.com/news-tr-1128.cgi>

görüşmeler de, Türkiye'nin devlet dışı oluşumlara verdiği önemin göstergesi olmaktadır.¹⁹

Davutoğlu'nun stratejisindeki önemli bir husus da uluslararası ve bölgesel örgütlerle uyumlu bir işbirliğidir.²⁰ Bugüne kadarki TDP'nin de uyum sağladığı bir husus olan bu tavır, Türkiye'nin sorunlarını uluslararası örgütler vasfıyla çözmeye çalışmasını, alınan örgüt kararlarını uluslararası alanda desteklemesini ve uygulamasını, diğer tarafların da bu süreçlere iştiraki yoluyla alınan kararların uygulanmasına çalışmaktadır. TDP için uluslararası örgütlerin mühim özelliği, hiç kuşkusuz çok taraflı ve çok boyutlu bir karar alma sürecine sahip olmalarıdır. Soğuk Savaş sonrası dönemde biricik süper güç olarak sivrilen ABD'nin tek taraflı eylemliliğinden duyulan rahatsızlık, bu tavrın aktive edilmesinde kilit bir rol oynamıştır. Ayrıca TDP, güç unsurlarını değerlendirirken askeri seçenekleri geri planda bırakmakta ve mümkünse en son seçenek olarak tasavvur etmektedir. Daha ziyade yumuşak güç unsurlarının devreye sokulduğu politik bir söylem benimsenmektedir. Kimliğe dayalı olguların ön plana çıkarıldığı, ekonomik olarak bölge ülkeleriyle yakın işbirliği içerisine girildiği, hem insani hem de ticari alışverişler üzerinden bölgeyle yakın bir entegrasyonun içerisine girmek, TDP yöneliminin yeni zihniyetini de temsil etmektedir. Bölge ülkelerini karşılıklı bağımlılık esasına göre dizayn etmek isteyen TDP, böylesi bir yaklaşımın reel olarak yada potansiyel olarak var olan sorun alanlarının barışçıl çözümlenmesinde önemli bir rol oynayabileceğini düşünmektedir. Askeri çözüm, bu politik söylemin en son seçeneği olarak dile getirilir.²¹ Sert güç unsurlarının devreye sokulması, Davutoğlu'nun dış politika anlayışıyla da uyumsuzdur. Pek çok açıklamasında Davutoğlu, dış politikadaki güç unsurlarının temeline ikna kabiliyetini ve cezbediciliği koymuştur. Bu açıdan bakıldığında Davutoğlu

¹⁹ "İraklı Lider El-Hekim, Ankara'dan Diyalog Çağrısı Yaptı" (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012) <http://www.israhaber.com/irakli-lider-el-hekim-ankaradan-diyalog-cagrisi-yapti-14087-haberi.html>

²⁰ H. Tarık Oğuzlu, "Türk Dış Politikasında Davutoğlu Dönemi", *Ortadoğu Analiz*, Cilt 1, Sayı 9, Eylül 2009, s. 46.

²¹ Ibid.

stratejisinin, Joseph Nye'in kavramsallaştırdığı yumuşak güç unsurlarına birebir uyum sağladığı gözlemlenebilir.²² Bu bağlamda geliştirilen bütün çabalar, Türkiye'nin bölgesel etkinliğini arttırmaya yöneliktir. Yumuşak güç unsurlarının devreye sokulmasıyla birlikte TDP, ikna edici mekanizmalara yaslanmaktadır. Bu mekanizmaların başında da kamu diplomasisi gelmektedir. TDP'nin AKP dönemi dış politikası incelendiğinde, kamu diplomasisinin önemi de anlaşılabilir. Özellikle Arap Baharı'yla birlikte iyice belirginleşen bu eğilim, TDP'ye sorunlara müdahil olmasının ilgili taraflarca istenmesi ve rıza gösterilmesi hususunda da oldukça önemli katkılar yapmaktadır.²³

AKP dönemi TDP değerlendirilirken, kullanılan araçlar bağlamında radikal değişimlerin gerçekleştiği de kabul edilmelidir. Yukarıda da anılan olgu, aslında TDP'nin işlerliğini farklı araçlar üzerinden gerçekleştirmenin de bir örneğini oluşturmaktadır. Bugüne kadarki dış politika yapımında ya da uygulanmasında öne çıkan araç, askeri yaptırım gücünün vurgulanması ve Türkiye'nin sahibi olduğu askeri potansiyelin caydırıcılık kabiliyetinin altının çizilmesi idi. Türkiye, bu askeri caydırıcılığını sıklıkla kullanan bir ülke olarak NATO bağıntısını da yoğun bir şekilde vurgulamaktaydı. Soğuk Savaş dönemi boyunca transatlantik güvenliğine olumlu katkılar yapmış bir ülke olarak Türkiye, NATO takviyeli askeri olanaklarının ve yapılanmasının bölge ülkeleri nezdinde önemsendiğinin farkındaydı. Fakat bu güç unsuru, Türkiye'nin savunma konseptinde fazlasıyla kendisine yer bulmakla beraber yakın tarihlerde de örneklerinin hayat bulması itibarıyla, komşu ülkelere karşı tehditkâr²⁴ bir içerik de kazanmaktaydı.

²² Detaylı bilgi için bkz. Joseph S. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York, 2004.

²³ İbrahim Kalın, "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey", *Perceptions*, Vol. 16, No. 3, Autumn 2011, ss. 5-23.

²⁴ Burada kullanılan tehditkâr sıfatı, haricen yapılacak bir açıklamaya muhtaçtır. Türkiye, cumhuriyet tarihi boyunca (Özal dönemi hariç) irredantist bir anlayışla askeri gücünü aktive etmeye çalışmamıştır. Fakat savunma anlayışında tehdit olarak tanımladığı olgulara karşı askeri gücünün sınırları dahilinde agresif davranışlarda bulunabilmektedir. Bunun en yakın tarihteki örneği, 1998 yılında Suriye'yle yaşanan krizdir. PKK terör örgütünün lideri olan Abdullah Öcalan'ın Suriye topraklarından çıkarılması için diplomatik çabalarının beyhude olduğunu

Komşularla sıfır sorun prensibi de TDP'nin AKP ile beraber tanıştığı bir kavramdır. *Komşularla sıfır sorun*, ilk olarak Türkiye'nin komşu olduğu coğrafyalarla içine düşülmüş ihtilafların tek yanlı dondurulması ya da çözüm aranmaya çalışılması olarak anlaşılabilir. Bu prensip sayesinde Türkiye, taktiksel bir avantaj elde etmiş ve özellikle soğuk savaş sonrasında ulusal sinerjisini sömüren yakın çevre sorunlarından kısa vadede uzak kalabilmeyi başarmıştır. Fakat belirtildiği gibi komşularla sıfır sorun prensibi aslında taktiksel bir pozisyonudur. Söz konusu yakın çevre sorunlarının günümüzde de devam ettiği tespit edilebilir. Bu prensip sayesinde Türkiye'nin ilişkilerini yoluna koyduğu tek ülke, Suriye'dir. Yunanistan ya da Ermenistan ile kemikleşmiş sorunlarda her hangi bir ilerleme kaydedilememiştir.

Bir diğer perspektiften bakıldığında, komşularla sıfır sorun prensibi daha ziyade bir inisiyatif alma taktiğidir. Bu inisiyatifi elinde bulundurma, ilk girişimde bulunma tavrıyla Türkiye, Kıbrıs ve Ermenistan'da yaşadığı problemlerde en azından anlaşmazlıktan yana olan taraf olmadığını uluslararası topluma kanıtlamayı başarmıştır. Proaktif olarak da nitelenen bu duruş, TDP'ye kazanımlar sağlamakla beraber iç politikada ciddi tartışmaların da odağına yerleşmesine neden olmuştur.

Komşularla sıfır sorun prensibi, aynı zamanda statükocu bir prensiptir. TDP'de temel yaklaşımlarından statükoculuk prensibiyle bu noktada örtüşen bu taktik, sorun yaşanan devletlere yönelik herhangi bir revizyonu öngörmez. Bu prensip, var olan sorunlardan mümkünse kurtulmayı, mümkün değilse de söz konusu sorunların ilişkileri imkânsızlaştırmamasını mümkün kılmaya çalışır. Bu açıdan komşularla sıfır sorun aslında bir statüko koruma taktiğidir.

düşünen Türkiye, Hatay sınırına gönderdiği Kara Kuvvetleri Komutanı vasfıyla Suriye'yi direkt olarak askeri müdahalede bulunabileceği hususunda tehdit etmiştir. Yalnız bu noktada belirtilmesi gereken husus, tehdit edilen Suriye olmasıdır. PKK sorunuyla ilgili diğer devletler bu tavırdan paylarına düşeni almamışlardır. Kuşkusuz bu tavır düalizminde güç dengeleri, politik bağitlar ve ekseri dış politik yönelimler rol oynamıştır.

Türk Dış Politikası'nı Yeniden Kavramsallaştırma İhtiyacı

Bu bölümde, TDP'nin bugüne kadarki konumunu açıklayabilmek ve TDP'ye dair öngörülerde bulunabilmek adına üretilmiş kavramsallıkların güncel gelişmelerle yetersiz kaldığı tespitinden hareketle yeni bir kavram haritası çıkarma çabası gerçekleştirilecektir. Bu açıdan yazarın önerdiği kavram, *popüler normatif liderlik*'tir.

Özellikle Arap Baharı ile birlikte gelişen yeni politik atmosferde TDP, mevcut kavramsal yapı üzerinden açıklanamamaktadır. *Komşularla sıfır sorun* prensibi ile komşularıyla sorunsuz ve yekpare bir anlayışla Arap ve İslam coğrafyasıyla yakın ilişkiler geliştirme denemesi, Arap Baharı'nın dayattığı normatif tavır yüzünden zora girmiştir. Bu normatif tavır, Arap halk hareketlerinin demokratikleşme ve insan hakları bağlamında desteklenme zorunluluğudur. Uluslararası toplumun aldığı konum, TDP açısından Tunus ile başlayan süreçte çok etkili ve hatta belirleyici olmuştur. Başta Batılı devletlerin bölgedeki demokratikleşmeye ve insan haklarına yaptığı hayati vurgu, TDP'yi de radikal biçimde etkilemiş ve bu zamanlara kadar söz konusu bölge yönetimleriyle kurulmuş stratejik ilişkiler sorgulamaya tabi kılınmıştır. Bu bağlamda belirtilmesi gereken bir diğer husus da, Türkiye'nin "First West" anlayışına dayanmasıdır. TDP, Tunus ile başlayan halk ayaklanmalarına ilk başlarda diğer bütün devletler gibi çekingen yaklaşmış ve ilk tepkinin Batılı güç merkezlerinden gelmesini beklemiştir. İlk ve yoğun olarak gelen tepkiler demokratikleşme ve insan haklarına odaklanınca TDP de kendisine yeniden bir koordinat haritası çıkarmış, statükonun korunmasından yana tavır koymak yerine halk hareketlerinin desteklenmesine yönelmiştir. Bu aşamada TDP, zaman içerisinde iyice evrilerek, Suriye'deki olaylarla birlikte Batılı değerlerin taşıyıcısı olmaktan öte savunucusu rolüne soyunmuştur.

Popüler normatif liderlik kavramı, TDP'nin güncel konumunu belirleyebilmek adına önerilmiştir. Normatif boyutu, TDP'nin konumlandığı yeni pozisyonda Batılı değerlerin savunucusu olmasından kaynaklanmaktadır. İnsan hakları

ve demokratikleşmeye verilen direkt atıflar, TDP'nin statüko yanlısı politikaları bir kenara koyduğunun göstergesidirler. Bu bağlamda TDP, uluslararası toplum kanaatinin de belirleyiciliğiyle, stratejik hesaplamaların ötesinde normatif bir duruş sergilemekte, yerleşik düzenin reform çabalarına yönelik yüzeysel bir söylem geliştirmiş olmasına rağmen halk hareketlerini desteklemekte ve hatta Suriye örneğinde görüldüğü üzere Esad rejimi muhaliflerinin kendi topraklarında toplantılar gerçekleştirmesinin önünü açmaktadır.²⁵

TDP'nin *popüler normatif liderlik* bağlamında popülerlik boyutu ise, hali hazırda varolan yönetimlerden ziyade bölgede kamuoyu desteği aramasından ileri gelir. Özellikle Filistin Sorunu'na angaje olarak İsrail aleyhine bir pozisyon alan TDP, Arap kamuoylarını etkileme amacını taşımaktadır. Kurulacak bu etki üzerinden nominal menfaat elde etmek, bölgenin yerleşik düzenlerini de tehdit eder bir söylemle Filistin'in varoluşunu vurgulamak, kuşkusuz bölge rejimlerinden ziyade bölge halklarına bir mesajdır. Başta Suudi Arabistan ve Mısır olmak üzere Filistin Sorunu'nda uzunca bir süredir pasifize edilen, Filistinli örgütlerin güçlenmesine şerh koyan ve politik sınırları içerisinde kurdukları monarşik ya da cunta rejimleriyle dini baskı altında tutan bu oluşumlar, hiç şüphe yok ki Türkiye gibi görece bölge dışı ve Arap olmayan bir ülkenin ürettiği İslami ve ortak medeniyet vurgulu söylemle Filistin Sorunu'na sahip çıkmasını tasvip etmeyeceklerdir.²⁶ Bu statü, ilk olarak söz konusu otoriter Arap rejimlerini tehdit eder. Bu bağlamda, Erdoğan'ın Arap coğrafyasına düzenlediği geziler son derece önemli işaretlere haizdirler. Erdoğan, gittiği hemen her ülkede bir kurtarıcı gibi karşılanmış ve kamuoyu nezdinde büyük sevgi gösterilerine mazhar olmuştur. Arap Baharı'nın ve hatta Arap medeniyetinin simge ülkelerinden Mısır'a düzenlenen gezide Erdoğan'ın, Tahrir Meydanı'ndaki

²⁵ "Suriye Ulusal Konseyi İstanbul'da Büro Açtı", (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012)
<http://www.hurriyet.com.tr/planet/19464997.asp>

²⁶ "Neo Osmanlılık'tan Araplar Rahatsız", (Ziyaret Tarihi: 01.02.2012)
<http://www.aksam.com.tr/neo-osmanliciliktan-araplar-rahatsiz--9309h.html>

binlerce insanın sevgi tezahüratlarıyla karşılanması, aslında Arap coğrafyasında elde edilen popüler desteğin de göstergesiydi.²⁷

Popüler normatif liderlik ile TDP'nin beklenti içerisine girdiği olgu, muhalif hareketlerin ve ilgili ülkelerdeki kamuoylarının kazanılmasıyla, kurulacak yeni statükoda söz sahibi olabilmektir. Filistin Sorunu'na sahip çıkan ve İsrail kültürünü eleştirebilen bir Türkiye, Arap kamuoylarının ilgisini uzun zamandır celbetmiş bulunmaktaydı. Şimdi gelinen noktada halk hareketlerinin desteklenmesi, TDP'nin "kalpleri ve akılları kazanmak"²⁸ politikasıyla da son derece uyumludur. Bu olgu, aynı zamanda, "akıllı güç"²⁹ olarak da benimsenmektedir. Bölgedeki kamuoylarını etkilemesi açısından TDP'nin ürettiği söylem, meyvelerini de vermeye başlamıştır. Bu bağlamda, Türkiye'nin Ortadoğulu toplumlarca algılanmasının koordinatlarını çizen bir çalışma, TESEV tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya göre Türkiye, Ortadoğulu toplumlar tarafından %85 oranlarında kabul görmekte ve ürettiği söyleme duyulan sempati ve güven, mülakat yapılan kişilerce ifade edilmektedir. Ayrıca Müslüman ve laik ulusal yapısına dayandırılarak kurgulanan Türkiye modeli de yine aynı toplumlarca olumlu karşılanmaktadır.³⁰ Bu çalışmanın çıktıları da göstermektedir ki TDP'nin toplum temelli ürettiği söylem, adresine ulaşmış ve başarılı olmuştur.

²⁷ "Mısır'da Erdoğan Coşkusu", (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012)

<http://www.cnnturk.com/2011/dunya/09/13/misirda.erdogan.coskusu/629042.0/index.html>

²⁸ ABD yumuşak gücünün tanımı için kullanılan deyim. Orijinal versiyonu "winning hearts and minds" şeklindedir. Neo-konservatif George Walker Bush'un Afganistan ve Irak işgalleriyle şekillendirdiği küresel konjonktürün, ekseri İslam coğrafyasında yarattığı hoşnutsuzluğu ve nefreti pasifize etmenin yöntemi olarak demokrat Barack Obama yönetimince telaffuz edilmiştir.

²⁹ Yine ABD dış politikasının yumuşak güç unsurlarını tarif için kavramsallaştırılan ara güç formülü. Akıllı güç, sert güç ile yumuşak güç unsurlarının aynı anda tam kapasiteyle kullanılabilmesini, bu bağlamda elde bulunan potansiyeli tasvir eder. Güç kavramsallaştırmaları skalasında sert güç ile yumuşak güç arasında bir yere yerleşir.

³⁰ Detaylı bilgi için bkz. Mensur Akgün, Sabiha Senyücel Gündoğar, Jonathan Levack, Gökçe Perçinoğlu, Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2010, TESEV Yayınları, İstanbul, 2010.

Arap Baharı ve Türk Dış Politikası

Arap Baharı kavramı, bahar atfıyla farklı bir pozisyon edinmektedir. Uyanış ya da kalkışma değil de bahar teriminin tercihi kuşkusuz, ideolojik gönderimlerin mevcut olduğunu göstermektedir. Bahar kavramı, ilk olarak Avrupa'daki 1830 ve 1848 Devrimleri esnasında kullanılmış ve hatta Soğuk Savaş sona ererken SSCB'ye karşı ayaklanan ve milli politik sınırlarının bağımsızlığı için çabalayan hareketler de bu bağlam kullanılarak Halkların Yeni İlbaharı olarak adlandırılmışlardır. Bu özdeşleştirme neticesinde, Arap halk hareketlerine de bahar kavramı uygun görüldü ve Arap Baharı olarak anılmaya başlandı.³¹

2010 yılının sonlarına yaklaşırken meydana gelen görece küçük ve sıradan bir vakıa, Arap Baharı olarak adlandırılan süreci de fitillemiş oldu. Muhammed Bouazizi adlı üniversite mezunu bir işportacı, sahibi olduğu diplomaya nazaran içinde yaşamış olduğu ekonomik ve sosyal kısıtlılıklardan ötürü kendisini yakarak protesto gösterisinde bulundu. Bu eylem, sadece Tunus için değil bütün bir Arap coğrafyası için değişimin sembolü olacaktı. Tunus'un ardından Cezayir, Libya, Ürdün, Moritanya, Umman, Yemen, Suudi Arabistan, Mısır, Suriye, Filistin, Fas, Sudan, Cibuti, Bahreyn ve Irak'ta da gösteriler düzenlendi. Bunların arasından Tunus, Cezayir, Libya, Mısır, Bahreyn, Ürdün ve Yemen'deki gösteriler kıyaslamalı olarak diğerlerinden daha geniş çaplı ve uzun bir zaman dilimine yayılmışlardı. Geriye kalan ülkelerde ise gösteriler görece sönük kaldı. Bu ülkelerdeki rejimlerin de halk hareketlerini kontrolleri altına alabilme noktasında diğerlerine nazaran başarılı olmaları, ulusal sistemlerini yeniden üretecek bir söylemi kurgulayabilmeleri, "devrimci" grupların bu ülkelerde yeterli kitlesel destek bulamamaları ve hiç kuşkusuz belki de en önemli sebep olarak Arap Baharı'ndan etkilenmeyen rejimlerin Batılı büyük güçlerle (başta ABD) yakın işbirliklerine devam ediyor oluşu, sürecin belirleyicisi

³¹ Katerina Dalacoura, "The 2011 Uprisings in the Arab Middle East: Political Change and Geopolitical Implications", *International Affairs*, 88:1, (2012), s. 63.

olmuştur. Arap Baharı sürecinden ağır bir şekilde etkilenen ülkelerde ise yönetimde bulunan liderlerin yer yer kendi istekleriyle yer yer de savaşıarak koltuklarını bıraktıklarına şahit olundu.

Arap Baharı, Arap coğrafyasında kütleleşmiş liderleri koltuklarından etmiştir. Medyada “devrim” olarak da anılan bu süreçler, sahip oldukları ortak ve radikal bir söylem olmadığından ötürü devrim olarak kabul edilmeyebilirler. Temelinde özellikle genç ve eğitilmiş nüfusa etki eden ciddi oranlardaki işsizliğin (Tunus’ta kendisini “ateşe atan” Bouazizi, üniversite mezunu bir işportacıydı), 2008 ekonomik kriziyle birlikte astronomik ölçülerde artan gıda fiyatlarının, gelir dağılımındaki aşırı adaletsizliğin, dış yardımların rantıye muamelesi görenek yolsuzlukların yönetimin hemen her kesiminde olağan hale gelmesi, geleceğe dair beklentisizliğin ve hemen bütün toplum kesimlerine sirayet eden sosyo-psikolojik ezilmişlik evreninin dışavurumu olarak düşünüldüğünde Arap Baharı, üreteceği radikal söylemlerle devrim statüsüne erişebilir.³² Bu radikal söylem de kuşkusuz, yapısal değişiklikleri getiren bir muhtevaya sahip olmalıdır. Mısır’daki İhvan bağlamında zikredilen siyasal sistemde İslami hâkimiyet, kuşkusuz politik bir değişim olmakla beraber sosyo-ekonomik anlamlarda radikal dönüşümler üretemeyecek bir önermedir. Bütün bu olgular birlikte düşünüldüğünde, Arap Baharı için devrim nitelmesi, söz konusu halk hareketlerine aşırı anlam yüklenmesi olarak algılanabilir. Şimdilik Arap Baharı’nı, Arap halklarının ül kelerine yönetimlerine ortak olma süreçleri olarak algılayabiliriz.

Arap Baharı isimlendirilmesinde de şüphe yok ki seçilmiş bir politik duruş söz konusudur. Arap coğrafyalarında ortaya çıktığı aşikâr olan Arap Baharı, aslında ekseriyetle İslami bir düzene sahip toplumlardaki otoriter eğilimlerin yarattığı sosyal patlamaların resmedilmesidir. Fakat Batı’nın “korkulu rüyası” olmasından mıdır bilinmez, İslam kelimesi telaffuz dahi edilmemektedir. Hâlbuki bu halk hareketleri, Arap toplumların yanı sıra Berberi ve Farisi unsurlar arasında da sempati toplamışlardır. Ortak özellikleri açısından

³² Ibid., s. 67.

değerlendirildiğinde, 2009 İran Seçimleri esnasında ve akabinde ortaya çıkan protesto hareketleri de Arap Baharı olarak isimlendirilen süreçle bir sürü benzer nitelikler taşımaktadır. Otoriter yönetimlere karşı başkaldırı olarak nitelendirildiğinde Arap Baharı, yukarıda anılan protesto hareketleriyle de kategorik olarak eşleşmektedir. Bir diğer olgu, Arap Birliği'nin bu süreç dâhilinde takındığı ikircikli tavidir. Bariz bir şekilde Sünni -monarşik-prowestern bir anlayışın temsili olarak Bahreyn'deki gösteriler ısrarla görmezden gelinmektedir.³³ Şii jeopolitiğinin İran ekseninden Bahreyn'deki etki kapasitesi hesaba katılarak, normatif bir şekilde savunulan Arap Baharı da içi boş bir kavram haline dönüştürülmektedir. Arap Birliği'nin takındığı tutum, maalesef Türkiye için de geçerlidir. TDP'nin politika yapıcılarının dillendirmemesi ya da görmezden gelmesi bir yana, Türkiye'deki ana akım medya olanakları üzerinden Bahreyn'deki gelişmeleri takip etmek dahi neredeyse imkânsızdır.

TDP'nin, Başbakan Erdoğan başta olmak üzere Cumhurbaşkanı Gül ve Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun kullandığı söylemlerin bağlayıcılığı düşünüldüğünde, Arap Baharı sürecinde değişime uğradığı ve ilk tepki (Tunus) ile son tepki (Suriye) arasında farklılıklar olduğu belirtilmelidir. Bu durumun birkaç sebebi olabilir. İlk olarak, Tunus'taki olaylar Arap Baharı'nın başlangıcını temsil eder. Tunus'taki halk hareketinin sonucunu öngörebilmek, bu bağlamda neredeyse imkânsızdır. Fakat Suriye'deki olaylar başladığında ve akabinde kısa bir süre içerisinde şiddetlendiğinde, Tunus'ta Bin Ali ve Mısır'da da Mübarek rejimleri hali hazırda sona ermiştir. Bu açıdan bakıldığında, Suriye'ye yönelik tepkilerin sertleşmesi, Arap Baharı'nda domino etkisinin geçerliliğinin kanıtlandığı dönemlere denk düşer. Suriye'de de kısa bir süre içerisinde rejimin değişebileceği beklentisi, rejim ve statükodan yana tavır koymak yerine normatif bir kılıfla da olsa muhalefet hareketinden yana tavır koymak, normatif liderliğe getiriler

³³ "Arap Birliği, Bahreyn Muhalefetine Kapılarını Kapattı", (Ziyaret Tarihi: 31.01.2012)
<http://www.israhaber.com/arap-birligi-bahreyn-muhalefetine-kapilarini-kapatti-13572-haberi.html>

sağlamakla birlikte jeopolitik olarak da Türkiye'nin menfaati olarak okunmuştur.

Bir diğer sebep olarak Türkiye, Tunus'taki olaylar ilk patlak verdiğinde Batılı ülkelerin ve daha ziyade uluslararası toplumun pozisyonlanacağı koordinatları görmek istediği için fevri tepkilerden kaçınmış ve ilk tepkinin diğer devletlerden gelmesini beklemiştir.³⁴ Bu anlayış, "First West"³⁵ olarak isimlendirilebilecek reaksiyonerliğin simgesidir. Davutoğlu ile birlikte aksiyoner bir politika kurgulandığına dair temel söylem³⁶ de başta Tunus olmak üzere Mısır ve Libya'da boşta çıkmıştır. Uluslararası toplum nezdinde TDP'nin bu tavrı, genel eğilimini de simgelemektedir.

TDP, diğer ülkelerdeki gelişmeler karşısında öncelikle hâkim güç unsurlarının devreye girmesini ve reaksiyon göstermesini beklemektedir. Bu perspektiften, Batılı ülkelerin kurguladıkları eleştirel söylemde insan haklarının ve demokratikleşmenin ana unsurlar oluşu, Türkiye'nin de tedricen bu pozisyona kaymasına sebebiyet vermiştir. Bu aşamada hem bir zamanlama hem de normatif duruş problemi olduğu aşikârdır. TDP, hem zamanlama açısından diğerlerini beklemiş, bağımsız bir şekilde inisiyatif alamamış ve hem de normatif bir pozisyon almanın maliyetlerini hesap dahilinde tutmuştur. Normatif pozisyon, aynı zamanda, yeniden kurulacağına dair büyük beklenti bulunan statükodan maksimum menfaat sağlama amacını simgeler. Bu bağlamdan TDP, realist bir tutum sergilemiştir.

Suriye olaylarında ise Türkiye olabildiğince hızlı hareket etmiştir. İlk zamanlar, Esad rejimine "halkının taleplerine kulak vermesi gerektiğini" nasihat eden Türkiye, kademeli olarak söylemini sertleştirmiştir. Bu sertleşmenin en temel sebebi olarak ifade edilen ise, Esad rejiminin muhaliflere yönelik uyguladığı şiddetin se viyesidir. Tunus'taki halk

³⁴ "Tunus, Türkiye'nin Desteğini Bekliyor" (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

<http://www.haberturk.com/polemik/haber/592875-tunus-turkiyenin-destegini-bekliyor>

³⁵ Önce Batı'nın tepkisini tartma, Batı'dan tepki gelmesini bekleme anlamlarında kullanılmaktadır.

³⁶ H. Tarık Oğuzlu, "Türk Dış...", s. 45-46.

hareketinin Arap Baharı'nı başlatan niteliği düşünülduğünde, Suriye'deki olayların, Arap Dünyası'ndaki domino etkisiyle diğer ülkelerdekine benzer bir nihayete ereceğini hesap eden Türkiye, Esad rejimine yönelik hem öncü hem de sert bir rol almıştır. Esad yönetiminin de bu hususta Türkiye'ye sitemleri olmuş ve Türkiye'nin Suriye'deki olaylara karışmaması gerektiği belirtilmiştir.³⁷

TDP'nin iddiaları arasında bulunan *komşularla sıfır sorun* prensibi de, Arap Baharı süreci hesap dâhilinde bulundurulacak, gözden geçirilmelidir. Her şeyden evvel statükoyu koruma anlamları taşıyan bu yaklaşım, komşu olan ülkelerle girilen ilişkilerde revizyondan uzak durulacağına sinyallerini barındırmaktadır. Kurulu statükonun devamını sağlamak amacıyla, mevcut problemlerin dondurulmasını ya da mümkünse çözümlenmesini öngören prensip, çevre ülkelerin içişlerine dair herhangi bir yaklaşım da sunmamaktadır. Bu bağlamdan bakıldığında revizyona karşı, statükonun devamını arzular nitelikte oluşu göze çarpar. Fakat Suriye'deki olayların gelişimi, Esad rejimine yöneltilen temel suçlamalar ve beklentiler, bu prensibin ötesinde bir yaklaşımla hareket edildiğini de göstermektedir. Ulusal meselelerde son derece tavizsiz bir politika izleyen TDP, kendi içişleri söz konusu olduğu vakitlerde, eleştirel görüşlerin yöneltildiği alanın ulusal egemenliğine tabi olmasından ötürü, diğer devletlerin eleştirilerine kulak tıkamayı tercih etmektedir.³⁸ Suriye hususunda bu hassasiyetini bir kenara bırakan TDP, Suriye yönetimini sert bir üslupla eleştirmektedir. Suriye'deki rejim değişikliğini de her fırsatta destekleyen Türkiye, diğer devletlerin içişlerine karışmama ilkesini de çiğnemektedir.

TDP'nin Suriye gelişmelerinde takındığı tutumun normatif gerekçelerle haklı gösterilmesi ise TDP açısından bir çelişkiyi betimler. Yukarıda da değinildiği üzere TDP, kendi ulusal meselelerinde diğer devletlerin görüşlerine değer

³⁷ "Türkiye'nin Tutumu Bizi Şok Etti" (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

<http://www.aksam.com.tr/turkiyenin-tutumu-bizi-sok-etti--90888h.html>

³⁸ "AB Raporuna Dışişleri'nden Tepki" (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

http://www.ihlassondakika.com/haber_AB-raporuna-Disislerinden-tepki_413285.html

vermekte zorlanmakta ve gelen tepkilere karşı ulusalcı reaksiyonlar üretmektedir. Bu noktada, TDP'nin iç-dış politika skalasında yaşadığı düalizm, çelişik sonuçları da beraberinde getirmektedir. Ulusal düzeyde insan haklarını ve demokrasiyi geliştirme noktasında ciddi sıkıntılar barındıran Türkiye politik yaşamı, dış ilişkilerinde insan hakları ve demokratikleşmeye dayalı bir söylem üretince kafalarda karışıklık yaratmaktadır. Bu perspektiften Türkiye, bu süreç dâhilinde çeşitli tepkilere de muhatap olmak durumunda kalmıştır. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün tepkisi, bir devlet dışı oluşum olmasına rağmen, dikkat çekicidir.³⁹

Sonuç

TDP, tarihsel süreci içerisinde anlamlandırılması gereken, belirli genel yönelimlere sahip ve zaman içerisinde küçük esnemelerin de yaşandığı politik bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Son dönem gelişmelerin TDP'de yarattığı dinamizm, bu genel eğilimi temsil eden ilkelerin de, kullanılan söylemden icra edilen politikaya kadar değişim gösterebileceğini göstermektedir. Ana akım eğilimin çıplak gözle görülemeyecek denli derinlerde konumlanması, TDP'nin her yeni seçimle işbaşına gelen hükümet döneminde değiştiği izlenimi de vermektedir. Fakat TDP, genel eğilimlerinden taviz vermeksizin yoluna devam etmektedir.

Arap Baharı, küresel konjonktür açısından son derece kritik önemde gelişmeler barındıran bir süreçtir. Yıllanmış Arap otokratlarının “tahtlarından” indirilmelerini simgeleyen bu “devrim” süreçleri, salt ulusal halk hareketlerine indirgenerek değerlendirilmeye tabi tutulmamalıdır. Uluslararası politikanın hemen her alanında olduğu gibi Arap Baharı'nda da birçok girdi ve üretilen birçok çıktı mevcuttur. TDP'nin üretmiş olduğu söylem de, neden-sonuç

³⁹ “HRW: Türkiye Kendine Baksın” (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)
<http://www.haber7.com/haber/20120124/HRW-Turkiye-kendine-baksin.php>

ilişkisi açısından, dış faktörler arasında gösterilmesi gereken kaynaklardandır.⁴⁰

TDP'nin kavramsal temellendirmesindeki ana akım unsurlarda herhangi bir değişikliğin ortaya çıkmadığı aşikârdır. Türkiye, Batılı bütün bağıtlarıyla işbirliğini devam ettirmektedir. Başta NATO ve Avrupa Konseyi gibi temel Batı kurumlarına üyeliklerinin gereklerini yerine getiren Türkiye, politik söylem olarak esnemeler yaşasa da, temel yöneliminden herhangi bir sapma göstermemektedir. AB ile ilişkilerinin yaklaşık olarak 50 seneyi bulmasına rağmen hali hazırda, 11 Eylül saldırıları akabinde genişleyen ve kitleselleşen İslamofobik yaklaşımların da etkisiyle, müzakerelerin durma noktasına gelmesi ve Fransız Nicholas Sarkozy ve Alman Angela Merkel gibi sağ popülist siyaset figürlerinin olumsuz tavırlarından ötürü TDP, eksen kayması olarak da isimlendirilen çok boyutlu dış politikasını uygulamaya koyma eğilimindedir. Ana akım prensiplerinden Batıcılık, TDP için hala bir temel belirleyendir. Son dönemde NATO bağlamıyla gündeme gelen Füze Savunma Sistemi'ne ev sahipliği yapacak olması dahi tek başına yeterince açıklama sağlamaktadır. Genel olarak Ortadoğu politikası ve özelde Arap Baharı esnasında kullanılan retorik, hiç kuşkusuz ulusal çıkar odaklı bir tasavvurun eseridir. Bu bağlamları olmaksızın TDP, güdük kalacaktır. Bu perspektiften, TDP'nin temel yönelimlerine halel gelmediği ve aksine Ortadoğu ile güçlü ilişkiler tesis edebilmiş bir Türkiye'nin Batılı müttefiklerine de ciddi katkılar sunacağı ortadadır.

TDP'nin özellikle Suriye'deki gelişmeler ile birlikte sorgulanması gereken prensibi, statükoculuktur. İlgili bölümde de arz edildiği üzere statükoculuk, Suriye'deki olaylar özelinde düşünüldüğünde aşırı esnemiş ve hatta metaforik bir ifadeyle, yırtılmıştır. Suriye'deki rejimin bir an önce değişmesine yönelik çabaları, TDP'nin, ulusların içişlerine karışılmamasına dönük yaklaşımını da silikleştirmektedir. Savunduğu temel değerler bağlamında

⁴⁰ "Arap Baharı Davos'ta Başladı" (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

<http://mobil.stargazete.com/pc/acikgorus/arap-bahari-davos-ta-basladi-haber-383099.htm>

evrensellik kazanan TDP, Suriye rejimini de eleştirirken bu ahlaki sütuna dayanarak hareket etmektedir. Fakat yakın zamanda Suriyeli muhalif hareketin Türkiye tarafından silahlandırılmasına yönelik çıkan haberler, Türkiye'nin edindiği normatif pozisyonun da altını oyar niteliktedir.⁴¹ Tüm bu değerlendirmeler bir arada düşünüldüğünde statükoculuk, diğer ülkelerin içişlerine müdahale etmeme ve revizyonist taleplerde bulunmama olarak anlaşıldığında sulandırılmış bir içerik kazanmaktadır.

Komşularla sıfır sorun politikası olarak mekânsal bir isimlendirmeye tabi tutulan son dönem TDP, başta Suriye ve Ermenistan ile olmak üzere sorunlar yaşamaktadır. Özellikle de Suriye ile yaşananlar, komşularla sıfır sorun prensibinin argümantasyonuna zarar vermektedir. Bu bağlamda, yeni bir kavramsallaştırmaya duyulan ihtiyaç kapsamında üretilen normatif popüler liderlik kavramı, TDP'nin yakın çevresinde yerleşik rejimler yerine kamuoylarını kazanmaya dönük temel politikasını tarif etme derindedir. Bu perspektiften TDP, Ortadoğulu toplumlarda kazanmış olduğu güveni ve kabulü, uluslararası platformlarda ulusal çıkarları yönünde tahvil etmektedir. İslami coğrafyaya yönelik söylemler üreten Türkiye, medeniyetler arası çatışma senaryolarına mukabil kurgulanmış medeniyetler arası diyalog süreçlerine de İslam'ı temsil etme iddiasıyla entegre olmaktadır. Bu aşamada da Türkiye'nin bu liderlik iddialarına karşı çıkışlar zayıf kalmaktadır. İslami coğrafyaların toplumlarınca kabul gören davranış kodlarıyla Türkiye; dar-ül İslam'da başarısız sonuçlanan modernite projelerinin, dekolonizasyon döneminde aşırı iddialı konumlarına rağmen 1967 yenilgisiyle potansiyel bütün iddiasını kaybeden milliyetçi-sosyalist Baas ideolojilerinin ve yaklaşık dört yüzyıldır edilgen bir pozisyona indirgenmiş Müslüman toplumların sesi olmaktadır. Bu açıdan, kurguladığı söylem itibarıyla TDP, nüfuz alanlarını genişletmekte ve ulusal çıkarlarını da realize edebilmektedir. Başta güvenlik

⁴¹ "Suriyeli Muhaliflere Türkiye'den Silah", (Ziyaret Tarihi: 31.01.2012)
<http://dunya.milliyet.com.tr/suriyeli-muhaliflere-turkiye-den-silah/dunya/dunyadetay/28.09.2011/1444154/default.htm>

olmak üzere çeşitli sektörler, TDP'nin ürettiği söylem ve politikalar üzerinden bölgeselleşmektedir.

Bu süreç dâhilinde üretilen politikaları ve elde edilen sonuçları kavramsallaştırmak da ayrıca zorlaşmaktadır. *Popüler normatif liderlik* kavramı, güncel TDP'nin taktiksel açıklaması olarak okunabilir. Uzun zamana yayılan bir strateji olarak değerlendirilmesi, normatif popüler liderlik çabalarının kalıcılığını da simgeler. Lakin olası iktidar değişiklikleriyle bu politikanın terk edilebilme ihtimali, şüphe götürmeyecek bir biçimde beklenmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

Kitap ve Makaleler

Akgün, Mensur; Sabiha Senyücel Gündoğar; Jonathan Levack; Gökçe Perçinoğlu. *Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2010*, TESEV Yayınları, İstanbul, 2010.

Aydın, Mustafa. "Rüzgara Karşı Durmak: Türk Dış Politikası Kırılmadan Esneyebilir mi?", *Foreign Policy*, Eylül-Ekim-Kasım 2005.

Bozdağlıoğlu, Yücel. *Turkish Foreign Policy and Turkish Identity: A Constructivist Approach*, Routledge, 2005.

Campbell, David. *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1992.

Criss, Nur Bilge. "Parameters of Turkish Foreign Policy under the AKP Governments", *UNISCI Discussion Papers*, No. 23, May 2010.

Çetinsaya, Gökhan. "İki Yüzyılın Hikayesi: Türk Dış ve Güvenlik Politikasında Süreklilikler", (Çev. Ali Balcı), (eds. Burhaneddin Duran, Kemal İnat, Muhittin Ataman), *Türk Dış Politikası Yıllığı 2009*, SETA Yayınları, İstanbul, Mart 2011.

Dalacoura, Katerina. "The 2011 Uprisings in the Arab Middle East: Political Change and Geopolitical Implications", *International Affairs*, 88:1, (2012).

Kalın, İbrahim. "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey", *Perceptions*, Vol. 16, No. 3, Autumn 2011, 5-23.

Karaosmanoğlu, Ali L. "The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey", *Journal of International Affairs*, Fall 2000, 54,1.

Keyman, E. Fuat. "Türk Dış Politikası'nda Eksen Tartışmaları: Küresel Kargaşa Çağında Realist Proaktivizm", *SETA Analiz*, Sayı 15, Ocak 2010.

Nye, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York, 2004.

Oğuzlu, H. Tarık. “Türk Dış Politikasında Davutoğlu Dönemi”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt 1, Sayı 9, Eylül 2009.

Oran, Baskın (ed.). *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt 1, 13. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

Wendt, Alexander. *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press, 2003.

İnternet Kaynakları

“Türkiye – Cezayir Siyasi İlişkileri” (Ziyaret Tarihi: 29.01.2012)

http://www.mfa.gov.tr/turkiye-cezayir_siyasi-iliskileri.tr.mfa

“ABD, Hamas Görüşmesi Hakkında Türkiye'den Bilgi İstiyor”, (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012)

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=3951636&tarih=2006-02-17>

“Erdoğan: Hamas Terör Örgütü Değil!” (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012)

<http://www.irankulturevi.com/news-tr-1128.cgi>

“İraklı Lider El-Hekim, Ankara'dan Diyalog Çağrısı Yaptı” (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012)

<http://www.israhaber.com/irakli-lider-el-hekim-ankaradan-diyalog-cagrisi-yapti-14087-haberi.html>

“Suriye Ulusal Konseyi İstanbul'da Büro Açtı”, (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012)

<http://www.hurriyet.com.tr/planet/19464997.asp>

“Mısır’da Erdoğan Coşkusu”, (Ziyaret Tarihi: 28.01.2012)

<http://www.cnnturk.com/2011/dunya/09/13/misirda.erdogan.coskusu/629042.0/index.html>

“Arap Birliği, Bahreyn Muhalefetine Kapılarını Kapattı”, (Ziyaret Tarihi: 31.01.2012)

<http://www.israhaber.com/arap-birligi-bahreyn-muhalefetine-kapilarini-kapatti-13572-haber.html>

“Tunus, Türkiye’nin Desteğini Bekliyor” (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

<http://www.haberturk.com/polemik/haber/592875-tunus-turkiyenin-destegini-bekliyor>

“Türkiye’nin Tutumu Bizi Şok Etti” (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

<http://www.aksam.com.tr/turkiyenin-tutumu-bizi-sok-etti--90888h.html>

“AB Raporuna Dışışleri’nden Tepki” (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

http://www.ihlassondakika.com/haber_AB-raporuna-Disislerinden-tepki_413285.html

“HRW: Türkiye Kendine Baksın” (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

<http://www.haber7.com/haber/20120124/HRW-Turkiye-kendine-baksin.php>

“Arap Baharı Davos’ta Başladı” (Ziyaret Tarihi: 30.01.2012)

<http://mobil.stargazete.com/pc/acikgorus/arap-bahari-davos-ta-basladi-haber-383099.htm>

“Suriyeli Muhaliflere Türkiye’den Silah”, (Ziyaret Tarihi: 31.01.2012)

<http://dunya.milliyet.com.tr/suriyelimuhaliflere-turkiye-den-silah/dunya/dunyadetay/28.09.2011/1444154/default.htm>

“Neo Osmanlılık’tan Araplar Rahatsız”, (Ziyaret Tarihi: 01.02.2012)

<http://www.aksam.com.tr/neo-osmanliciliktan-araplar-rahatsiz--9309h.html>

O'nun için ne dediler ?

Sevgili Didem, Didem'in sevgili dostları merhaba

Benim için üniversitede öğretmenin en güzel yönü, gençlerle olmaktır. Çünkü, onlarla birlikte çoşar duygulanır, sevinir, ya da kızarsınız. Hele siz de evlat sahibiyse, işinizden daha bir zevk alır, haz duyarsınız. Öğrencileriniz, sizin de çocuğunuz olur...

Ama aynı nedenle de gün olur, acıları da yüreğinizi yakar, evlat acısı gibi içinize kor. Tıpkı şu an olduğu gibi.

Sevgili Didem; benim 35 yıllık meslek yaşamımda; tanıdığım en çalışkan, en iyi ve en güzel öğrencilerimden biriydin... Sonra; ciddi, kararlı, azimli ve yetenekli, genç bir bilim insanı olarak aramıza katıldın. Doktora yapmak için Yeni Zelanda'ya gidişin, oradan gelen başarı haberlerin ve tatil için Çanakkale'ye geldiğin günlerdeki kısa görüşmelerimiz... Hepsi, güzel film kareleri gibi, bugün de çok canlı...

Didem bak! Bugün burada senin için toplanıp bir araya geldik. Ailen, biz öğretmenlerin, meslektaşların, arkadaşların, öğrencilerin ve Çanakkaleli dostların, hepimiz buradayız. Uzaklarda olup gelemeyenler ise; mesajlarıyla, çelenk ve çiçekleriyle ya da, sana iletmemi istedikleri; sevgi-özlem dolu duygu ve düşünceleriyle şu an bizimle, birlikteler, buradalar.

Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde meydana gelen deprem günü, tam o gün, orada olduğunu, danışmanın Profesör Bill Harris'ten gelen e-posta ile öğrendim. O günden beri Yeni Zelanda – Ankara – Ailen ve Rektörlüğümüzle kaç kez haberleştik – yazıştık; yerel ve genel basınımıza kaç kez bilgi verdim bilemiyorum. Herkes seni soruyor, senden gelecek güzel bir haberi bekliyordu.

Yeni Zelanda Wellington Büyükelçimiz Sayın Ali Yakıtal ve Prof. Bill Harris ile özellikle çok sık haberleştik. Her ikisi de sana ulaşmak ve bir güzel haber vermek için çok uğraştı... Ankara'daki Yeni Zelanda Büyükelçiliği, burada ailen, Rektörlüğümüz, öğretmenlerin ve arkadaşların, hep senden haber

bekledik... Yolda karşılaştığım Çanakkaleli dostların, tanıyanlar, tanımayanlar endişe-umut dolu bakışlarla, bana seni sordular...

Ne var ki Didem onlara, hepimizin umutla beklediği bir haber veremedim... Sadece; Allah'ın sevdiği bir kulu olduğun için, bu genç yaşta O'na kavuştuğunu söyleyebildim... Ama şunu bil ki Didem, sen hep bizimlesin ve öyle kalacaksın. İnanıyorum şu an sen de; yüzünde o çocuksu gülüşün ve ışıltılı ışıl bakan gözleriyle bir yerlerdesin, bizi görüyorsun...

Seni sadece anılarda değil, somut olarak da yaşatmak için bir şeyler yapacağız.

Örneğin Prof Bill Harris'ten haber aldım; hani senin, o bitmesine çok az bir şey kalan doktora tez çalışman var ya, işte onu tamamlayıp mümkün olursa, oradaki üniversiteden kitap olarak yayımlamak istiyorlar. Bizler de yardımcı olacak ve bunu gerçekleştireceğiz.

Buradaki Üniversitemiz de senin için, Biga'daki Fakültenizin geniş yerleşim alanında bir bölümü ayırıp oraya, meyve ağacı fidanı dikecekler, bir bahçe oluşturacaklar. Böylece sen o ağaçlarla çiçeklenip meyvelerle bezeneceksin. Kısacası o ağaçlarla yaşayacaksın...

Fakültenin en büyük konferans salonuna senin adın verilecek. Ayrıca fotoğrafların ve yaşam öykün; Uluslar arası İlişkiler Bölümü Başkanlığı ofisinde sürekli olarak sergilenecek. Böylece gelecekte de öğrenciler, genç meslektaşların seni tanımaya devam edecekler...

Yeni Zelanda'ya gitme isteğini destekleyip teşvik eden öğretmenin olarak ben de; Çin, Avustralya, Japonya, Koreler ya da Hindistan gibi Asya-Pasifik ülkeleri üzerine çalışan, arkadaşlarıyla haberleşerek onlardan, birer bilimsel inceleme makalesi yollamalarını rica edeceğim. Sonra onları derleyerek "Didem Yaman Anısına Armağan" kitabı olarak yayımlayacağız.

Bunu da söz veriyorum 22 Şubat 2012'ye bizden ayrılışının birinci yılına rastlayan güne dek yetiştireceğiz.

Sevgili Didem kızım

Çalışkan öğrencim

Genç Meslektaşım

Allah Rahmet Eylesin

Mekanın Cennet olsun

Işıklar içinde yat

Öğretmenin

A. Mete Tuncoku

Dear Didem, Greetings to her friends

For me the best part of being a teacher at the University is to be with young people. Because when you are with them you run high, delighted, or get angry with them. Especially if you have kids these tastes would be more enjoyable. Those young people became also your kids.

With the same reason their suffering also became your pain and burns you like a fire.

Just like now!

Dear Didem you are one of the most hard-working, diligent and beautiful students of my 35 years of academic career. Then you joined us as a serious, talented, dedicated young academic. Your departure for going to New Zealand, the news about your success, having short chats with you when you come to Canakkale for holiday... They are still very lively like a beautiful film clips.

Have a look Didem! Today we have congregated for you. Your family, us your teachers, your colleagues, your friends from the University and Canakkale, your students, we are all here. The ones far away from here, sent their love, sympathy and yearning with their wreaths and flowers. They are also with you here.

I heard from your supervisor Professor Will Harris that you were in Christchurch at the moment of the earthquake. After that I do not even remember how many times we were in correspondence with New Zealand – Ankara – your family – our Vice-Chancellor's office also passing details to the local and the national press. Everybody was asking about you and waiting for your good news.

We were particularly in close contact with our Ambassador in Wellington Mr. Ali Yakıtal and Prof. Harris. Both put all their efforts to reach you and give us good news... New Zealand Embassy in Ankara, your family here, our Vice-Chancellor's office, your teachers and friends all waited for your news.

People I came across on the street in Canakkale, people who know you, all asked for you with mixed expression of hope-anxiety in their eyes.

Yet we could not give them the news we were waiting with the greatest hope. We could only said to them that you are a lovely subject of the God so you have reached him that early. But please remember that you are always with us and you always will be. I believe that you somewhere around looking at us with your innocent smile and shiny eyes.

We are not only remember you within our memories but we will do things more tangible.

For instance Prof Harris told me that they want to finish your PhD thesis, which is nearly done, and if possible publish it at University of Otago. We will also help them here and make it come true.

Here in University at Biga, your faculty is going to create a fruit garden for you. You will be growing with those trees and covered with beautiful flowers and fruits. You will live with those trees.

Your name will be given to one of the conference halls of the faculty. Your pictures and the story of your life will occupy a corner of the International Relations Head Office. With this students and your young colleagues will know you in the future...

I, as your teacher who encouraged you to go to New Zealand, will ask for an academic article from the researchers who are working on Asia-Pacific countries like China, Australia, Japan, Koreas or India. We will edit and publish them as a book dedicated to you, titled as "A Present for Didem Yaman". I promise we will realize this on 22 February 2012 on the first anniversary of your leaving.

Didem my dear daughter

My dedicated, diligent student

My young colleague

May God have mercy on your soul

Rest in heaven

Rest in lights

Your teacher

A. Mete Tuncoku

Wellington, 16 Aralık 2011

Yeni Zelanda'da Büyükelçi olarak göreve başlamamdan hemen bir ay kadar sonra, 22 Şubat 2011 tarihinde Christchurch'de 7.2 şiddetinde bir deprem vuku bulunduğunu öğrendiğimde tabiatıyla ilk aklıma gelen o bölgedeki vatandaşlarımızın akibeti olmuştu. Büyükelçiliğimizdeki mesai arkadaşlarımla birlikte hemen, bir taraftan yerel makamlar nezdinde girişimde bulunarak ayrıntılı bilgi talep ederken diğer taraftan Konsolosluk Şubemize kaydını yaptırmış olup kendilerine ulaşabildiğimiz vatandaşlara durumlarını sormaya ve tanıdıkları diğer vatandaşlarımızla da irtibata geçerek elde edebilecekleri her türlü bilgiyi bize bildirmelerini ricaya başlamıştık. İlk edindiğimiz bilgilerden Christchurch'de yaşayan vatandaşlarımız arasında can kaybı veya yaralanma olmadığını öğrenmek bizi mutlu etmişti. Ancak, kısa süre içinde, Dunedin'de ikamet eden ve Otaga Üniversitesinde Doktora yapan Didem Yaman isimli bir kızımızın deprem günü Christchurch'de olduğunu ve kendisiyle irtibat sağlanamadığını öğrendiğimizde bu sevincimiz anında yerini endişeye bırakmıştı. Hele ardından, Didem Yaman'ın depremin olduğu saatlerde, depremle birlikte yıkılan CTV binasındaki bir klinikte Doktorla randevusu olduğunu öğrendiğimizde açıkçası bu kez endişenin yerini korku almıştı. Bundan sonra yerel makamların araştırmalarına ilaveten, her şeye karşın ümidimizi yitirmeden biz de araştırmalarımızı sürdürmüş, ancak, Büyükelçiliğimiz Müsteşarı Melih Karalar'ın Christchurch' e giderek Didem'e ulaşılacak yerlerde kapı kapı dolaşarak el ilanları dağıtması dahil her türlü çabamız sonuçsuz kalmıştı. Ve maalesef, korkulan sonuçla karşı karşıya gelindi.

Tüm bu gelişmeler zarfında, Didem Yaman'ın başta kardeşi ve babası olmak üzere ailesi fertleri, Dunedin ve Christchurch'deki arkadaşları, Yeni Zelanda ve Türkiye'deki hocaları ile sayısız kez görüşmelerde bulundum. Her görüşmem Didem Yaman'ı daha yakından tanımama neden oldu. Tüm bu gelişmeleri ve o duygusal anları birlikte yaşadığımız eşim ve ben Didem'i artık, salt dosyasından anlaşıldığı üzere "başarılı bir vatandaşımız" olmaktan

öteye, hiç mübalağa etmeksizin, sanki küçüklüğünden beri tanıdığımız ve takdir ettiğimiz bir “kızımız” gibi görmeye başladık. Gerçekten de Didem, yaşantısındaki zor dönemleri başarıyla aşmayı bilmiş, kendini çok iyi yetiştirmiş, çalışkan ve başarılı, herkes tarafından çok sevilen, pırıl pırıl bir kızımızdı. Ailesi O'nunla ne kadar iftihar etse haklarıdır.

Gönül isterdiki, Didem bizlerle beraber olsun, birlikte Yeni Zelanda'da çeşitli Forumlarda kendisine konferanslar düzenleyelim, ülkemizin tanıtımına katkıda bulunalım ve biz de bu pırıl pırıl kızımızla gurur duyalım. Onun güzel anısını yaşatmak üzere, Çanakkale Üniversitesindeki değerli Hocası Prof. Dr. Mete Tuncoku'nun inisiyatifi ve Yeni Zelanda'daki Hocası Prof. William Harris'in desteği ile başlatılan tüm projelere benim ve Büyükelçiliğimizin katkıda bulunmaya hazır olduğumuzu bir kere daha belirtmek isterim.

Didem kızımıza Allahtan rahmet diliyorum. Mekanı Cennet olsun.

Ali Yakıtal

Büyükelçi

Didem

In 2006 Mete Tuncoku told me that he was teaching a very clever student whom he wanted to go to New Zealand for her PhD. Which was the best place for her? Auckland, I thought - the biggest city, the best weather. But a New Zealand friend told me of a world-class centre in Dunedin for Turkey and the Middle East, led by Will Harris, who had taught at METU.

On 28 March 2007 Didem arrived in Dunedin. Gurol Baba, her fiancée, went too, to help her, then returned to Canberra (Australia) to continue his own PhD.

Didem often came to Canberra. Gurol was here, and for a long time Didem was unhappy in New Zealand. It was so far away, and so unlike Turkey. And it is easier to read many Turkish and New Zealand records in Canberra than in their home countries! Canberra's librarians and archivists have a strong tradition of helping. This amazed Didem and Gurol, but soon they were borrowing books and documents and taking them home to study.

Jan and I met Didem on 30 November 2007, on her first visit to Australia. We drove with Gurol to Sydney Airport (about 3 hours from Canberra), and met a beautiful girl with a smile as big as she was, pleasant and friendly. We all drove back to Canberra, and a week later went to the coast south of Sydney for a few days. We walked in the bush and along beautiful beaches of golden sand, and showed Didem kangaroos. There were dozens of them, living in the wild but almost tame. At first Didem did not want to go too close, but soon she was feeding grass to a mother kangaroo and feeling its soft fur. She also found a pretty shell worn by the sea, and gave it to Jan. In September 2011 Jan took it to Canakkale to be with Didem again.

Two weeks later we drove to Jan's sister's house in Melbourne for Christmas (25 December), an important holiday in Australia and New Zealand. Didem

loved Melbourne. Dunedin and Canberra were quite small, but Melbourne is a big city with good shopping.

In May 2008 we met Didem again at Sydney Airport, when she came to Canberra for three weeks to work on her thesis. Gurol worked hard to help her, not only in Canberra but also by skype when she was in Dunedin, and when they were both researching in Turkey. In May-June 2008 they stayed in Sydney for two weeks, for shops and shows, and Didem held a koala, a quiet, cuddly animal she had always wanted to see. In July she came to Canberra for more research, went home to Turkey in August, and back to Canberra then to Cairns on the Great Barrier Reef in tropical north Queensland, a beautiful area, in December and January. With Gurol she saw a lot of Australia.

When Didem next came to Canberra in December 2009, as pretty and smiling as ever, she and Gurol had serious matters to discuss, and we did not see so much of her. Finally they agreed to separate, and Didem went back to Dunedin. By then she liked New Zealand. It is a most beautiful country, with more scenic variety in a short distance than any country on earth, and unique birds, reptiles and plants. As well, by now Didem had many friends, knew how to enjoy New Zealand, and sometimes spoke of staying there if she could.

When she and her friend from China went to Christchurch on that terrible day, she was taking a day or two off from working hard to finish her thesis. When the news came, we asked a friend who had never met Didem to help, and he searched all day for her. Her future was so bright. She was young, beautiful, clever and cheerful. Jan and I thought we had a friend forever. Life can be so unfair.

Bill & Jan Gammage

Didem Yaman, d. 22 Feb. 2011, Christchurch, NZ.

Merhaba! Ben George.

My name is George Davis and I had the privilege to be a postgraduate friend of Didem. I first met Didem in June 2007 immediately following a research trip to Çanakkale. Her supervisor, Professor Ahmet Mete Tunçoku asked me to contact her as she was so far away, in a foreign country. From the first we found a meeting of minds in that our topics for research were interwoven. Her studies which involved aspects of political relations between Turkey, Australia and New Zealand paralleled much of my Anzac Day study. In this issue as a commemorations' historian I find myself in a unique situation, commemorating the life of a friend. Didem was an intelligent and enquiring postgraduate student who represented her home institution, Onsekiz Mart University very well. She was courteous and helpful at all times, gently correcting this old man in his pronunciation of Turkish language or again when clarifying political groupings in her country.

Most of our meetings happened in the university context, however, Didem was keen to meet Judith, my wife, and the two of them quickly found common ground. She always enquired after Judith whenever we met. In that matter her generosity of spirit and readiness to be helpful reflected the best of the hospitality we have been shown in Çanakkale. Like many in her country, she was open – if she liked you she said so. This disarming frankness often surprises Kiwis, and we could learn a great deal from it.

To her family – your loss is irretrievable. What she has left however in her short span of life is delightful memories that never will fade. To Father İzzet,

do not be bowed down with grief – your daughter achieved much and reflected most positively her upbringing. To Sister Ciğdem, you were mentioned often and were always in Didem's thoughts. Take her memory forward proudly. I cannot think that a university could have had a better ambassador. To my academic colleague, Professor Tuncoku – Didem had great respect for you, and it was on your initiative we met. To her friends, here in Dunedin, and those at home in Çanakkale, live well in the fresh memories of your friend. Speak kindly of her, for she was generous and brave.

We have all lost with the sudden death of Didem. However, over time, we will realise the profound and positive influence she had on us. She was lively, compassionate and intelligent, and instantly recognisable with her shock of intensely red curly hair. She was the daughter and friend we would have all been proud to know. Say her name: remember Didem.

Teşekkür ederim. Thank you.

Dr George Davis

Commemorations historian

DUNEDIN

Sevgili Meleğim Didem`e,

Öncelikle seni bu kadar güzel yetiştirmiş olan babacığınla teşekkür etmek istiyorum ki, onun sayesinde senin gibi mükemmel bir insan tanıma şerefine eriştim!

Bilmiyorum ne kadar zaman geçmeli içimdeki hüznü untabilmek için ama o kadar güzel anılarımız oldu ki... Beraber buluşup kahve içtiğimiz yerlerden geçerken, sanki çıkıp gelecekmişsin gibi geliyor. Sanırım bir noktada insan kabul edemiyor kaybetmeyi; özellikle o kişi çok özel ise... Sen kendini davranış ve hareketlerinle o tertemiz yüreğinle o kadar özel bir yere yerleştirdin ki, sana olan özlemimiz, yerinin yokluğuyla kendini belli ediyor.

Kendimi çok şanslı görüyorum seni, Yeni Zelanda'ya geldiğin gibi tanıdığım için. İlk tanışmamız bir arkadaşımızın babasını kaybetmesi üzerine, başsağlığına ziyaretine benim evime gelmeniz vesilesiyle olmuştu. Zamanla birbirimizi tanıdıkça daha bir bağlandık. Sanırım çocukları sevmen de büyük etkenlerden biri oldu. Erin'in Didem ablası oldun, yeri geldi teyzesi oldun güzel öğütler verdin. Ben senin mükemmel bir anne olabileceğinden hiç şüphe duymadım şu zamana kadar.

Bundan birkaç ay önce Marbeck'in önünden geçerken, gözümle yandan beraber oturduğumuz masalara bakarken, orda çalışan bayan gelip boynuma sarıldı ve neden artık buraya gelmediğini biliyorum dedi. Beraber sensiz olmanın hüznünü paylaştık biraz ağlaşıyoruz. Diyeceğim, insanların akıllarında kalacak kadar harika bir kişiliğe sahiptin ki, o bayan senin yokluğunu fark etti. Aradan 10 ay geçti, ofisinin önünden geçerken gözlerim seni arıyor, bana; `gamze hadi biraz mola veriyorum kahve içelim` diyeceksin gibi geliyor. Senin kadar programlı çalışan bir insanı daha tanımadım. Sabah Didem i arıyorum, uykulu bir ses saat kaç diyor. `Saat 9` dediğimde de, senin daha birkaç saat önce ofisten dönüp uyduğunu duyuyorum. Hatta sana kızıyorum ki, geceni gündüzüne karıştırma hasta olacaksın diye. Hadi şekerim uyan sabah kahvemizi yapalım diyorum `OK gamzecem yarım saate hazırım alırsın` diyorsun. Almaya geliyorum, benim

kız yorgun, ama yinede iyi ki uyandırdın yetiştirmem gereken şeyler var diyorsun. Sana abla havasıyla kızıyorum, bazen alışverişe uzanıp öğle yemeğini araya kattırıyorum ki midene birşeyler girsin. Ne de olsa arada yemek yemeyi unutuyorsun ders çalışmaktan. Sevgili Murat da kahve molalarımızda bize katılırdı zaman zaman. Bazen akşamları Nova mekanımız olur, kahvelerimizi içerdik ama sen, bir ara kahve midene dokunuyor diye kahveyi kestin daha sonar arada yine dayanamazdın`single shot flat white please!` siparişi yine giderdin countera. Bir ara da bizim kız, vejetaryen olmaya karar vermiştin ya, Muratla et yemeden olmaz diyorduk sana da hani sözümüz meclisten dışarı diyelim!

Ben bir insani kaybetmenin çaresizliğini sanırım en yakınımda seni kaybettiğimde anladım. Ben canım arkadaşım seni çok özledim...

Benim biricik kızım Erin'in biricik Didem ablası: seninle geçirdiğimiz günleri özledik biz. Erin ne zaman kızıl, lüle saçlı birisini görse `didem abla is alive` `she didn't die` diyerek sanki ümitle seni tekrar görmeyi umut ediyor. Sen bizim buradaki hayatimizin bir parçası olmuşsun. Güzel meleğim, evimin içi kızımın akli bile anılarında dolu hem de o kadar güzel anılar ki unutulmaz! Erin in 4. yaş gününde nerdeyse sabahlamış, hem ev temizliği hem yeme içme hazırlığı telaşıyla, beraberce üstesinden gelmiştik.

Esplanade'da yürürken kahvelerimizi alır keyifli sohbetimizi yapar gelecekle ilgili güzel hayaller kurardık. Ne kadar güzeldi. Umarım bir gün Çiğdem ve babanı geçtiğimiz her yere götürme sansım olur. Onların da buralara gelmesini çok isterdin, onları götürmek istediğin yerleri söylerdin. Eğer bir gün gelirlerse ben onları gezdireceğim sana söz benim güzelim!

Bana `herşey sende saklı` diyordun, sanki büyük olan ben değil de sendin bazı noktalarda. Bu sözünü bana gecen yıl Christmas'ta verdiği kartta dip not olarak yazmıştın. Bugün bile o sözünü hatırladıkça kendimi daha iyi ifade edebildiğimi görüyorum. Sana, acaba üniversiteye geri dönüp başka bir derece mi yapsam dediğimde bana hemen `kesinlikle hem de hemen git görüş, hem de bugün` demiştin. Bana hayatın ne kadar kısa olduğunu

bugünün işini yarına bırakmamamı söyledin. Ben bunu da senle öğrendim, hayat tahminimden daha kısa çıktı.

Biz birbirimiz için hep iyi gün dostu olmadık, kötü günlerimizde de birbirimize çok destek olduk. Hiç unutamam bir sabah işe gitmem lazım, Erin hasta gibi, izin de alamadım. Hemen sabah vakti seni aradım bana, `ne demek canım ben bakarım ya sen bırak ya ben geleyim dedin`bunu hiç unutamam. Aynı gün de sen de, kötü bir haber aldın `sesin halen kulağımda `Gamze sana ihtiyacım var dediğini hatırlıyorum `işten nasıl çıktığımı bilmiyorum. Benim senin hüznüne çaresiz kaldığım bir andır. Beraber güldüğümüz gibi beraber ağladığımız da oldu. Ben seni hiç bu kadar üzgün görmemiştim bir tanem. Ama sen yıkılmadın, harika bir baban ve kardeşin olduğunu, çok iyi arkadaşların olduğunu unutmadın. Sen kendinden çok eğer ailene bir şey olursa diye korkardın: kendin buradaydın ama aklın Çanakkale`de baba evindeydi çoğu zaman. Yoluna azimle devam ettin belki biraz kırık ama dimdik! Sana da ben bunu yakıştırdım zaten.

Biz Christchurch'e gitmeyi beraber planlamıştık hem alışverişimizi yaparız hem de gezeriz diyorduk. Ama nasıl olduysa sen, tatilinden dönüşünde kendin Christchurch'e ve en kötü zamanda gittin.

Didemciğim, anılar zihinlerde kaldığı gibi sayfalara dökülmüyor. Ama senin gibi değerli bir insanı, hele sınırlı sayfalara sığdırmaya çalışmak çok zor, hatta imkansız. Sen benim tanıyabileceğim en harika insanlardan biri oldun, hayatıma renk kattın, senin güzel anıların her zaman bizlerle olacak. Richard'ın senin için söylediği bir söz var, `She has a free spirit not many of them have!`

Sevgili Didem`im, sana Yüce Allah`tan rahmet diliyorum. Biliyorum ki rabbimin senin gibi güzel kullarına rahmeti, her zaman bol olacaktır.

Gamze O`Neill

Didem'im, Canım, Ruhum, Güzel Yüzlü Kardeşim,

Konuşan dilimin altında susan bir dil, susan dilimin altında konuşan bir dil var... Çok özlüyorum seni

Bir gün önce toprağa verdik seni sanki. Kalbim öylesine acıyor. Ya da on yıl geçti; vakit hiç geçmiyor bir tanem.

Depremi duyduğum an bir ateş yandı içimde, kavruldu o an. Aradım seni, telefonun cevap vermedi bana. Bekledim; geri ararsın diye. Aramadın. Çok zordu, Çiğdem'e İzzet Amca'ya paniğimi hissettirmemeye çalışmak, sessizce çırpınmak... Sonra her yolu denedim, hatta saçmaladım. Olmadı Didem. Bu sefer başaramadık.

Bana Bozcaada'dan zeytinyağı almıştın seneler önce. Kutusunu atmayıp değerlendirdince çok hoşuna gitmişti. İçine ceviz, badem koyup öyle kullanıyordum. Oysa o gündən yaklaşık üç yıl sonra o zeytinyağı kutusunun daha büyüğü ile tabutunla geri döndün o en sevdiğin şehrin Deniz Savaşları Yıldönümünde, 18 Mart'ta... Tabutunu görünce şok geçirdim. Bana aldığın zeytinyağı şişesinin kutusu ile aynı şekil, aynı renk...

Balkonumdaki saksıda yetiştirdiğim selvi ağacını çok severdin. Gülerdin bana balkonda ağaç yetiştiriyorum diye. Her gelişinde illa o ağaca bakardın, o büyüdükçe yeşillendikçe hoşuna giderdi çünkü. Oysa ben o zavallı ağaca su vermezdim, unutturdum. Kururdu. Sonra kendi kendine canlanırdı tekrar. Çok vefalıydı, gıdasını alamazdı ama sevgimden emindi. Sen öyle demiştin bana. Sonra, bir gün o ağacı o çok sevdiğin selvi ağacını senin mezarına diktik. Ama kurudu. Oysa artık toprağı boldu, suyu boldu. Elimizden gelen her şeyi yaptık Çiğdem ve İzzet Amca ile. Yine de kurudu canım arkadaşım. Senin arkandan o bile kurudu ve hiç canlanmadı bir daha. Ama hala yanı başında, orada duruyor.

Didem, en yakın arkadaşım, kardeşim, canım. Sen varken başka dostu hiç ihtiyacım olmamıştı sen kilometrelerce uzaktayken bile. Mevlana'nın dediğı gibi "*Nice kişiler vardır ki dizimin dibindedirler, ama benim için sanki*

Yemen'dedirler. Yemen'de olan niceleri de vardır ki sanki dizimin dibindedirler".Çünkü her zaman her yerden güçlü varlığıyla yanımda olabiliyordun. Ama şimdi sen yoksun ve be çok yalnızım, Hala... Sensiz nefes alamıyorum, hemen yoruluyorum. Bulutlara benzetiyorum seni, fotoğraflarına bakıyorum, kamera görüntülerini izliyorum hasretimi dindirsin birazcık diye. Ama hiçbir şey yetmiyor Didem'im senin yokluğunu doldurmaya. Tek tesellim Çiğdem. O'na bakıyorum, seni görüyorum, mutlu oluyorum...

Kısacık hayatında çok yoruldun, çok acılar çektin. Oysaki küçücük, mütevazı hayallerin vardı , gerçekleştiremedik..Kocaman yüreğinle sen , şimdi orada çok mutlusun biliyorum.

Aslında söyleyecek söz bulamıyorum. Yine saçmıyorum.

Bu arada Defne, Didem teyzesini hiç unutmuyor... Ben de kızımın Didem Teyzesi gibi olmasını istiyorum. Hassas, vefalı, kocaman yürekli, nesli tükenmiş o tertemiz ruhlu insanlardan, ahlaklı ve sevgisi sınırsız...

Seni çok seviyorum canım kardeşim. Hasretin bir hançer; ve o hançer yüreğime her an binlerce kez saplanıyor...

Orada, Cennette çok mutlu ol Didem'im...

Güneş Güven EROĞLU

Remembrance of Didem

Dear Didem,

There are no words to describe the great sadness of your loss. It seems like only yesterday we last said goodbye; as if hardly a day has passed since we all hoped you would return to us.

The shock of this past February touched many people in New Zealand and around the world. We know the extraordinary love you had for your family and friends in Turkey and acknowledge the immense grief they have endured these past months.

We first knew you as a talented scholar, joining us at Otago from your home in Turkey. Through several years of study, your dedication and excellence gained our admiration. The fullness of time would have further proven your gifts, no matter the pathway you sought to follow.

Those fortunate enough to have been your friends feel blessed. We treasured your company, encouragement and wisdom. You showed devotion, kindness and strength through good and bad times. Those dedicated to you cherish time spent and valued deeply your presence in their lives.

We had too few moments together. We hoped to have many more. Those we shared reflect great friendship and respect for a truly special person. We think of you often and miss you every day. You will forever be in our memory.

With love,

James

Yazışmalar:
22 Şubat-19 Mart 2011...

23 Şubat 2011

05:10

Dear Mete

I have some disturbing news from the Christchurch earthquake that struck yesterday. Prof William Harris (Political Studies) and I have been trying to contact Didem Yaman, whom we thought was in Christchurch when the earthquake happened. We have tried her cell phone by text message and voice but there is no reply. The university are doing all they can to establish contact with her, but the situation in Christchurch is very difficult with communications being down. Chris Stoddart of Otago University PhD administration posted Didem on to the Red Cross missing persons site in Christchurch today. If you hear from her parents please reassure them that all possible avenues are being explored to locate her.

Also one of her Turkish friends will be contacting her parents if there is no news by tonight (in about 4 hours).

Best Regards

Dr. George Davis

Dunedin 9011

Sevgili Mete

Dün depremle sarsılan Christchurch'ten endişe verici bir haberim var. Siyasal Bilimler hocası Prof. William Harris* ve ben, deprem anında orada olduğunu düşündüğümüz Didem Yaman'a ulaşmaya çalıştık ama yanıt alamadık. Cebinden sesli ve mesajla ulaşmayı denedik başaramadık... Üniversitedekiler onunla ilişki kurabilmek için uğraşıyorlar. Ne var ki, Christchurch'te tüm iletişim kanalları çökmüş durumda olduğundan bu çok zor. Üniversite Doktora Yönetim Dairesinden Bay Chris Stoddart bugün, Didem'in adını ve kimliğini Kızıllaç kayıplar listesinde yer alması için

Christchurch'e postaladı. Eğer Didem'in ailesiyle haberleşirseniz onlara lütfen, elden gelen her yol—olanak denenerek kendisine ulaşılmaya çalışıldığından emin olmalarını söyleyin.

Didem'in bir Türk arkadaşı da, bu gece (4 saat içinde) haber alınamaz ise, ailesiyle haberleşecek.

En iyi dileklerle.

Dr. George Davis

*Didem Yaman'ın Otago Üniversitesindeki doktora arkadaşlarından biri.

23 Şubat 2011

08:34

Dear George

Thank you for your e-mail and letting us know about Didem's current situation. Do you or Prof Harris know that she was certainly in Christchurch when the earthquake had happened? That could be a relief if we can find out that first.

As you can imagine Didem's family is also frustrated about not getting any news from her. Thus could you please kindly ask Prof Harris and, if possible, her Turkish friends that they should not tell anything disturbing to her family about Didem's situation. I will let her family know that the communications are down Christchurch that's why she might not getting the calls and the texts.

Please be in touch.

Thank you again

Yours sincerely

Prof Mete Tuncoku

Sevgili George,

Didem konusundaki son bilgiler için çok teşekkür ederim. Siz ve Prof. Harris, deprem olduğunda Didem'in Christchurch'te bulunduğundan kesin olarak emin misiniz?.. Öncelikle bu konuda bilgi alabilmek bizi rahatlatılabilecektir.

Tahmin edeceğimiz gibi, Didem'in ailesi de, O'ndan bir haber alamadıkları için perişanlar. Bu nedenle lütfen, mümkünse; Prof Harris ve Didem'in arkadaşlarına, onunla ilgili olarak ailesine üzücü herhangi bir haber—bilgi iletmemelerini söyler misiniz? Ben ailesine, Christchurch'te haberleşme—iletişim ağının deprem nedeniyle göçtüğünü ve bu nedenle Didem'e sesli ya da mesaj yoluyla ulaşamadığını söyleyeceğim.

Lütfen haberleşmeye devam edelim. Teşekkürler.

Prof Mete Tuncoku

23 Şubat 2011

08:52

Dear Mete

We are sure she was in Christchurch, but you are correct in saying the cellphone services are down and that could be the reason for a nil response to calls and texts.I will keep you updated with any news as it comes in.

Keep well

George

Sevgili Mete

Didem'in Chirstchurch'te olduğundan eminiz. Ancak ailesine, iletişim sistemi çöktüğü için cep telefonu ile kendisine bu nedenle ulaşamadığını söylerken haklısınız.

Yeni bir gelişme olursa size iletceğim.

Sağlıcakla kalın.

George

23 Şubat 2011

09:23

Dear Mete,

George has told me he wrote to you. I only knew this morning that Didem was in Christchurch. We are concerned that we can make no contact either with Didem or with the lady we are fairly certain she was with (we have been in contact with the lady's partner who is in Wellington just now). The communications are fragmented so this may not mean much, though time is passing. They are also not at the suburban house, but that area has had liquifaction problems and a lot of people have left it, so again may not mean much. We have notified the Red Cross and police in Christchurch, so she is on their lists with full description and everything. The university has not heard anything back, but at least we have no bad news. Some friends were thinking to go to Christchurch but are being advised not do that -- I doubt that they could do much in the chaos there anyway, and the central city is under military curfew. I am sorry we can't tell you more -- we are holding off contacting her father just now because this may all resolve positively by tomorrow.

Best Wishes, Bill Harris.

Sevgili Mete,

George sizinle yazıştığını söyledi. Ben, Didem'in Chirstchurch'te olduğunu daha bu sabah öğrendim. Ne Didem ve ne de beraber olduğunu düşündüğümüz bayan arkadaşıyla iletişim kuramadığımız için endişeleniyoruz (bayanın şu an Wellington'da bulunan erkek arkadaşıyla

temastayız). Bölgede iletişim sistemi göçtüğü için haberleşilemiyor ve zaman geçiyor. Didem ve arkadaşı, şehrin dış mahallelerinde bir evde değill er ancak, meydana gelen su kabarmaları—taşkınları nedeniyle birçok insan o bölgeyi terk etmişti... Tekrar edeyim, tüm bu anlattıklarım fazla bir şey ifade etmiyor... Chirstchurch'teki Kızılhaç ve Emniyet Müdürlüğüne bilgi verdiğimizden, Didem'le ilgili tüm bilgiler kayıp listelerinde yer alıyor. Üniversiteye de herhangi bir bilgi ulaşmadı. Ama en azından kötü bir haber yok. Bazı arkadaşları Chirstchurch'e gitmeyi düşündü, ancak kendilerine gitmemeleri tavsiye olundu. Bölgede askeri denetim ve sokağa çıkma yasağı olduğundan, gitseler bile fazla bir şey yapabileceklerini sanmıyorum.

Size daha fazla bilgi veremediğimiz için üzgünüm. Şu an için ailesiyle hiç temasa geçmiyoruz çünkü , tüm bunlar yarın sabaha dek ve olumlu bir şekilde çözülebilir.

En iyi dileklerle, Bill Harris

23 Şubat 2011

10:47

Dear Bill

Thank you for your email. We got also in touch with the Turkish Ministry of Foreign Affairs personnel in Wellington. They are also searching for her. Could you please let me know if you get any information from her or her friends? I will be online all day.

Thank you

Best wishes

Mete

Sevgili Bill,

İlettiğiniz bilgiler için teşekkür ederim. Bu arada biz, Wellington'daki Türkiye Büyükelçiliği ile temasa geçtik. Onlar da Didem'in akıbeti konusunda araştırma yapıyorlar. Didem ya da arkadaşlarından herhangi bir bilgi alırsanız lütfen bildirin. Bana tüm gün boyu ulaşabilirsiniz.

Teşekkürler

En iyi dileklerle

Mete

23 Şubat 2011

12:04

Dear Mete,

It is 11pm here and there is nothing new. Didem has been working really hard to complete her thesis by June, and I guess decided to take an opportunity to have a couple of days vacation. When I saw her last week she didn't mention going to Christchurch so she must have decided in the weekend -- some of the PhD students and other friends knew. I was a little surprised but there was no reason for her not to go there. She has been doing excellent analysis, and has some very interesting primary material especially from Wellington.

Best wishes, Bill.

Sevgili Mete,

Burada saat gecenin onbiri ve yeni bir bilgi yok. Didem, doktora tezini Haziran'a dek tamamlamak için çok sıkı çalışıyordu ve sanıyorum, bir—iki gün dinlenmek için tatil yapıyordu. Onu geçen hafta içinde gördüğümde, Christchurch'e gideceğinden bahsetmemişti. Sanırım bunu, hafta sonu

kararlaştırdı. O nedenle, gitmesi benim için biraz sürpriz olmuştu, ama elbette gitmemesi için de bir engel yoktu. Teziyle ilgili bazı çok iyi tahliller yapıyordu ve bu konuda özellikle Wellington'dan edindiği birincil kaynaklara sahipti.

En iyi dileklerle. Bill.

23 Şubat 2011

17:30

Dear Bill

Thank you for the update. We are still waiting here. Please update me if you hear anything new.

All the best. Mete

Sevgili Bill,

Son bilgiler için teşekkürler. Bizler hala bir umutla haber bekliyoruz. Bir yenilik olursa lütfen bildirin.

En iyi dileklerle. Mete.

23 Şubat 2011

22:21

Dear Mete,

Still nothing, but George did discover something that might be interesting from the vodaphone people. Apparently Didem's cell phone has not been used since 7.20am 21 February -- almost one and a half days before the

earthquake -- even before she left here for Christchurch. This may mean that the lack of response on the phone relates to the phone being out of commission anyway (flat battery or whatever).

Best, Bill.

Sevgili Mete,

Hala yeni bir haber yok. Ancak George, Vodafon yetkililerinden ilginç bir bilgi edinmiş. Anlaşılan o ki, Didem'in cep telefonu 21 Şubat saat 07.20'den (depremden neredeyse tamı tamına bir buçuk gün öncesinden) beri hiç kullanılmamış. Hatta Christchurch'e gitmesinden bile önce. Bu, ona cepten ulaşılabilmesi; telefon şarjının bitmiş olması ya da başka bir nedenden kaynaklanıyor anlamına gelebilir.

En iyi dileklerle, Bill.

23 Şubat 2011

22:40

Mete,

A new piece of information. Didem and her friend were seen leaving the house in Avonside (an inner suburb of Christchurch) to walk to the city about lunch-time on the day of the earthquake (earthquake was just before 1pm).

Best, Bill.

Mete,

Küçük bir bilgi: Didem ve arkadaşı deprem günü öğle saatlerinde, Christchurch'ün iç mahallelerinden Avonside'daki bir evden çıkıp, şehre gitmek üzere giderken görülmüşler (deprem saat tam 13.00'da olmuştu).

İyi dileklerle, Bill.

24 Şubat 2011

01:04

Dear Bill

Thank you so much for the updates. We are really frustrated here. Please let us know when you hear anything new.

Thank you again.

Sevgili Bill,

Son bilgiler için teşekkür ederim. Gerçekten de burada bunalmış, sıkıntılı bir bekleyiş içindeyiz. Lütfen yeni bir bilgi alırsanız haberimiz olsun.

Tekrar çok teşekkürler.

24 Şubat 2011

01:04

Mete,

Nothing further just now.

Bill.

Mete,

Şu ana dek yeni bir bilgi yok.

Bill.

24 Şubat 2011

08:15

Bill,

We are still waiting for any news from you and the Turkish Embassy in Wellington.

Mete.

Bill,

Sizden ya da Wellington'daki elçiliğimizden gelecek bir haber bekliyoruz.

Mete.

24 Şubat 2011

09:27

Sorry Mete that we still have nothing to report. We have been making sure that Didem's details are with each of the police centres, because there seem to be some problems with coordination there. The partner of Didem's friend has also been checking the hospitals -- no result (We also checked with the central public hospital ourselves). Gamze O'Neill, a Turkish lady here, has been talking with Didem's sister.

Best, Bill.

Mete,

Hala yeni bir bilgi veremediğimiz için üzgünüz. Christchurch'teki polis merkezleri arasındaki eşgüdümde sorunlar olduğundan, Didem'le ilgili bilgilerin bütün merkezlere ulaşmasına çalışıyoruz. Deprem sırasında Didem'le olan bayanın arkadaşı da hastaneleri soruşturuyor, ama bir sonuç yok. Biz de Merkezi Hastaneye sorduk.

Burada bulunan Gamze O'Neill adlı bir Türk bayan, Didem'in kız kareşiyle haberleşiyor.

Bill.

24 Şubat 2011

09:42

Thank you Bill. We are still waiting for any news.

Mete

Bill

Teşekkürler. Hala yeni bir haber bekliyoruz.

Mete

24 Şubat 2011

19:23

Dear Mete,

Three of Didem's PhD friends went from here yesterday to Ashburton south of Christchurch. They are going into Christchurch this morning to see if they can find out anything new. They will return to Ashburton at night.

Sevgili Mete,

Didem'in doktora sınıfından üç arkadaşı Christchurch'ün güneyindeki Ashburton'a gittiler. Bu sabah Christchurch'e geçerek yeni bilgiler edinmeye çalışacaklar. Gece Ashburton'a dönecekler.

Bill

24 Şubat 2011

23:57

Dear Mete

The situation has not changed yet in regard to news of Didem and her friend Sisi Xin whose Avonside house they spent Monday night in before the earthquake on Tuesday. Both Red Cross and Police (Central Christchurch 064 3 3637400 and Papanui Station 064 3 374 1700 the station dealing with the missing) have been informed and taken details.

A car with 2 student friends has gone north to Christchurch to search for Didem. The situation in Christchurch is chaotic. There are buildings down and rubble lying in the streets, many bridges and roads in the city are impassable and the central business district where the two women went is in lock down, with only emergency search and rescue teams allowed in. The infrastructure of power, water distribution, sewerage is only slowly being revived, but only for areas outside the centre.

The police have not yet released the names of the missing or the deceased. Nor will hospitals release the names of persons treated and transferred to other hospitals, though a friend found that apparently neither woman had been in the hospital system late yesterday.

That is as much as I am aware of at the moment.

Yours sincerely

George Davis

Sevgili Mete,

Didem ve Salı günü olan depremden önce Pazartesi gecesini Avonside'daki evinde geçirdikleri Sisi Xin konusunda henüz yeni bir bilgi yok. Kayıplarla ilgilenen Kızılhaç ve Merkez Polis Karakoluna haber verildi, bilgiler iletildi.

Didem'in iki arkadaşı arabayla Christchurch'ün kuzeyine gittiler. Christchurch'teki durum kaotik, karmakarışık. Yıkılmış binalar, molozlarla kaplı caddeler; şehirdeki birçok köprü ve yol kullanılamaz durumda, Didem'le arkadaşının deprem sırasında gittikleri şehrin merkezine girmek yasak, sadece acil durumlarda ve kurtarma ekipleri girebiliyor. Altyapı, su ve kanalizasyon –o da şehrin merkez dışındaki bölgelerinde olmak üzere– yeni yeni düzeltilebiliyor.

Polis henüz kayıp ve ölenlerin isimlerini açıklamadı. Gerçi bir arkadaşım; ikisinin de isminin (dün geç vakte kadar) hastane kayıtlarında bulunmadığını öğrendi. Ancak hastaneler de henüz, tedavi gören ya da başka hastanelere yollananların isimlerini yayınlamadı. Şu an bildiklerim bu kadar.

İçtenlikle

George Davis

25 Şubat 2011

08:42

Dear George,

Thank you for all the information which you have been kindly sending.
Appreciate a lot...

Mete.

Sevgili George,

İlettiğin tüm bilgiler için çok teşekkür ederim. Sağ ol.

Mete.

25 Şubat 2011

10:43

Dear Mete,

I am trying to contact James to find out what if anything eventuated in Christchurch. Gamze is with James and has probably talked to Didem's sister. If they think I can do anything useful (in terms of keeping Didem in the attention of the authorities) I shall certainly go myself early on Sunday. I am sorry that I have to say that the situation does not look good at this moment.

Everything is so sad. There was a picture taken of Christchurch from high on the Port hills at the moment of the earthquake. It shows a huge ten kilometer wide dust cloud rising from the central city. It almost looks like Christchurch was hit by a nuclear bomb.

Bill

Sevgili Mete,

James ile temas kurup Christchurch'te neler olup bittiğini öğrenmeye çalışıyorum. Gamze, James ile beraber orada ve muhtemelen Didem'in kız kardeşiyle de haberleşti. Eğer onlar, Didem'in sürekli olarak yetkililerin dikkatinde kalması için bir şeyler yapabileceğimi düşünürlerse kuşkusuz ben de, Pazar günü oraya gideceğim. Üzgünüm, şu an durum pek de iyi görünmüyor...

Her şey çok acı. Limana bakan yüksek tepelerden çekilmiş bir resim vardı. Resimde, şehrin merkezinden 10 km. genişliğinde bir toz bulutunun

yükseldiği görölüyordu. Sanki Christchurch'e nükleer bir bomba atılmış gibiydi.

Bill

26 Şubat 2011

08:46

Dear Mete,

I am driving to Christchurch early tomorrow. I shall go to the police briefing on issues regarding missing persons and try to talk to senior officers. I shall also try to see the public hospital lists again (James has already done this, but no harm in repetition) and check with the foreign ministry representative who is liaising with the police.

We had a group meeting today with the Dunedin police. We have good coordination with the police detective sergeant in Christchurch who is taking personal charge of Didem's case -- I had a phone talk with him and he says they have no person resembling Didem among the identifiable dead at this point.

We have also discovered that there are unidentified injured people in the hospital system, but shipped outside Christchurch. We have asked that Didem's photo be circulated with urgency at those places.

Shall be back to you with anything new as soon as possible.

Best, Bill.

Sevgili Mete,

Yarın erkenden arabayla Christchurch'e gidiyorum. Polise gidip kayıp kişilerle ilgilenen üst düzey yetkililerle görüşeceğim. Ayrıca, hastanelerin kayıp listelerine tekrar bakacağım (gerçi James bunu yaptı, ama tekrar

bakmaktan zarar gelmez) ve polisle temas halinde olan Dışışleri Bakanlığı temsilcisiyle görüŖeçeđim.

Biz bugün Dunedin polis yetkilileriyle bir grup toplantısı yaptık. Christchurch'te Didem'in konusuyla bizzat ilgilenen komiser yardımcısı ile iyi bir iletişim içindeyiz. Kendisiyle telefonla görüŖtüm. Bana, Ŗu ana kadar kimliği belirlenen ölüler arasında Didem'e benzeyen birinin bulunmadığını söyledi.

Ayrıca kimliği belirlenemeyen bazı yaralıların gemilerle Christchurch dıŖındaki hastanelere yollandığını öğrendik. Didem'in fotoğrafının oralara da yollanmasını istedik.

Yeni bir geliŖme olursa, hemen size döneceğim.

En iyi dileklerle, Bill

26 Ŗubat 2011

5:32

Thank you again Bill. We will be waiting for your news.

We do appreciate your efforts a lot.

All the best

Mete

Bill,

Tekrar teŖekkür ederim. Sizden gelecek haberleri bekliyoruz. Yaptıklarınız ve çabalarınız için müteŖekkirimiz.

En iyi dileklerle

Mete

28 Şubat 2011

20:04

I would like to thank you again for all your efforts. Everybody here does appreciate them a lot. I even mentioned about your personal attempts for Didem to the Turkish press here.

I am guessing you have currently returned back to Dunedin. Have you heard anything new?

All the best

Mete

Sevgili Bill,

Gösterdiğiniz ilgi ve çabalarınız için tekrar teşekkürler. Burada herkes, hepimiz size müteşekkirimiz. Didem için gösterdiğiniz ilgi ve çabadan Türk basınına da bahsettim. Yeni herhangi bir haber var mı?

En iyi dileklerle

Mete

28 Şubat 2011

23:07

Dear Mete

Today at 12.51pm we will hold a NZ wide TWO MINUTES SILENCE for the victims of the Christchurch earthquake. On the ground the search and rescue (USAR) teams continue their task and so far have uncovered 154 victims. No-one has been found alive since last Wednesday. The number officially listed as missing hovers around 200, but I think this may well include those dead who have been found. So the real number of "missing"

may actually be 50 - but I'm unsure because of the way the figures are broadcast on TV news releases. On Saturday there was a meeting at Didem's friend Gamza O'Neill's house and a policeman attended and appeared to have matters well in hand.

However, there is no more news of Didem or her friend Sisi Xin. Our hearts go out to the families and friends of these two Otago students. If you are speaking with Cigdem or others in Didem's family please pass on the respects of myself and Judith. If any new information comes to hand, you will more than likely get it from Gamza, or perhaps from the University Proctor, Simon Thompson.

My best regards to you

Dr George Davis

DUNEDIN

Sevgili Mete,

Bugün öğlen, saat 12:51'de tüm Yeni Zelanda'da Christchurch depreminde yaşamını yitirenler anısına saygı duruşu yapılacak. Arama-kurtarma ekipleri çalışmalarını sürdürüyor ve bugüne dek 154 kişinin cesedi çıkartıldı. Geçen Çarşamba'dan beri canlı kurtarılabilen olmadı. Resmi kayıplar listesi 200 kadar, ancak ben bunun ölü olarak çıkarılanları da kapsadığı kanısındayım. Bu nedenle gerçek kayıp sayısı 50 kadar olabilir. Ancak, TV'deki haberler nedeniyle bundan tam emin değilim. Cumartesi günü Didem'in arkadaşı Gamze'nin evinde bir polisin de katıldığı bir toplantı yapıldı.

Didem ve birlikte olduğu arkadaşı Sisi Xin'den ise hiç haber yok. Yürekllerimiz ikisinin aileleri ve dostlarıyla aynı duygular içinde. Eğer Çiğdem ya da Didem'in ailesinden başka biriyle haberleşirseniz lütfen benim ve Judith'in taziye dileklerimizi ve saygılarımızı iletin.

Yeni bir gelişme olursa; Gamze ya da üniversitemiz danışmanı Simon Thompson size iletcekler.

En iyi dileklerle

Dr George Davis

1 Mart 2011

09:45

Dear George

Thank you again for letting us know what has been going on in the last few days. I emailed Simon Thompson about Didem and let him know that he can email me anytime.

Please let us know if you hear something new.

Regards

Mete

Sevgili George,

Son gelişmeler konusunda verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim. Simon Thompson'a yazdım ve benimle her zaman haberleşebileceğiniz belirttim.

Yeni bir gelişme olursa lütfen bildirin.

Saygılar

Mete.

1 Mart 2011

21:29

Dear Mete,

Sorry about a slight delay. I was exhausted driving back from Christchurch late at night. There is nothing concrete to report, but I believe we have to be realistic about the situation. I spoke at length with the police officer responsible for Didem's case and they are not really in doubt about the outcome. As for locations mentioned by the family, we have had them all checked out. We have been assured that the area of a bus station mentioned was searched with the sniffer dogs at an early stage and has no doubt been revisited several times. Also, there are no longer any cases of unidentified people at other hospitals -- both we and the foreign ministry insisted on that issue being resolved and it has been. Indeed, we are way past the initial confusion among the agencies and everyone is now 'on the same page.'

I understand that the liaison officer for Didem will be speaking accompanied by an interpreter with Didem's sister or father. Maybe this has happened already while I have been returning to Dunedin.

I have also been coordinating closely with the partner and family of Sisi Xin, who was with Didem and is also missing.

Best Regards, Bill.

Sevgili Mete,

Biraz geciktiğim için üzgünüm. Christchurch'ten arabayla dün gece ve çok geç döndüm, yorgundum. İletilecek yeni bir bilgi yok. Ne var ki, olup bitenler karşısında gerçekçi olmamız gerektiğine inanıyorum. Didem'le ilgilenen polisle uzun uzun konuştum, sonuçtan hemen hemen eminler. Ailesi

tarafından söylenen her yer kontrol edildi. Bahsedilen otobüs durağı daha ilk başlangıçta ve özel eğitimli köpeklerin de katıldığı ekiplerce araştırılmış. Diğer hastanelerde de kimliği tespit olunmayan kimse yok. Biz ve Dışişleri Bakanlığımız bu konu üzerinde çok durduk ama, konu artık kapanmıştır. Depremin ilk saatlerinde kurumlar arası var olan kargaşa artık yok, herkes şimdi ne yaptığını biliyor.

Anladığım kadarıyla, Didem'den sorumlu görevli (çevirmen aracılığıyla) Çiğdem ya da babasıyla telefonda görüşecek. Belki de bu konuşma, ben Dunedin'e dönerken gerçekleşmiştir.

Ben aynı zamanda Didem'le birlikte olan ve o da bulunamayan Sisi Xin'in arkadaşı ve ailesiyle de temastayım.

Saygılarımla, Bill.

1 Mart 2011

20:44

Dear Simon Thompson

I am writing to you from Canakkale Onsekiz Mart University, Didem Yaman's institution in Turkey. I am writing on behalf of Didem's family and colleagues. Didem was my student in her MA studies. I suggested her to go New Zealand, to continue her PhD. I have been regularly in contact with her during her doctorate studies.

As you might know everybody who knows her both here and in New Zealand are extremely upset about the ongoing event. Yet her family and her colleagues here all do appreciate the efforts of her supervisor Prof. Harris and Dr. Davis and her other friends in Dunedin.

Dr. Harris has kindly let me know that if any new information comes to hand, I will more than likely get it from you. As I am being the main contact with her family and the Turkish Embassy in Wellington could you please let me know if something new you hear about Didem's situation?

Thank you in advance for your kind consideration

Sincerely

Prof. Dr. Mete Tuncoku

Canakkale Onsekiz Mart University

Sayın Simon Thompson,

Size ÇOMÜ'den, Didem'in ailesi ve meslektaşları adına yazıyorum. Didem yüksek lisans öğrencimdi, doktorasını yapmak üzere Yeni Zelanda'ya gitmesini önerip bu amaçla destekleyip yardım eden bendim... Orada doktora çalışmalarını yaparken de kendisiyle sürekli haberleşiyordum.

Tahmin edebileceğiniz gibi; Didem'in buradaki ve oradaki dostları, herkes olup bitenler karşısında şokta ve çok üzgün. Bizler; Prof Dr. Harris, Dr. Davis ve Dunedin'deki arkadaşlarının onun için harcadıkları tüm çabayı, uğraşı biliyor ve takdir ediyoruz. Müteşekkirimiz hepinize...

Prof. Dr. Harris, yeni bir gelişme olursa bunu sizden de öğrenebileceğimi yazmıştı. Ailesi ve Wellington'daki Büyükelçiliğimizle doğrudan haberleşen benim. O nedenle, Didem'le ilgili yeni bir gelişme olursa bildirir misiniz?

İlginiz için teşekkür ederim.

Prof. Dr. A. Mete Tuncoku

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

01 Mart 2011

22:29

Dear Prof. Tuncoku

Thank you for your contact.

I will be pleased to keep you informed of every development that arises in our search for Didem.

For your information, while I am also in contact with a number of local friends and University staff, the main contact person I have locally is Mrs Gamze O'Neill.

Kind Regards

Simon

Sayın Prof. Tuncoku,

Temasa geçtiğiniz için teşekkür ederim.

Didem'le ilgili araştırmalarımızda, her gelişmeden sizi memnuniyetle bilgilendireceğim.

Bilginiz olsun ben burada Didem'in arkadaşları ve Üniversitesinden birkaç kişiyle temas halindeyim. Bayan Gamze O'Neil lise, haberleştiğim başlıca kişi.

Saygılarımla

Simon

02 Mart 2011

10:57

Dear Simon

Thank you for your prompt reply.

Please keep us informed. Thank you for your consideration.

Regards, Mete

Sevgili Simon Bey,

İvedi yanıtınız için teşekkür ederim.

Lütfen bizi bilgilendirmeye devam ediniz.

İlginiz için teşekkürler.

Saygılarımla, Mete

02 Mart 2011

00:41

Dear Mete,

There seems to be some misinformation in Turkey. First, it is absolutely not true that rescue work stops at night. The NZ and international teams are working non-stop, day and night. Second, there is no hiring of a private investigator -- our group has I believe done everything humanly possible over the last days. I have had to return to Dunedin, but James Mcilraith is in Christchurch continuing to press the authorities on Didem's behalf today. We are insisting with the authorities that they have the official teleconference (also involving the Turkish embassy) with Didem's father and sister without delay.

Best, Bill.

Sevgili Mete,

Sanıyorum Türkiye'ye doğru olmayan bazı bilgiler ulaşıyor. Öncelikle; araştırma ve kurtarma çalışmalarının geceleri durdurulduğu kesinlikle doğru değil. Yeni Zelandalı ve yabancı kurtarma ekipleri, hiç durmadan, gece—gündüz çalışıyorlar. İkincisi; “özel araştırma-soruşturmacısı kiralamak” diye bir şey söz konusu değil. Ben, bizim grubun son günlerde insani açıdan elden geleni yaptığına inanıyorum. Benim, Dunedin'e dönmem gerekiyordu; ancak James McIlraith (Didem'in arkadaşı) halen Christchurch'te ve yetkililer nezdinde Didem konusundaki temaslarını ısrarla yürütmekte.

İlgililere; daha fazla gecikmeden ve Türk Büyükelçiliğinin de katılımıyla, Didem'in ailesiyle bir telekonferans düzenlemeleri için ısrar ediyoruz.

En iyi dileklerle,

Bill

02 Mart 2011

11:04

Dear Bill

Thank you for updating me.

I have been seeing those press comments that you mentioned. As far as I know none of Didem's friends and me here did say anything along the lines that you saw/heard in Turkish news. Turkish press, I am guessing, is currently using those comments to keep the issue on the agenda as much as possible. Frankly speaking, I do not know what I can do to stop that.

I am sorry about that.

Regards

Sevgili Bill,

Son bilgiler için teşekkürler. Bahsettiğiniz tür yorumlara gazetelerde ben de rastlıyorum. Ancak ne ben, ne de Didem'in buradaki dostları, yerel basına bu tür bir bilgi vermiş değiliz. Sanıyorum bir kısım Türk gazeteleri, "Didem olayı"nı olabildiğince gündemde tutabilmek için bu tür bazı haberlere de yer veriyorlar. Bunu önleyebilmek için ne yapabilirim bilemiyorum.

Bu gelişme için ben de üzgünüm.

Saygılar, Mete

05 Mart 2011

07:01

Dear Mete,

Murat Genc, who is in economics here, has taken part in the conversation between the police and Didem's family. The police didn't want to involve the embassy.

There is no new news, and the police have said that they have no trace of Didem up to now. I suppose that it is very marginally possible that if she had amnesia or is unconscious she could be in a hospital somewhere -- there is no way the authorities would let us tour every hospital in the country to make sure and it isn't logistically feasible -- if such a thing did happen she would be in good hands and would emerge at some point not far down the track. We are told absolutely no to such a scenario at this point (we have pressed it repeatedly with everyone, and I have put that photo of someone who looks a bit like Didem being carried on a stretcher into the police file in

Christchurch). What can I say? -- very very occasionally such errors do happen in a large system.

It seems she did have a medical appointment in the CTV building at midday on the Tuesday, about 50 minutes before the earthquake. It is an extraordinary chance that places her in that building at that time (just as extraordinary as the hospital scenario would be). In any case she may have left it before the earthquake -- according to a cell phone message she may have been separate from Sisi and planning to meet her somewhere for lunch.

Anyway, this is everything for now.

Best, Bill.

Sevgili Mete,

Burada İktisat Fakültesinde görevli Murat Genç, polis ve Didem'in ailesi arasında gerçekleşen telefon konuşmasında (çevirmen olarak) yer aldı. Polis, işe Türk Büyükelçiliği'nin de dahil olmasını istemedi.

Yeni bir bilgi yok ve polis, şu ana kadar Didem'le ilgili bir ipucuna rastlamadıklarını söyledi. Hafıza kaybına uğramış ve bilinçsiz bir şekilde bir yerde, bir hastanede olması çok düşük bir olasılık. Yetkililer de, bizim tüm hastaneleri turlayıp araştırmamıza izin vermez. Hem böyle bir şey de olmuş olsa zaten emin ellerde demektir ve araştırmalar sırasında durum anlaşılacaktır. Şu aşamada böyle bir şey de mümkün değil. Bu hususu herkese ve her yerde dile getirdik, ısrarcı olduk. Didem'e benzediğini düşündüğümüz sedyeye taşınan bir yaralının fotoğrafını, Christchurch'teki polis kayıtlarına da koyduk... Ne diyebilirim ki? Çok geniş bir sistemde böyle bir yanlışlık çok ender olabilir.

Sanırım Salı günü, depremden 50 dakika öncesi için CTV binasında* bir doktor ile randevusu varmış. Deprem sırasında o binada olması çok

olağanüstü şans (tıpkı yaralı, bilinçsiz bir şekilde bir hastanede olabileceği senaryosu gibi...). Bir cep telefonu mesajına bakılırsa, Sisi'den ayrılmıştı ve bir yerlerde öğlen yemeği için buluşacaklardı...

Her ne ise, şimdilik bu kadar.

En iyi dileklerle. Bill

*CTV binası: Christchurch'ün merkezinde bulunan büyük bir iş merkezi.

05 Mart 2011

12:58

Dear Mete

I am very saddened to read of Didem Yaman and the NZ earthquake. While I don't recall having met her, my friends have told me that she was a kind and generous person and lecturer and was working to contribute to relations between Turkey, Australia and New Zealand. Please accept my sincere condolences.

While there is distance between us, my thoughts are always there. I hope you are well and please pass on my warm regards to Levent and our other mutual friends.

I still hope to see you here at some time.

Warm regards, Peter*

Sevgili Mete

Didem ve Yeni Zelanda depremi konusundaki haberleri okuyunca çok üzuldüm. Kendisiyle tanışmış mıydık anımsamıyorum ama onu tanıyan dostlarım kendisinin çok ince, yardımsever bir insan ve öğretim üyesi olduğunu, Türkiye—Yeni Zelanda ve Avustralya arasındaki ilişkilerin gelişmesi için çaba harcadığını anlatıyor.

Aramızdaki uzaklık çok fazla olsa da, düşüncelerimde her oralar yaşıyor. Umarım iyisindir. Lütfen Levent Bey ve diğer ortak dostlarımıza selam—saygılarımı iletin.

Seni burada görmek isterim.

İçten sevgilerimle, Peter *

*Peter Renard, Avustralya'nın Çanakkale'deki ilk Başkonsolosu, arkadaşım.

06 Mart 2011

09:52

Dear Bill

Thank you for the latest information. From what I understood all we need to do at the moment is to wait.

We will be waiting news from you.

Regards, Mete

Sevgili Bill,

Son bilgiler için teşekkür ederim. Anladığım o ki, şu an yapabileceğimiz tek şey beklemek...

Sizden gelecek haberleri bekliyoruz.

Saygılar, Mete

07 Mart 2011

05:23

Dear Mete, Dear Gurol,

After Gurol rang with the terrible news about Didem, I contacted the son of a friend in Christchurch. He has been showing people Didem's photo (from Facebook), in the hope of news. On Friday he rang to say that the authorities had given up hope of finding anyone else alive, and that he too would have to give up the search. I could only agree. There was someone called "gunes" who claimed to have news of Didem, but it is now clear that this was not so.

I should have written on Friday, but to be honest I am finding it very hard to write about this at all. I am both incredulous and sad, so what you and Didem's parents and sister are feeling must be infinitely worse. Jan and I send our sympathy and our deep regret.

I guess that Didem must have nearly completed her PhD. Perhaps later I could raise this question with Will Harris?

With best regards,

Bill Gammage*

Sevgili Mete ve Gürol

Gürol'un korkunç haberi ileten telefonundan sonra, bir arkadaşımın Christchurch'teki oğlunu aradım, bilgi verdim. Bir haber çıkar umuduyla Facebook'ta Didem'in fotoğraflarını yayınlıyordu. Cuma günü aradı ve Yeni Zelanda yetkililerinin başka bir canlıya ulaşma umudunun kalmadığını duyurduklarını söyledi.

Aslında Cuma günü size yazmalıydım ama açıkçası tüm bunları yazabilmek benim için çok zor. Hala inanamıyorum ve çok üzüldüm. Sizlerin ve Didem'in ailesinin hissettiği acı, çok daha derin olmalı... Eşim Jan'la birlikte derin üzüntülerimizi ve başsağlığı dileklerimizi iletiyoruz.

Sanırım Didem, doktora tezini tamamlamak üzereydi. Belki ilerde Will Harris'le bu konuyu görüşebilirim. En iyi dileklerle.

Bill Gammage*

*Prof. Dr. Bill Gammage. Camberra, ANU (Australian National University)'da tarih profesörü. Gürol Baba ve Didem'in ortak dostu.

10 Mart 2011

11:05

Dear Peter

Thank you for your e-mail. I have been dealing with so much admin and rushing around that's why I am a bit late in replying you.

Didem's situation is devastating for all of us. A big shock. Still we have not got any solid news about her situation but the hopes are fading slowly.

Thank you for letting me know about your sincere feelings as a good and a close friend.

Be in touch.

Regards

Sevgili Peter

Mektubun için teşekkür ederim. Didem'le ilgili konuların yanı sıra, diğer bir yığın işle ilgilenmekte, koşturmaktaydım. O nedenle yanıtlamakta geciktim, hoş gör.

Didem konusu hepimiz için çok sarsıcı. Büyük bir şok. Hala O'nunla ilgili kesin bir şey öğrenemedik., ama umutlarımız giderek azalıyor...

İçten duygularını ileten satırların ve yakın dostluğun için teşekkürler.

Temasta olalım.

Sevgi, saygılar. Mete

10 Mart 2011

11:08

Dear Bill

Thank you for your e-mail and letting me know about your sincere feelings as a good and a close friend of mine and Gurol. I have been dealing with so much admin and rushing around that's why I am a bit late in replying you. Gurol is the same. He told 400et hat he will call you rather than sending an email.

Didem's situation is devastating for all of us. A terrible shock. Still we have not got any solid news about her situation but the hopes are fading slowly.

We are just waiting quietly.

Regards, Mete

Sevgili Bill,

Benim ve Gürol'un yakın dostları olarak, acı duygu ve başsağlığı dileklerinizi ileten mektubunuz için teşekkürler. Bir yığın idari iş ve çeşitli koşuşturmaca ile uğraştığımdan, daha önce yazamadım. Gürol da aynı durumda. E-mail yazmak yerine sizi, telefonla arayacağını söyledi.

Didem olayı hepimizi kahrediyor, üzüyor. Tam bir şok. Hala kesin bir bilgi alamadık ama umutlarımız giderek azalıyor.

Sadece sessizce bekliyoruz.

Saygılar, Mete.

13 Mart 2011

03:34

Dear Mete,

I just heard that the authorities have confirmed Didem's death. I am so sorry to transfer this sad news to you. Perhaps you know already; I understand that the family has been contacted. Murat Genc, who is a professor in economics here, has been acting as interpreter for the authorities. Also Gamze O'Neill has been talking with Didem's sister Cigdem. I understand that the embassy will be making arrangements to repatriate the body to Turkey for burial in Cannakale.

We would obviously like to do a memorial for Didem here depending on the family's wishes. All the friends would say something and we would plant a tree in remembrance. This will be just simple and non-religious type of memorial.

Best, Bill.

Sevgili Mete,

Yetkili makamların, Didem'in kesin ölüm haberini doğruladıklarını şimdi öğrendim. Size bu acı haberi ben ilettiğim için çok üzgünüm. Anladığım kadarıyla ailesiyle de haberleşilmiş. Üniversitemizde İktisat Profesörü olarak çalışan Murat Genç, yetkili makamlar ve Didem'in ailesi arasında çevirmenlik yapıyor. Ayrıca Gamze O'Neill de Didem'in kardeşi ile Çğdem ile haberleşiyor. Sanıyorum Türk Büyükelçiliği Didem'in naaşını, Çanakkale'de toprağa verilmek üzere memleketine yollanması için gerekli işlemleri yapıyor.

Ailesinin de onayı ile burada Didem için bir anma töreni yapmayı elbette istiyoruz. Arkadaşları ve hocaları toplanıp, onu anarak, anılarımızı dile getirecek ve Didem anısına bir ağaç dikeceğiz. Bu, sade ve dini bir nitelik içermeyen bir tören olacak.

En iyi dileklerle, Bill.

14 Mart 2011

01:18

Dear Mete, dear Gurol,

We have just read the news in the Turkish paper that Didem's body has been found, and immediately thought of you both, and of her family. It is the terrible news which we all feared, but we know now, and this is some relief. Our thoughts are with you in this hard time. We did not meet Didem's parents, but would be grateful if you could send them our sympathy.

Will Harris also wrote to tell me the news. I will write to him to see how close Didem was to finishing her thesis.

With deepest sympathy from Jan and I,

Bill

Sevgili Mete ve Gürol,

Türk Basınında çıkan haberlerden Didem'in bulunduğunu şimdi öğrendik ve hemen sizleri, ailesini düşündük... Bu hepimizin korktuğu çok kötü bir haber ancak, şimdi en azından durumu bilebiliyoruz ve bu bile biraz teselli. Bu zor zamanlarda düşünce ve duygularımız sizinledir. Didem'in ailesiyle tanışmadık ama başsağlığı dileklerimizi ve acılarını paylaştığımızı lütfen söyleyin.

Haberi iletmek için Bill Harris de yazdı. O'nunla haberleşip, Didem tezini ne kadar yazmış, sonuca gelebilmişti öğreneceğim.

Benim ve Jan'ın en içten duyguları sizlerledir.

Bill

14 Mart 2011

09:06

Dear Bill

Thank you for your message. I have also been in contact with the Embassy, which is currently organising for the repatriation of the body to Canakkale.

It is necessary that there be some type of mosque involvement in New Zealand, at least in terms of preparing her body as per customary Islamic rites. The Embassy in Wellington is arranging for this to happen in Christchurch or Wellington (her body will not return to Dunedin before being transferred to Canakkale), and along the lines of Didem's own beliefs. Carrying out this process in Christchurch or Wellington will simplify the process at this end, in Turkey, and make it easier on her family in terms of her actual burial.

Regarding your idea of a separate memorial service at the university, it is a good idea and one that, I am sure, Didem would appreciate.

Mete

Sevgili Bill,

Mektubunuz için teşekkür ederim. Wellington Büyükelçiliğimizle de temas halindeyim. Didem'in naşının memleketine ve Çanakkale'ye yollanması için gerekli işlemleri yapıyorlar. Naaşın bir Müslüman olarak ve İslami kurallara uygun bir biçimde toprağa verilebilmesi için, Çanakkale'ye gönderilmeden önce, dini işlemlerin yerine getirilmesi gerekiyor. Naaş Dunedin'e gitmeyecek. Dini işlemlerin Christchurch veya Wellington'da yapılması amacıyla Eliçiliğimiz devrede. Bu işlemlerin önceden, orada yapılması, naşının Çanakkale'de gömülmesi aşamasında ailesinin işini biraz olsun kolaylaştıracaktır.

Didem'in anısına orada, üniversitesinde ayrıca bir anma töreni yapılması çok güzel bir düşünce ve inanıyorum Didem de bundan mutlu olacaktır.

Teşekkürler

Mete

14 Mart 2011

19:05

Thanks Mete. Certainly we totally understand and respect the full religious procedure being organized by the embassy. Gamze is gathering together Didem's effects here in Dunedin to return to Turkey with Didem's body. She is finding it all very distressing.

Many thanks for letting me know what is happening. The communications have become fragmentary at this end and this can lead to wrong impressions.

We shall do our best to have a nice occasion for Didem in Dunedin, and will honour any wishes of the family. I shall also follow the lead role of Didem's Turkish friends here, particularly Gamze and Murat.

I still can't believe or accept that this has happened. I keep expecting Didem to come in the door.

Best, Bill.

Teşekkürler Mete,

Dini konulara ilişkin gerekli işlemlerin Büyükelçiliğiniz tarafından yapılması doğaldır. Arkadaşı Gamze, Didem'in Dunedin'deki kişisel eşyalarını Türkiye'ye gönderilmek üzere topluyor. Onun bu olup bitenlerden çok üzülüp acı çektiğini biliyorum.

Oradaki gelişmeler konusunda verdiğiniz bilgi ve açıklamalar için teşekkürler. Aksi takdirde, iletişimdeki kopukluklar sonuçta birtakım yanlış anlaşılmalara yol açabilirdi...

Dunedin'de Üniversitede, anısına güzel bir anma töreni için elimizden geleni yapacağız. Ailesinin bu konuda bir arzusu olursa yerine getirmek isteriz. Didem'in buradaki yakın dostları Gamze ve Murat başta olmak üzere tüm arkadaşlarının isteklerini de dikkate alacağız.

O olup bitenlerin gerçekliğine hala inanamıyorum. Didem'in her an kapıdan girebileceğini düşünüyorum.

En iyi dileklerle, Bill.

14 Mart 2011

05:11

Dear Mete,

I see that Didem's father is resentful because he thinks that rescuers in Christchurch only searched during the day. Possibly a chance may arise to tell him gently that this is not true: rescuers searched 24 hours a day. It may help him a little to know this.

Best regards, Bill Gammage

Sevgili Mete,

Anladığım kadarıyla, Didem'in babası kızgın ve tepkili. Çünkü Christchurch'te kurtarma ekiplerinin sadece gündüz çalıştıklarını, geceleri faaliyetlerini durdurduklarını sanıyor. Bir şans, bir fırsat olursa onlara; "kurtarma ekiplerinin 24 saat çalışıp çabaladıklarını" söyleyebilir misiniz? Bunu bilmesi onu biraz teselli edebilir.

Saygılarımla, Bill Gammage

14 Mart 2011

09:15

Dear Bill

Thank you for your emails. I will write a long e-mail to you as soon as possible. Gurol already told Gunes (Didem's friend staying with the family at the moment) several times that rescuers searched 24 hours a day. Yet Didem's father's comments about the rescuers were the words of an extremely upset father.

Best regards, Mete

Sevgili Bill,

E-mail için teşekkür ederim. İlk fırsatta size uzun bir mektup yazacağım. Gürol, Güneş'e (Didem'in yakın arkadaşı ve şu an ailesiyle onlarda kalıyor) birkaç kez kurtarma ekiplerinin her gün 24 saat çalıştıklarını anlattı...

Didem'in babasının kurtarma ekiplerine ilişkin yorumları, fazlasıyla sarsılıp şok olmuş bir babaya aittir.

En iyi dileklerle, Mete.

15 Mart 2011

01:37

Dear Mete,

By now you will have heard the sad news. Didem was apparently found on Saturday, and identified by photo ID on a bankcard she had on her person. The news has left us devastated here in Dunedin, but far less than the pain that is being felt in Canakkale.

Her memory is fresh in our minds and the pain is difficult to bear and distracting, particularly for her close friends like Gamza O'Neill. If you are in communication with her father Izzet, or her sister Cigdem, please pass on the sincere condolences of myself and Judith. Over here, we are trying to work out what is the best way to memorialise Didem's passing. In a concert next Sunday, where Judith will direct a consort of cellos in a public performance, she would like to dedicate the playing of the J S Bach piece, *Arioso*, to the memory of the two Otago students, Didem and her friend, Sisi. Later, I guess, the University will perhaps have a memorial service of some kind.

Of course, your attention will be caught up in the events unfolding in Japan. The north-east of Honshu around Sendai has been catastrophically hit, and the worst may not be over yet, if the nuclear reactors in the power plants cannot be controlled. I have little doubt that you will know people there and I wish you all the best. It is at times like this that personal contact with victims of tragedy brings home the deepest understanding of human tragedy.

Wishing you well,

Your friend in Dunedin

George Davis

Sevgili Mete

Acı haberi duymuş olmalısınız. Anlaşıldığı kadarıyla Didem Cumartesi günü (12 Mart 2011) bulunmuş ve üzerindeki banka kartındaki resimden kimliği belirlenmiş. Bu haber Dunedin'de hepimizi sarstı, üzdü ama, Çanakkale'de hissedilen acının yanında bizimkisi çok az kalır...

Anısı hala çok taze ve acısına katlanmak çok zor, inanılmaz. Özellikle Gamze O'Neill gibi yakın arkadaşları için. Babası ve kızkardeşi ile haberleşirseniz lütfen benim ve eşim Judith'in başsağlığı dileklerimizi ve acılarını paylaştığımızı iletin. Didem'in vefatı ve anısına en iyi ne yapılabilir, onu araştırıyoruz. Pazar günü yapılacak bir viyolonsel konserinde Judith şef olarak görev alacak. Konserde J S Bach'ın *Arioso* parçasını Didem ve arkadaşı Sisi'ye, iki Otago öğrencisine armağan olarak çalacaklar. Sanırım daha sonra, üniversitesi ayrıca bir anma töreni düzenleyecek.

Japonya'da olup bitenlerden haberdar olduğunuza eminim. Honshu Adası'nın kuzey doğusunda bulunan Sendai, korkunç bir depremle sarsıldı. Eğer nükleer santrallerdeki reaktörler kontrol altına alınamaz ise daha da kötüsü olabilir. Orada tanıdıklarınız olduğundan eminim; en iyi dileklerim

sizinledir. Felaket kurbanlarıyla girişilecek haberleşme ve temasla, bu gibi durumlarda insanın kendisi de, insanlık trajedisini en içten bir şekilde anlayabiliyor.

Sağlık dilekleriyle

Dunedin'deki dostunuz,

George Davis

15 Mart 2011

05:04

Yes he is upset: I understand that, so I wrote "possibly a chance..." I feel very sorry for him.

Bill Gammage

Evet, Didem'in babası fazlasıyla sarsılıp şok olmuş. O nedenle, "bir şans — fırsat olursa" diye yazmıştım. Onun için çok üzülüyorum.

Bill Gammage

1

5 Mart 2011

14:29

Dear Bill

Thank you for your very thoughtful message and for your condolences, which I shall pass to Didem's family in Canakkale.

I will write a long email after the funeral ceremony which is scheduled to take place this weekend.

My deepest thanks to you and Afife, and to your colleagues and Didem's friends at the University, for your tireless efforts on her behalf. They are much appreciated in Turkey.

All the best

I will be in touch soon. Mete.

Sevgili Bill,

İçten duygu ve başsağlığı dileklerinizi ileten güzel mektubunuz için teşekkür ederim. Ailesine, duygu ve dileklerinizi, sevgilerinizi iletceğim.

Bu hafta sonu yapılacak cenaze töreninden sonra size uzun bir mektup yazacağım. Size, eşiniz sayın Afife Hanıma, fakültenizdeki meslektaşlarınıza, yorulmak bilmeyen çabalarınız için en içten teşekkürlerimizi sunarım. Yaptıklarınız burada minnet ve şükranla karşılanıyor...

En iyi dileklerle.

En kısa sürede yazacağım. Mete.

16 Mart 2011

01:37

Sayın Tuncoku,

Didem'in naşının getirecek Emirates uçağının uçuş sayısı EK 123'dür ve 18 Mart Cuma günü İstanbul'a saat 13.55'de inecektir.

Saygılarımla. Ali Yakıtal

16 Mart 2011

10:38

Sayın Büyükelçim,

Didem Yaman'ın naşı; 19 Mart Cumartesi günü Çanakkale'de, Necip Paşa Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra, şehit kabristanında toprağa verilecektir.

Konuya ilişkin program, sizden gelen kesin uçuş bilgilerinden sonra, biraz önce netlik kazandı.

Bilgilerinize sunarım.

Saygılarımla. A.Mete Tuncoku

Cenaze Töreni ve Didem'in Dostlarına Teşekkür

21 Mart 2011

09:00

Öncelikle tekrar hepimizin başı sağ olsun, geçmiş olsun. Çok iyi biliyorum sizler de orada en az Didem'in ailesi ve bizler kadar yorulduunuz, üzüldünüz.

Sonunda 18 Mart Cuma gecesi Didem'in naaşı İstanbul'dan Çanakkale'ye getirildi. Ertesi sabah Devlet Hastanesi morgundan, Üniversitemiz genel sekreterinin de katılımıyla ailesi tarafından alınıp cenazenin kaldırılacağı Necip Paşa Camii'ne getirildi. Şunu da belirtmek isterim, bizzat ilgilenererek Didem'in şehit sayılması gerektiği için Türk bayrağı ile örtülmesi hususunu ilgililere hatırlattım. Ve Didem'in naaşı Türk bayrağına sarıldı.

Üniversitemiz, cenaze Cumartesi günü kalkacağı ve tatil olduğu için ayrıca bir tören düzenleyemedi. Rektörlüğümüzün ricası ve ailesinin de onayı ile, cenaze namazından önce, hocası olarak ben bir konuşma yaptım. **Didem'e Mektup** başlıklı bu konuşmamın metnini ilişikte sunuyorum. Takdir edersiniz bunu yapmak benim için hiç de kolay olmadı. Orada da göreceğiniz gibi işin en başından beri konuya gösterdiğiniz yakın ilgi ve çabanızı bir kez daha vurguladım. Namazı Çanakkale'ye yeni gelen il müftüsü bizzat gelerek kıldırdı. Güzel ve anlamlı bir konuşma yaparak; **"Sadece savaş alanında şehit olunmaz. Bir an önce evlenip çoluk çocuk sahibi olmak varken, kalkıp da Yeni Zelanda'ya onca uzak memlekete giderek, ilim ve irfan için, eğitim için çaba harcamak ve o sırada vefat etmek de aynı şekilde şehitliktir"** yorumuyla hepimizi duygulandırdı. Ben, doktorun tavsiyesine uyararak aldığım sakinleştiriciye rağmen, özellikle konuşmayı yaparken çok sarsıldım, kendimi iyi hissetmedim. O nedenle de aileden affımı isteyerek kabristana gitmedim, gidemedim.

Kısacası durum böyle. Fırtına dindi, geriye bıraktığı yıkım ve sarsıntısı kaldı...

Didem'in Yeni Zelanda'ya gitmesini her aşamasında destekleyen öğretmeni olarak, size bir kez daha içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Daha güzel vesilelerle haberleşmek ve karşılaşmak dileğiyle.

En derin selam ve sevgilerimi, saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. A. Mete Tuncoku

Didem's Funeral and Gratitude to Her Friends

25 Mart 2011

09:29

First of all I would like to thank you for your condolences message. I know it quite well that you were also tired and upset as much as us and Didem's family.

At the end Didem's body was taken to Canakkale via Istanbul on the 18th of March Friday. On the following morning it was brought to Necip Pasa Mosque from Canakkale State Hospital morgue by the family with the help of University's General Secretary. I also would like to emphasize that I reminded the officials of that Didem should be accepted as a martyr and her coffin should be covered by the Turkish flag. And Didem's bier was covered by the flag.

Since 19 March was a public holiday in Turkey, the University was not able to organize an official ceremony for Didem. With the request of the Vice-Chancellor's office and the approval of the family, as her Professor I gave a speech. Attached I am sending the full text of the speech titled as **Letter to Didem**. As you can imagine very well that was certainly not easy for me. As you can see in the text I emphasized your kind consideration and efforts on this issue. I also personally conveyed your kind messages about Didem's loss to her family and let them know how upset you are. Didem's burial prayer was guided by the new Canakkale mufti. He gave a touching speech and stated that "**Losing your life in a battle is not the only way to be a martyr. You also be a martyr if you lose your life for the sake of education, enlightenment leaving your homeland and go to the upmost end of the world rather than getting married and having kids and stay at home**". I was really struggled while giving the speech even if I took

tranquilizers given by my doctor. I asked Didem's family to excuse me because I could not make to go to the actual burial service at the grave.

This is a brief sketch of the final phase. It is over now but as a storm it left a disastrous psychological impact on everybody.

Please accept my sincere thanks as Didem's Professor who supported her on every stage of her enthusiasm to go to New Zealand.

Attached I am also sending you my last goodbye speech to Didem at the funeral. The translation is a literal one. It might smell Turkish but I left it particularly like this.

I hope to see you on happier occasions next time.

With kind regards.

Prof. Dr. A. Mete Tuncoku

Didem'in Fotoğrafları

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. A. Mete TUNCOKU
Sunuş

Hocalarından...

Prof. Dr. Sedat LAÇİNER
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Yücel ACER
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektör Yardımcısı

Prof. Dr. Bill HARRIS
Didem Yaman'ın Otago Üniversitesi'ndeki Doktora Danışmanı

Bildiriler

Didem YAMAN

(1) *New Zealand-American and Turkish-American Relations between 1948 and 1952*

Filiz ÇOBAN

(80) *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Türkiye'nin Avrupalılığı Sorunu*

Cemre PEKCAN

(116) *Construction of Terrorist and Freedom Fighting Identities: Case Study of Xinjiang from Chinese, Uyghurs and Turkish Point of Views, Until 2008*

Çiğdem BİLEZİKÇİ

(144) *Soft Balancing Against the United States: Analysis of "Old" Europeans' Policies during the Iraq Crises of 2002-2003*

Çağrı Emin DEMİRBAŞ

(184) *Çin-Japonya İlişkilerinde Karşılıklı Bağımlılık ve Detente Dönemi*

Niyazi İPEK

(212) *Karar Alma Mekanizmaları Açısından Rus Dış Politikasının Genel Değerlendirmesi*

İbrahim ARSLAN

(245) *Sudan'daki Son Gelişmelerin Çin Dış Politikasına Yansımaları*

Fırat TUNABAY

(272) *Lasswell'in İletişim Modeli: "İspanya'da Franco Dönemine Örneklenmesi"*

Canan Öykü DÖNMEZ KARA

(288) *Türkiye'de Sığınmacıların Sağlık Sorunları*

Ceyhun ÇİÇEKÇİ

(314) *Arap Baharı Sürecinde Türk Dış Politikası'ndaki Dönüşümün Anahatları*

O'nun için ne dediler ?

Prof. Dr. A. Mete TUNCOKU

Ali YAKITAL (*Yeni Zelanda Büyükelçimiz*)

Prof. Dr. Bill GAMMAGE

Dr. George DAVIS

Gamze O'NEILL

Güneş Güven EROĞLU

Dr. James MCILRAITH

Yazışmalar : 22 Şubat-19 Mart 2011 ...

Didem'in Fotoğrafları